

₹30

శైలివర - 2023

DECCAN LAND, HYDERABAD

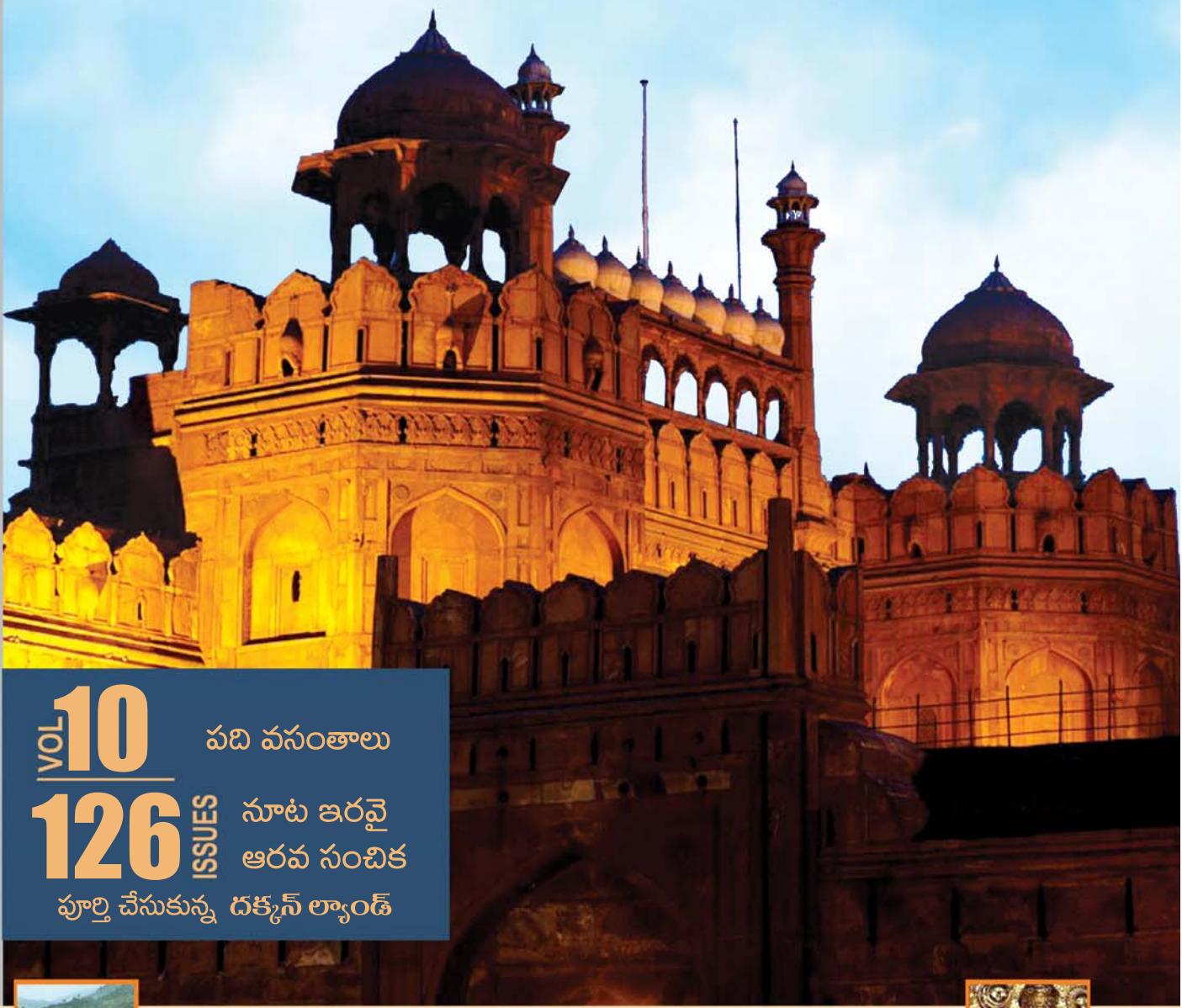

దక్కన్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక

ల్యాండ్

126

VOL
10

పది వసంతాలు

126 ISSUES

నూటఁ ఇరవై
ఆరవ సంచిక

పూర్తి చేసుకున్న దక్కన్ ల్యాండ్

- ❖ ఆదివాసుల ప్రామండార్స్ దంపతులు
- ❖ ప్రజలే పర్యావరణ నాయకత్వం వహించాలి
- ❖ అసఫ్ జాహీల పాలనపై ఒక మధింపు
- ❖ తెలంగాణలో అమృదేవత ప్రాచీనత

చిల్డన్స్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ (Regd. 720/1982) బాల చేఱివి

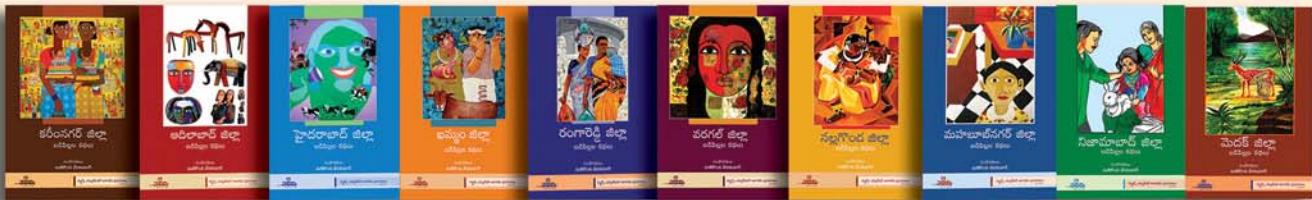
ಪ್ರಾದರ್ಬಾಂ

(Regd. 720/1

ବାଲ ଚେତନା

పీఎల్ వికాస పత్రిక

తెలంగాణ బడి పీల్లల కథలు

10 పుస్తకాల సెట్ ధర రూ.330 • తగ్గింపు ధర రూ. 300

పిల్లలకు అత్యంత ఆనందానిచేచెంది ఆర్థ బోమ్మలు, కథల పుస్తకాలే. పార్శ్వపుస్తకాలు అందించే జ్ఞానానికి సమాంతరంగా మరంతో లోకజ్ఞానాన్ని అందించేచి బాల సాహిత్యమే. పుస్తకాలు పిల్లల ఆర్థిచొనా నైపుణ్యాలను పెంచుతాయి. వారి ఉపాయాలకు ప్రాణం పోస్తాయి. వారిలో స్పృజనాత్మకతను పెంచుతాయి. చరిత సుస్మర్మి, కళలు, సైన్స్, మానవ స్ఫూర్ధ్వాలు, జంతు స్ఫూర్ధ్వాలు, ఆరోగ్య సంబంధిత అంశాలు - ఒకటేమిదీ ప్రాథమిక విజ్ఞానాలని బాలసాహిత్యం, పిల్లల్లో నైతికతను, ఆధ్యాత్మికతను, సక్రమమైన ప్రవర్తనను, మంచి చిడుల అవగాహనను పెంచే బాధ్యతను బాలసాహిత్యమే నెరవేర్గలదు.

ఇవి అప్పగి మన పిల్లలు రాసిన కథలు, స్వచ్ఛమైన కథలు. ‘బిల్లున్న ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ’ తెలంగాణలోని ఉప్పుడి 10 జిల్లాల “బడి పిల్లల కథలు” సంకలనాలుగా అందమైన బొమ్మలతో గతంలో వెలువరించింది. అపి రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల్లోనూ విశేష ఆదరణ పొందాయి.

అలాగే ఇప్పుడు పిల్లలకోసన్ తెలంగాణలోనీ ఉమ్మడి పచి జిల్లాల బాల సాహిత్య రచయితలు రాశిన పెద్దలు రాశిన పిల్లల కథలు పచి సంకలనాలను అందమైన బొమ్మలతో వెలువలించింది. చిన్నారులు, పెద్దలు, సాహితీ వేత్తలు ఎప్పటిపోతే ఈ పుస్తకాలను ఆదినారిని ఆరోపిస్తారు.

-మణికొండ వేదకుమార్

చెర్కెన్, చిల్డన్స్ ఎడ్యుకేషన్ అకాడమీ

పెద్దలు రాసిన పిల్లల కథలు (ఉమ్మడి పది జిల్లాలు)

10 పుస్తకాల సెట్ ధర రూ.350 • తగింపు ధర రూ. 300

ప్రతులకు

ಅನ್ನಿ ಪ್ರಮುಖ ಪುಸ್ತಕ ಕೇಂದ್ರಾಲು. ಮರಿಯು

‘భూపతి సదన్’ 3-6-716, స్లిట్ నెం. 12, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్ -500029

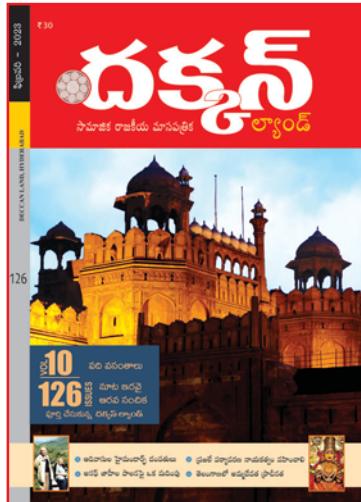
ಫೋನ್ : 9030 6262 88

email: edit.chelimi@gmail.com website : www.balachelimi.com

చిల్డన్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ ప్రచురించిన ఇతర పుస్తకాలు

ఎర్కోటు

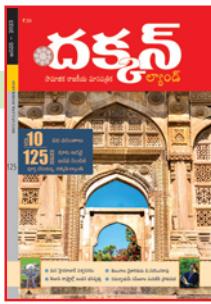
ఎర్కోటు నమూనాను రూపొందించి, దగ్గరుండి కట్టించించి పోజపోయి. ఎర్కు చలువరాతితో అద్భుతంగా నిర్మించిన ఈ కోటు వెనుక 360 ఏళ్ళ వరిత్త ఉంది. దీని నిర్మాణాన్ని 1638లో మొదలు పెడితే 1648లో పూర్తయింది. యమునా నబి చడ్డున, మొత్తం 120 ఎకరాల సుఖితాల స్థలంలో ఈ కోటును పర్చియా నుంచి రష్ణించిన నిపుణులతో కట్టించారు. నేడు ఎర్కోటు లేదా లాల్ కిలాగా పిలువబడే కోటును గతంలో కిలా ఎ మొహాల్ అని పిలిచేవారు. ఇది పొజానాబాద్ కు కొత్త రాజధాని నగరంగా పుండెబి. ఈ కోటును సుమారుగా 17వ శతాబ్దపు మధ్య భాగంలో నిర్మించారు. దీనిని ఉస్తాద్ అప్పుద్ నమూనా చేసారు. నిర్మాణం 1639లో మొదలై, 1648 వరకు కొనసాగించి. అయితే, 19వ శతాబ్దంలో కొన్ని మార్పులు చేసారు.

-సువేగా

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail: desk.deccan@gmail.com website : www.deccanland.com

మెయిల్ బాక్స్

అవార్డుల అర్పుడు ఐ. నరసింగరావు

బి. నరసింగరావు ఈ పేరు తెలియని తెలుగు కళాకారులు, సాహితీవ్యక్తులు ఉండరు. వీరికి రావాల్సిన స్థాయిలో అవార్డులు రాలేదు. వాటిని ఆయన పట్టించుకోరు. ఫోటోగ్రఫీ, సంగీతం, దర్జకత్వం ఇలా అనేక రంగాల్లో అపారమైన అనుభవమున్న మూర్తిభవించిన రూపమే మన బి. నరసింగరావు. తాను అడుగుపెట్టిన ప్రతీ కళలలోనూ తనదేన తైలితో ప్రత్యేక ముద్ద వేస్తున్నారు. వీరు నిర్మించిన మా భూమి, దర్జకత్వం వహించిన రంగుల కల, దాసి, మట్టి మనుషులు, హరివిల్లు వంటి ఒక్క సినిమా.. ఒక్క ఆణిముత్యం. తెలుగు చరిత్రలో ముఖ్యంగా తెలంగాణలో వీరి పేరు సిరసాయిగా నిలిపియింది. 1946 డిసెంబర్ 26న తెలంగాణలోని ప్రజ్ఞాఘార్లో పుట్టిన ఆయన, ఆ ప్రాంతాల గొప్పదనాన్ని ప్రజలకు గుర్తు చేయడంలో, కొన్ని వర్షాల అధిపత్యాన్ని ప్రశ్నించడంలో వెనుచూపని వ్యక్తిగా నిలిచారు. అంతర్జాతీయ, జాతీయ, రాష్ట్ర అవార్డులు పొందిన నరసింగరావు గారికి వాటికంబే అంతర్జాతీయంగా మరంతో పేరు ప్రఖ్యాతులు వున్నాయి. తెలంగాణపై అణుఅణవు తెలిసిన వ్యక్తిగా మారుమాల పట్లెలకు అంతర్జాతీయంగా భ్యాతి తీసుకు వచ్చారు. కళలు, సంస్కృతిపై వారు ఎన్నో పుస్తకాలకు సంపాదకత్వం వహించి ప్రచురించారు. ‘ఆర్ట్ ఎట్ తెలంగాణ’తో తెలంగాణ కళలను పునరుజ్యింపచేసిన వ్యక్తి బి. నరసింగరావు. వీరి గురించి తెలియని ఎన్నో విషయాలు అందించిన దక్కన్ల్యాండ్ పత్రిక, రచయిత ఎన్. వంశీమాహన్క ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు.

- సిద్ధిభీ, మెదక్

మంత్రకూటమే మంథని

మంథని ఆలయం గురించి రచయిత ఈమని శివనాగిరెడ్డి స్తుపతి చాలా విషయాలు తెలియజేశారు. ఒకప్పుడు ఘనంగా వున్న గ్రామ దేవాలయానికి పూర్వవైభవం తీసుకు వస్తారని ఆశిస్తున్నాం.

- జి. సతీష్ శర్మ, మంథని, పెద్దపల్లి

పరిశోధకులకు నుభవార్త

దక్కన్ ల్యాండ్ మానవత్తిక ISSN (International Standard Serial Number) అమోదం పొందినదని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాం. మా ISSN 2581-3188. ప్రముఖ, ఛిత్రాహిక, పరిశోధకులు తమ పరిశోధనాత్మక, విశ్లేషణాత్మక రచనలను ప్రచురింపజేసి వినియోగించుకోవడం ద్వారా ప్రాచుర్యం చేసుకోవడానికి ఈ సదవకాశాన్ని సభ్యులించుగా ప్రాచుర్యం కోరుతున్నాం.

మత సామరస్యాన్ని తెలిపే పరవస్తు లోకేష్వర్ కథలు

మూర్సి ముచ్చట్లు శీర్షికలో రచయిత పరవస్తు లోకేష్వర్ దక్కన్ ల్యాండ్ పత్రికలో ప్రచురితమయ్యే కథలు చాలా భిన్నంగా, మతసామరస్యాన్ని పెంపాందించే విధంగా చాలా ముచ్చటగా వుంటాయి. పత్రిక వచ్చిన వెంటనే ముందుగా చదివేది ఏరి కథనే. ఈ మాసం వారు రాసిన పప్పడా పప్పడా సైన్ బచ్చాల్ పైసై కథ ముఖ్యం, హిందువుల పండుగల సంప్రదాయాలు, ప్రేమ అనురాగాలను తెలియజేస్తుంది. గల్లి గలీమే గంగాజమునా తపోజీబ్ (సంస్కృతి) వర్షిలే తీరును, తెలుగోళ్ళ తురకోళ్ళ పండుగలేవొచ్చినా అందరూ పాన్ సుపారీల్లాగ కలిపోయి పండుగలు చేసుకునే ముచ్చటను తెలియజేసినందుకు ధన్యవాదాలు.

- భీమ్ సింగ్ పైదరాబాద్

అన్ని రంగాల్లో పైదరాబాద్

అన్ని రంగాల్లో పైదరాబాద్ విశ్వనగరంగా మారిపోతుంది. అందరికీ ఇష్టమైన ప్రాంతంగా నిలుస్తోంది. ప్రత్యేక రాష్ట్రంలో సగరం యొక్క రూపరేభులు మారిపోయాయి. తెలంగాణ రాష్ట్ర ఐటీ శాఖ మంత్రి కేటీఅర్ సగరంపై నజర్ వేసి ఎన్నో అభివృద్ధి పనులు చేపడుతున్నారు. ఐటీ అడ్డగా, హస్పిటాలిటికి అడ్సెస్గా, ప్రపంచం మెచ్చిన గ్రీన్ సిటీగా, ఎక్స్ పార్క్స్ ఏర్పాటు చేసి సగరవాసులకు అశ్వదకరమైన చోటు అందుబాటులోకి తెచ్చారు. మెట్ల బావులు (దిగుడు), తెలంగాణ పౌరిటీస్ కాపాడుకుంటూ, రోడ్లు, ప్లై ఇవర్రతో నగరాన్ని శరవేగంగా అభివృద్ధి చేస్తున్నారు. ఏ విభాగంలో చూసుకున్న పైదరాబాద్ నెంబర్ లో ఉంటుంది.

- ఎ. నగేష్ పైదరాబాద్

మత సంస్కృతి

ఆధునిక ప్రపంచికరణ ప్రభావంతో కులాలు, మతాల్లో అనేక పరిణామాలు చోటు చేసుకుంటున్న తరుణంలో కూడా తెలంగాణ ప్రాంతంలోని గిరిజనుల తెగల్లో ఒకటైన ‘సక్కల తెగ’ వంశాను గతంగా సంక్రమించిన వారి ఆహార వ్యవహరాల్లో ఎటువంటి మార్పులు లేకుండా నేటికి పాటించడాన్ని రచయిత కత్తి మల్లయ్య చక్కగా తెలియజేశారు. - ఆర్. ప్రకాశ్, ఖమ్మం

దక్కన్ ల్యాండ్కు ISSN అమోదం

రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరునామా :

“చంద్ర్మ” 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029 Telangana.

సంపుంచవలిన ఆఫీస్ ఫోన్ : 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com

website: www.deccanland.com

- ఎడిటర్

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంఖ్య: 11 సంచిక: 6 పేజీలు: 60

ఫిబ్రవరి - 2023

సంపాదకులు

మసికొండ వేదకుమార్

9848044713

editordeccan@gmail.com

సహకియ సంపాదకులు

కట్టు ప్రభాకర్

సర్ఫ్‌లేపన్

పాచ్. మోహన్లాల్

వాణిజ్య ప్రకటనలు

సయ్యద్ శైజర్ బాప

9030626288

ఫిలటోగ్రాఫర్

బీ.ఎస్.ఐ

కపర్సోఫెస్

ఎర్ కోట

layout & composing @

CHARITHA IMPRESSIONS

printed @ DECCAN PRESS

ఆజామాబాద్, హైదరాబాద్-500 020.

కార్యాలయ చిరునామా

TELANGANA
RESOURCE CENTRE

DECCAN LAND

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12,
Himayatnagar, Hyderabad - 500 029

TELANGANA

Mobile: 9030626288

Fax: 040-27635644

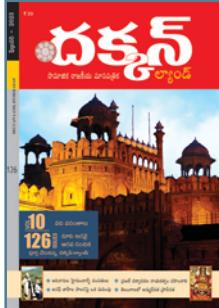
E-mail: desk.deccan@gmail.com
website : www.deccanland.com

కృత్పుత్తతులు

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రికకు

సలవోలు, సూచనలు అందించిన

వివిధ రంగాల నిపుణులకు మా కృత్పుత్తతులు.

లోపలి పేజీల్లు...

నిజంల కాలంలో

పారిత్రామీకరణ

తెలంగాణలో

అమృదేవత

ప్రాచీనత

చుక్కసత్తయ్య	డా. జె. చెన్నయ్య	6
పర్మావరణ లసమత్తుత నివారణ .. (ఎడిటోరియల్)	వేదకుమార్. యం	7
నిజంల కాలంలో పారిత్రామీకరణ ..	ప్రా. జి. లక్ష్మీ	9
సగం మిరపకాయ బళ్ళీ	పరవస్తు లోకిశ్వర్	11
అది బకారునుని గుడీకాదు.. పాదవులూ దాన్ని కట్టలేదు! .. ఈమని శివనగిరిడ్డి	13	
అభివాసుల ప్రామండ్ర్ దంపతులు	సుమంస్తతి రెడ్డి	14
అనప్ జహీల పాలనపై ఒక మదింపు)	తడకమ్మథ వివేక్	15
తెలుగు పారకుల గుండల్లో నిచిచిన దక్కన్ ల్యాండ్ ..	దేవి ప్రసాద్	17
ప్రజలే పర్మావరణ నాయకత్వం వహించాలి ..	డా. ఆర్.సి.తారామారావు	19
పోలపరంకు తెలంగాణ వ్యుతించం కాదు	శ్రీధర్రింద దేవీపాండే	21
తెలంగాణలో అమృదేవత ప్రాచీనత ..	కె. మాధవి	25
నోబెల్ బహుమతి గ్రహీత సీవి రామన్ ..	సత్య ప్రసున్	28
ఎర్కిట్! ..	సువేగా (UNESCO)	29
విశ్వేషణత్తుక దక్కన్ ల్యాండ్	అచార్య లింగా సత్యనారాయణ	33
తెలంగాణ సాచిలు యాచి చేసిన దక్కన్లు	అర్. వెంకటరెడ్డి	35
ఆ నలుగురు ఏమై పోతారు? ఆ భాష ఏమై పోతారు? డాక్టర్. ఎల్.వంశీమాహన్	36	
నస్తే ఆఫ్ ఇండియా ..	ఎసిక. శ్రీపాల	38
పెరుగుతున్న ఉష్ణిగ్రతలు - కరుగుతున్న మంచుబిబ్లు	సువేగా	41
తీస్తుల్లో నీజేజున్న తొలగించే సాహిత్యం	మంగాల రాజేంద్ర (జింబో)	43
పసపర్ల జిల్లా అలయాలు చాలాతక నేపథ్యం	డా. జి. శ్యామలుందర్	45
పర్మల్ కథా కమాబిష్ట ..	శ్రీరామేశ పారగిపాల్	47
పండిత్ చరిత్ - వాసికెక్కిన ఘనత: హైదరాబాద్ పట్టిక్సుమ్మాల్ ..	కట్టు ప్రభాకర్	49
గమనం లేని సుస్థిరాబుప్పల్లి లక్ష్మిలు!! ..	డా. లచ్చుయ్య గాండ్ర	51
సక్కల తెగ స్వామీ మూట షైష్టప్పం ..	కత్తి ముల్లయ్య	53
మితిమిలతే.. విషపుల్లుమే! ..	అసబోయిన స్వామీ	56
బాడ్లకు శిక్షణిచే కథలు	డా. నాశీశ్వరం శంకరం	57
మంచి హృదయం (కథ)	సంగసభ్య చిన్న రామకిష్ణయ్య	58

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అచ్చవతున్న రచనలలో వ్యక్తమవతున్న అభిప్రాయాలన్నింటితో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండాల్సిన అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను పర్మావరణ, వారసత్వ సంపద, జీవైవిధ్య అభిప్రాయ వేదికగా, రాజకీయార్థిక, సామాజిక విల్సేపణవేదికగా తీర్చిదిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుగుణంగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నావ్యాప్తాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. వివిధ రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, పరిష్కార మార్గాలపై పారకుల్లో అవగాహన పెంపాందించడమే 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్మం.

చుక్క సత్తయ్య

అపూర్వమైన జానపద సంస్కృతికి, అపారమైన వైవిధ్యం కలిగిన కళారూపాలకు అటుపట్టయిన తెలంగాణలో జన్మించిన ధన్యజీవులైన కళాకారులెందరో అటువంటి వారిలో చుక్క సత్తయ్య ప్రముఖంగా చెప్పుకోడగినవారు. ఒగ్గుకథ కళారూపానికి విశేషమైన గుర్తింపు తెచ్చిపెట్టిన ఈ కళామూర్తి పేరులో, వేషంలో తెలంగాణ కథాగేయాన్ని వివిధ గతుల్లో ఆలపించి అపూర్వమైన అనుభూతిని పంచిపెట్టడంలో ప్రత్యేకమైన గుర్తింపు పొందారు.

1935 మార్చి 29న వరంగల్ జిల్లా మాణిక్యాపురంలో సత్తయ్య జన్మించారు. తల్లిదంప్రాలు సాయమ్మ, ఆగయ్య, ఆర్థికంగా సామాజికంగా వెనుకబడిన వర్గంలో జన్మించిన సత్తయ్య అనాడు పారశాలకు వెళ్లి విద్యను అభ్యసించలేదు.

ఊరి పంతుళ్ల దగ్గర తెలుగు రాయడం, చదవడం నేర్చుకున్నాడు. బాలశిక్ష శతకాలు చదువుకున్నాడు. చిన్నప్పుడే ఊళ్లో ప్రదర్శించే వీధి నాటికలు సత్తయ్యను విశేషంగా ఆకర్షించాయి. నాటకాల్లోని పాత్రధారులు ధరించే ఆభరణాలు, వస్త్రాలు, వారు చూసే అభినయం, అలపించే పాటలు, పద్యాలు సత్తయ్యను నవ్వాయించాడు. ఎట్లాగ్నినా తానూ కళాకారుడు కావాలని కలలుగ్నాడు. కొంత తండ్రి ప్రోత్సాహం తోడైంది. రామాయణ, మహాభారత కథలు ఇతివ్యత్తాలుగా సాగే వీధి నాటికల్లో తానూ వివిధ రకాలైన పాత్రలను ధరించడం ప్రారంభించాడు. రాముడు, హనుమంతుడు, రావణాసురుడు మొదలైన పాత్రలు ఆయనను కళాకారునిగా నిలబెట్టాయి. తర్వాత ఒగ్గుకథవైపు మొగ్గు చూపాడు.

ఒగ్గుకథ కుర్కులానికి సంబంధించిన కళారూపం. కళాకారులు డోలు, తాళాలు, స్ట్రేచర్సం, కంతు మొదలైన హంగులతో ఆడిపాడుతూ అనేక రకాలైన కథల్ని గానం చేస్తారు. అంతేగాక కురుమ, యాదవకులంలో వివాహాలు, వండుగలకు ఒగ్గుపూజారులుగా వ్యవహరిస్తారు. ఈ అధికారం కొండరికే వుంటుంది. ఈ అధికారం లేదా హక్కును వతన్ అంటారు. చుక్క సత్తయ్యకు వతన్ లేదు. తన అభిరుచితో, నిరంతర కృషితో ఒగ్గుకథలు నేర్చుకొని ఉన్నత స్థానానికి ఎదిగారు. జానపదకళలు మౌలిక సంప్రదాయంలో ఒకతరం నుంచి మరొక తరానికి అందుతాయి. గంటలు, రోజుల తరబడి గానం చేసే ఒగ్గుకథ లాంటి కళారూపాలు కూడా అంతే. ఈ కళలో కథలన్నిటినీ అట్లా భట్టిపట్టడం నాటి తరంలో ఉంది. చుక్క సత్తయ్య ఆ విధంగా బీరపుకథ, రేణుకా ఎల్లమ్మ, హరిశ్వరం, మహాభారతంలాంటి ఎన్నో

కథలు నేర్చుకొని పొల్లుబోకుండా ప్రదర్శించే ప్రజ్జని 20 ఏళ్ల వయసుకే సాంతం చేసుకొన్నాడు.

తెలంగాణ సంస్కృతిని ఆసాంతం పుక్కిటు బట్టి ఒగ్గుకథను తన సర్వస్వంగా స్పీకరంచిన చుక్క సత్తయ్య కథా ప్రదర్శనలో తనదైన నాట్యం, కథాగానంతో కొత్తరునం ప్రవేశపెట్టారు. పురుషుడమండ్ ప్రధాన కథకునిగా శ్రీవేషం ధరిస్తాడు. కథ మధ్యలో నాయకుడు బీరయ్య ప్రవేశించడంతో సత్తయ్య జాట్లు విరబోసుకొని, మీసాలు పెట్టుకొని బీరయ్యగా మారిపోతాడు. శివుని కుమారుడైన వీరభద్రుని అవతారము ఎత్తుతాడు. ఒగ్గుడోలు, తాళాలు, వేగవంతంగా సాగే కథాగానంలో సత్తయ్య సాక్షాత్తు వీరభద్రుడై ఉగ్రరూప దాలుస్తాడు. ఉన్నచోటనే

తన ప్రత్యేకమైన వదాభినయంతో అశ్వారుధుడై యుద్ధానికి తరలివేళ్లు నాయకుడవుతాడు. బీరపు కథలో తనకు కాబోయే వధువు ఎలా ఉండాలో తన మనోభావాల్ని చెబుతున్నప్పుడు జానపద నాయకు లక్ష్మణలను పుణికిపుచ్చుకున్న ఆ సన్నిఖేశం సత్తయ్యలోని కళాకారుని విశ్వరూపం చూపిస్తుంది.

వేదికలమీద చుక్క సత్తయ్య బృందం ఒగ్గుకథ ప్రదర్శిస్తున్న తీరు ప్రత్యేకమైంది. గ్రామాల్లో సత్తయ్య ఒగ్గుకథ

అంటే జనానికి పండగే. వరంగల్లు జిల్లా ఆయన తొలినాళ్ల కథల్ని తనిచిత్తిరావిస్తరి. క్రమంగా ఇతర జిల్లలకు తమ బృందంతో సహా వెళ్లి ప్రదర్శనలిపుడంతో ఒగ్గుకథ, సత్తయ్యకు ప్రాచుర్యం, ప్రాముఖ్యం పెంచింది. 1970కు ముందే తెలంగాణలో జానపద కళారూపాల ప్రదర్శనల్లో ఒగ్గుకథకు అగ్రాంబూలం లభించడానికి కారణం సత్తయ్య. అంతకు ముందున్న కథాగుసంలో ఆయన ప్రవేశపెట్టిన నాట్యం, నాటకీయత, ఆహర్యం, సంభాషణలు పలికేతీరు, వీటితో పాటు తనదైన గ్లామర్సు జోడించడంతో సత్తయ్య పేరు మారు మొగింది. ఇతర రాష్ట్రాల వేదికలలో కూడా ఒగ్గుకథకు స్థానం కల్పించాడు. ఇతరులు చుక్క సత్తయ్య బృందాన్ని ఆప్యోనించడం సర్వ సాధారణమైపోయాడి.

గత 50 ఏళ్లల్లో సుమారు 13000 ప్రదర్శనలిచ్చారు. 1973లో దూరదర్శన్ ప్రసారాలు ప్రారంభం కావడంతో ఒగ్గుకథకు చోటుకల్పించారు. ఆకాశవాటి ద్వారా, దూరదర్శన్ ద్వారా, వేదికల మీద ఒగ్గుకథకు పట్టుగట్టడం, సామాన్య ప్రజల ఆదరణ అపరిమితంగా పెరగడంతో సంప్రదాయ కథలతో పాటు ప్రభుత్వ పథకాలను

(అరువాయి కప వేజీలో)

పర్యావరణ అసమతుల్యత నివారణ మానవాళి ప్రాధమిక బాధ్యత

అంతర్జాతీయ భద్రత, ఆర్థిక సాంఘిక అభివృద్ధి, అణ్వయుధాల క్రమబద్ధికరణ, వివిధ దేశాల మధ్య భోగ్యోళిక, జలసంబంధ వివాదాల పరిపూర్ణం, విద్య, వైద్య, సాంకేతిక సహకారం, ప్రకృతి, పర్యావరణం పట్ల అవగాహన, ప్రపంచ దేశాల మధ్య శాంతి, సౌభ్రాత్మకం నెలకొల్పడం మంటి ధైయాలతో 1945లో ఐక్యరాజ్యసమితి ఏర్పడింది. ప్రథాన దేశాలన్నీ యిందులో సభ్యత్వం కలిగున్నాయి.

ప్రకృతి, పర్యావరణ విధ్వంసం వల్ల ఏర్పడుతున్న ప్రమాదాల గురించి ప్రపంచ దేశాలను అప్రమత్తం చేస్తుంది. పర్యావరణ పరిరక్షణ కోసం ఆయా సందర్భాలకు అనగుణంగా వివిధ అంశాలకు ప్రతి సంవత్సరం కొత్త కొత్త ఫీమ్సులు ఇన్స్ట్రోత్స్ప్రైవ్యాల సేరతో ప్రపంచ దేశాలను మోటివేషిం చేస్తుంది. ప్రతి ఈవెంట్సు ఏదో ఒక దేశం స్పొన్సర్ చేస్తుంది. అయితే ఈ దీనోత్స్ప్రైవ్యాలను ఒక వేడుకగా జరుపుకోవడం తప్ప ఆకాంక్షలనూ, లక్ష్యాలనూ నెరవేర్పడంలో వివిధ దేశాలు విఫలం కావడం మనం చూస్తునే వున్నాం. ఐరాస తీర్మానాలకు, నిర్దిష్టయాలకు ఆమోదం తెలుపుతూ సంతకాలు, ఒప్పందాలు చేసుకున్న దేశాలు ఆచరణలో వాటికి తిలోదకాలిస్తున్నాయి. ఈ వైఫల్యాల ఫలితాలను యావత్త ప్రపంచం అనుభవిస్తున్నది.

ఉత్సత్తుకి ఉపయోగపడే భూమి వివిధ కారణాలతో శక్తిని కోల్పోవడం, గ్రామీణ, పట్టణ నిర్మాణాలు - నిర్వహణ కోసం సహజ వనరులను పరిమితులకు మించి వినియోగించడం, అడవుల నరికివేత, ఎక్కువ మోతాయలో క్రమిసంపరోక మందులు, రసాయనాలు వాడటం, పారిశ్రామిక ప్రాంతాల నుండి విడుదలయ్యే వాయు కాలప్యం, జలకాలప్యం, భిన్నిజల తవ్వకం, ధర్మల విమ్ముత్తు కేంద్రాలు వంటివి నేటి పర్యావరణ సంక్లోభాలకు కారణమవుతున్నాయి. ఇవన్నీ మానవ తప్పిదాలే. వీటిని నియంత్రించే ప్రణాళికలు కట్టుదిట్టంగా అమలుకావడం లేదు. వీటికితోడు పెరుగుతున్న జనాభా, వాళ్ళ అవసరాల ఒత్తిడి ప్రకృతిపై ప్రభావం చూపుతున్నాయి.

ఈ ప్రకృతి వ్యతిరేక చర్యల ఫలితమే నదీనదాలు కరిగిపోవడం, ఉత్తరాభండ్ మంచువర్షాలు, డెప్రోడూన్స్ లో (సైజ్ అండ్ సప్సిడెస్) ప్రాంతాలలో భూమి కుంగిపోవడం, రోడ్సు పగుళ్ళ బారడం, ఫిలీలో భూకంపాలు. దీనికి విరుగుడు ప్రకృతిని కాపాడుకోవడమే. నిర్మిష్ట ప్రణాళికలో ప్రభత్తం, ప్రజలు భాగసామ్యవ్యాదం ఉమ్మడిగా బాధ్యతతో వ్యవహారించడమే.

తెలంగాణ ప్రభత్తం హరితపోరం, అటవీ విసీర్షం 33 శాతం పెంచడం, స్వచ్ఛమైన సాగునీటి ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం, డ్రైసేంజరీ, పట్టణ సుందరీకరణ పరిరక్షణకు తోడ్పుడే అంశాలే. వీటికి ప్రజలు గూడా తమ బాధ్యతగా ముందుకురావడము అంతే అవసరము.

తెలంగాణ ఏర్పడ్డాక తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతి, భాష, సాహిత్యం, దేవాలయాలు, శాసనాలు, పురాతన, చారిత్రక సంపదాలపై తెలంగాణ కొత్త చరిత్ర బ్యందం విశేషంగా కృషి చేస్తుంది. ఇందులో ప్రముఖులు శ్రీ రామేష హరగోపాల్, సంవత్సరాలుగా డక్కన్ల్యాండ్ మానవత్రికలో కాలమ్ నిర్మాణస్తున్నారు. అవన్నీ కలిపి 'తెలంగాణ చరిత్ర తొప్పల్...' అనే పుస్తకాన్ని డక్కన్హెచిపేజ్ అకాడమీ ప్రచురించగా హైదరాబాద్ బుక్ఫెల్యుర్లో అలిశెట్టి ప్రభాకర్ కళావేదికపై ఆవిష్కరణ జరిగింది. రచయితకు వారి బృందానికి అభిసందనలు.

పదేళ్ళ డక్కన్ల్యాండ్ విశేషమైన తమ వ్యాసాల ద్వారా విశ్లేషిస్తున్న ఆశ్చీర్యులకు ధన్యవాదాలు. మీ విశ్లేషణలు, సూచనలు పత్రికలు మరింత నిబద్ధతతో తీసుకురావడానికి దోహదపడతాయని ఆశిస్తూ...

వెదమంగ్.ఎమ్

(మజికొండ వేదకుమార్)

ఎడిటర్

(వ పేజీ తరువాయ)

జిత్వుల్లుగా ఒగ్గుకథలుగా రసాపొందించుకొని చెప్పడం ప్రారంభమైంది. అప్పటివరకు ఎన్ని కథలు చెప్పినా అప్పటి వరకు ఉన్నవే. కాని కొత్తగా ప్రభట్టం ఒగ్గుకథ కళారూపాన్ని వినియోగించుకొని ప్రజా చైతన్యాన్ని పెంపాందించాలని నిర్ణయించడంతో కొత్త దారి అవసరమైంది. సత్తయ్యకు సమయస్థాపి పుష్టలంగా ఉండడంతో ఏ అంశం ఇచ్చినా ఇట్టేకథ అల్లుకొని జనం భాషలో కథలు చెప్పడం సాధ్యమైంది. 20 సూత్రాల ఆర్థిక కార్బూకమం, వయోజన విద్య, కుటుంబనియంత్రణ తదితర పథకాలు, కార్బూకమాల గురించి ఒగ్గుకథలు చెప్పి గ్రామీణులను చైతన్యపూర్వంతులను చేశారు.

1973లో దూరదర్శన్ ఆకాశవాణిలో ఒగ్గు కథాగానం. ప్రసారమైంది. రెండు మాధ్యమాల్లో తొలుత ఒగ్గుకథ గానం చేసింది సత్తయ్యనే. ధీళీలోని జాతీయ సంగీత నాటక అకాడమీ అనేక మార్గ చుక్క సత్తయ్య ఒగ్గుకథ ప్రదర్శనలు ఏర్పాటు చేసింది. ధీళీలోని విజ్ఞానభూషణలో, నాగపూర్ లోని /దక్కిణ ప్రాంత సంస్కృతిక కేంద్రం, హంపీ విజయనగర దసరా ఉత్సవం, ప్రవంచ తెలుగు మహాన్ భలు, తిరువనంతపురం నిషాగింధి ఉత్సవం మొదలైన ప్రతిష్ఠాకరమైన సంస్కరులు ఏర్పాటు చేసిన ఉత్సవాల్లో చుక్క సత్తయ్య బృందం ఒగ్గుకథను ప్రదర్శించి తెలంగాణ జానపద కళా వైలాజట్టున్ని ఆయా భాషల వారికి రుచిచూపాయి. ఆకాశవాణి, దూరదర్శన్ ద్వారా గత 45 సంగా కొన్ని వందలసార్లు వీరి ఒగ్గుకథాగానం ప్రసారమై అసంఖ్యాకమైన శ్రేతలను ఆకట్టుకుంది. 1987లో సెంట్రల్ సౌక్ష్మీన్ ఆహ్వానంపై అండమాన్లో జిరిగిన ఉత్సవాల్లో సత్తయ్య ఒగ్గుకథ కళారూపం ప్రదర్శితమైంది. అంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం అవిర్యవించి 25 సంవత్సరాలు పూర్తయన సందర్భంగా నిర్వహించిన రాష్ట్ర అవతరణ రజతోత్సవాల్లో ఒగ్గుకథ ప్రదర్శనకు అవకాశం లభించింది. నాటి ముఖ్యమంత్రి టి. అంజయ్ చేతులమీదుగా సత్తయ్యకు ఘన సాధానం జిరిగింది.

దశాబ్దాలకు పూర్వమే ధిల్లీ, భోపాల్, ఉదయ్ పూర్, బెంగళూరు, ఉజ్జుయిని, నాగపూర్, విజయవాడ, బరంపురం, విశాఖపట్టం, మైసూర్, కడప, కర్కూలు మొదలైన విభిన్న ప్రాంతాలకు వెళ్లి తమ ఒగ్గుకథను ప్రదర్శించారు. ఆనడే తెలంగాణ జానపద కళా ప్రదర్శనకు ముఖ్య ప్రతినిధిగా పేరుపొందారు. సత్త్వయ్యకు లభించిన గౌరవాలు కూడా అత్యంతమైనది. తొలి ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల్లో, కథా ప్రదర్శనకు మహామహాలైన విధ్వాంసుల సరసన జానపద కళామార్గి నాటి ముఖ్యమంత్రి జలగం వెంగళరావు చేతులమీదుగా ఘన సత్యారం అందుకున్నారు. ప్రధానులు శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ, రాజీవ్ గాంధి, పి.వి. నరసింహరావు, నీలం సంబీలవరెడ్డి, ఎ.పి.జె. అబ్బల్కులాం వంటి రాష్ట్రపతులు చుక్క సత్త్వయ్యను సత్కరించారు. ఎన్.టి.ఆర్.కు చుక్క సత్త్వయ్య అంటే ప్రత్యేకమైన గౌరవం. ఎస్టీఆర్ అభినయ ఛాయలు సత్త్వయ్య కథా ప్రదర్శనలో కనిపిస్తాయి. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం స్ఫురకంకణంతో గౌరవించింది.

ఆయన పేరు చౌదిరపల్లి సత్తయ్య. అయితే చుక్క సత్తయ్యగానే కళాలోకానికి నువరిచితులు. కథా ప్రదర్శన ప్రావీణ్యంతో తెలంగాణ జానపదకళకు ప్రపంచ వేదికలపైన చోటు దొరక్కబోయినపుటికి ప్రత్యేకమైన పరిగణన లభించడం అరుదైన విషయం. వీరికి లభించిన పురస్కారాలు కూడా ప్రత్యేకంగా పేర్కానదగినవి. తెలుగు విశ్వ విద్యాలయంలో ఒగ్గకథ అభ్యాపకులగా నేవలు అందించడంతో పాటు ఆ విశ్వ విద్యాలయం నుంచి జానపదకళా రంగంలో ప్రతిభా పురస్కారాన్ని, అత్యస్నుతమైన విశిష్టపురస్కారాన్ని సత్తయ్య అందుకున్నారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం నుంచి ప్రతిభా రాజీవ్ పురస్కారముందుకొన్నారు. శ్రీ డా. నేర్చల వేణుమాధవ్ పురస్కారం పొందారు.

ಒಕ್ಕ ವಿಷಯಂ ತಪ್ಪುಕುಂಡಾ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಂಚಾಲಿ.
ಅದಿ 2005ವ ಸಂವತ್ಸರಂ ಚುಕ್ಕು ಸತ್ಯ ಗಾರಿಕಿ
ಗೌರವದಾಕ್ರಾರೇಟ್ ಪ್ರದಾನಂ ಚೆಯ್ಯಾಲನಿ
ನಿರ್ದಿಂಬಿಂಬಿನಟ್ಲು ತೆಲಿಯಜೆನ್‌ನ್ನು ರೆಂಡು
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯರಲು ಗವರ್ನರುಕು ಪ್ರತಿಪಾದನ
ಪಂಪಾಯಿ. ಒಕ್ಕಿರಿಕೆ ರೆಂಡು ಡಾಕ್ರಾರೇಟ್‌ಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಂಲೋ
ಇವ್ವದಂ ಜರಗದು. ಸತ್ಯ ಜನ್ಮಸ್ಥಲಂ ವರಂಗಲ್ಲು
ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾಬಟ್ಟಿ ಕಾಕತೀಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಂ
ಪ್ರದಾನಂ ಚೇಸೆಂದು ಗವರ್ನರ್ ಅಮೋದಂ ತೆಲಿಪಾರು.
ಇಶ್ವರವಿದ್ಯಾಲಯರಲು ಈ ಅತ್ಯಾನ್ಯತಮೈನ ಗೌರವಾನ್ನಿ
ಲಾಲನಿ ನಿರ್ದಿಂಬಿಂಬಂ ಯಾದೃಚಿಕಮೇ ಅಯಿನಾ ಗೊಪ್ಪ
, ಗೊಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕಳಕು ಸಂಬಂಧಿಂಬಿನ
ಸಮಾನಂಗಾ ಸತ್ಯ ಕು ಈ ಗೌರವಂ ಲಭಿಂಬಂ
ಯಂ ಕಾದು. ಆ ತರ್ವಾತಿ ಕಾಲಂಲೋ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಗೀತ
ಪುರಸ್ಕಾರಂ ಅವುಟ್ಟಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಡಾ. ಎ.ಪಿ.ಜೆ.
ಲ ಮೀದುಗಾ ದಕ್ಕಂಡ ಸಾಮಾನ್ಯಮೈನ ವಿಷಯಂ ಕಾದು
ಕರೋರ ಪರಿಶ್ರಮತ್ತೆ ತನದೈನ ಪ್ರದರ್ಶನಾ ರೀತಿತ್ತೆ
ಪುತ್ತಿವಂದಂ, ದೇಶಂಲೋನಿ ಪ್ರಥಮ ನಗರಾಲ್ಲೋ ಈಶಾನ್ಯ
ಗಳಿಂದು, ನಾಗಪೂರ್, ಮೈಸೂರು ವಂಬಿ ಚೋಟ್ಲಿ ಅಪ್ಪಣಿಕೆ
ರ್ಯಂ ಪೊಂದಿ ವಂಡದಂವಲ್ಲ ಈ ಗುರ್ತಿಂಪು ವಚ್ಚಿಂದನಿ
ಷ್ಟು. ಕೇಂದ್ರ ಸಂಗೀತ -ನಾಟಕ ಅಕಾಡಮಿ ಅವಾರ್ಡು
ಎ ವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕರ್ನಾಟಕಾರುಲೇ ತತ್ಕುವ. ಅಂದುನಾ
ಕಾರುನಿಕಿ ಈ ಪುರಸ್ಕಾರಂ ಲಭಿಂಬಂ ಅರುದೈನ
ಲೋನಿ ಪ್ರತಿಭಕು ಡಕ್ಕಿನು ಗೌರವಮಿದಿ.

ఏమైనా తెలంగాణలో జన్మించి స్వయంకృషితో సమన్వయ కళాకారునిగా ఎదిగి జాతీయ స్థాయిలో ప్రతిష్టాత్మకమైన రీతిలో గుర్తింపు పొందిన కళాకారుడు చుక్క సత్తయ్య, తెలంగాణ కళా వినీలాకాశంలో పట్లె ప్రతిభను ప్రతీకగా మరినే వేగు చుక్క ఈ చుక్క సత్తయ్య, ఆయనను చూసి తెలంగాణ గర్విస్తుంది. తెలంగాణ మట్టిలో జన్మించినందుకు తాను గర్వసాదు.

(తెలంగాణ ప్రభుత్వం భాషా సాంస్కృతిక శాఖ ప్రచరించిన

‘తెలంగాణ తేజోమూర్ఖులు’ నుంచి)

-డా॥ జె. చెన్నయ్య

నిజాంల కాలంలో పారిత్రామీకరణ

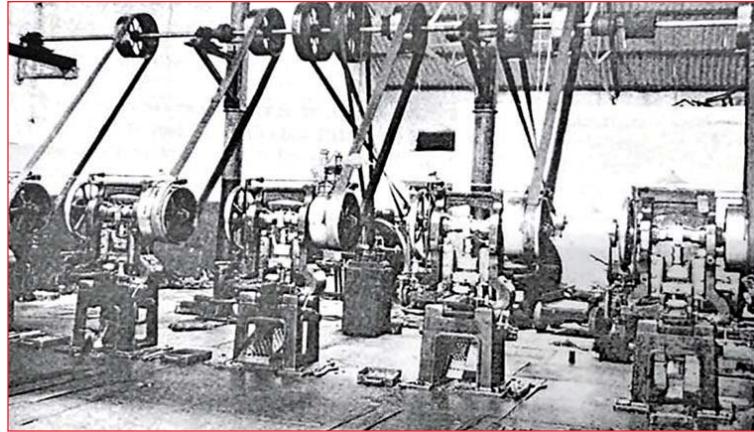
జ్ఞాపకం వాటచే ఆవిరియంత్రం ఆవిష్కరణ జరిగిన పిదప వస్తు ఉత్పత్తి రంగంలో పెక్కపూర్వులు చోటుచేసుకున్నవి. యంత్రాల ఆవిష్కరణతో పారిత్రామీక విషపొనికి బీజాలుపడి తక్కువ సమయములో ఎక్కువ ఉత్పత్తి దిశగా అడుగులు పడ్డవి- ఇది సమాజ పరిశామానికి మరియు అభివృద్ధికి ఎంతగానో దోహదపడ్డది. పారిత్రామీక విషప ప్రభావం తొలిరోజుల్లో యురప్ ఖండంలోని దేశాలకే పరిమితమైనా క్రమంగా అది ఇతర ఖండాలకు దేశాలకు విస్తరించింది. తొలిత మన దేశానికి వర్తకవాణిజ్యం నిమిత్తం వొచ్చిన బ్రిటిష్ ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ వాళ్ళ మనదేశంలో పరిశ్రమల స్థాపనకు శ్రీకారం చుట్టిరు. పరిశ్రమల స్థాపన లాభసాటి వ్యాపారంగా పరిశిమించడాన్ని గుమనించిన మనదేశంలోని సంస్థానా దీశులు తమ తమ సంస్థానాల్లో పరిశ్రమల స్థాపనను చేపట్టిరు. ప్రైదరాబాద్ రాజ్యంలో పరిశ్రమల స్థాపన ఆరవ నిజాం మీర్ మహబూబ్ అలీఖాన్ కాలంలో ప్రారంభమైనట్లు తెలుస్తుంది. తొలిరోజుల్లో వచ్చిన పరిశ్రమలన్నీ వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల ఆధారితాలే రైన్ మిల్లులు, నూనె మిల్లులు, దాల్ మిల్లులు, బెల్లం, చక్కర, నూలు మిల్లులు, చుట్టులు, బీడీలు, అగ్గిపెట్టెలు, నబ్బులు తయారి లాంటివి. ఇవన్నీ చిన్న చిన్న పరిశ్రమలే. ఒక్కపరిశ్రమలో పనిజేసే కార్బూకులసంఖ్య 10 నుండి 20 వరకు ఉండేది. ఇవి ఇతిమిద్దంగా ఎప్పుడు ప్రారంభమయింది చెప్పలేము. పెద్ద పరిశ్రమల స్థాపన ఉపందుకుంది. మాత్రం ఏడవ నిజాంమీర్ ఉన్నాన్ అలీఖాన్ కాలంలోనే అని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు.

ప్రైదరాబాద్ రాజ్యంలో జరిగిన పారిత్రామీకరణము మూడు దశల్లో వ్యక్తిగతం చంపచ్చు. మొదటి దశను మొదటి సాలార్జంగ్ ప్రధానిగా ఉన్న కాలం నుండి మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం చివరివరకు అంటే 1918 వరకు. రెండవదశ 1919 నుండి 1939 వరకు అంటే రెండు ప్రపంచయుద్ధాల మధ్య కాలం అన్నమాట. మూడవ దశ 1939 నుండి నిజాం రాజుల పాలన అంతమయ్యే వరకు అంటే 1948 వరకున్నమాట.

మొదటిదశ పారిత్రామీకరణ అంటే 1919కి ముందు నిజాం ప్రైదరాబాద్ రాజ్యంలో జరిగిన పారిత్రామీకరణ అన్నమాట-అప్పటికి నిజాం రాజ్యంలో పరిశ్రమల స్థాపనకు అవసరమైన విద్యుత్తుతో పాటు మూలిక వసతులు సదుపాయాలైనట్లు వంటి రోడ్స్, రైల్స్ ల కనెక్టివిలో పాటు పెలిఫోన్ సౌకర్యాలు ఆశించిన స్థాయిలో అప్పటికి ఇంకా ఔత్సాహిక పారిత్రామీక వేత్తలకు అందుబాటులోకి రాకపోవడంతో వాళ్ళ డిజిల్ మరియు ఆవిరి యంత్రాలపై ఆధారపడి చిన్న పరిశ్రమల స్థాపనకు పూనుకున్నారు. అందులో భాగంగా 10

లేదా ఎక్కువ మందితో పనిచేయించుకునే పరిశ్రమల స్థాపన జరిగింది. ప్రైదరాబాద్ దక్షన్ స్పిన్నింగ్ మరియు వీవింగ్ మిల్స్ లిమిటెడ్ 1877లో మహబూబ్ శాయ సల్యార్ మిల్స్ 1884లో జెరంగాబాద్ మిల్స్ 1888లో స్టాపించబడ్డాయి. వీటితో పాటు కొన్ని నూనె మిల్లులు, రైన్ మిల్లులు, పిండిమిల్లులు, తోలు, అగ్గిపెట్టెలు, గుండిలు, సబ్బుల తయారి పరిశ్రమలు ఉనికిలోకి వచ్చాయి. ప్రైదరాబాద్ రాజ్యంలో 1901 నాటికి అన్ని రకాల పరిశ్రమలు కలిపి మొత్తంగా 68 వరకు ఉండినట్లు నాటి ప్రభుత్వ గణాంకాలు తెలుపుతున్నాయి. 1911 - 1922 మధ్యకాలంలో పరిశ్రమల సంఖ్య 121 నుంచి 200 వరకు పెరిగినప్పటి వాటిలో పనిజేసే కార్బూకుల సంఖ్య 24317 నుంచి 32857కు పెరిగినట్లు తెలుపుంది.

ఈక రెండవ దశలో అనగా 1919 నుండి 1939 మధ్యకాలంలో అంటే రెండు ప్రపంచ యుద్ధాల మధ్యకాలంలో

పరిశ్రమల స్థాపకు అవసరమైన మూలిక వసతుల అభివృద్ధి నిజాం రాజ్యంలో జరిగింది. ఈ కాలంలోనే పరిశ్రమల స్థాపనకు అవసరమైన రవాణా, సమాచార మాధ్యమాల అభివృద్ధికి నిజాంలు శ్రీకారం చుట్టడంతో రాజ్య స్వరూపం సామాజిక ఆర్థిక రంగాలలో ఎంతో మార్పుకు గురైంది. రైలు, రోడ్స్ రవాణా వ్యవస్థ విమానయాన సంస్కరణల పోటల టెలిగ్రాఫ్ టెలిఫోన్ సమాచార వ్యవస్థలు నెలకొల్పబడి ప్రైదరాబాద్ రాజ్యం ఆధునికరణ మైదానాల అంటే ప్రారంభమైన అప్పటికి నిజాం రాజ్యంలో అప్పుడప్పుడే నెలకొల్పిన విద్యుత్తు ఉత్పత్తి కేంద్రాలు ఎంతగానో చేయుటనిచ్చినాయి. ప్రైదరాబాద్ రాజ్యాన్ని దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలతో కలుపుతూ సరకులను సేవలను ఇతర ప్రాంతాలకు చేరవేర్చి ముఖ్య రవాణా వ్యవస్థలో రోడ్స్ రైల్స్ ల విమానాలు కీలకమైనవి. ఈ రెండవదశలోనే నిజాం ప్రభుత్వం రాజ్యంలో పరిశ్రమల అభివృద్ధికి కొన్ని కీలక నిర్దిశ్యాలు తీసుకుంది. అందులో భాగంగా నిజాం రాజ్యంలో నెలకొల్పే పరిశ్రమలకు ఆర్థిక మరియు

సాంకేతిక సదుపాయాలను కల్పించేందుకు విశేషకృషి చేసింది. దీంతో రాజ్యంలో కొన్ని చిన్నవి, పెద్దవి స్థాపించబడ్డాయి. 1917లో నిజాం రాజ్యంలో ఇండస్ట్రీయల్ లేబరేటరి నెలకొల్పబడింది. ఇక్కడి పరిశోధనలు పారిశ్రామిక వేత్తలకు ఎంతగానో ఉపయోగపడ్డాయి. 1918-1919 మధ్యకాలంలో ఒక ప్రత్యేక కామర్స్ అండ్ ఇండస్ట్రీస్ డిపార్ట్మెంటును నెలకొల్పిపు.

1929వ సంవత్సరం హైదరాబాదు రాజ్య పారిశ్రామికీకరణలో ఒక మైలు రాయి అని చెప్పవచ్చు. ఎందుకంటే ఆ సంవత్సరంలోనే ప్రభుత్వం ఒక కోటి రూపాయల నిధిని ఏర్పాటు చేసి పరిశ్రమల స్థాపనకు వాటి అభివృద్ధి నిమిత్తం ఇండస్ట్రీయల్ ట్రస్ట్ ఫండ్సు ఏర్పాటు చేసింది. ఆ తదుపరి కొంత కాలానికి ఆ నిధిని మూడు కోట్లకు పెంచి పెద్ద పరిశ్రమలలో ప్రభుత్వ వాటాగా చిన్న పరిశ్రమలకు అప్పగా ఇచ్చేవారు. ఇండస్ట్రీయల్ ట్రస్ట్ ఫండ్ ఆధ్వర్యంలో చిన్న పరిశ్రమలను ప్రోత్సహించే నిమిత్తం మరియు వాళ్ళ ఉత్పత్తులను ప్రోత్సహించేందుకు పారిశ్రామిక ప్రదర్శనలను ఏర్పాటు చేసేది. ఇవి

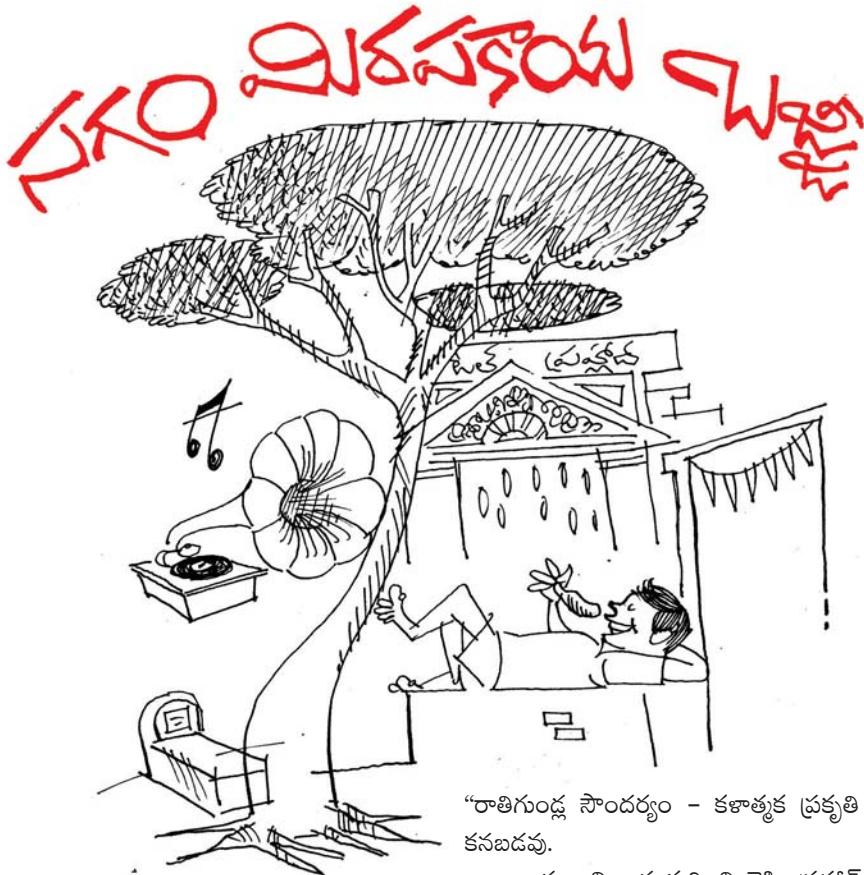
ప్రజలను ఎంతగానో ఆకర్షించేవి. 1930లో ఉన్నానియాయూనివర్సిటీ గ్రాచ్యూయేట్ అసోసియేషన్ అనే సంస్థ ద్వారా వస్తువుల ప్రదర్శన ప్రతియేటు నిర్వహించేవారు. దీనినే నిమాయ్ లేదా ఎక్స్ప్రీషన్ అని పిలుస్తుంటారు. తొలిరోజుల్లో ఈ ప్రదర్శనలో కేవలం హైదరాబాద్ రాజ్యంలో ఉత్పత్తి అయ్యే వస్తువులను మాత్రమే ప్రదర్శించేవారు, ఆ తదుపరి కొంతకాలం పిదవ దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలలో కూడా ఉత్పత్తి అవతున్న పారిశ్రామిక ఉత్పత్తులను ఇక్కడ ప్రదర్శిస్తున్నారు. హైదరాబాద్ రాజ్యంలో పరిశ్రమలను ప్రోత్సహించాలనే లక్ష్మణలో భాగంగా “ముల్కీ ఇండస్ట్రీస్” అనే పత్రికను కూడా నడిపేవారు. ఈ కాలంలోనే నిజాం రాజ్యంలో విద్యుత్ ఉత్పాదనకు చర్చలు ప్రారంభమయినవి. అందులో భాగంగా నిజాంసాగర్లో జలవిద్యుత్తు ఉత్పత్తి, ట్యూంక్ బండ్ సమీపంలోని మింట్ కాంపోండ్ ఆవరణలో పదిమొగావాళ్ల విద్యుత్ సామర్థ్యమున్న విద్యుత్ కేంద్రాన్ని మరికొన్నిచోట్ల ముఖ్యంగా నారాయణపేట లాంటి ప్రాంతాలల్లో డిజిల్ ఇంజన్లతో నడిచే విద్యుత్ కేంద్రాల స్థాపన జరిగింది. దీంతో రాజ్యంలో చిన్న పరిశ్రమల స్థాపన ఊపందుకుంది.

1921లో 200లుగా ఉన్న పరిశ్రమలు 1931 నాటికి 387కు చేరుకున్నాయి. వివిధ రకాల మిల్లులతో పాటు గుండీలు, అగ్గిపెట్టెలు, సజ్యలు, బట్టల మిల్లులు, సిగరేటు ఫ్యూజ్ రీలు చార్బూర్ మరియు పజీర్సుల్లాన్ టుబాకో లిమిటెడ్ కంపెనీలు, రెండు గ్లాన్ పరిశ్రమలు, ఒక చక్కర పరిశ్రమ బోధనలో నిజాంసాగర్ కింద ఏర్పడ్డది, అప్పట్లో అది ఆసియా ఖండంలోనే అతిపెద్ద చక్కర కర్నూలు. 1920లో హైదరాబాద్ లోయర్ ట్యూంక్ బండ్లలో డి.బి.ఆర్ మిల్స్ నెలకొల్పిపు. ఇది ప్రయివేటు కంపెని బట్టలు తయారుచేసే పరిశ్రమ.

మూడవ దశ 1939 నుండి నిజాం రాజుల పొలన అంతమయ్యే వరకు అంటే 1948 వరకన్న మాట. ఈ దశలో హైదరాబాదు రాజ్యపు చివరి రాజు అయినటువంటి ఏడవ నిజాం నవాబు మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ అవలంబించిన పారిశ్రామిక విధానాలతో ఎన్నో నూతన పరిశ్రమలు నెలకొల్పబడినయి. రెండవ దశలో ఏర్పడ్డ పరిశ్రమలలో చాలా వరకు స్థిరపడి ఉత్పత్తిని సాగించిది మాత్రం ఏడవ నిజాంకాలంలోనే అని నిస్పందేహంగా చెప్పవచ్చు. ఏడవ నిజాం కాలంలో హైదరాబాద్ రాజ్యంలో నిజాం వ్యతిరేక మరియు అనుకూల ప్రజా ఉద్యమాలు పెక్కు పుట్టుకొచ్చినయి. ఈ ఉద్యమాలకు అంధ్రమహాస్థ, ఆర్యసమాజ్, స్టేట్కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్టులు మరియు రజాకార్లు నాయకత్వం వహించిపు. ఈ ఉద్యమాల మూలంగా రాజ్యంలో శాంతిభుదతలు క్లిటించి నూతన పరిశ్రమల స్థాపనకు కొంత అంతరాయం ఏర్పడినా ఏడవ నిజాం మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ వాటన్నిచేసి అధిగమించి నూతన పరిశ్రమల స్థాపనకు విశేషకృషి చేసిందు అందులో భాగంగా 1921లో సింగరేణి కాలర్స్, 1922లో హైదరాబాదు డక్స్ సిగరేట్ ఫ్యూజ్ రీల్స్, 1930లో పజీర్ సుల్తాన్ టుబాకో కంపెని చార్మినార్ సిగరేట్ ఫ్యూజ్ రీల్స్, 1934లో వరంగల్లులో ఆజంజాహిమ్ ను, 1937లో నిజాంబాద్లోని బోధనలో నిజాం ముగర్ ఫ్యూజ్ రీల్స్, 1979లో నిజాంగ్రంటీడ్ ప్టేట్ రైల్వేలను, 1920లో కార్కానా జిందా తిలిస్యాత్సును, 1942లో ఆల్వైన్ మెటల్ వర్క్సు, 1943లో ప్రాగాటూల్స్ ను, 1945లో డెక్కన్ ఏర్వేస్ లిమిటెడ్ ను, 1946లో హైదరాబాదు ఆనుబెస్ట్స్ ను, 1946లో సర్సిల్స్ ను 1942లో సిర్స్పూర్ పేపర్ మిల్లును ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. వీటికి తోడుగా హైదరాబాదు రాజ్యంలో ప్రయివేటు రంగంలో పెక్కు వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల ఆధారిత పరిశ్రమలు ఉనికిలోకి వచ్చాయి. నిజాంల కాలంలో హైదరాబాదు రాజ్యంలో స్థాపించబడిన పరిశ్రమలలో అత్యధిక భాగం హైదరాబాదు నగరంలోనే కేంద్రీకృతమై ఉండేవి అతి తక్కువ పరిశ్రమలు మాత్రమే తెలంగాణాలోని జిల్లాలో నెలకొల్పినారు. దీంతో పారిశ్రామికరణ అంతా హైదరాబాదుకు పరిమితం కావటంతో హైదరాబాదుకు ఇతర ప్రాంతాలనుండి వలసలు ప్రారంభమైనయి.

1934లో వరంగల్లులో ఆజంజాహిమ్ ను, 1937లో నిజాంబాద్లోని బోధనలో నిజాం ముగర్ ఫ్యూజ్ రీల్స్, 1979లో నిజాంగ్రంటీడ్ ప్టేట్ రైల్వేలను, 1920లో కార్కానా జిందా తిలిస్యాత్సును, 1942లో ఆల్వైన్ మెటల్ వర్క్సు, 1943లో ప్రాగాటూల్స్ ను, 1945లో డెక్కన్ ఏర్వేస్ లిమిటెడ్ ను, 1946లో హైదరాబాదు ఆనుబెస్ట్స్ ను, 1946లో సర్సిల్స్ ను 1942లో సిర్స్పూర్ పేపర్ మిల్లును ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. వీటికి తోడుగా హైదరాబాదు రాజ్యంలో ప్రయివేటు రంగంలో పెక్కు వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల ఆధారిత పరిశ్రమలు ఉనికిలోకి వచ్చాయి. నిజాంల కాలంలో హైదరాబాదు రాజ్యంలో స్థాపించబడిన పరిశ్రమలలో అత్యధిక భాగం హైదరాబాదు నగరంలోనే కేంద్రీకృతమై ఉండేవి అతి తక్కువ పరిశ్రమలు మాత్రమే తెలంగాణాలోని జిల్లాలో నెలకొల్పినారు. దీంతో పారిశ్రామికరణ అంతా హైదరాబాదుకు పరిమితం కావటంతో హైదరాబాదుకు ఇతర ప్రాంతాలనుండి వలసలు ప్రారంభమైనయి.

- ప్రా॥ జి.లక్ష్మణ్, m : 98491 36104
e: laxmangadeou@gmail.com

బండ క్రింద ప్రశ్నల్ హెచ్చాటల్ ఉండేది.

బండ క్రింద హెచ్చాటల్ ఎట్లుంటది అని మీరు పరేషాన్ అవుతున్నరు కద! నిజమే.

“అక్కా బండ క్రిందికి పోయి ఏమన్న సౌధలు తెస్త” అని ఒక అమృ ఇంకో అమృకు చెప్పటం మీరు వినలేదు కదా? అది కూడా నిజమే. సౌధలు అంటే సరుకులు, కూరగాయలు, ఉప్పులు, పప్పులు అన్నమాట. సౌధా అన్న ఉర్దు పదం నుండి సౌధలు అన్న పదం పుట్టింది.

బండ అంటే శాలిబండ. చార్లైనార్ నుండి అలియాబాద్కు పొయ్యే తొప్పుల మొగల్పుర దాటంగనే నట్టనడుమల నిటారుగ ఉండేదే శాలిబండ. ఇది చాలా ఎత్తు ప్రాంతం కావున బండ అని ఈ ప్రాంతాన్ని అంటరు. (మెట్ట లేదా మిట్ట లాగా) పాత నగరంల చాలా బస్తీల పేర్లు బండతో ముడిపడి ఉన్నవి. గాజీబండ, పీసల్ బండ, రాంబిక్కి బండ, మేకల బండ లాంటివి. వీటి దగ్గరికి పొయ్యెట్టుడు అంతా చదావ్. వచ్చేటప్పుడు అంతా ఉత్తార్. జీవితంలోని ఎత్తుపల్లుల్లాగ.

అసలు తెలంగాణా ప్రాంతమే “కొండలు-బండల” ప్రాంతం. కొండలకు కొడవేలేదు. గోల్హండ, నల్గొండ, రాచ్కొండ, దేవరకొండ, హనుమకొండ, చారకొండ. ఇక గిరులు బోనగిరి, రాయగిరి, రామగిరి, తిరుమలగిరి వగైరా. ఇవన్నీ దక్కన్ వీరభూమి ప్రత్యేకతలు. ఇక్కడున్న

“రాతిగుండ్ల సౌందర్యం - కళాత్మక ప్రకృతి అందాలు” మరెక్కడా కనబడవు.

జర శాలిబండ గురించి చెప్పి ప్రశ్నల్ హెచ్చాటల్ ముఖ్యటకు హెస్త. శాలిబండ చడవ ఎక్కుటప్పుడే మీకు కుడివైపు ఒక పెద్ద పురానా బడ్ కా జాండ్ (రాగిచెట్లు) దాని క్రింద ఒక దర్గా (సమాధి) కన్నిస్తుది. “పాహో అలీ” అను ఒక సూఫీ ఘకీర్ సమాధి అది. ఆయన పేరు మీదనే పొలిబండ, శాలిబండ అన్న పేరు ఈ బస్తీకి తీరపడింది. 1834ల ఏనుగుల వీరాస్యామి మద్రాసు నుండి కాశీ యాత్రకు వెళ్తున్న శ్రీశైలం నుండి హైద్రాబాద్కు వచ్చినప్పుడు “ఈ శాలిబండ పురము” గురించి తన యాత్రా గ్రంథములో ప్రస్తావించినాడు. శాలిబండ ఎక్కి కొంచెం ఎడమవైపు తిరిగి లోపలికి పోతే నాగులచింత వస్తుది.

దట్టంగా అలుముకున్న చింతచెట్ల క్రింద మట్లలలో నాగుపాములు సంచరించినందున ఆ ప్రాంతానికి నాగుల చింత అని పేరు వచ్చింది. మొన్నమొన్నటి దాకా ప్రతి నాగ పంచమిరోజు ఆ పుట్లల మీద పాలు పోసి పండగ చేసేవారు. “దిగు దిగు నాగన్నా - నాగన్న దిగురా నాగన్నా” అని ఆడవాండ్లు పాటలు పాడేవారు. పాములోళ్ళ బుట్టలల్ల నుండి నాగుపాములను తీసి నాగస్వరం ఊరుతూ వాటితో నాట్యం చేయించేవారు.

అది భాగమతి పుట్టి పెరిగిన బస్తీ. ఖులికుతుబ్ పా భాగమతిని మొదటిసారి చూసింది కూడా ఈ నాగులచింతలొనే. దీని పేరే “చిఫ్టం”.

1969వ సంవత్సరంలో “అమాయకుడు” అనే సీన్యూలో “పట్టంలో శాలిబండా - పేరున్నా గోలుకొండా” అన్న పాటతో

శాలిబండా అన్న పేరు మొత్తం ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో మారుప్రొపోయింది. నిజానికి అది అంతక్కన్నా పూర్వం వైజాముల కాలాన జానపదులు పాడుకునే లల్లాయి పాట. ఆ రోజులల్ల ప్రైద్రాబాదులో శాలిబండనే ముఖ్యమైన ప్రాంతము.

ఆ బంగారు దినాలలో ప్రైద్రాబాద్ అత్రాఫ్‌బల్ల్హ (సబ్ అర్వ్‌న్) పట్లెల నుండి పట్లె రైతులు ఎడ్డబండ్ మీద ఆహోర ధాన్యాలను, శాకపొకలకవసరమైన కూరగాయలను, తీరున్నైక్కు తీపి తీపి పండ్చ ఘలాలను, పుష్పాలను వేసుకుని రాత్రిభ్రు వెన్నెల బాటల మీద బండి చక్కాల కిట్రు కిట్రు చప్పుళ్ళతో, ప్రెరుపుచ్చని పంట పొలాల మీద నుండి వీచే పిల్లగాలుల పరవశత్తుంతో పట్టునికి దగ్గర అవుతున్నాపున్న సంతోషంతో “పట్టుంలో శాలిబండ, పేరున్నా గోలుకొండా” అని లల్లాయి పదాలు పాడుకుంటే, వారసత్వ సంపదగా మారిన ఆ పాట నేటికి అట్లనే నిలిచిపోయింది.

మా చిన్నపుడు శాలిబండల రెండేరెండు పోటల్లు ఉండేవి. ఒకటి ప్రహ్లద్ హెయాటల్ మరొకటి అప్పుడప్పుడే కొత్తగా పెట్టిన ఇరానీ హెయాటల్. ఇరానీ హెయాటల్లకు కాలు బెట్టంగనే మా లేత మనసులు రాగరంజితమై పోయేవి. హిందూ హెయాటళ్ళకు భిన్నమైన వాతావరణం, పరిసరాలు. నాజూకైన గుండ్రటి కుర్చీలు, టేబిల్లు, ఎటుచూచినా నాల్లు మూలలూ నిలువెత్తు అడ్డాలు, పోకేసలు, అందులో సాగైన సామానులు. ఇస్పుహోన్ ధాయ్ పరిమళాలు, సమోసాలు, కేకులు, డబుల్ రౌటైలు, బన్సమస్యల ఘుమఘుమలు. గంటలు గంటలు గప్పాలు కొట్టే కస్పమర్మలు. ఇవన్నీ ఒక ఎత్తైతే గ్రామ్ భోన్ రికార్డుల నుండి జాలువారే హిందీ పాటల సంగీతం మరో ఎత్తు. కొంటర్లో కూర్చున్న ఇరానీ ఓన్ జాలు విదిల్చిన వృద్ధసింహంలా కనబడేవాడు.

సరే ఇప్పుడు ప్రహ్లద్ హెయాటల్లకు పోదాం పదంద్రి. ఆ హెయాటల్ యజమాని పేరే ప్రహ్లద్. అతని ఆకారం బాల ప్రహ్లదుడిలా గాక రాజు రాణాప్ సింహాలా ఉండేది. ఎత్తుగా, ఎర్రగా, పెద్దపెద్ద జీర కండ్లతో నూనె బాగా రాసి మెలిదిపిన మీసాలతో దర్జాగా ఉండేవాడు. ఆయన బోనాల జాతర ఊరేగింపులో రాణాప్తాప్ సింహ్ వేషమేసి నడుముకు లంబాచోడా తల్లార్ పెట్టుకుని, మీసాలు వడి తిప్పాకుంట తెల్లని గుర్రమెక్కి పోతుంబే బిల్యూర్ రాణాప్తాపేనా అన్నట్లుండేది. ఆ హెయాటల్లకు పొంగనే కొంటర్లల కూర్చున్న ఆ భారీ విగ్రహాన్ని చూసి మాకు భయమేసేది. కానీ ఆయన నవ్వు మాత్రం పసిపోరడి నవ్వు మాదిరిగ పుష్పులాగ ఉండేది. క్యా బేటా అని పలకరించేవాడు.

మా చిన్నట్టు అప్పుడపుడూ నాకు ఎవరూ చూడకుండ ఒక బుడ్డపైన ఇచ్చి రహస్యంగా నా చెవుల “ప్రహ్లద్ హెయాటల్కు పోయి ఒక మిరపకాయ బట్టి పట్టురూపో” అని చెప్పేది. నేను ఆ పైన ను నిక్కర్ కీసల (జేబుల) వేసుకుని ఉరుక్కుంట ప్రహ్లద్ హెయాటల్కు పొయ్యేది. ఒక్క పైనకే ఇంత పాడుగు మిరపకాయ బట్టి గరంగరంది ఇచ్చేది. దాన్ని ఇంటికి తీసుకొచ్చి అక్కకు జాగ్రత్తగా అందించగానే సగం నాకు ఇచ్చి మిగిలిన సగం తను తిసేది.

ఒకరోజు ఎప్పటి మాదిరిగనే ఒక పైన ఇచ్చి “జ్యు రారా” అంది. అప్పుడే బడి నుండి వచ్చినట్టుంది. చాలా ఆకలి ముఖంతో

కనబడింది. ఒ ఇప్పుడే హొన్ మినిట్లు వోస్త అని ఉరికిన. బట్టి కొనుక్కుని వాపస్ వచ్చేటప్పుడు జేబుల వున్న ఆ గరం గరం మిరపకాయ బట్టి మసాలా పరిమళాలు నన్ను రకరకాల ఆలోచనలకు గురి చేసింది. ఎట్లుందో చూద్దాం అని జేబుల్లుండి జవతలికి తీసిన. మహో ముద్దొస్తూ నొట్టే నీళ్ళరుతున్నయ్. తొడిమ దగ్గర పిండి దట్టంగా కనబడింది. ఆ తొడిమ రుచి చూస్తే తప్పేం లేదుగా అని తొడిమె తుంచి కొంచెం నొట్టే వేసుకున్న. ఆహో ఏమి రుచి. ఏమి వాసన. తొడిమె తీంటే తప్పేం లేనపుడు పైన కొంచెం తుంచితే తప్పేం అవుతది అని మరికొంచెం తుంచి నొట్టే వేసుకున్న. మహో గొప్పగా ఉంది. ఇంకా కొంచెం దూరం నడిచేసరికి హరాత్తూ ఆధ్యాత్మమైన ఆలోచన వచ్చింది. ఎట్లునన్న ఇండ్ల సగ భాగం అక్క నాకిస్తుడి కదా మరి ఇప్పుడే తీంటే తప్పేట్లు అవుతది అని ఆ సగం ఓ అరుగు మీద కూర్చుని తీరికగా తిసుకుంట ఆ రుచిని ఆస్యార్థిస్తు టైం మరిచిన. మాల్లి నడుస్తుంటే ద్రోహబుద్ధి తలెత్తింది. న్యాయంగా నా భాగం సగమేకాని దమ్ములు తీసుకుంట ఉరుక్కుంట తెచ్చిస్తగద కొంచెం ఎక్కువిస్తే ఏం పోతది. నేను స్పెషల్గ అడగాల్నా తనే ఇవ్వోద్దూ అని కోపమొచ్చి మరికొంచెం తుంచి తిన్న. తీరా మా గల్లీలోకి ప్రవేశించి ఆ బట్టిని చూసే సరికి పాపం అది పాప వంతు మాత్రమే మిగిలుంది.

నా రాక కోసం కాలు గాలిన పిల్లలా అటూ అటూ చక్కర్లు గొడ్డున్న మా అక్క నస్తు చూడంగసే ‘ఎందిరా ఇంత ఇలస్యం’ అని విసుగ్గ అడిగింది. తప్పు చేసిన వాడిలా తల దించుకుని ఆ మిగిలిన బట్టిని అమె చేతుల పెట్టి నీళ్ళబంగా తప్పు చేసినది మాదిరి నిలుచున్న.

దాన్ని నన్ను మార్చి మార్చి రెండు మూడుసార్లు చూసి ఘక్కున నవ్వింది. నాకు దుఃఖం వచ్చింది. నా బుజం మీద లాలనగా చేయేస్తిని ఆ మిగిలిన భాగం నా కుడిచేతిల పెట్టి నవ్వు ముఖంతో “ఇది కూడా నువ్వేతిను” అన్నది.

నేను మా అక్కరు ఇప్పటికీ సగం మిరపకాయ బట్టి బాకీ. ఇంకా చాలా బాకీలు కూడా వున్నాయి - ఎంత తీర్చినా తీర్చలేనివి. బాలసాహిత్యాన్ని హిందీ సీనిమాలను వాటి పాటలను, దునియ మీది ముఖ్యమును నాకు మొదటిసారి పరిచయం చేసింది ఆమెనే! ఇప్పుడు అమె లేదు కాని అమె జ్ఞాపకాలు మాత్రమే మిగిలునై.

ఆఁ ఏందీ? ప్రహ్లద్ గురించి అడుగుతున్నరా?

ఆ యాడాడి వర్షాకాలంల రెండు మూడు రోజులు వరుసగా కుర్చిన ముసుర్లకు ఆ హెయాటల్ పాత దాబా హెయాటల్ గిరాకీలు లేని సమయంలో హరాత్తూ కుప్పకూలి ఆ శిథిలాల క్రింద అందమైన ఆ ప్రహ్లద్...

అప్పట్టించి ఇప్పుటి వరకూ బోనాల జాతల్లల రాణాప్తాప్ వేషం ఎవరూ వేస్తులేరు.

“జాసే వాతే కథీ వాపస్ నష్టిం ఆతే

లేకిన్ జానేవాలోంకీ యాద్ అతీపై”

(సామల సదాశివగారు)

(చార్మినార్ కథలు-పుస్తకం నుంచి)

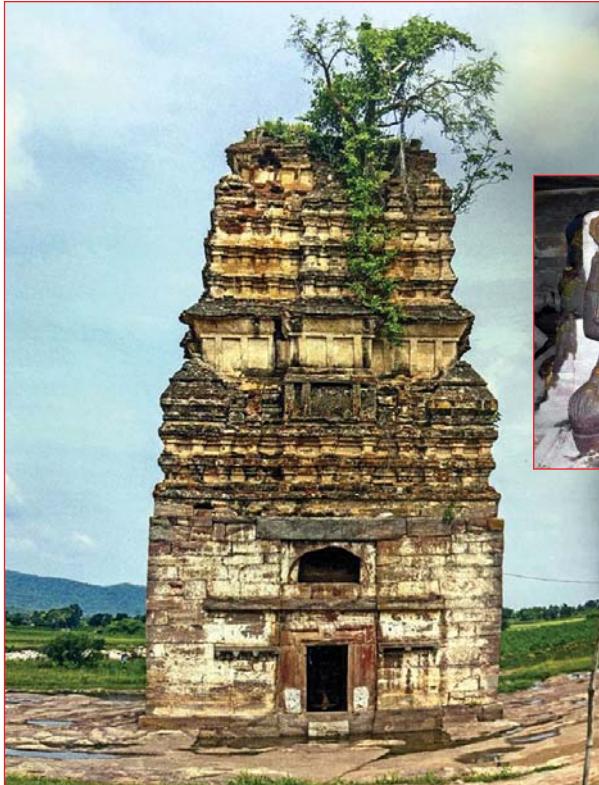
-పరవస్తు లోకేశ్వర్, m: 91606 80847

e : lokeshwar.hyderabad@gmail.com

అది బకాసురుని గుడీకాదు..

పాండవులూ దాన్ని కట్టలేదు...

స్వష్టత గల చరిత్రను అందించింది.

బకాసురుడు ఇక్కణ్ణంచి పాలించినప్పుడు శత్రువులను సంహరించి, ప్రజలకు మేలు చేయటాన, పాండవులు ఆయనకు గుడి కట్టించారున్నది స్థల పురాణం. నిజానికి ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించింది రేచర్ల పద్మానాయక వంశానికి చెందిన ముమ్మడి సర్వజ్ఞ సింగము నాయకుని కుమారుడైన రావుధర్మనాయకుడు. బహమునీ పాలకుల నుంచి వరంగల్కు విముత్తి కలిగించే నేపట్టంలో వరంగల్ హరివిర గజపతి వశమైనట్లు క్రీ.శ. 1461 నాటి అతని వరంగల్ శాసనం చెబుతుంది. ఆ తరువాత కొద్ది కాలానికి, వరంగల్ ముమ్మడి సర్వజ్ఞ సింగమునాయకుని వశమైంది. ఆయన

కుమారుడు ధర్మారావు నాయకుడు వరంగల్ ప్రాంత పాలకుడైనట్లు క్రీ.శ. 1464 నాటి అతని శాయంపేట శాసనం మల తెలుస్తుంది. నర్సంపేట తాలూకాలో రామకృష్ణపురం అని పీలుబట్టిన ధర్మారావుపేట అతని పేరుమీద వచ్చిన గ్రామమే. ఈ ధర్మారావు నాయకుడే నైనపాకలోని ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించాడు.

ఊరు వెలుపల బండ పరుపువైన గోపురాకారంలో నిర్మించబడిన ఈ ఆలయానికి కేవలం పర్వతాగతి మాత్రమే ఉంది గానీ, అధిక్షాసం లేదు. దానిపైనే సాదా గోడలు గోడలపైన ఉండాల్సిన ప్రస్తరం లేదు. కప్పు వరకూ రాయి పైన ఇటుక, సున్నుంతో మూడంతస్తుల విమానం ఉంది. చదరంగా ఉంది గాబ్లై సాగరం నలుపైపులా ద్వారాలుండచున ఈ ఆలయం సర్వతోభద్ర తరగతికి చెందింది.

ఒక సహజ సిద్ధమైన నల్లశాసనపు గుండును సర్వతోభద్ర శిల్పంగా మలిచారు. ఒకవైపు స్తోనక సీతారామ లక్ష్మణులు, రెండోవైపు పద్మాసనం మీదున్న నరసింహాడు, మూడోవైపు కాళియ మర్థన, వేంగోపాల, నాలగోవైపు బలరాముని విగ్రహాలు కొంత కాకతీయ శైలి, మరికొంత పద్మానాయక్కులే కలగలుపూగా చెక్కబడినాయి. పానపట్టాన్ని పోలిన సర్వతోభద్ర పీరంపై గల ఈ శిల్పాలపైన ఒక రాతిలో చెక్కిన గుమ్మటాన్ని పోలిన శిఖరం లాంటి ఆకారం, గర్భాలయ లోపలిగోడలకు గల గూళ్లు, బయటి ద్వారాల పైన గల ఆశీలు, ఈ హిందూ ఆలయంపై బహమునీ సంప్రదాయం కొట్టొచ్చినట్లు కనబడుతుంది. నరసింహాన్నిమిని బకాసురునిగానూ, పాండవులు కట్టారని అనుకొంటున్న ఈ ఆలయం క్రీ.శ. 15వ శతాబ్దిలో ధర్మారావు నాయకుడు కట్టిందే.

-ఈమని శివాగిరెడ్డి-స్ఫురతి

m : 9848598446

e : nagireddy@malaxmi.in

ఆదివాసుల హృదయ దీపాలు

ప్రామండార్ప్ దంపతులు

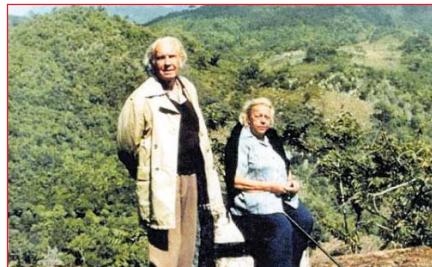
(జనవరి 11 ప్రామండార్ప్ దంపతుల సంస్కరణ దినం సందర్భంగా...

ఆకాశవాణి విక్రాంత అధికారి సుమనస్తుతి రెడ్డి సాక్షి తెలుగు దినపత్రికకు రాసిన వ్యాసం).

తుర్చు గోదావరి జిల్లా కొండ అడవుల్లో డాక్టర్ ఊర్మిల పింగై తీసిన ఇక్కడ కనిపిస్తున్న ఫాలో... ప్రామండార్ప్ దంపతులు కలిసి ఉన్న దాదాపు తుది చిత్రం. పదవి ఉండ్యోగాలు లేకపోయినా మానవ శాస్త్రవేత్తగా తనతో యాఖై ఏట్లుగా వెన్నెఫుకలా ఉండి అలుపెరగకుండా కలిసి పని చేసిన బెట్టీ సాహచర్యం గురించి లోతుగా తలపోస్తున్నట్టు క్రిస్టోఫ్ ప్రామండార్ప్ కనిపిస్తున్నారు ఈ చిత్రంలో. ఆ తర్వాత కొద్ది రోజులకే ప్రాదరూబాదీలో 11 జనవరి 1987 నాడు బెట్టీ అని అందరూ అభిమానంగా పిలిచిన ఎలిజబెట్ ప్రామండార్ప్ గుండెపోటుతో హరాత్మగా ప్రోణాలు విడిచారు. ఆమె మరణం క్రిస్టోఫ్ ప్రామండార్ప్ ను బాగా కుంగదిసింది. ఆ తర్వాత ఎనిమిదేళ్లకే ఆయన కూడా తనువు చాలించారు.

భారత్ ఈశాస్త్ర ప్రాంతంలోని కొన్స్క్ నాగాలు, అపతానీలు, ప్రాదరూబాదీ నిజాం సంస్థానంలోని చెంచులు, కొండ రెడ్డు, రాజ గోంపులు, ఇంకా నేపాల్ పేర్లు, మధ్య ప్రదేశ్ భిల్లులు.. ఈ జాతుల గురించి క్రిస్టోఫ్ వాన్ ఘ్యార్టర్ ప్రామండార్ప్ చేసిన పరిశోధనలు ఇప్పటికీ ప్రామాణికంగా నిలుస్తున్నాయి. అయితే వీటన్నించిలో ఆదిలాబాద్ రాజ్ గోండులతో ఆయన 1940ల్లో ఏర్పరచు కొని, జీవన పర్యంతం కొనసాగించిన బాంధవ్యాసికి సాటి రాగలిగి నది ఏది లేదు. మార్లవాయి గ్రామంలో రాజ్ గోండుల మధ్య వారిలో ఒకరిగా ఒక గుడిసెలో జీవిస్తూ వారి సంప్రదాయాలు, పురాణాలను, వారి గొప్ప సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని సాధికారించా నమోదు చేస్తూ, ఆదివాసీ జీవన దృక్పథ సార్వజనిసమైన విలువను గుర్తుండి పోయెలా ఆవిష్కరించగలిగారు.

ప్రాదరూబాదీ సంస్థానంలోని ఆదివాసీలను దాదాపు మూడు సంపత్కుల పాటు అధ్యయనం చేసిన తరువాత 1945లో, ఆయన విశేషపటల నాణ్యతను చూసిన నిజాం ప్రభుత్వం ఆయనను గిరిజన తెగలు, వెనుకబడిన తరగతుల సలహోదారుగా నియమించింది. సంస్థానంలోని ఆదివాసీల అభ్యస్తుతికి కీలకమైన నూతన ప్రణాళికల రూపకల్పన, వాటి అమలు బాధ్యతలను ఆయనకు అప్పగించారు. ఆ పదవిలో ఉంటూ కుటుంబం భీం తిరుగుబాటు, వీర మరణం తరువాత పూర్తిగా ఛైర్యాన్ని కోల్పోయి, తీవ్రమైన నిరాదరణకు గురవుతున్న ఆదివాసీ జిల్లా గోండుల కోసం తొలి పారశాలలు ఏర్పరిచి, భూములు లేని వేలాది ఆదివాసీ కుటుంబాలకు దాదాపు 160 వేల ఎకరాల

భూమిని పట్టాలతో సహా అందించి వారి సమగ్ర పునర్జీవనానికి గొప్ప పునాది వేయగలిగారు ప్రామండార్ప్. 1950లో లండన్కు వెళ్లి పోయిన తర్వాత కూడా తరచుగా ఆదిలాబాద్ ను సందర్శించు గోండుల బగోగుల గురించి తెలుసుకుంటూ ఉండేవారు ప్రామండార్ప్ దంపతులు. 1960ల తరువాత బయటి నుండి వచ్చిన చౌరబాటుదారుల దురాక్తముఙు ఆదివాసీల భూములు గురికావడం, వారి పరిస్థితి మళ్ళీ హీనం కావడం ప్రామండార్ప్ దంపతులను ఎంతో బాధించేది.

తమను ఎంతో ఆదరించి, అభిమానించిన గోండుల సన్నిధిలో మార్లవాయి లోనే తమ సమాఖులు ఉండాలని ప్రామండార్ప్ దంపతులు కోరుకున్నారు. బెట్టీ మరణం తర్వాత, ఆమె అస్థికలను మార్లవాయికి

శీనుకు వచ్చి, ప్రేమాభిమానాలతో తరలివచ్చిన వేలాది ఆదివాసీల సమక్కణలో మార్లవాయి గ్రామం పక్కనే భుననం చేశారు. క్రిస్టోఫ్ అవశేషాలను కూడా ఆయన మరించిన చాలా ఏట్ల తర్వాత బెట్టీ సమాధి పక్కనే పూడ్చి మరో సమాధి నిర్మింపజేశారు.

బెట్టీ వర్ధంతినే ప్రామండార్ప్ దంపతుల ఉమ్మడి సంస్కరణ దినంగా ప్రతి ఏడాది మార్లవాయి గ్రామంలో 11 జనవరి నాడు నిర్వహిస్తూ వస్తున్నారు. గత కొన్స్క్ లుగా ఇది పెద్ద కార్యక్రమంగా వికలిస్తూ వస్తున్నది. మార్లవాయి గ్రామ గుసాడి స్వత్స్థ కళాకారుడు కనక రాజుకు పద్మలీ గౌరవం దక్కుడం దీనికి తోడుయ్యంది. తమ జాతి సంస్కృతిని అభ్యర్థులను చేసి, తమ అభ్యస్తుతి కోసం పరితపించిన మానవ శాస్త్రవేత్త దంపతులకు అ జ్ఞాని నుంచి లభించిన ఇటువంటి ఆరాధనకు సాటీరాగల ఉదాహరణ మరెక్కడా లేదేవో!

1980వ డశకం నుండి చివరిదాకా ప్రామండార్ప్ దంపతులను బాగా ఎరిగిన, క్రిస్టోఫ్ కలిసి తెండు పరిశోధన గ్రంథాలను కూడా రాసిన ఊర్మిల పింగై, బెట్టీ వ్యక్తిత్వాన్ని గుర్తు చేసుకుంటూ ఇలా అన్నారు: ‘తనను కలిసిన వారందరి పట్ల గొప్ప అనురాగం చూపుతూ... గొప్ప చమత్కారం, హోస్య దృష్టిలతో జీవ షైతానం ఉట్టిపడుతూ ఉండేది ఆమె. ఆదివాసీ సమాజాల పరిస్థితి పట్ల ఎనలేని సానుభూతితో వారి అభ్యస్తుతి కోసం అంతటా వాదిస్తూ ఉండేది. తన భర్తకు నిజమైన ఆత్మబంధువుగా నిలిచిన వ్యక్తి’!

- సుమనస్తుతిరెడ్డి,

m : 9493450802

e: airadilabad@gmail.com

అసఫ్ జాహిల పాలనపై ఒక మదింపు

‘అసఫ్ జాహిల మదింపు’ అనే అంశంపై జరిగిన రెండు రోజుల సదస్యులో.... అసఫ్ జాహిలను, హైదరాబాద్ రాజ్య ప్రజల జీవితాలపై వారి ప్రభావాన్ని అర్థం చేసుకునేందుకు విద్యావేత్తలు, మేధావులు, చరిత్రకారులు ఒక ప్రయత్నం చేశారు. తెలంగాణ కౌన్సిల్ ఆఫ్ హిస్టరికల్ రీసెర్చ్ (టీఎస్పాచెటర్), సియాసతీ దినపత్రిక సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో ఈ సదస్యు జరిగింది. ఉన్నానియా యూనివర్సిటీ వైన్ చాస్పులం ప్రాఫెనర్, డాక్టర్ డి.రఘీందర్ ముఖ్యాతిథిగా హజరై ఈ సదస్యును ప్రారంభించారు.

హైదరాబాద్ లోని రాజు బహదుర్ వెంకట్రామిరెడ్డి ఎడ్యూకేషనల్ స్టాన్టీ కార్యాలయ అవారణలో ఈ సదస్యు జరిగింది. ఈ తరహ కార్యక్రమాలెన్నింటికో ఇది వేదికగా నిలిచింది. సదస్యుకు అధిక సంఖ్యలో విద్యార్థులు కూడా హజరై తమ అభిప్రాయాలను పంచుకొన్నారు. టీఎస్పాచెటర్ కార్యదర్శి టి. వివేక్ స్టాగ్శన్లోపన్యాసం చేశారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ దేశంలో చరిత్ర అధ్యయనం అంతా కూడా ఉత్తర భారతదేశం ప్రధానంగా జరిగింది, దక్కిణ భారతదేశం మరీ ముఖ్యంగా దక్కన్ పీరభూమి చరిత్రపై విద్యావేత్తలు, చరిత్రకారులు పెద్దగా దృష్టి సారించలేదని అన్నారు. చరిత్రలో దక్కన్ కు దాని స్థానం దక్కులా టీఎస్పాచెటర్ క్షణి చేస్తోందని, ఆ దిశలో భాగంగానే ఈ సదస్యును నిర్వహిస్తున్నట్లుగా చెప్పారు.

ఉన్నానియా యూనివర్సిటీ వైన్ చాస్పులం ప్రాఫెనర్, డాక్టర్ డి.రఘీందర్ కీలకోపన్యాసం చేశారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ, ఆధారపీత కథనాలతో కాకుండా ఆధారసహితంగా చరిత్రను నిర్మించాలని విద్యావేత్తలకు సూచించారు. ప్రజల చరిత్ర లిఖించాలని అవసరాన్ని ఆయన నొక్కిచెప్పారు. రాష్ట్రంలోని యూనివర్సిటీలు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాలలకు చెందిన విద్యార్థులు ఇరవై అధ్యయన పత్రాలను సదస్యులో సమర్పిం చారు. పోకట్లో శిక్షణాలో భాగంగా అధ్యయన పత్రాలను సమర్పించారు. అధ్యయన అధ్యయన పత్రాలను సీఎస్సీ కు నుండి కమిషన్ ను కోరింది. కమిషన్ ఈ అభ్యర్థనను పరిగణనలోకి తీసుకొని ఆమెరకు ఒక సర్ఫ్యూలర్ జారీ చేశారు. దాంతో ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాలల

నుంచి అధిక సంఖ్యలో అధ్యయన పత్రాలు అందాయి.

వివిధ అంశాలపై ఈ అధ్యయన పత్రాలను సమర్పించారు. విద్యాభివృద్ధికి అసఫ్ జాహిలు తీసుకున్న చర్చలపై ఐదు పత్రాలు పచ్చాయి. పారశాలలు, కళాశాలలు నెలకొల్పేందుకు నాటి పాలకులు తీసుకున్న చర్చలను వీటిలో ప్రమథంగా ప్రస్తావించారు. అప్పట్లో ఏర్పడిన పారశాలలు కొన్ని ఉనికిలోకి వచ్చి వందేళ్ళను కూడా పూర్తి చేసుకున్నాయి. మరికొన్ని విద్యాసంస్థలు ఈ ఏడాదిలో శత వసంతోత్సవాలను నిర్వహించుకోస్తాయి. ఆడపిల్లలు చదువు కోకుండా ఇంట్లోనే ఉండడం అత్యంత సాధారణంగా ఉండిన రోజుల్లోనే బాలికల కోసం పారశాలలు, యువతుల కోసం కళాశాలలను నాటి పాల కులు ఏర్పాటు చేయడం ఒక ప్రగతిశీలక ముందుగు.

పారశాలలు, కళాశాలు ఏర్పాటవుతున్న సమయంలో గ్రంథాలయాలు ఏర్పాటు కాకుండా ఉండవ కదా. ఇదే అంశాన్ని సంగిటెట్లి శ్రీనివాస్ తన అధ్యయన పత్రంలో వివరించారు. గ్రంథాలయాల పుట్టుక, వాటి అభివృద్ధి, ప్రభావం గురించిన అంశాలను వివరించారు. లైబ్రరీల ఏర్పాటు ప్రజలను షైతన్య వంతులను చేయడం ద్వారా హైదరాబాద్ రాజ్యంలో పునరు జీవనానికి దారి తీసిందని అన్నారు. అసఫ్ జాహిల కాలంలో హైదరాబాద్ లో విద్యాభివృద్ధిపై డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబెద్కర్ ఓపెన్ యూనివర్సిటీ ప్రాఫెనర్ సుధారాణి, సిటీ కాలేజ్ ప్రాఫెనర్ సుదక్షణ, అసిస్టెంట్ ప్రాఫెనర్ అంకం జయప్రకార్, రీసెర్చ్ స్కూలర్ పి.బోత్స్టులు తమ అధ్యయన పత్రాలను సమర్పించారు. పాలకులు చదువుకు వ్యతిరేకంగా ఉంటారన్న సాధారణ విశ్వాసానికి భిన్నంగా, సమాజంలోని వివిధ వర్గాల వారికి విద్యను అందించేందుకు, చదువుకునేందుకు ప్రోత్సహించేందుకు నాటి పాలకులు తీసుకున్న చర్చలపై ఈ అధ్యయన పత్రాలు వెలుగులు ప్రసరించుచేశాయి.

నాటి రాజకీయ షైతన్యం గురించి ఇగ్నోకు చెందిన డాక్టర్

కె.రమేష్ సమగ్రంగా వివరించారు. ఆయా వ్యక్తులు పోషించిన పాత్రము ఆధార సహితంగా తెలిపారు. చివరి నిజాం పాలనకు వ్యతిరేకంగా వరంగల్ జిల్లా వద్దేపల్లి, ఆత్మకూరు గ్రామీణుల పోరాటంపై తులనాత్మక అధ్యయనాన్నికాకతీయ యూనివర్సిటీ ప్రొఫెసర్ విజయ్ బాబు సమర్పించారు. ఆ రెండు గ్రామాల ప్రజల పోరాటాల మధ్య గల తేడాలను వివరించారు. వద్దేపల్లి యు వత్త క్రీడలు నిర్వహించింది. ఒక ట్రైబునీ నెల కొల్పింది. సామాజిక సేవ కార్యక్రమాలు చేపట్టింది. సామాజిక - ఆర్థిక అంశాలు, రాజకీయ సమస్యలపై నాటకాలు ప్రద ర్యంచింది. శక్తివంతమైన పింగే భూస్వామ్య కుటుంబంపై ఒత్తిడి తీసుకువచ్చింది. ఘనితంగా ఆ కుటుంబం గ్రామీణులతో సుహృద్యవ సంబంధాలు పెట్టుకుంది. ఆత్మకూరు గ్రామీణుల విషయానికి వస్తే, వెట్టి వంటి నిరంకుశ విధానాలను రూపుమాపేందుకు వారు హింసాత్మక విధానాలను అనుసరించారు. అన్యాయ విధానాలను అనుసరించిన ప్రతాప్ రెడ్డిని హత మార్చారు.

సాలార్ జంగ్-I గా పేరొందిన మీర్-తురాల్ - అలీ భాన్ చేపట్టిన సంసూరణలపై కూడా అధ్యయనపత్రాలు వచ్చాయి. శేరిలింగంపల్లి ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్ దాట్కర్ ఎన్.గోపాల్ ఆనాడు విశేషంగా ప్రజలను చేరుకున్న సంసూరణల గురించి ప్రధానంగా ప్రస్తావించారు. ఆయన వాటిని ఎనిమిది రకాలుగా విభజించారు. పూజుడల్ రాజ్యంగా పేరొందిన రాజ్యాన్ని ఆధునీకరించిన ఘనత సాలార్ జంగ్కు దక్కుతుంది. ముగ్గురు నిజాంల (నేసిరద్దోలా (1829-1857), అష్టల్ ఉద్దోలా (1857-1859), మీర్ మహబూబ్ అలీ భాన్ (1869-1911)) వద్ద పని చేసిన ఘనత ఆయనకు డక్కింది. సాధారణ పాలన, న్యాయయవస్థ, రెవెన్యూ శాఖల్లో సంసూరణలను ఆయన ముందుకు తీసుకెళ్లారు. ప్రఖ్యాతి చెందిన మదరసా - ఇ- అలియా, చాదర్ ఘూట్ హైస్కూల్ వంటివి ఆయన చౌరవ కారణంగానే వచ్చాయి.

నిజాం రాజ్యంలో భూ సంసూరణలు చేటు చేసుకున్నప్పటికీ, హైదరాబాద్ రాజ్యంలో గ్రామీణ రుణభారం అధికంగా ఉండేది. ఇదే అంశంపై 1930-45 కాలం నాటి అధ్యయనాలను సిటీ కాలేజ్ అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్ పి. శాంతి ప్రస్తావించారు. అందుకు గల కారణాలను ఆమె అన్వేషించారు. అప్పట్లో గ్రామీణుల రుణభారం,

జాతీయ సగటు కంటే అధికంగా ఉండేదని తేల్చిచెప్పారు. భూములను అత్యంత చేక ధరలకు అముక్కోవడం, ఘలితంగా కూలీలుగా మారడం గురించి వివరించారు.

ఆ కాలం నాటి సాంస్కృతిక దృశ్యం ఎంతో మనోహరంగా ఉండింది. ఉస్సునియా యూనివర్సిటీ ప్రొఫెసర్ లావణ్య ఆనాటి పెయింటింగ్స్ కళాత్మకత తీరుతెన్నులను వివరించారు. సమాజపు లక్షణాలను తెలియ జెప్పారు. కులీనతను సూచించేదుకు నీలి రంగును విస్మృతంగా వాడడాన్ని ఆమె వివరించారు. పెయింటింగ్స్ లో మహిళలు ముత్యాల అభరణాలను ధరించడం అనేది కుతుబ్ షాహీ సంప్రదాయాల కొనసాగింపుగా అభివర్షించారు.

ఆర్మీబిట్కర్ సూక్ష్మ నైమణ్యాల గురించి ది హిందూ కరస్పూండెంట్ సెరీస్ నానిసెట్టి వివరించారు. ప్రాచీన కట్టడాల సంరక్షణ ఆవశ్యకతను తెలియజెప్పారు.

అంతగా వెలుగులోకి రాకున్నా కాలంతో పాటుగా మాయమై పోయిన ఆసక్తిదాయక కట్టడాల అద్భుత విశేషాలను వివరించారు. ఏడో నిజాం మీర్ ఉస్సున్ అలీ భాన్ పై మదింపును దాట్కర్ (క్లైఫ్) ఎల. పాండు రంగారెడ్డి సమర్పించారు. నిజాం చేపట్టిన వివిధ సంక్షేమ చర్యలను, లౌకికవాద చర్యలను ప్రస్తావించారు. నిజాంలు చేసిన పాపాలు కొన్నే అయితే, చరిత్రకారులు చేసిన పాపాలు అధికంగా ఉన్నాయన్నారు. అనష్ట జాహీలకు సంబంధించిన చారిత్రక వాస్తవాలు మరుగున పడిపోయాయన్నారు. కొంతమంది రచయితల అభిప్రాయాలు అసంబద్ధంగా ఉన్నాయన్నారు.

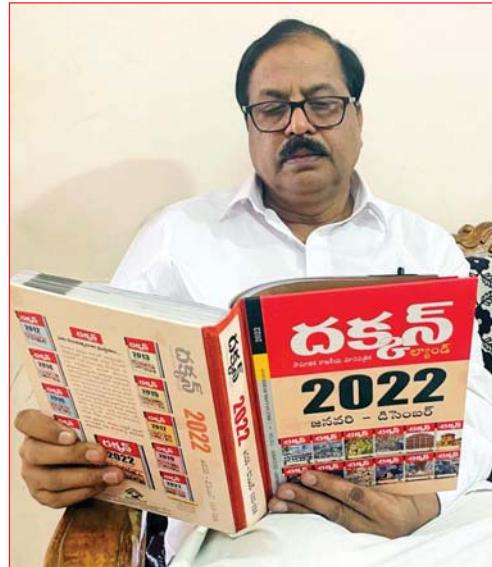
మొత్తం మీద రెండు రోజుల సద్గు అనష్ట జాహీల కాలానికి సంబంధించిన వివిధ కోణాలను వెలుగులోకి తీసుకువచ్చింది. ఆయా అంశాలపై మరింత లోతుగా పరిశేధన జరగాలిన అవసరాన్ని గుర్తు చేసింది. దక్కన్ చరిత్రను పారశాల, కాలేజీ స్కూలుల్లో పార్య పుస్తకాల్లోకి చేర్చాలిన అవశ్యకతను చాటిచెప్పింది. చరిత్రై గతం అనుచిత ప్రభావం ఉండకూడదని, అదే విధంగా వర్తమానంతో కూడా అది ప్రభావితం కాకూడదనీ తీసేపాచేఅర్ కార్యదర్శి టి.వివేక అన్నారు. నిజమే... ఈ రోజును మించిన మంచికాలం మరేదుంది గనుక.

- తడకమ్మ వివేక

m : 9391099727
e: tadakamallavivek@gmail.com

తెలుగు పారకుల గుండెల్లో నిలచిన దక్కన్ ల్యాండ్

దశాభ్ కాలం పాటు నిరంతరంగా ఒక సంచిక కూడా పారకులకు ఆపకుండా వెలువరించడం దక్కన్ పత్రిక సంపాదకులు మజికొండ వేడకుమార్ నిబ్బట్ సూచిస్తుంది. సెప్టెంబర్ 2012 సంచికతో ప్రారంభమైన దక్కన్ ల్యాండ్ తన ప్రస్తావాన్ని కొనసాగించడం ఎంతో కష్టసాధ్యమైంది. కష్టమైన పనిని ఇష్టంగా మార్చుకుని చేస్తున్న ప్రయత్నం తెలుగు పారకుల గుండెల్లో నిలిచిపోయింది. హిమాయత్ నగర్లో తెలంగాణ ఉద్యమ సందర్భంగా చర్చ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించి దాదాపు 200ల సమావేశాలు నిర్వహించి అనేక సమస్యలపై వివిధ వర్గాలకు, ఉద్యమాలకు బాధ్యత వహిస్తున్న శక్తులను పిలిపించి సమాజానికి అనేక విషయాలపై ఉన్న సందేహాలను, అనుమానాలను నివృత్తి చేసి సమస్యల పట్ల పోరాదే సమార్థించి కలిగించి, తెలంగాణ సాధించడంలో చర్చ నిర్వహించిన పాత్ర మరువోలు. దక్కన్ పత్రికలో వచ్చిన ప్రతి వాయసం పారకులకు అనేక కోణాలను ఆవిష్కరించి తన మార్చాన్ని ఎంచుకొని కార్యాచరణకు సిద్ధం కావడానికి ఒక మార్ధం స్ఫ్యూంచిందని చెప్పడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు. తెలంగాణ రాష్ట్రం సాధించిన తర్వాత వచ్చే పరిణామాలను ఆభివృద్ధిని చాలా స్పష్టంగా అనేక మంది శక్తులు తమ ఆభిప్రాయాల ద్వారా వివరించి ఉద్యమానికి వస్తుతెచ్చిన విషయం మరువరానది. దక్కన్ పత్రిక దశాభ్ కాలం ప్రచురించిన వ్యాసాలన్నీ కేవలం చదవడానికి కాకుండా పరిశోధనకు ఉపయోగించుకోవడానికి, విద్యార్థులు ఉద్యమానికి నంబంధించిన సామాజిక సమస్యల పట్ల అవగాహన పెంచుకోవడానికి ఒక ఆయుధంగా ఉపయోగపడుతుంది. సంపాదకవర్గం నిర్ణయించుకున్న సామాజిక ఎజెండా మేరకు పర్యాపరణ, వాతావరణ సమతల్యత, వారసత్వ సంపద పరిరక్షణ, రాజకీయ సామాజిక సమస్యల పరిష్కారం కోసం వివిధ కార్యాచరణలుగా నిర్ణయించుకోవడం ఒక గొప్ప సాహసం. వీటి అన్నిటిని ఆయా

సందర్భాలలో పారకుల దృష్టికి తీసుకురావడం కోసం అనేక క్లైటస్టాయి వర్గాలనలతో పాటు అవగాహన పెంపాందించడం కోసం నిర్వహించిన చర్చలు సామాజిక కార్యకర్తలకు తమ మార్గిన్సేశనలో ఎంతగానో ఉపయోగపడ్డాయి. గత దశాభ్ కాలంగా వెలుబడిన వ్యాసాలను పరిశీలిస్తే తెలంగాణ సమాజంలో తెలంగాణ ప్రజలు అనుభవించిన అవేదనను ఆగ్రహిస్తున్న ఆవిష్కరించడం విద్యార్థులు, దైత్యులు, కార్మికులు, చేస్తున్న పోటాటాల వెనుక ఉన్న సామాజిక దృక్ఖాన్ని వెలువరిస్తానే వాటిని అఱచడానికి చేస్తున్న వివిధ ప్రయత్నాన్ని ఎవుటికప్పుడు ప్రజల దృష్టికి తీసుకురావడం, వాటిని వీలైనంత మేరకు వెలువరించే ప్రయత్నం చేయడం ఒక సామాజిక బాధ్యతగా పత్రిక తీసుకోవడం అభినందనీయం. దీనితో పాటు సాంస్కృతిక ఉద్యమాలు, సాహితీ నమీక్షలు, రచయితల రచనలపై విశేషాలులు కవుల పరిచయాలు, పుస్తక పరిచయాలు, నదీ జలాల వివాదాలు, రైతాంగ పరిస్థితి, చెరువుల ప్రాముఖ్యత, వ్యవసాయ సంక్షోభం, భూ నిర్వాసితుల సమస్యలు, కోర్కె తీర్పులు, గాల్ బాధితుల సమస్యలు, పతన మపుతున్న ఆర్థిక పరిస్థితి, సింగారేణి నిజాం ఘగ్గర్ కార్మికుల కష్టాలు, వీటితోపాటు ప్రైదాబాద్ వారసత్వ సంపద పరిరక్షణ, ఒక మాటలో చెప్పాలంటే దక్కన్ పత్రిక తడమని సమస్య లేదని చెప్పడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు. ముఖ్యంగా దశాభ్ కాలం పాటు ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో తెలంగాణ ప్రాంతంలో పాలకులు అనుసరించిన నిర్వంధాన్ని, విఘ్వంసాన్ని, అనేక చర్చల ద్వారా వ్యాసాల ద్వారా వివరించి వాటి పరిష్కారాల కోసం తపన పడుతున్న, పోరాదుతున్న అనేక సామాజిక శక్తులకు, ఒక బలమైన ఆలోచన కలిగే విధంగా పత్రిక ఆర్గానైజర్ గా పని చేయడం అవసరం అని గుర్తించి సంపాదకవర్గం వివిధ కోణాల్లో ఆవిష్కరించడం అధ్యుతం. చర్చ నిర్వహించిన అనేక సమావేశాల్లో పాల్గొన్న అవకాశం, మాటల్లడే అవకాశం కలగడం ఎన్నో విషయాలను నేర్చుకునే అవకాశం కలిగించింది. చర్చ 100 దాటిన సందర్భంగా

నిర్వహించిన వేదిక అందరి అభిప్రాయాన్ని వినిపించి పత్రిక
నిర్వహిస్తున్న, నిర్వహించిన పాత్ర విషరించడం పత్రికలు నడిపించే
వారికి వివిధ సమస్యల పట్ల సమావేశాలు

నిర్వహించే వారికి మార్గదర్శకంగా
నిచింది. తెలంగాణ ఉద్యమ నేపథ్యంలో
జరిగిన అనేక అనహాజ మరణాలకు
కారణం ఆసాటి పొలకులు అనుసరించిన
విధానాలే కారణమని స్ఫోటంగా సమాజానికి
చేపే ప్రయత్నం చేసింది. రాజకీయ పార్టీలు
అనుసరించిన ద్వాండ వైఖరంలను
నిలదీయుడానికి అవసరమైన ప్రాతిపాదికను
ఉద్యమాలకు అందించడం దక్ష్మ పత్రిక
చేసిన మరో కార్యాచరణ తెలంగాణ రాష్ట్ర
సాధన తర్వాత గత తొమ్మిది
నంతర్పరాలుగా తెలంగాణ ప్రజల
ఆకాంక్షల కోసం ప్రభుత్వం చేస్తున్న
పనితీరును పరిశీలించి ప్రభుత్వం, ప్రజల
మధ్య వారధిగా నిలించింది. ముందుకూడా
కొనసాగించే బాధ్యత దక్ష్మ పత్రికకై ఉ
ంది. సుదీర్ఘకాలం నీటి కోసం విద్యుత్త కోసం
నిరంతరం పోరాడిన తెలంగాణకు ఒక శాశ్వత పరిష్కారం తెలంగాణ
ఏర్పడిన తర్వాత కలగడం మంచి పరిణామం. అలాగే ఇతర సంక్షేమ
పథకాలు అభివృద్ధి పలాలు ప్రజలకు అందుతున్న తీరు వాటి పట్ల
ప్రజలు స్పృధిస్తున్న తీరు ఎప్పటికప్పుడు ప్రభుత్వ ర్ఘషితి తీసుకువచ్చి
మరింత నృజనాత్మకంగా వాటిని అమలయ్యే విధంగా
ప్రయత్నించాలిన అవసరం. మరోవైపు ప్రస్తుతం భారతదేశంలో
మతం పేరుతో మనమల మధ్య విభజన సృష్టించి విలువలని
విధ్వంసం చేసే సంస్కృతి మొదలయ్యంది. వీటితో పాటు భాష పైన,

విద్య విధానం పైన, తినే తిండి పైన, అనేక ఆంక్షలు పెట్టి తాము
ప్రతిపాదిస్తున్న ఒక దేశం, ఒక పార్టీ, ఒక భాష అనే సంస్కృతిని
పోపిస్తున్నారు. వీటికి వ్యతిరేకంగా దేశవ్యాప్తంగా
నిరసన ఉద్యమాలు నడుస్తున్నప్పటికి బలమైన
విశాల ప్రజా ఉద్యమంగా ఆలోచనలు జరగాలి.
మరియు ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలన్నీ ప్రావేషికరణ
చేసి రిజర్వేషన్లు ఎత్తివేసే కుట్ట జరుగుతా
ఉన్నది. కేంద్రం బలంగా ఉండి రాష్ట్రాలు
బలహీనంగా ఉండాలని భావిస్తున్నది. వీటిపట్ల
మరోసారి అన్ని వర్గాలు కలిసి నిరంతరం
చర్చలు నిర్వహించి ప్రజలకు స్వార్థిదాయకంగా
ఉండే కార్యాచరణలో అందరూ భాగస్వామ్యం
కావడానికి దక్ష్మ పత్రిక కృషిని మరింత
పదునుతో కొనసాగించాలని కోరుకుంటూ
న్నాను. దశాబ్ద కాలం పైగా పత్రికను నడవడం
ప్రజల ఆకాంక్షల కనుగుణంగా అనేక
విషయాల పట్ల ఒక సమగ్ర దృక్పథాన్ని
విషరించడం మామూలు విషయం కాదు.
సమాజం ప్రజల మధ్య కంబే స్వార్థ పోస్తులోనే
ఉంటున్న అనివార్య స్థితి సుండి ప్రభలో ఉండే
విధంగా సంస్కృతిని పెంచాలిన బాధ్యతను మోస్తున్న దక్ష్మ పత్రిక
నిర్వహకులకు అభినందనలు. దక్ష్మ పత్రికను, చర్చను ప్రజా
ఉద్యమాలను వేరుగా చూడలేదు. అందువలన దక్ష్మ పత్రిక నుంచి
అటువంటి కార్యాచరణ కోరుకోవడం అవసరమని భావిస్తున్నాను.

- దేవి ప్రసాద్,

మాజీ అధ్యక్షులు తెలంగాణ ఎల్లివేసే యూనియన్

m : +91 90006 33404

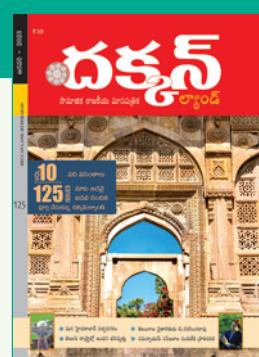
e: tngodeviprasad@gmail.com

పర్యావరణంపై ప్రత్యేక వ్యాసాలు

**మన దక్ష్మల్యాండ్ మాసపత్రికలో పర్యావరణం, వారసత్వం, విషట్లుల నివారణ, గ్రామీణ
పట్లణ ప్రణాళిక, వ్యవసాయ రంగం, వైద్య, విద్య, సహజ వనరుల పరిరక్షణ మరియు సద్వినియోగం,
జీవ వైవిధ్యం, జీవన విధానంపై కథనాలు, వ్యాసాలు, ఇంటర్వ్యూల పట్ల దృష్టి సారించాలని
దక్ష్మల్యాండ్ ఎడిటోరియల్ బోర్డు భావిస్తున్నది. ఇందుకు మీ అందరి సహా సహకారాలు
కోరుతున్నాం. పర్యావరణ, జీవ వైవిధ్య పరిరక్షణకు ప్రజల భాగస్వామ్యం చాలా అవసరం.**

రచయితలు పై అంశాల మీద లోతైన విశ్లేషణలు, విషయాలతో తమ కథనాలను పంపగలరు.

చిరునామా :

**DECCAN LAND : "CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Telangana
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail: desk.deccan@gmail.com www.deccanland.com**

ప్రజలే పర్యావరణ నాయకత్వం వహించాలి

భారతదేశం ఎడుర్కొంటున్న పర్యావరణ సమస్యలను నాలుగు విధాలుగా పర్మికరించారు బ.పి. ద్వారా ఉన్నాడి. ఉత్సాహకత కలిగిన భూమి భిన్న స్థాయిల్లో నిరంతరం క్షీణితకు గురికావటం వాటిల్లో మొదటిది. రెండవదిగ్గి గ్రామీణ అవసరాల మేరకు వంటచెరుకు, పశుగ్రాస కొరత కారణంగా అడవులను కోల్పోయే ప్రమాదం. ఇక మూడవది అటవీప్రాంత తరుగురుల వల్ల స్థానిక జీవవైవిధ్యానికి, వన్యప్రాణుల మనుగడకు ఏర్పడుతూ ఉన్న ముప్పు. ఆధురుది విచక్షణ లేకుండా అధికంగా క్రిమి సంహారకాలు, రసాయన ఎరువులు వాడటం - నశైన వ్యవసాయ పద్ధతులను అనుసరించడానికి తగని అరకొర సలహోలు ఇచ్చే వ్యవస్థలుండటం. వీటన్నిటికి మూలమైన మరొక కారణాన్ని కూడా ద్వారా ఉన్నాడి పేర్కొంటున్నారు. అదేమంటే సహజ వస్తుల వినియోగ విషయంగా బలహీనమైన పర్యవేక్షణ, పర్యావరణ నియంత్రణ సరిగ్గా లేకపోవటం. ముఖ్యంగా మైనింగ్, మెటలర్స్ ఇతర పరిశ్రమల కొరకు భావిజాల తప్పకం. మొదలైనవి ఎన్నో ఉన్నాయి.

భారతదేశం మొత్తం మీద పర్యావరణ సంక్లోభాలను స్థాల దృష్టిలో పరికించినా ఇవే కనిపిస్తాయి. అయితే ఇవస్తే కలిపి పర్యావరణానికి కలిగిస్తున్న మువ్వును మరింతగా అధికం చేయడమే కాకుండా, సహజవస్తులను అశ్యంత వేగంగా తరిగిపోయేట్లు చేసుకోవటం, మరింతగా పర్యావరణ విధ్యాంసాలకు చేజేతులారా మనమే కారణమవుతూ ఉండటం విచారించడిన విషయం.

ఆరోగ్య ఉపద్రవాలు ముంచుకొస్తున్న విషయం అందరి అనుభవంలోని విషయమే. నీరు, గాలి కలుషితం కావడం వలన పెరుగుతున్న రోగాల సంఖ్య తక్కువదియే కాదు.

గృహ అవసరాలలో ముఖ్యంగా వంటకోసం కట్టేలు, పిడకల్ని వాడటం గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఇప్పటికీ ఎక్కువే. ఆ మేరకు జబ్బున పడుతున్న మహిళలు, క్షీణిస్తున్న వారి ఆరోగ్య స్థితి గతులు అందోళనకు గురి చేస్తున్నాయి. జనాభా పెరుగుదల వల్ల పెరిగిన వత్తిది, పట్టికేరణ పెరుగుదల కారణంగా హారులకు అవసరమైన వస్తులు, సదుపాయాలు కల్పించటంలో స్థానిక ప్రభుత్వాలను వస్తుల లేచి బాధిస్తున్నది. ఈ కారణంగా పట్టు ప్రాంతాలలో నిపసిస్తున్న ప్రజల జీవన ప్రమాణాల స్థాయి కూడా అంతంత మాత్రంగానే ఉంటున్నది. ప్రజల ఆహార, వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల అవసరాలను పరిపూర్ణించడంలో భూ నిర్వహణలోని దృష్టిలో విధాన నిర్ణయాలు పర్యావరణ వ్యవస్థకు, దాని సమతల్యతకు వల్ల విధాలుగా చేటు చేస్తున్నాయి. భవిష్యత్తు పట్ల కనీస అలోచన లేకుండా తాత్కాలిక, తక్షణ అవసరాలను తీర్చుకోవటం కోసం, దీర్ఘకాలిక ప్రయోజనాలను

పట్టించుకోనటువంటి పరిస్థితులు తలెత్తి సమస్యలను, సవాళ్లను విసురుతున్నాయి.

సహజవస్తులు తరిగిపోవటం ముఖ్యంగా వ్యవసాయ రంగంలో పశువుల మేతకు ఉపయోగపడే భూముల తగ్గదల వాటి గ్రాసానికి కొరతను స్ఫూర్చించింది. అడవులను కలప, ఇతర గృహ నిర్మాణ అవసరాల కోసం కొట్టి వేస్తూ ఉండటం వల్ల, వంట చెరుకుకు ఉపయోగించటం వల్ల అని తగ్గిపోయాయి. పర్యావరణం చక్కగా ఉండడాననికి అన్నీ ప్రతికూల పరిస్థితులను మనమే కల్పించుకున్నట్లు వుతున్నది.

పేదరికం పెరుగుతున్న తీరులో మార్పేమీలేదు. నిరంతరంగా అది విస్తరణ దిగానే సాగుతున్నది. పేదరికానికి జనాభా పెరుగుదల తోడైన ఫలితంగా మెరుగుదల కనుచూపు మేరలో కూడా పర్యావరణ పరంగా కనిపించకుండా పోతున్నది.

భారతదేశం సహజవస్తులను కాపాడటం, పరిరక్షించటం

పెంపాందించటం లాంటి ఆకాంక్షలు ఎన్ని కలిగి ఉన్నవుటికీ, ఎన్ని ప్రయత్నాలు చేస్తూ ఉన్నపుటికీ అవి ఫలితాలను పెండగా ఇప్పకుండా వైఫల్యాన్నే చూపుతున్నాయి. ప్రజలు తమ రోజువారీ అవసరాలను తీర్చుకోవడం కోసం తమ తమ కుటుంబాల జీవన స్థితిగతులను కొంతలో కొంతయినా మెరుగుపరచుకోవటం కోసం తాము ఏ పర్యావరణ వాతాన్ని గురించి ఆలోచించే స్థితిలో ఉండరు అనేది వాస్తవం. పైగా పర్యావరణాన్ని నష్టపరచడానికి కూడా వెనకడుగు వేయరు.

ప్రస్తుతం భారతదేశ జనాభా 140.76 కోట్లు. భారత దేశానికి స్వాతంత్యం వచ్చేనాటికి జనాభా 340 మిలియన్లు. 1991లో భారత జనాభా 88.89 కోట్లు. 2001లో 107.9 కోట్లు 2011లో 121.09 కోట్లు. జనాభా పెరుగుదల ఏ వేగంతో జరుగుతూ ఉన్నదో గ్రహించవచ్చు. వనరుల క్షీణితకు ప్రధాన కారణం అధిక జనాభా అయితే అధిక వినియోగం, వ్యర్థం చేయడం అడవుల తరిగిపోవడం, పర్యావరణ వ్యవస్థల విధ్వంసం, ఫలితంగా జీవవైధ్య నష్టపరచు దారిర్తియడం అనేవి కళ్ళముందు జరుగుతూ ఉన్నది. జనాభా పెరుగుదల అనేది సాలీనా 2.11 శాతం వృద్ధిరేటుతో పెరిగి పోతున్నది. అంటే ప్రతియేటూ జంచుమించగా 17 మిలియన్లు అధికమవుతూ ఉన్నట్లు విశేషణలు చెబుతున్నాయి. అంతకు మించి కూడా ఉండవచ్చు. పశుసంపదాలో భారతదేశం ప్రస్తుతం ఆంతరించి ఉన్నది. ఆ మాటకొస్తే భూమండలం మీద ఐదువందల మిలియన్లుంది. ఇది అత్యధికం. కాని వాటి గ్రాసానికి కావలసిన భూమి పదమూడు

మిలియన్ హెక్టార్లు మాత్రమే. మానవులు, పుసంపద ఇంతకింతకు పెరిగి పోతూ ఉండటమనేది భారత పర్యావరణం మీద పెనుభారాన్ని, అధిక వత్తిడిని పెంచేదో అనటంలో సందేహమేమీ లేదు. మనగడ కోసం సాగే పరుగులో బాధితులుగానే మిగులుతూ ఉన్న కటువైన పరిస్థితి. ఇదిలా ఉంటే 250 మిలియన్ పసిఫిల్లు, స్ట్రీలు, పురుషులు పోషకాహారలోపంతో బాధితమవుతున్నారు. గణాంకాలు, నివేదికలు, మానవాభివృద్ధి సూచికలు, విశేషణలు పరిశీలిస్తే గుండెలు తరుక్కు పోయే వాస్తవాలు కనిపిస్తాయి. ప్రతియేటా తీవ్ర పోషకాహారలేమితో 45 మిలియన్ పిల్లలు ప్రపంచ వ్యాపంగా బాధితమవుతున్నారు. భిప్పత్తు పైపు చేస్తే పరిస్థితులు అంత ఆశానహంగా ఏమీ కనిపించు.

భారతదేశ పర్యావరణ సమస్యలు సంజ్ఞీమైనవి సంక్షిరం కూడా. సమస్యల పరిష్కార మార్గాలు, అవకాశాలు కూడా కష్టమైనవిగానే కనిపిస్తాయి.

పర్యావరణ సంక్షోభాలు ఆకలి, దారిద్ర్యాలను మాత్రమే పెంచవు. అవి అనారోగ్యాలను కూడా వెంట తెస్తాయి. 1994లో అనిల్ అగర్వాల్ తాను ఎలా క్యాన్సర్ బారిన పడ్డాడో వివరించాడు. అనిల్ అగర్వాల్ రచయిత, పర్యావరణ ఉద్యమ కారుడు అతని ఎడమ కంటిలో దృష్టిలోపాస్సి గుర్తించాడు. కంటిలో నల్గొంగులు ఏర్పడటం, అని కనిపించసాగాయి. నేపసల్ క్యాన్సర్ ఇన్స్టిట్యూట్ లింఫోమా వ్యాధిగా గుర్తించింది.

ఆ నల్గొంగులు ఏమిటంటే అని క్యాన్సర్ కణాలు. రెటీనాకు మందు భాగంలో ఏర్పడ్డాయి. కీమోథెరపీ చేశాడు. బ్యాండి ఒక ఏడాది తర్వాత తిరగబెట్టింది. అంధత్వం, నరాలు బలహీనత, మరణం లాంటివి సంభవించే అవకాశం ఉన్నందున వైద్యులు జోన్స్ మార్కో మార్పిడి చికిత్సను సిఫారసు చేశారు. 1996లో శస్త్ర చికిత్స జరిగింది. ఆ తరువాత అనిల్ అరోగ్యపంతుడయ్యాడు. అది వేరే విషయం. ఆయన ఏమి రాశాడంటే భారతీయ సంపన్న వర్గాలు, విద్య, భాగ్యపంతులు పర్యావరణ సూత్రాన్ని తమ జీవితంలో భాగం చేసుకోవడంలో విఫలమయ్యారు. మానవులుగా మనం ఆవరణ వ్యవస్థలోకి వదిలిపెట్టే ప్రతి విషతుల్యమైనది తిరిగి మనవద్దకే చేరుతుంది. గాలి, నీరు, ఆహారం ద్వారా అవి మనలోకి వస్తాయి. శరీరాల్లోకి ప్రవేశిస్తాయి. క్యాన్సర్గా పరిణమిస్తాయి. అది క్యాన్సర్గా మారడానికి సంపత్తురాలు పట్టపచ్చ. రోగిస్తోధక వ్యవస్థ క్లించడం, హోర్స్ నమసుల్యత దెబ్బతినడం పునరుత్సృత్తికి సంబంధించిన చిక్కులు ఏర్పడటం లాంటివి సంభవిస్తాయి. గర్జంలో పెరిగే పిండానికి కూడా ఆ విషతుల్యాలు కనీపించిన ఏరుగని చెరువు చేస్తాయి. ఇవి తెలుసుకోవడం మన అందరి బాధ్యత.

భారతీయులు అమాయకులుగా, తెలియని వారిగా, అజ్ఞానం గల వారిగా మిగలకూడదు. తాము పర్యావరణానికి కలిగిస్తున్న హసి ఎంతో గుర్తించాలి. తెలియని వారిగా, సమస్యల పట్ల స్పందించని వారిగా మిగిలితే వారు తమ అరోగ్యాలక్క కాకుండా తమ పిల్లలు అరోగ్యానికి కూడా ముప్పును కలిగించిన వారవుతారు.

వారిగా మిగిలితే వారు తమ అరోగ్యాలక్క కాకుండా తమ పిల్లలు అరోగ్యానికి కూడా ముప్పును కలిగించిన వారవుతారు.

ఈనాడు, నదీజలాలు పొరిత్రామిక వ్యర్థాలతో, విషరసాయనాలతో కలుషితమవుతున్నాయి. వ్యపసాయ భూములు, మత్తుసాగు మొదలైన వాటిపై ఇవి ప్రభావం చూపుతున్నాయి. ఒకప్పుడు పొరిత్రామిక నీటితో కలుషితమైన నదులు ప్రసుతం నీపరేజ్తో నిండుతున్నాయి. ఏ నివేదికల ప్రకారం చూసిన నీపరేజ్ సౌకర్యం గల పట్టణ శాతం తక్కువగానే ఉంటున్నది. సరైన సానిటేషన్ గల శాతం కూడా తక్కువే.

జి.డి.పి పెరగటం గురించి సంతోషపడే మనం అదే సమయంలో పొరిత్రామిక కాలుప్పు భారం కూడా పెరగుతునే ఉందనే విషయాన్ని కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి. ఇక వాహనాలు విడిచి పెట్టే కాలుప్పుం ఎనిమిది పదింతలు కావటం కూడా. కాలుప్పుం ద్వారా విధ్యంసం ఎంత వేగంగా జరగబోతున్నదో అది మానవాళిని ఎట్లా తాకసున్నదో అంచనాక కూడా అందని పరిస్థితి ఉంది. దేశానికి సరైన పర్యావరణ నాయకత్వం లోపించింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం కొన్ని కట్టు దిట్టమైన చర్యలు తీసుకుంటున్న మాట వాస్తవం.

భారతీయులు అమాయకులుగా, తెలియని వారిగా, అజ్ఞానం గల వారిగా మిగలకూడదు. తాము పర్యావరణానికి కలిగిస్తున్న హసి ఎంతో గుర్తించాలి. తెలియని వారిగా, సమస్యల పట్ల స్పందించని వారిగా మిగిలితే వారు తమ అరోగ్యాలక్క కాకుండా తమ పిల్లలు అరోగ్యానికి కూడా ముప్పును కలిగించిన వారవుతారు.

హరితహారం లాంటి పథకం ద్వారా పచ్చదనాన్ని పెంచింది. అడవుల విస్తరణ లోపించింది. అడవుల పట్ల స్పందించని వారిగా మిగిలితే వారు తమ అరోగ్యాలక్క కాకుండా తమ పిల్లలు అరోగ్యానికి కలిగిస్తున్న హసి ఎంతో గుర్తించాలి. తెలియని వారిగా, సమస్యల పట్ల స్పందించని వారిగా మిగిలితే వారు తమ అరోగ్యాలక్క కాకుండా తమ పిల్లలు అరోగ్యానికి కలిగిస్తున్న హసి ఎంతో గుర్తించాలి. తెలియని వారిగా, సమస్యల పట్ల స్పందించని వారిగా మిగిలితే వారు తమ అరోగ్యాలక్క కాకుండా తమ పిల్లలు అరోగ్యానికి కలిగించిన వారవుతారు.

ప్రాండించునే విషయాన్ని నిరూపించింది. పట్ల ప్రగతి, పట్టణ ప్రగతి లాంటి కార్బోక్యూమాల ద్వారా పర్యావరణానికి హితువు చేసే పసలే కాకుండా ఒక పర్యావరణ స్పృహను, చైతన్యాన్నిచే ప్రయత్నం చేసింది. అలాగే మిషన్ భగీరథ ద్వారా స్వచ్ఛమైన త్రాగునీటిని అందిస్తున్నది. ప్రజారోగ్యం పట్ల దూరధ్వషై ఉన్న ప్రభుత్వాల ముందుచూపుక, బాధ్యతకు ఈ రెండు పథకాలు నిదర్శనం అయితే ఈ ద్వారానికి గల నాయకత్వం ఉన్నప్పుడు, అటువంటి నాయకత్వం ఉన్న చోట పర్యావరణ హితు/మిత్ర చైతన్యం పెరగుతున్న మాట వాస్తవమే అయినప్పటికీ, ప్రజలు భాగస్వామ్యం మధ్యతు పెరగాలిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

పర్యావరణ నాయకత్వం హితుచే ప్రజా క్రీయాలీలత, చైతన్యం, ఆవరణ నేటి అవసరం అని అందరమూ గుర్తించాలి. లేదంటే మనమో, మన కుటుంబ సభ్యులో పర్యావరణ భాదితులుగా మిగిలిపోయి క్యాన్సర్ అసుపత్రుల చుట్టూ తిరిగే పరిస్థితులు రావచ్చు.

- డా. అర్. సీతారామారావు

m : 9866563519

e: sitametaphor@gmail.com

పోలవరంకు తెలంగాణా వ్యతిరేకం కాదు

పోలవరం ప్రాజెక్టుపై అంతరాష్ట్ర ఒప్పందం :

1980లో పోలవరం ప్రాజెక్టుపై ఆంధ్రప్రదేశ్, మధ్యప్రదేశ్, బరిస్నా రాష్ట్రాల మధ్య ఒక ఒప్పందంపై సంతకాలు జరిగాయి. పోలవరం ప్రాజెక్టుని ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం 150 అడుగుల పూర్తి స్థాయి జలాశయ మట్టం (FRL) తో నిర్విచుకోవచ్చని అంగీకారం కుదిరింది. ఆ ఒప్పందం గోదావరి త్రిబ్యునల్ తుది నివేదికలో కూడా భాగం అయింది. ఆ ఒప్పందంలో స్పష్టంగా రాసి ఉన్న విషయం ఏమిటంపే... పోలవరం ప్రాజెక్టు నిర్వాచ సమయంలో 150 అడుగుల పూర్తి స్థాయి జలాశయ మట్టం (FRL) వద్ద బరిస్నా రాష్ట్రంలో ముంపులోకి వచ్చే భూభాగాలకు పరిహరాలు చెల్లించే అంశంలో బరిస్నా రాష్ట్రం కోరుకున్న పద్ధతిలోనే జరగాలి.

1980లో తెలంగాణా ఒక రాష్ట్రంగా లేదు కాబట్టి తెలంగాణతో ప్రత్యేకవైన ఒప్పందం చేసుకునే అవకాశం లేదు. అయితే 150 అడుగుల పూర్తి స్థాయి జలాశయ మట్టం వద్ద ముంపు బారిన పదే గ్రామాలు, భూభాగాలు అత్యధికంగా భమ్మం జిల్లాలో ఉండే ఆదివాసీ ప్రాంతాలే. సుమారు 250 ఆదివాసీ గ్రామాలు, 2 లక్షల ఆదివాసీ ప్రజనీకం ముంపు బారిన పదుతున్నవి. తెలంగాణా ఉద్యమ సమయంలో పోలవరం ముంపు సమస్య ఒక ప్రధాన ఎజిండాగా ముందుకు వచ్చింది. పోలవరం వ్యతిరేక పోరాటాలు జరిగాయి. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఆదివాసీల పోరాటాలను పెడచెచిన పెట్టి, పొరుగు రాష్ట్రాల అభ్యంతరాలను పక్కన పెట్టి, ఏక పక్కంగా పోలవరం నిర్మాణానికి మానుకున్నది. తెలంగాణా ఉద్యమకారులు సుప్రీం కోర్టులో కేసులు వేసి డ్యూం నిర్మాణం చేపట్టవద్దని స్టే ఆర్డర్లు పొందినారు. ఉమ్మడి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం డ్యూం నిర్మాణాన్ని నిలిపివేసినా కాలువల ప్రవాహ సామర్థ్యాన్ని కేంద్ర జల సంఘం అనుమతించిన దాని కన్నా రెండింతల ఎక్కువ ప్రవాహ సామర్థ్యంతో నిర్మాణం కొనసాగించింది.

విభజన చట్టంలో పోలవరం :

2014 జూన్లో తెలంగాణ రాష్ట్రం విరుద్ధిన తర్వాత పరిస్థితుల్లో గణనీయమైన మార్పులు జరిగినాయి. విభజన చట్టం పార్శ్వమెంటో ప్రవేశపెట్టే ముందు కేంద్ర క్యాబినెట్ నోట్సు రాష్ట్ర అనెంబ్లీకి పంపడం జరిగింది. ఆ నోట్లో సెక్షన్ 90లో పోలవరం ప్రాజెక్టుకు సంబంధించి ఈ విధంగా రాసి ఉన్నది.

“పోలవరం ప్రాజెక్టును కేంద్ర ప్రభుత్వం రెండు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను సంప్రతించి నిర్విస్తుంది. చట్టం ప్రకారం ప్రాజెక్టుకు అవసరమయ్యే పర్యావరణ, అటవీ అనుమతులను పొందుతుంది. ముంపు ప్రాంతాల సహా పునరావాస చర్యలను చేపడుతుంది.”

విచిత్రంగా పార్శ్వమెంటో ప్రవేశపెట్టిన విభజన చట్టంలో సెక్షన్ 90 మార్పులు జరిగినాయి. పై అంశాలతో పాటూ అప్పబేకి ఇంకా మట్టం ని తెలంగాణ రాష్ట్రం పోలవరం ప్రాజెక్టుకు తన అంగీకారాన్ని తెలియజేసినట్టుగా ఈ వాక్యాలను

The consent for Polavaram Irrigation Project shall be deemed to have been given by the successor state of Telangana కేంద్ర ప్రభుత్వమే సెక్షన్ 90లో చేర్చింది. రాష్ట్ర అనెంబ్లీకి పంపిన ముసాయిదా చట్టంలో లేని ఈ వాక్యాలు పార్శ్వమెంటో ప్రవేశపెట్టిన చట్టంలో చేరినాయి. సెక్షన్ 90లో చేరిన ఈ అప్రజాస్యామికమైన వాక్యాలను ఆనాడు తెలంగాణ మేధావులు, ఉద్యమకారులు తీవ్రంగా నిరసించినారు. ఇదే కాక విభజన చట్టంలో ఇంకా చాలా అంశాలను సపరించాలని ఉద్యమకారులు కేంద్ర ప్రభుత్వానికి విజ్ఞప్తి చేసినారు. “మీకు చట్టం ఆమోదం కావాలా? లేక

సపరణలు కావాలా?” అని బెదిరింపు ధోరణితో ప్రశ్నించినప్పుడు బిల్లు ఆమోదమే ముఖ్యం అనుకొని సపరణలపై రాళీ పడవలసిన అనివార్య పరిస్థితి. విభజన చట్టం ఆ వాక్యాలతోనే పార్శ్వమెంట ఆమోదం పొందింది.

ముంపలో భ్రింగాది రామాలయం పరిసరాలు

పోలవరం ముంపు ప్రాంతాల రక్షణ బాధ్యత కేంద్రానిదే :

విభజన చట్టంలోనే పోలవరం ప్రాజెక్టుకు జాతీయ పౌలా కల్పించినారు. అందువల్ల పోలవరం ముంపు ప్రాంతాల భూసేకరణ, ముంపు గ్రామాల సహాయ పునరావాస ఏర్పాటు భాద్యత కేంద్ర ప్రభుత్వానిదే. అయినా ఆంధ్రప్రదేశ్ నాయకులు తెలంగాణ రాష్ట్రం

చట్టానికి సవరణ చేసి 7 మండలాల బదలాయింపును చట్ట బద్దం చేసినారు. ఈ బదలాయింపు కారణంగా శబరీ నది, సీలేరు జల విద్యుత్ కేంద్రం కూడా తెలంగాణా చేజారిపోయింది. ఈ అక్రమ బదలాయింపును కూడా తెలంగాణా మేధావి వర్గం, ఉద్యమకారులు తీవ్రంగా నిరసించినారు. తెలంగాణా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం బంద్ కు పిలుపునిచ్చింది. ఒరిసా, భూతీనగర్ రాష్ట్రాల్లో ఉండే ముంపు ప్రాంతాలను మాత్రం ఆంధ్ర ప్రదేశ్ కు బదలాయించ లేదని గమనించాలి. ఈ చర్యతో పోలవరం అంశంలో తెలంగాణా వైఫారిలో మార్పు అనివార్యం అయింది. పోలవరం ముంపు గ్రామాల పునరావాస బాధ్యత తెలంగాణా రాష్ట్రం నుంచి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రానికి, కేంద్ర ప్రభుత్వానికి మారిన కారణంగా తెలంగాణా తన భూభాగంలో ఉన్న ప్రాంతాల రక్షణ గురించి మాత్రమే ఆలోచించ వలసిన స్థితి ఏర్పడింది. తెలంగాణా ఒక రాష్ట్రంగా పోలవరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణాన్ని వృత్తిరేకించే అవసరం, ఆగత్యం ఇప్పుడు లేదు. మన తపన అంతా కూడా మన రాష్ట్రంలో మిగిలిన ప్రాంతాలను ముంపు నుంచి రక్షించుకోవడమే.

తెలంగాణలో పోలవరం ముంపు ప్రభావాలు :

ఈ పోలవరం విషయానికి వస్తే, పోలవరం వద్ద సంభవించే 36 లక్షల కూసెక్కుల వరద ప్రభావాలను అధ్యయనం చేయాలని, నివారణా చర్యలు తీసుకోవాలని, అప్పటిదాకా ప్రాజెక్టు పనులు నిలిపి వేయాలని ఒరిస్సా రాష్ట్రం 2007లో సుట్రీం కోర్టులో కేసు దాఖలు చేసింది. కేంద్ర ప్రభుత్వం 2009లో పోలవరం ప్రాజెక్టుకు అనుమతులు మంజూరు చేసింది. 2017లో సుట్రీం కోర్టు తెలంగాణా, భూతీనగర్ రాష్ట్రాలను ఈ కేసులో ప్రతివాదులుగా చేర్చింది. సుట్రీం

Submergence Due to Polavaram at FRL Condition							
Sl No	Name of stream	Total length of stream (km)	MFD (cumecs)	Village	Mandal	Extent (In acres.)	Remarks
1	Kinnerasani River	122	9195	Burgampahad	Burgampahad	312 ✓	R/s of Godavari river
2	Domalavagu (Joining Kinnerasani River(On L/S))	22.5	405	Burgampahad	Burgampahad	194 ✓	R/s of Godavari river
3	Peddavagu	23.5	376.8	Nagineniprolu	Burgampahad	239 ✓	R/s of Godavari river
4	Edulavagu	18.9	253	Mothey	Burgampahad	60 ✓	R/s of Godavari river
5	Local Stream	1.5	2	Iravendi	Burgampahad	7 ✓	R/s of Godavari river
						812	
1	Thurubaka Vagu	32.5	915	Thurubaka	Dummugudem	75	L/s of Godavari river
2	Yetapaka vagu	3.17	95.5	Meduvai Colony	Yetapaka	12	L/s of Godavari river
						87	
						GRAND TOTAL	899

జిల్లా ఏర్పడక ముందే రాష్ట్రపతి చేత ఆర్థినాన్స్ జారీ చేయించి తెలంగాణా నుంచి ఖమ్ముం జిల్లాలోని 7 పోలవరం ముంపు మండలాలను ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రానికి బదలాయించినారు. భ్రింగాలం పట్టణాన్ని మాత్రం తెలంగాణాకు పదిలినారు. ఆ తర్వాత విభజన

ముంపులో రామూలయం మాడ వీడి

కోర్టు తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని కేసులో ప్రతి వాధులుగా చేర్చినందున తెలంగాణ తన అభిప్రాయాలను తెలియజేసే అవసరం ఏర్పడింది. ఈ లోపున కేంద్ర జల సంఘం పోలవరం వద్దకు వచ్చే అత్యధిక వరద పరిమాణాన్ని (Probable maximum Flood) 36 లక్షల క్రూసెక్కుల నుంచి 50 లక్షల క్రూసెక్కులకు పెంచింది. కాబట్టి పోలవరం వద్ద 50 లక్షల క్రూసెక్కుల వరద సంభవించినప్పుడు ఆ వరద ప్రభావాలు భద్రాచలం పట్టణం, రామూలయం, పర్మశాల, మంగురు భార జల కార్యాగారం, గోదావరి ఒడ్డున ఉండే ఇతర ప్రాంతాలపై ఏ విధంగా ఉంటాయి? వాలీకి నష్ట నివారణ చర్యలు ఏమిటి? అన్న అంశాలు తెలంగాణ రాష్ట్రానికి ప్రధానానంశాలుగా మారినాయి. పోలవరం ప్రాజెక్టులో పూర్తి స్థాయి జలాచయ మట్టం 150 అడుగుల వద్ద నీరు నిల్వ ఉన్నప్పుడు కిన్నెరసాని, ముర్రెడు తదితర 36 వాగుల బ్యాక్ వాటర్ ప్రభావాలను అధ్యయనం చేయాలని తెలంగాణ కోరుతున్నది. భద్రాచలం వద్ద వర్షపు నీటిని గోదావరిలో కలిసే 8 తూముల మట్టాలు 150 అడుగుల కంబే కింద ఉండడంతో ఈ తూముల ద్వారా నీటిని గోదావరిలోకి పంపడం సాధ్యం కాదు. ఈ నీరంతా వెనుకకు ఎగడన్ని భద్రాచలం పట్టణంలో ఈ తూముల పరిసరాలన్నీ ముంపుకు గురి అవుతాయి. ఈ నీటిని ఎప్పటికప్పుడు పంపుల ద్వారా గోదావరిలోకి ఎత్తిపోయాల్సి ఉంటుంది. ఈ drainage concession నివారించడానికి తగిన చర్యలు తీసుకోవాలని తెలంగాణ కోరుతున్నది. 50 లక్షల క్రూసెక్కుల వరద ప్రభావాలను అంచనా వేయడానికి CWPRS (Central Water and Power Research Station) లాంటి సాంకేతిక పరిజ్ఞానం కలిగిన సంస్లచే అధ్యయనం చేయించి, అవి సూచించే నష్ట నివారణ చర్యలు చేపట్టాలని, అందుకు కేంద్ర ప్రభుత్వానికి, అంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వానికి అదేశించాలని తెలంగాణ కోరింది. నహ ప్రతివాదిగా ఈ ప్రశ్నలు అడగడానికి తెలంగాణ రాష్ట్రానికి అధికారం లేదని అంధ్రప్రదేశ్

సుప్రీం ముందు వాదించింది. అంధ్రప్రదేశ్ ఈ రకమైన అభిప్రాయం వ్యక్తపరచిన కారణంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం తాజాగా ఒక original suite ని దాఖలు చెయ్యపలసి వచ్చింది. ఈ OSలో కూడా పోలవరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణాన్ని తెలంగాణ వ్యతిరేకించలేదు. అపోలని కోరలేదు. తమ భూభాగంలో ఉన్న ప్రాంతాలు 50 లక్షల క్రూసెక్కుల వరద నుంచి రక్షించుకోవడానికి అధ్యయనం జగాలని కోరింది. 2006 లో కేంద్ర ప్రభుత్వం జారీ చేసిన EIA నోటిఫికేషన్ ఆధారంగా CWPRS లాంటి స్వతంత్ర సంస్థలతో Environmental Impact Assessment పై అధ్యయనం చేయించాలని మాత్రమే కోరింది.

సుప్రీం కోర్టు విచారణ - కేంద్ర జల సంఘం చర్యలు :

ఇటీవలే సుప్రీం కోర్టు ఈ కేసు విచారణ ప్రారంభించింది. జూలై 2022లో సంభవించిన వరదల నేపథ్యంలో ఒడిషా, ఛత్రీ గడ్, తెలంగాణ రాష్ట్రాలు మళ్ళీ సుప్రీం కోర్టు తలుపు తల్లి తమ రాష్ట్రాలలో పోలవరం డ్యూం వల్ ఏర్పడే బ్యాక్ వాటర్ ప్రభావాలను సుప్రీం కోర్టుకు వివరించినాయి. సుప్రీం కోర్టు ఈ మూడు రాష్ట్రాల లేవనెత్తిన అంశాలను పరిశీలించి వారిని విశ్వసంలోకి తీసుకోవాలని కేంద్ర జల శక్తి మంత్రిత్వ శాఖకు ఆదేశాలు జారీ చేసింది. కేంద్ర జల శక్తి మంత్రిత్వ శాఖ కేంద్ర జల సంఘానికి మూడు రాష్ట్రాలు లేవ నెత్తుతున్న అంశాలను సాంకేతికంగా అధ్యయనం చేసి ఒక నివేదికను సమర్పించాలని ఆదేశించింది. ఈ నేపథ్యంలో కేంద్ర జల సంఘం అధ్యర్థులో ఈ మధ్య కాలంలో నాలుగు రాష్ట్రాల ఇంజనీర్లు, కేంద్ర జల సంఘం, పోలవరం ప్రాజెక్టు అధారిటీ అధికారులు పాల్గొన్న దెండు టెక్స్యూకల్ సమావేశాలు దిల్లీలో జరిగాయి. ఆ సమావేశాల్లో తెలంగాణ, ఒడిషా, ఛత్రీనగద్ రాష్ట్రాలు జూలై 2022లో సంభవించిన వరదల నేపథ్యంలో తమ రాష్ట్రాలలో పోలవరం డ్యూం బ్యాక్ వాటర్ ప్రభావాలను పోలోలు, వీడిమో ఆధారాలను చూపించి సమగ్రంగా జాయింటే సర్వే తిరిగి నిర్వహించాలని కోరినాయి. పోలవరం డ్యూం

2022 జూలై నెలలో వరదలకు ముంపుకు గురైన భాస్వర్ నగర్ కాలనీ, సారపాక, బూర్జంఫహోద్, భద్రాద్రి కొత్తగూడం

వలన ఎటువంటి బ్యాక్ వాటర్ ఎఫెక్ట్ లేదని అంధ్రప్రదేశ్ వాదించింది. తెలంగాణలో 150 అడుగుల వద్ద ముంపు ప్రాంతాలే లేవని వాదించింది. ఉంటే ఆధారాలు చూపించమని అడిగారు. 25 జనవరి 2023 న కేంద్ర జలసంఘం చైర్మన్ కుష్ణిందర్ వోట్ర్ అధ్యక్షతన జరిగిన తాజా సాంకేతిక సమావేశంలో తెలంగాణ అన్ని ఆధారాలను కేంద్ర జల సంఘం ముందు ఉంచింది. ఇందులో తెలంగాణ రాష్ట్రం కొత్తగూడం జిల్లాలో బూర్జంపాడు మరియు భద్రాచలం మండలాల్లోని 6 గ్రామాల్లో 899 ఎకరాలభూమి ముంపు పరిధిలోకి వస్తుందని సరేఖాఫ్జిండియా మ్యార్క్స్ మార్క్స్ చేసి చూపించడం జరిగింది. తెలంగాణ కొన్సిసంవత్సరాలుగా కోరుతున్న పోలవరం పూర్తి స్థాయి జలాశయ (FRL) 150 అడుగుల వద్ద ముంపు ప్రాంతాల జాయింట్ సరేకు కేంద్ర జల సంఘం చైర్మన్ అంగీకరించారు. పోలవరం అధారిటీ ఆధ్వర్యంలో తక్షణమే సంయుక్త సరే చేపట్టాలని నిర్ణయించారు. దీనికి అంధ్రప్రదేశ్ సహకరించాలని కోరారు. భద్రాచలంలోని 8 Out Fall తూమలు విషయంలో కూడా తెలంగాణ చూపించిన ఆధారాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని సంయుక్త సరే నిర్వహించాలని కూడా నిర్ణయించారు. జాతీయ హారిత ట్రైబ్యూనల్ (NGT) ఆదేశాల మేరకు గతంలో పోలవరం ప్రాజెక్ట్లో FRL వద్ద నీరు నిల్వ ఉన్నప్పుడు ముర్చెడు, కిన్నెరసాని వాగుల నీటి ప్రవాహాలపై ఉండే ప్రభావాలను అంచనా జరవమని ఆదేశించడం జరిగింది. ఆ ఆదేశాల మేరకు ఈరెండు వాగులపై జాయింట్ సరే జిరిపి ముంపు ప్రభావం ఉండని గుర్తించడం జరిగింది. ఆ ప్రభావిత ప్రాంతాలను తక్షణమే చేయమని మార్చింగ్ ఈ సమావేశంలో అంధ్రప్రదేశ్కు సూచించడం జరిగింది. అదనంగా మొదటి దశలో మరో 6 పెద్ద వాగులపై ఇటువంటి ప్రక్రియ చేపట్టమని అంధ్రప్రదేశ్కు సూచించడం జరిగింది. ఈ సరేలన్ని పిపిఎ ఆధ్వర్యంలో జరగాలని కేంద్ర జల సంఘం ఆదేశించింది. మనుగూరు భార జల కర్మాగారం, భద్రాచలం రామాలయం పరిసర ప్రాంతాల్లో కూడా సరే చేసి ముంపు ప్రమాదానికి గురి అయ్యే ప్రాంతాలను గుర్తించాలని అంధ్రప్రదేశ్కు సూచించింది. పోలవరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణానికి తెలంగాణ ప్రభుత్వం వ్యతిరేక కాదని అయితే పోలవరం ప్రాజెక్టు వలన కలిగే ప్రభావాలను ఆధ్యయనం చేసి తగిన రక్షణ చర్యలు చేపట్టమని మాత్రమే కోరుతున్నదని తెలంగాణ ప్రభుత్వ వైభాగికి తెలంగాణ ప్రతినిధి బృందం నాయకుడు ఇంజనీర్ ఇన్ భీఫ్ నాగేంద్రరావు పునరుద్ధరించారు. త్వరలోనే ఈ

సమావేశాల చర్చలను, నిర్ణయాలను నివేదిక రూపంలో కేంద్ర జల శక్తి మంత్రిత్వ శాఖ ద్వారా సుప్రీం కోర్టుకు సమర్పిస్తామని తెలిపారు.

పారుగు రాష్ట్రాలతో సత్కంబంధాలే తెలంగాణ లక్ష్మణ :

రాష్ట్ర అవతరణ జరిగిన నాటి నుంచి తెలంగాణ ప్రభుత్వం పారుగు రాష్ట్రాలతో సత్కంబంధాలు నెరపే వైభాగికి ప్రదర్శిస్తున్నది. మహారాష్ట్రతో ఇచ్చి పుచ్చుకునే వైభాగికి చర్చలు జిరిపి గోదావరి ప్రాజెక్టులపై అంతర్భాష్ట ఒప్పందం కుదుర్చుకున్నది. ఈ ఒప్పందం దేశంలో ఫెదరల స్వార్థికి ఒక మోడల్గా నిలచింది. అంధ్రప్రదేశ్తో కూడా స్నేహపూర్వకంగా సంబంధాలను నెరపాలని భావిస్తున్నది. పోలవరం ప్రాజెక్టును నిర్మాణాన్ని తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏనాడు వ్యతిరేకించేదు. రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి కెసిఆర్ తాము పోలవరం నిర్మాణానికి వ్యతిరేకం కాదని అనేక సార్ట్ర ప్రకటించి ఉన్నారు. కృష్ణా నదిపై ఉన్నట్టు రెండు రాష్ట్రాలు నీటిని వినియోగించుకునే ఉమ్మడి ప్రాజెక్టులు గోదావరిపై లేవు. రెండు రాష్ట్రాలు వినియోగించుకున్న తర్వాత కూడా వేల టీఎంసిల నీరు సముద్రం పాలవుతున్నందున, గోదావరి జలాల వినియోగంలో అంధ్ర రాష్ట్రంతో తమకు పంచాయతి లేనేలేదని ప్రకటించారు. గోదావరి జలాల్లో ఉమ్మడి రాష్ట్రం తెలంగాణ ప్రాజెక్టులకు చేసిన 968 టీఎంసిల నీటి కేటాయింపులను వినియోగించుకోవడానికి ప్రాజెక్టుల నిర్మాణాన్ని చేపట్టడం జరిగింది. అందులో భాగంగానే కాళేశ్వరం, దేవాదుల, సమ్మక్క సాగర్, సితారామ, సితమ్మ సాగర్ ప్రాజెక్టులను దిగువ గోదావరి సబ్ బేసిన్ (జి-10)లో చేపట్టడం జరిగింది. కేంద్ర జల సంఘం నుంచి అనుమతుల కోసం డిపిఆర్లు సమర్పించడం కూడా జరిగింది. అంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రాజెక్టుల పోలవరం సహ ఇదివరకే ఆమోదం పొంది ఉన్న అన్ని ప్రాజెక్టులకు నీటిని భాయం చేసిన తర్వాతనే తెలంగాణ ప్రాజెక్టులకు కేంద్ర జల సంఘం పైప్రాలజీ అనుమతులు జారీ చేస్తున్నది. అంధ్ర రాష్ట్రం కూడా వానాకాలం పుష్టులంగా లభ్యమయ్యే గోదావరి జలాల వినియోగం కోసం పథకాలు రూపొందించుకోవాలని కెసిఆర్ ఎన్సోసారు ఉన్నాటించిన సంగతిని విజ్ఞలు గమనించాలి.

- శ్రీధర్ రావ్ దేవీపాండే,

m : 94910 60585

e : irrigationosd@gmail.com

తెలంగాణలో అమృదేవత ప్రాచీనత

ఆదిమ కాలంలో అమృదేవత (శక్తి దేవత)యొక్క ఆనవాళ్ళు వెలుగుచూసిన అనేక శిలాఖలకాల రూపంలో కనిపిస్తాయి. అయితే ఈ ఆనవాళ్ళలోని రూపాలేఖలు ఒకదానికాకబి సమీప్య-సారూప్యతలు ఉంటాయి. పురా మానవుడు అత్యున్నతమైన శక్తి సంపన్ముతకు ట్రైని ప్రతీకగా భావించాడు. వ్యవసాయం చేసిన ఆ మానవుడు భూమిని దేవతగా భావించాడు, అట్లానే పిల్లలకు జన్మనిచ్చే ట్రైని ఆ భూమితో సరిపోల్చాడు. ఈ క్రమంలో ట్రైని, భూమికి సంతాన శక్తి కలదని రూధీ చేసుకున్నాడు. దాంతో భూమిని ట్రైగా, అమృదేవతగా భావించుకున్నాడు. హరప్పా తవ్వకాలలో బయల్పుడిన శిథిలాలలో శిలపై చెక్కబడిన అనేక నగ్న ట్రైల ప్రతిమలు, గర్జం నుండి చిగుళ్ళతో ఒక మొలక బయటకు వయ్యనట్లుగా వెక్కబడినవి. ఈ గుర్తులు పునరుత్పత్తికి ఆనవాళ్ళుగా పేర్కొంటారు. ఈ చిగురు మొలకనే ఘలవంతమగు జీవితానికి ఒక ప్రతీక. ఈ ఘలకం మరోవైపు నరబి ఇచ్చినట్లుగా కర్మకాండ చిత్రితమైనది. అంటే ట్రైని సంతాన సాఫల్యతకు, స్పృజనాశక్తికి ప్రతీకగా నిర్ణయిస్తూనే ఆమెను శాంతింప జేయడానికి బలి ఆచారాన్ని కూడా పోటించాడని రూజువు తున్నది. ద్రవిడ నంస్కృతికి పట్టుకొమ్మగా నిలిచిన దక్షిణ భారతదేశంలో తెలంగాణలోని ఆదిమానవుడి ఆనవాళ్ళు హరప్పా, సింధు నాగరికతకంటే ప్రాచీనంగా కనిపిస్తాయి.

స్వాతంత్యం తరువాత నీటి పారుదల ప్రాజెక్టుల ముంప ప్రాంతాల్ని ఏలేశ్వరంలో హిమాన్ చెరువు (నాగర్జునసాగర్), పోచంపాడు (శీరాంసాగర్), ఉప్పేరు, తంరాదిన్నె, చిన్నమారూరు, పెద్ద మారూరు, పేరుపల్లి శాంతిని కోటి, అమరాబాద్, మీరాపరం (క్రైస్తవం), లింగాల, అలిబాల్, రుద్రమకోట, వేమలూరు (పోలవరం)లో ఆదిమానవుల సమాధుల తవ్వకాలు చేపట్టి అనేక పనిమట్లు, ఆయుధాలు, అవశేషాలు వెలికిటిశారు. పోచంపాడు తవ్వకాలలో గుర్జరు ఆసిపంజరం, గుర్జరు కళ్ళం లభించాయి. పుల్లారుబండ తవ్వకాలలో ఒక సమాధి నుంచి మానవాక్షరి గల ట్రై రాతి బొమ్మను వెలికితీసి తెలంగాణలో ఆదిమానవులు అనేక ఏండ్ క్రితమే నివాసమున్నట్లు తెలియజేశారు.

అయితే ఆదిమానవులు తాము నివసించిన అవాసాలలో వేసిన రాతి చిత్రాలలో ట్రైని చిత్రించిన తీరు అపురూపం. ఖమ్మం జిల్లా రామచంద్రాపురము దగ్గరలో నిలాద్రి రాతి చిత్రాలలో ట్రై రూపానికి ఒడులు యొనిని చిత్రికరించారు. వాటిని మొదట పెట్రోగ్రెస్స్‌గా చెక్కి ఎరువు రంగులో చిత్రించారు. ఇందుకు వాడిన త్రిభుజాకారపు గుర్తు ఏదో లిపిలోని అక్షరం మాదిరిగా ఉంటుంది. అలాంటి గుర్తులు ఈ

రాతి చిత్రాలలో ఎక్కువచోట్ల కనిపిస్తాయి. క్యానిఫోం లిపిలో ట్రై అని అర్థానికి వాడిన త్రిభుజాకారపు అక్షర చిహ్నం (ఫాంట్), నీలాద్రి రాతి చిత్రాలలోని త్రిభుజాకారం గుర్తులు ఒకేలా ఉన్నాయి. త్రిభుజ శీర్షం నిటారుగా కాక ఒక వైపుకు ఉండటం గమనించాలి. త్రిభుజాకారాన్ని ట్రైప్లానికి, ట్రై సంతానోత్సత్తులిని సూచించడానికి వాడటం ఆచారంగా ఉంది. ట్రైయుంత్రం కొన్ని త్రిభుజాల సమేకణం. ఇప్పటికీ త్రిభుజాకారపు రాయిని ‘మైసమ్మ’గా కొలవడం సిద్ధిపేట జిల్లా జనగాంలో కనిపిస్తుంది. జనగామ జిల్లా వెల్లండ గుట్ట మీద కూడా చేంగా చెక్కిన త్రిభుజాకారపు రాయి అమృదేవతగా కొలవులందుకుంటున్నది. ఈ ఆదిమానవుని కాలం నుండి అమృదేవత పూజలందుకున్న క్రమాన్ని గుర్తుచేస్తాయి.

నీలాద్రి రాతి చిత్రాలలో రెండుచోట్ల ట్రై ప్రసవ చిత్రాలు కనిపించాయి. యోని గుర్తులు, ప్రసవ చిత్రాలు, మాతృదేవత మూర్తులు గుర్తుగా పేర్కొంటారు. క్రీ.పూ. నుండి మధ్యయుగాల చివరిదాకా తెలంగాణలో నగ్నబంధగా పిలువబడే మాతృదేవతా శిల్పాలు నాగార్జునస్కాండ, కీసర, సింగరాయకొండ, అలంపురంలోని పలు మధ్యయుగాల నాటి దేవాలయాలలో అగుపిస్తుంటాయి. ఇలాంటి యోని చిత్రాలు, ప్రసవ ధృత్యాలను పచ్చ మరియు బింబేట్టు వంటి రాతి చిత్రాల తావులలో మధ్యయుగాల నాటి దేవాలయాలలో కూడా చెక్కారు. అష్టేలియాలోని రాతి చిత్రాలలో కూడా నగ్నబంధ చిత్రం కనిపిస్తుంది. అంటే ఈ అమృదేవతల భావన అత్యంత ప్రాచీనమైనదని రూజువుతున్నది.

కొత్త తెలంగాణ చరిత్ర బృందం సభ్యులు శ్రీరామేష హరగోపాల్ ఆదిమకాలం నాటి అమృదేవతల ప్రాధాన్యతను ఇలా పేర్కొంటారు: గిరిజనులతో మొదలుకొని గ్రామీణ జానపదులు మొలకల కోసం, మండ అలికేటప్పుడు, మొలకలు వేసేటపుడు ఒక రాయిని నిలవడమో లేదా అయిదు రాశ్యాను నిలవడమో చేసి వాటిపై కుంకు చల్లుతారు. అది ఒహిప్పు రక్తానికి సంకేతం. అంటే ఘలవంతమైన పునరుత్పత్తికి సంకేతం. మొహంజోదారోలో దొరికిన అమృదేవతలు గానీ, ఇతర దేశాలలో లభించిన వీన్స్, మాట్లేస్ వంటి అమృదేవతలు ఎరువు రంగు పూతతోనే ఉన్నాయి. పురాణాలలో ప్రతిమా లక్షణ శాస్త్రాలలో దేవతల వర్ణనలో రక్తవర్ణమే ముఖ్యమైనది. ఇట్లా ప్రపంచవ్యాప్తంగా బహిప్ప అవతున్న, లేదా గర్జంతో ఉన్న ట్రైమూర్తులు ఎరువురంగుతోనే చిత్రించబడి ఉన్నారు. వివాహితలు మాతృమే నుదుట సింధూరం ధరించడానికి కారణం వాళ్ళ మాతృమే

సంతానార్థులు అని తెలుపడానికేనని ఆంత్రోపాలజిస్టుల అభిప్రాయం. ఎరువు పునరుజ్జీవనానికి గుర్తు కనుక అంతటా విస్తరించిన ఆచారం ఇది.

గార్డ్ చైల్డ్ అనే పరిశోధకుడు 'మొదటి వ్యవసాయకులు స్ట్రో' అనంటాడు. భామికి ఉన్న పునరుత్పత్తి శక్తిని గుర్తించిన మొదటివారు స్ట్రో. దాంతోవారు భామిని తమతో పోల్చుకున్నారు. సాగు చేయటంలో తమకు పుట్టిన బీడ్డలను ఎలా సాకుతున్నారో అట్లానే మొక్కలను, పంటలను కాపాడారు. తరువాతి కాలంలో స్ట్రోలను చెట్టిక్కించడం చేసేవారు. అట్లానే కడుపుతో ఉన్న స్ట్రో విత్తనాలు పాతించడం ఒక ఆచారం. ఇది శుభ సంకేతంగా భావించేవారు. స్ట్రోని దేవతగా భావించడం వలననే ఇలాంటి ఆచారాలను పాటించేవారు. అందుకే అమ్మదేవతలు దేవతలందరిలోనూ ప్రథమ స్థానం పొందారు.

ఎల్లమ్మ :

తెలంగాణ గ్రామ దేవతలలో ఎల్లమ్మది ప్రత్యేక స్థానము. ఎల్లమ్మ గ్రామాన్ని రక్షించడమే గాక, సంతానాన్ని కలిగించే దేవతగా జానపదులు విశ్వసిస్తారు. దక్కిణ భారతదేశంలో ఎల్లమ్మ దేవతకు ప్రత్యేక స్థానం కనిపిస్తుంది. తొలినాటి ద్రవిడ సంస్కృతిలో భక్తితో వెలిసిన ఎల్లమ్మ అత్యంత ప్రాచీన గ్రామ దేవతగా చెప్పవచ్చు. బహుశా తొలి గ్రామ దేవత ఈమెనే కాపచ్చు.

తొలినాటి గ్రామాలు ఏర్పడినపుడు దాని సరిహద్దులు(ఎల్లలు) సూచికకుగాను ఎల్లమ్మను ఊరి బయట ప్రతిష్ఠించి పూజించేవారు. అయితే ఆయా గ్రామ ప్రజలకు ఆయా కాలంలో సోకే అంటు రోగాల నుండి కాపాడటానికి ఎల్లమ్మ రక్షణగా ఉంటుందని జానపదులు విశ్వసిస్తారు. ఇదేగాక నాగదేవతలకు (సర్పాలకు)ప్రతీకగా కూడా ఎల్లమ్మను విశ్వసించి జానపదులు పూజించేవారు. ఎల్లమ్మ గుడిలో సర్ప ప్రతిమ కూడా ఉండటం మనం గమనించవచ్చు. అయితే కొండరు తమ ఇంధులో తల దర్శాజ పక్షన ఒక గూడను ఏర్పరచి అందులో మట్టి గురిగిన బొట్లతో అలంకరించి మరికొన్ని చెక్క ప్రతిమలతో ఎల్లమ్మ దేవతను ప్రతిష్ఠించుకుంటారు. మరికొండరైతే ప్రత్యేకంగా ఎల్లమ్మ దేవత కోసమే ఒక ప్రత్యేకమైన గదిని నిర్ణించి పెద్ద కుండ, నాగదేవత విగ్రహాలను నిలిపి నిత్య పూజలు చేస్తారు.

అలంపురం మహాత్మాంలో

“ఎల్లమ్మ ఇతి సా దేవి పరికీర్తతే

నవనీతం తత్త్వ-సంస్కార్య జిహ్వగ్రేణ లేహయేత్

పుత్ర పౌత్రాన్ ధనం ధాస్యం దదాలిసా” ఎల్లమ్మ దేవత సంతాన హీనులకు సంతానం ఒసంగునని ప్రాయబడినట్లు రావి ప్రేమలత తెలుగు జానపద సాహిత్యం-పూరాగాఫలు అనే గ్రంథంలో పేరొన్నారు.

ఎల్లమ్మ జన్మ వృత్తాంతమే చాలా ఆసక్తికరముగా ఉంటుంది. ఇందుకు సంబంధించి చాలా కథలు ప్రచారంలో ఉన్నవి. ఒకమారు పొర్చుతీ పరమేశ్వరులు ఆకాశ మార్గంలో పయనిస్తుండగా ఒక పుట్టలో నుంచి రోదన వినవస్తున్నది. ఆ రోదన ధ్వనిని విని దయార్థ

హృదయురాలైన పార్వతి రథాన్ని ఆపి పరమేశ్వరునితో పుట్టన సమీపించిందట. ‘పుట్టలోనున్నది ఎవరమ్మా? ఎల్లమ్మా?’ బయటకెల్లు అంటూ ఆమెను పిలిచింది. ఆ బాలిక వచ్చుటకు ఆధారము లేదు. ఈశ్వరుని తలపైనున్న జటను పుట్టలోకి విడువమని ఈశ్వరుని వేడుకున్నది. సరేనని ఈశ్వరుడు తన జటను పుట్టలోకి విడిచాడు. పుట్టలోని బాలిక ఆ జటను పట్టుకొని ఉగనారంభించింది. దాంతో శివునికి శిరోభారం కలిగి జటను విడువమని బాలికను కోరాడు. అందుకు నా కోరిక తీర్చినచో నీ జటను విడుస్తానన్నది. తన కోర్గా ‘మట్ట మంగళవారము బహుళ పంచమి రోజున ఐదు జల కడవలు, మెట్టంత మేకపోతు, గట్టంత జలకడవ, మేరు పర్వతమంత ముద్ర(బోనము), కలియగమంత విస్తరాకు, పోకలు, కజ్జలము, ఒక నల్ల మేకను తీసుకుని అయిదుగురు ముత్తయిదవులతో వచ్చి పంచ ముగ్గులను పెట్టి, తనకు సమర్పిస్తే పుట్ట నుండి వచ్చేదను’ అని బాలిక పలికింది. తప్పదని విష్ణువును పోతురాజుగా, శివపు జైండ్వానిగా, బ్రహ్మ కిన్నెరగా, పార్వతి, లక్ష్మి, సరస్వతి, అరుంధతిలు ముత్తయిదువులగా వచ్చి పంచ ముగ్గులను పెట్టి, ప్రదజ్ఞిణలు చేసి పుట్టలోంచి వెళ్ళుఅమ్మ అని ప్రార్థించారు. ఆ బాలిక వారి పూజలకు, ప్రార్థనలకు సంతృప్తి చెంది శివుని జటను వదిలి, పుట్టలో నుండి పార్వతి పమిటలోనికి దూకింది.

అట్లా త్రిమార్పుల చేత, వారి సతీమణుల చేతను పూజలందు కోపటం వల్ల ఎల్లమ్మ ప్రాముఖ్యత గొప్పగా తెలుస్తుంది మనకు. పరమేశ్వరుని చేత ప్రార్థింపబడినది కనుక ఆ బాలికకు ‘ఎల్ల అమ్మ’ ఎల్లమ్మ అనే పేరు స్థిరపడిపోయింది. ఇలాంటి అనేక పూరగాఫలు ఎల్లమ్మ శక్తి దేవతగా జానపదుల అధ్యాత్మిక భావనలో స్థిరపడి పోయింది.

ఈ ఎల్లమ్మ వృత్తాంతము హెన్లి, వైడ్స్‌హిండ్ తన ‘Village Gods of South India’ గ్రంథంలో కూడా నమోదుకాబడింది. ఆ క్రమంలో ఎల్లమ్మను ఇంతి దేవతగా కొలిచేవారు వెండి ప్రతిమను చేయించి దేవుని జోతెలో భద్రపరుచుకుంటారు. ఈ విధంగా ఎల్లమ్మ దేవత ఇంట్లోనే కొలువై ఉండి కుటుంబాన్ని రక్షిస్తుందని భావిస్తారు. ఏడాడికి ఒకసారి ఎల్లమ్మ దేవతకు పూజలు చేస్తారు. వేపచెట్టును, పుట్టను కూడా ఈ ఎల్లమ్మకు ప్రతిరూపంగా భావించి పూజిస్తుంటారు.

కాకతి ఎల్లమ్మ

‘త్రీదాచిరామం’లో ‘ఏకవీర’ అనే దేవతను జానపదులు పూజించినట్లు పేరొన్నబడింది. ఈ ఏకవీర రేణుకాదేవి అవతారమని అంటారు. రేణుకా దేవి ‘మాహూరం’ అనే గ్రామంలో ఉండటం వలన మాహూరమ్మ’ అనే పేరొచ్చింది. కాలప్రమంగా మహూరాలా ఎల్లమ్మగా వ్యవహరంలో మాహూరమ్మగా ప్రాచుర్యమును పొందింది. అంతేకాదు తెలంగాణలో బోనాల పండుగ కాకతీయుల కాలం నుండి ఆచారంగా ఉన్నది. కాతీయులు కాకతమ్మ, కాకతీదేవిని పూజించినట్లు చరిత్రలో నమోదుయింది.

‘కాకతి’ అనే ఊరు పేరుతోగానీ, కాకతి అనే దేవత

పేరుతోగానీ కాకతీయులకు ఆపేరు వచ్చి ఉండవచ్చును. ఇందులో దైవపరమైన వ్యుత్సుక్తిని పండితులు చెప్పారు. విద్యానాథుడు ప్రాసిన ప్రతాపరుద్ర యశో భూషణమనే అలంకార శాస్త్ర గ్రంథానికి వ్యాఖ్యానం చేసిన సోమఫీరి, కాకతి అను కుల దేవతను ఆరాధించడంచేత వారు కాకతీయులు అయినట్లు విపరించాడు. క్రీడాభిరామం అనే గ్రంథ రచనకు పూర్వమే కాకతమ్ము అనే దేవత ఉన్నది. కాకతమ్ముకు సైందోడు ఏకవీర అని ఇందులో వర్ణించాడు. హనుముకొండ దుర్గంలోని కొండమీద పద్మాక్షిదేవియే కాకతమ్ముగా భావిస్తారు.

గోల్యాండ ఎల్లమ్ము:

గోల్యాండ ఎల్లమ్ము వేయి సంవత్సరాలకు పైగా చరిత్ర కలిగిన గ్రామ దేవత. వర్తమానంలో గోలకొండ జగదాంబిక అమృతారు అని పిలుస్తున్నారు. జగదాంబిక అన్న పేరుతో పిలపడం ఎప్పుడు ప్రారంభమైనదో కానీ ఇక్కడ దేవత అసలు పేరు ఎల్లమ్ము ఇదే విషయాన్ని సుప్రసిద్ధ చారిత్రక పరిశోధకులు సురవరం ప్రతాపరెడ్డి రూఢిపరిచారు. “క్రీ.శ. 1087 సంవత్సరం భర నామ సంవత్సరం భాద్రపద శుద్ధ పంచమి శుక్రవారమున సుల్తాన్ అబ్బుల్లా బాదుషా కుతుబ్‌షా కోరిక మేరకు ధనుగరు కొండయ్య గోలకొండ కోటకు పులగం పోశాడు. ఈ కొండయ్య కాకతీయుల కోటల నిర్మాణానికి పులగం పోసిన పూర్తికుల వారసుడు. ఈ కొండయ్య అప్పటికే గోలకొండలో మరిమాత ఎల్లమ్మును నిలబెట్టుకున్నాడు.

ఈ ‘గోలకొండ ఎల్లమ్ము’ కాకతీయుల కాలం నాటికి ఇక్కడ కొలువై ఉన్నది. కాతీయ చక్రవర్తి, రుద్రమదేవి మనవడు ఈ కోటలోని (అప్పుడు మట్టి కోట) అలయంలో జరిగన బోనాల సందర్భంగా ప్రత్యేక పూజలు చేసినట్లు ఓ కథనం ప్రచారంలో ఉంది. ఆ తర్వాత కాలంలో కుతుబ్‌షాహీలు ఈ మట్టికోట స్థానంలో రాతి కోటను నిర్మించి దక్కన్ ప్రాంతాన్ని కొన్ని శతాబ్దాల పాటు పాలించారు. కుతుబ్‌షా అమృతారీ మట్టి ఆలయానికి బదులు మరో చిన్న ఆలయాన్ని నిర్మించి పూజలు జరిపించారట. దాంతో ఏ ఇబ్బందులు లేకుండా కోట నిర్మాణం పూర్తయింది. అక్కన్-మాదన్నలు మంత్రులుగా ఉన్న సమయంలో తానీషా ప్రస్తుతం ఉన్న గుడిని కట్టించి ఏటా పూజలు నిర్వహించేవారు. ఈ ఆచారం గోల్యాండ నవాబుల పాలన పరకూ నిరంతరాయంగా కొనసాగిందట. ఆ తరువాత అసంఖ్య జాహీల పాలనలోనూ ఇక్కడ బోనాల సంప్రదాయానికి ఆటంకం కలగలేదు.

పోశమ్మ:

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ‘మహాబి, తట్టు, ఆటలమ్మ’ వంటి అంటువ్యాధులు సోకినపుడు నయం కావడానికి జానపదులు పోశమ్మును పూజిస్తారు. ఈమెనే సల్లపోశమ్ముగా, ముత్యాలమ్ముగా పిలుస్తారు. పయసుతో నిమిత్తం లేకుండా తట్టు పోస్తుంది. అంటే శరీరంపై వెనర గింజంత పరిమాణంలో గుల్లలు పోస్తాయి. దూరంగా పోస్తే

‘గఱపలమ్మ’ అని, దగ్గర దగ్గరగా పోస్తే ‘సల్ల పోశమ్మ’ అని పిలుస్తారు. ఈ దేవతనే ‘తల్లి’ అని, ‘అమృతల్లి’, ‘అమృతల్లి’ అని కూడా పిలుస్తారు. ఈ అమృతల్లిగా పిలువబడే పోశమ్మకు కూడా సాకతోబాటు బోనాలు సమర్పించి తమ మొక్కలు తీర్చుకుంటారు.

మైసమ్మ:

గ్రామీణులలో మైసమ్మకు మొక్కనివారుండరు. ఈ దేవతకు మరోపేరు మశమ్మ. అంటే ‘మైసమ్మ’కు విక్రత పదము ‘మశమ్మ’. ఈ మశమ్మల్లో కూడా కోట దగ్గర ఉంటే ‘కోట మశమ్మ’, కట్ట దగ్గర ఉంటే కట్ట మైసమ్మ’, ఇంకా బాల మశమ్మ, బావి దగ్గర వెలిస్తే ‘బావికాడి మశమ్మ’ అని పలు పేరుతో పిలుస్తారు. ఇవోక పుట్ట మైసమ్మ, బంగారు మైసమ్మ, జడల మైసమ్మ వంటి మొదలైన పేరుతో పూజిస్తారు.

అయితే కైదరాబాదు నగరంలో గండి మైసమ్మ (కట్ట మైసమ్మ), చార్యునార్ బంగారు మైసమ్మ (ఈదేవతనే భాగ్యలక్ష్మిగా పూజిస్తున్నారు) నిజం పరిపాలనా కాలంలోనే గోలకొండ కోటలో కోట మైసమ్మను ప్రతిష్ఠించారు. ఇప్పటికే ఇక్కడ పూజలు నిర్వహిస్తానే ఉన్నారు. జానపద నమ్మకాలలోకి వెళితే రైతుల తమ పొలాలలో కొన్ని రాళ్ళ పేర్చి మైసమ్మ గుడి కట్టి, సంవత్సరానికి ఒకసారి వంటల నమయంలో శక్తి దేవతలను ఆరాధిస్తారు. ఈ క్రమంలోనే గ్రామదేవతగా మారిన మైసమ్మ తల్లిని గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఏడాదికొకసారి బోనాలతో జాత ర నిర్వహించుకుంటారు. జానపదుల నమ్మకాలలో ఒకటైన కొన్ని గ్రాములలో జానపదులు ఒక దుర్ఘాషోతును బిలికోసం వదులుతారు. దీనిని ‘మశమ్మ పోతు’ అనంటారు. గ్రామంలో పెద్ద పండుగ చేసినపుడు ఈ పోతును బలి ఇచ్చేవారు. కానీ ఇప్పుడు ఆ సాంప్రదాయాన్ని ప్రభుత్వం నిషేధించగా దాని స్థానంలో మేకలు, గొర్రెలు, కోళ్ళను బలిస్తున్నారు.

ఆదిమ కాలం నుండి ప్రజల నమ్మకాలలో ప్రతిష్ఠించుకున్న గ్రామదేవతలు రెండు రకాలుగా కనిపిస్తారు. వారు శాంత స్వభావ గ్రామదేవతలు, రౌద్ర స్వభావ గ్రామదేవతలు. శాంత దేవతలు స్వప్తిలోని మంచిని కాపాడితే, రౌద్రం స్వప్తిలోని చెడును తొలగిస్తాయని ప్రజలు విశ్వసిస్తారు. రౌద్రం ప్రకృతిలోని విలయాలను, విపత్తులను, కరువు-కాటకాలను కలిగింపజేస్తే, శాంతం ఆయా కాలాలలో, రుతువులలో మనిషి మనుగడకు సహకరిస్తుంది. ఈ రెండు అంశాలు మనిషి ఆదిమ దశలలో ప్రకృతిలో విడో ఒక అర్థశ్శైఫ్టును శక్తి ఉండని తెలుసుకునేలా చేసినవి. ఆ క్రమంలోనే శక్తి దేవతలను ప్రకృతి రూపంలో ఆరాధించడం మొదలుపెట్టాడు. ఈ శక్తి ఒక అమృవలే మనలను కనిపెట్టుకుని కాపాడుతున్నదన్న నమ్మకంతో కృత్స్మాత్తసు ప్రకటించే జానపదులు ఆ దైవాన్ని ‘అమ్మ’ అనే దివ్యత్వాన్ని మరియు ఒక శక్తి రూపాన్ని ఆరాధించడం సాంప్రదాయంగా వస్తున్నది.

- కె. మాధవి

m : 9848078109

e : vijay.kumarji@rediffmail.com

నోబల్ బహుమతి గ్రహిత సీవీ రామన్

జాతీయ సైన్స్ దినోత్సవంగా ఏరి పుట్టిన రోజు ఫిబ్రవరి 28న

ಭೌತಿಯ ಸೈನ್ಸ್ ದಿನೋತ್ವವಂ ಫಿಬ್ರವರಿ 28 ನ ಜರುಪುಕುಂಟಾಂ. ಸೀಮೆ ರಾಮನ್‌ಗಾ ಪೇರುಗಾಂಚಿನ ಪ್ರಮುಖ ಭೌತಿಕಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಶೋಧಕುಡು ಚಂದ್ರಶೇಖರ ವೆಂಕಟರಾಮನ್ 1928 ಫಿಬ್ರವರಿ 28 ನ ರಾಮನ್ ಎಫ್‌ಎಸ್‌ ಕಸುಗೊನಡಂತೆ ಅ ರೋಜೆಸು ಜಾತೀಯ ಸೈನ್ಸ್ ದಿನೋತ್ವವಂಗಾ ಜರುಪುಕುಂಟಾಂ. ಭೌತಿಕಶಾಸ್ತ್ರಂಲ್ಲಿ ರಾಮನ್ ಚೇಸಿನ ಅಪಾರಮೈನ ಸೇವಲಕು ಗುರ್ತುಗಾ ಅ ತೆದಿನಿ ಜಾತೀಯಸೈನ್ಸ್ ದಿನಂಗಾ ಪ್ರಥಮ್ತಂ ಪ್ರಕಟಿಂಚಿಂದಿ. 1888 ನವಂಬರು 7 ನ ತಮಿಕ್ಕನಾಡುಲ್ಲೋನಿ ತಿರುವಿರಾಪತ್ತಿಲ್ಲೋ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಅಯ್ಯರ್, ಪಾರ್ವತಿ ಅಮೃತ್‌ ದಂಪತುಲಕು ರಾಮನ್ ಜನ್ಮಿಂದಾರು.

విశాఖపట్నంలో ప్రాథమిక విద్యను పూర్తిచేసిన రామన్ చిన్ననాటి నుంచే విజ్ఞాన శాస్త్ర విషయాలపై అమితాస్కాని ప్రదర్శించేవారు. తండ్రి కూడా భౌతికశాస్త్ర ఉపాధ్యాయుడు కావడంతో దానిపై మరింత కుతూహలం పెంచుకొన్నారు. తెలివ్రణ విద్యార్థిగా పేరు తెచ్చుకున్న రామన్ తన 12వ ఏట మెట్రిక్యులేషన్ పూర్తి చేసి ఫిజిస్ట్‌లో గోల్డ్‌మెడల్ సాధించాడు. ఆ తర్వాత మద్రాస్ యూనివరిటీ నుంచి ఫిజిస్ట్‌లో మాస్టర్స్ డిగ్రీ పూర్తిచేసి ఆ సబ్టెక్చులో గోల్డ్ మెడల్ సాధించిన తొలి వ్యక్తిగా చరిత్ర సప్పించారు.

పద్మనిమిడ్లెళ్ల వయసులో కాంతికి సంబంధించిన ధర్మాలపై రామన్ రాసిన పరిశేధనా వ్యాసాలు లండన్ నుంచి వెలువదే ఫిలసాఫికల్ మేగజ్ఞానలో ప్రచురిత మయ్యాయి. పరిశేధనల పట్ల అయసకున్న అభిరుచిని గమనించిన అధ్యాపకులు ఇంగ్లాండు వెళ్లాలని సలహా ఇచ్చారు. అయితే ప్రభుత్వం నిర్వహించిన వైద్య పరిక్షలో ఆయన అరోగ్యం ఇంగ్లాండు వాతావరణానికి సరిపడదని తెల్పుడంతో ప్రయాణాన్ని విరమించుకున్నాడు. ఆ తర్వాత ఉద్యోగం కోసం పైనాన్స్ విభాగంలో చేరిన సీవీ రామన్ 1907లో ఉద్యోగరీత్యా కలకత్తాకు బదిలీ అయ్యారు.

అక్కడ ఇందియన్ సైన్సెస్ మెహర్ కు రోజు వెళ్లి పరిశోధనలు చేసుకునేవారు. రామన్ ఆస్త్రిని గమనించిన కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి అపుతోష్ ముబార్కీ బ్రిటీష్ ప్రభుత్వానికి లేఖ రాశారు. రామన్ పరిశోధనలను పూర్తి కాలానికి వినియోగించుకుంటే బాగుంటుందని ఆ లేఖలో సూచించారు. అయితే బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం దీనికి అంగీకరించలేదు. దీంతో ఉద్యోగానికి రాజీనామా చేసిన రామన్ పరిశోధనలపై పూరిసాయి సమయాన్ని వెచించాడు.

ఆ తర్వాత తల్లిదండ్రుల కోకి మేరకు ఐసివెన్ పరీక్షల్లో ఉత్తీర్ణులై కలకత్తా ప్రభుత్వ ఆర్థికశాఖలో దీప్యుటీ అకోంపెంట్ జనరల్స్గా చేరారు. ఒకసారి కలకత్తాతో వీధుల్లో తిరుగుతుండగా బౌబాజారు ప్రైట్ దగ్గర ఇండియన్ అసోసియేషన్ ఫర్ కల్చివేషన్ ఆఫ్ ప్రైస్ అనే బోర్డు చూశాడు. ఆ సంస్థ కార్బూడర్లు దాక్టర్ అమృతలాల్ సర్కార్ ను కలిసి పరిశోధన చేయడానికి అనుమతిని పొందాడు.

ఆత్మిని తల్లి పార్వతి అమృత వీణను అద్భుతంగా వాయించేది. అందుకే రామన్ తొలి పరిశోధనలు వయ్యాలిన్, వీణ, మృదంగం లాంటి సంగీత వాయిద్య పరికరాల పై సాగింది. విజ్ఞాన పరిశోధనల పై తృష్ణతో ఉద్యోగానికి రాజీనామా చేసి కలక్తా యూనివరిటీలో ఫిజిక్స్ ప్రోఫెసరుగా చేరారు. తను అభ్యర్థునం చేసిన సంగీత పరికరాల శబ్ది రఘునాథ్ పై 1921లో లండన్లో ఉపన్యాసాలు ఇచ్చాడు. శ్రేతర్లోని ఓ వ్యక్తి ఇలాంటి అంశాలతో రాయల్ సాసైటీ సభ్యుడవు కావాలను కుంఠున్నావా అంటు హేళన చేశాడు.

దీంతో రామనుకు పరిశోధనలపై మరింత పట్టుదల పెరిగింది. శబ్దశాస్త్రం నుంచి తన పరిశోధనలను కాంతివైపు మళ్ళించాడు. ఇంగ్లొందు నుంచి తిరిగొస్తూ ఓడలో ప్రయాణి స్పున్సువుడు ఆకాశం, సముద్రం నీరు రెండూ నీలిరంగులో ఉండటాన్ని అస్త్రిక్తిగమనించాడు.

అప్పటిదాకా అనుకుంటున్నట్లు సముద్రపు నీలం రంగుకు కారణం ఆకాశపు నీలిరంగు ప్రతిభింబంగా ఏర్పడటం కాదని.... సముద్రపు నీటి గుండా కాంతి ప్రవహించేటప్పుడు కాంతి పరిక్ర్షేపణం చెందడమే కారణముని ఊహించాడు.

 కలకత్తా చేరుకోగానే తన ప్రాకట్టనలను నిరూపించడానికి ద్రవాలు, వాయువులు, పారదర్శక ఘనపదార్థాల కాంతి పరిక్షేపణం గురించి పరిశోధనలు చేశారు. ఈ పరిశోధనలో యువతాస్త్రవేత్తలైన కె.ఆర్.రామనాథన్, కె.యస్.కృష్ణన్ ఆయనకు అండగా నిలిచారు. 1927 ఏడాదికి భౌతికశాస్త్ర విభాగంలో నోబెల్ బహుమతి పొందిన కాంప్టన్ ఎక్స్ కిరణాలు పరిశోధన నిజమైనవుడు, కాంతి విషయంలోనూ నిజం కావాలంటూ ఆలోచనలో పడ్డాడు. పారదర్శకంగా ఉన్న ఘన, ద్రవ, వాయు పదార్థాల గుండా కాంతి ప్రసరించినవుడు అది తన స్వభావాన్ని మార్చుకుంటుందని రామన్ ఎఫైట్ ద్వారా నిరూపించాడు. ఈ దృగ్విషయాన్ని 1928 మార్చి 16వ శివగుళారూపో జిగిని సౌస్మర్జి పద్మమార్పి వెళ్దించాడు.

దీంతో బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం 1929లో సైట్‌హుడ్ బిరుదుతో రామన్ ను సత్యరించింది. రామన్ ఎఫెస్ట్ అసామాన్యమైందని కేవలం రూ. 200 కూడా విలువలేని పరికరాలతో దృగ్విషయ నిరూపణ జరగడం అధ్యయనమైందని ప్రపంచ శాస్త్రజ్ఞులందరూ కొనియాడారు. ఈ పరిశోధనను గుర్తించిన రాయల్ స్టోడీష్ అకాడమీ భౌతికశాస్త్రానికి 1930లో నోబెల్ ఒపుమతి ప్రధానం చేసింది. సైస్క్స్ కు చేసిన నేవలకు గుర్తుగా భారత ప్రభుత్వం ఆయనకు 1954లో దేశ అత్యాన్నత పోర పురస్కారం భారతరత్న ప్రకటించింది. చివరి వరకు భారతదేశంలో సైస్ అభివృద్ధికి పాటుపడు ఆయన 1970 నవంబర్ 21 కనుమాశారు.

- సత్య ప్రసన్న,
e: desk.deccan@gmail.com

భారతదేశ అద్భుత కట్టడాల్లో ఒకటి...

మన ఏడు వింతల్లో ఒకటి... స్వాతంత్ర్య సంబరాలకు చిహ్నం...

ఎరకోట!

2007లో ప్రపంచ వారసత్వ సంపదగా యునెస్కోచే గుర్తింపు

‘ఇలలో స్వర్ణం అంటూ ఉంటే అది ఇదే... ఇదే...’ అనే అర్థాన్నిచే వాక్యాలు ఎరకోటలోని సభాస్థలి గోడలపై బంగారు అక్కరాలతో మెరుస్తూ కనిపిస్తాయి. పర్మియా కవి అమీర్ ఖుస్తో రాసిన కవితలోని ఈ పంక్కులను అక్కడ చెక్కించింది మొగల్ చక్రవర్తి పొజహోన్. ఎరకోట నమూనాను రూపొందించి, దగ్గరుండి కట్టించింది కూడా పొజహోనే. ఎర చలువరాతితో అద్భుతంగా నిర్మించిన ఈ కోట వెనుక 360 ఏళ్ళ చరిత్ర ఉంది. ఈ కోటను సుమారుగా 17వ శతాబ్దపు మధ్య భాగంలో నిర్మించారు. అనగా 1638లో మొదలు పెడితే 1648లో పూర్తయింది. యమునా నది ఒడ్డున, మొత్తం 120 ఎకరాల సువిశాల స్థలంలో ఈ కోటను పర్మియా నుంచి రప్పించిన నిపుణులతో కట్టించారు.

నేడు ఎరకోట లేదా లార్ భిల్లాగా పిలువబడే కోటను గతంలో కిలా ఎ మొహాల్ అని పిలిచేవారు. ఇది పొజానాబాద్ కు కొత్త రాజధాని నగరంగా వుండేది. దీనిని ఉస్తాద్ అహ్మద్ నమూనా చేసారు.

అయితే 19వ శతాబ్దంలో కొన్ని మార్పులు చేసారు.

ఎర రాతితో నిర్మించిన ఈ కోట ప్రపంచంలోనే సుందరమైనది. ఇది సుమారు 2.41 కి.మీ.ల వీస్తేర్చు కలిగి రెండు మెయిన్ గేటులు... లాపోరూ గేటు మరియు డిలీ గేటు... కలిగి వుంది. లాపోరూ గేటు రాజ కుటుంబాల ఉపయోగానికి కల బాజార్లు, చట్టా చౌక్ వైపు వుంటుంది. ఈ ఎర కోట ప్రపంచ వారసత్వ ప్రదేశంగా యునెస్కో సంస్థచే ప్రకటించబడింది. అందమైన ఈ నిర్మాణం ఎన్నో అద్భుత కట్టడాలను కలిగి వుంటుంది. ఈ అద్భుతాలలో దివాన్-యి-ఆం ఒకటి. ఈ ప్రదేశంలో రాజు ప్రజల సమస్యలను విని పరిషురించే వాడు. పొజహోన్ భాల్ఫూరీలో ఒక సింహసనంపై కూర్చుని ఈ ఫిర్యాదులను వినేవాడు. ప్రైవేటు మీచీంగులకు కాస్పరెన్స్ లకు దివాన్-యి-భాన్ అనే భవనం కలదు. తర్వాతి కాలంలో మోతీ మనీదుని నిర్మించారు. ఈ మసీదు మొగల్ చక్రవర్తి జెరంగజేబ్కు వ్యక్తిగత మనీదుగా నిర్మించారు. దివాన్-యి-భాన్ లేదా

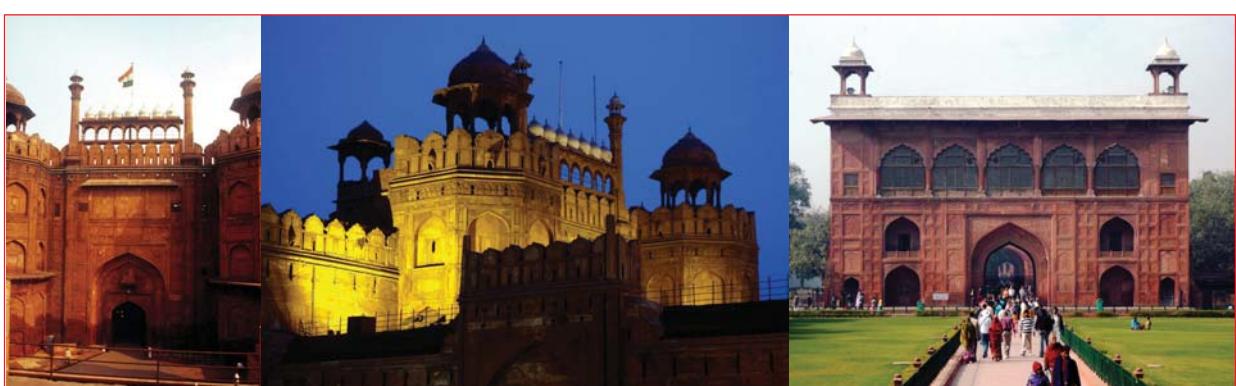

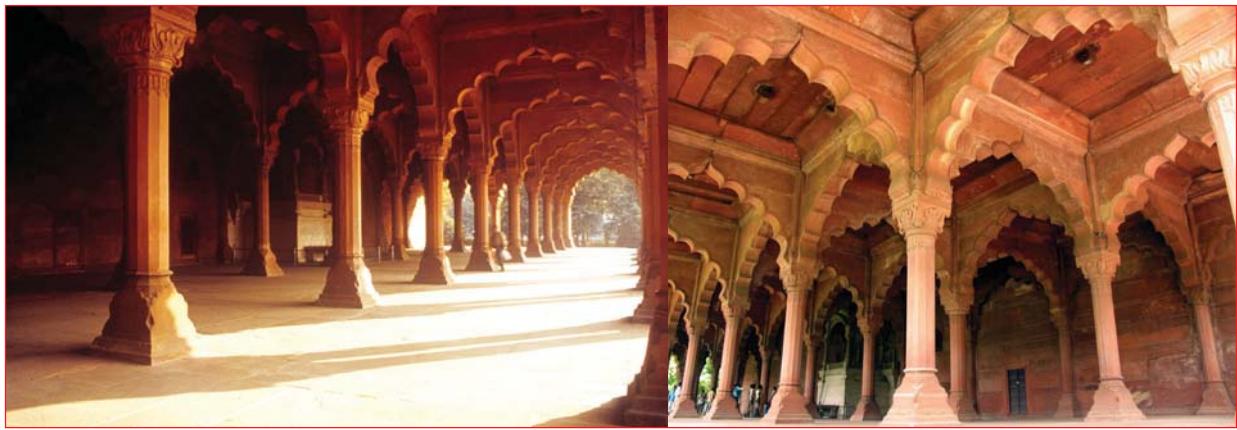
భాన్-మహార్ - అనెది ధిల్లీ లోని రెడ్ ఫోర్ట్ లో ఒక ప్రైవేటు ప్రదేశం. ఇంకాలో షాజహాన్ చక్రవర్తి తన రాజ అతిథులతో సమావేశం అయ్యాడు. రెడ్ ఫోర్ట్ లో రాజుల స్నానపు ప్రదేశాలకు పడుమరగా వోతీ మనిధు అనే మనిధు కలదు. ఎవర్ కోటులోని ముంతాజ్ మహార్ మహిళల ప్రైవేటు ప్రదేశం. ఇప్పుడు దీనిని ఒక ముఖ్యజియంగా చేసారు. రెడ్ ఫోర్టులో షాజహాన్ నిర్మించిన ఆరు భవనాలలో ముంతాజ్ మహార్ ఒకటి. ఎవర్ కోటులో రంగమహార్ ప్రవేశాన్ని నక్కర్భాన అంటారు. మూడు అంతస్తులు కల ఈ భవనం రాజ కుటుంబ సభ్యుల సంగీత వాయిద్యాలకు ఉపయోగించే వారు. చట్టా చౌక్ ప్రదేశం ధిల్లీలోని రెడ్ ఫోర్టులో ఒక షాపింగ్ ప్రదేశం. ఇక్కడ రాజ కుటుంబాలకు అవసరమైన సిల్క్ ఆఫ్ రణాలు, ఇతర వస్తువులను మొగల్ పాలనలో విక్రయించే వారు. ఇక్కడకు వచ్చేవారు ఇక్కడే ఏనుగులను దిగే కారణంగా ఈ నిర్మాణాన్ని హతి పోల్ అని కూడా అంటారు. రెడ్ ఫోర్ట్ లోని రంగ మహార్ను పాలన్ ఆఫ్ కలర్స్ లేదా బేగం మహార్ అని కూడా అనేవారు. ఇక్కడ చక్రవర్తి షాజహాన్ తన భార్యలను, ఉంపుడు గత్తెలను ఉంచేవాడు.

ఎరకోటు యొక్క ప్రణాళిక, రూపకల్పన 1526 ADలో మొదటి మొఘుల్ చక్రవర్తిచే ప్రారంభించబడిన నిర్మాణ అభివృద్ధి యొక్క పరాకాష్టమ సూచిస్తుంది. ఇస్లామిక్, పర్సియన్, తైమూరిండ్, హిందూ సంప్రదాయాల కలయికతో షాజహాన్ అధ్యక్షతమైన సుందరికరణకు తీసుకువచ్చాడు. ఎవర్కోటులో అభివృద్ధి చేసిన వినూత్వమైన ప్రణాళికా ఏర్పాట్లు, భవన నిర్మాణ తైలి అలాగే ఉద్యానవన రూపకల్పన రాజస్థాన్, ధిల్లీ, ఆగ్రా ఇతర ప్రాంతాలలోని భవనాలు, ఉద్యానవనాలను బలంగా ప్రభావితం చేసింది. ఎవర్కోటు దాని భాగోళిక - సాంస్కృతిక ప్రాంతంపై క్లిష్టమైన ప్రభావాన్ని చూపే సంఘటనలకు వేదికగా ఉంది.

మొఘుల్ వాస్తుశిల్పం యొక్క అంతిమ అభివృద్ధి స్టోనిక సంప్రదాయాల పై నిర్మించబడింది. అయితే వాటిని దిగుమతి చేసుకున్న ఆలోచనలు, సాంకేతికతలు, హస్తకళ, ఇస్లామిక్, పర్సియన్, తైమూరిండ్, హిందూ సంప్రదాయాల కలయికను అందించడానికి డిజైన్లతో వాటిని ఉత్సేజిపరిచింది. ఎవర్కోటు సముదాయం ప్రాంతియ గుర్తింపును రూపొందించడంలో కీలకమైన

సంఘటనల విర్మాటు, భాగోళిక-సాంస్కృతిక ప్రాంతంపై విస్తుత ప్రభావం చూపింది.

దివాన్-జీ-ఆమ్

కోటలో చక్రవర్తి సభలు జరిపే మండపాన్ని దివాన్-జీ-ఆమ్ అంటారు. యాభై అడుగుల పొడవు, 24 అడుగుల వెడల్చుతో ఉండే ఈ సభాస్థలి పైకప్పు, గోడలను వెండి బంగారాలతో తాపడం చేశారు. ఇందులోనే ప్రపంచ ప్రభ్యాతమైన నెమలి సింహసనం ఉండేది. ఫ్రైంచి స్వార్డకారుడు మణలు, వజ్రాలను పొదిగి చేసిన దీనిపైనే చక్రవర్తి ఆసీనుడై సభను నడిపేవాడు.

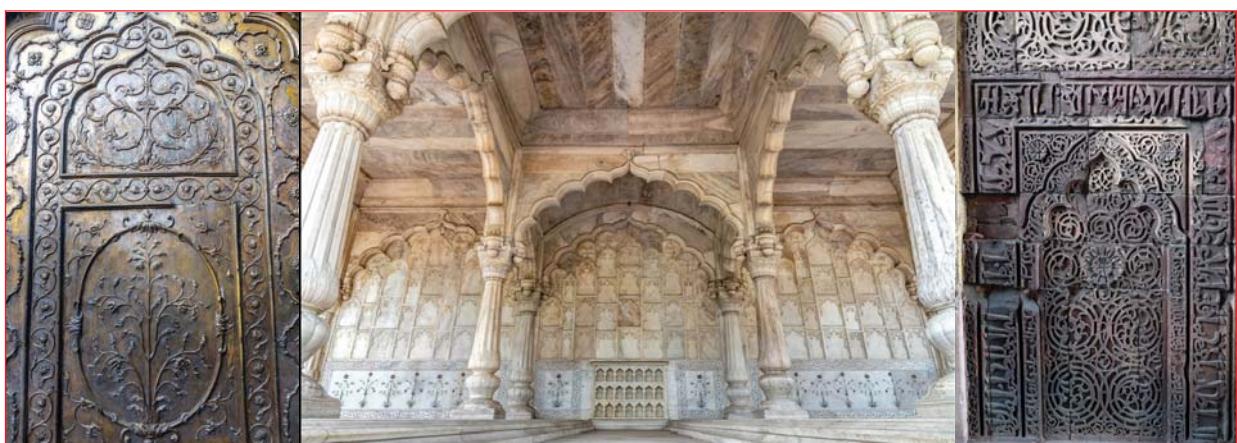
మోతీమజ్దీ

దీని ప్రహరీగోడ రెండు కిలోమీటర్ల పొడవుగా, దాదాపు 90 అడుగులకు లైగా ఎత్తుతో ఉంటుంది. ఇందులో ముంతాజ్ మహాల్ ముఖ్యజియం, మోతీమజ్దీ, రంగోమహాల్ ఎంతో ఆకట్టుకుంటాయి. ‘బ్లడ్ పెంటింగ్స్’ ముఖ్యజియం, పురావస్తు ముఖ్యజియం, యుద్ధ స్మారక ప్రదర్శన శాలలు కూడా ఎర్రకోటలో ఉన్నాయి.

దివాన్-జీ-ఆమ్

కోటలోని ఉద్యానవనాలు, పాలరాయి మండపాలు, నీటిని చిమ్ము శోంపెస్సు అద్భుతంగా ఉంటాయి. ఎన్నో చారిత్రక ఘట్టాలకు ఈ కోట మౌన సాక్షి. 1657లో పొజపోన్ నలుగురు కుమారుల వారసత్వ పోరును ఇది చూసింది. సోదరులను చంపించి పొజపోన్ను కైదు చేసి బెరంగజేబు సింహసనాన్ని అధిక్షించడం దీనికి తెలుసు. తర్వాత 50 ఏళ్లలో 9 మంది రాజుల పాలనకు ఇదే కేంద్రం. పర్సియా రాజు నాదిర్షా 1739లో దండెత్తి వచ్చి అప్పటి రాజు మహ్మద్పోను ఓడించి అనేక నంపదలతో పాటు నెమలి సింహసనాన్ని తరలించుకు పోవడాన్ని ఇది గమనించింది. బ్రిటిష్ సైనికులు 1857లో ఎర్రకోటను వశవరుచుకున్నారు. స్వాతంత్ర్య పోరాటం తర్వాత 1947 ఆగస్టు 15న తొలి ప్రధాని జవహర్లాల్ నెహ్రూ ఇక్కడ జెండాను ఎగురుపోరు. అప్పటి నుంచి ఆ సంప్రదాయం కొనసాగుతోంది.

ఆస్తి పురాతన స్మారక చిహ్నాలు, పురావస్తు ప్రదేశాలు, అవశేషాల చట్టం 1959 ప్రకారం జాతీయ ప్రాముఖ్యత కలిగిన స్మారక చిహ్నాలు

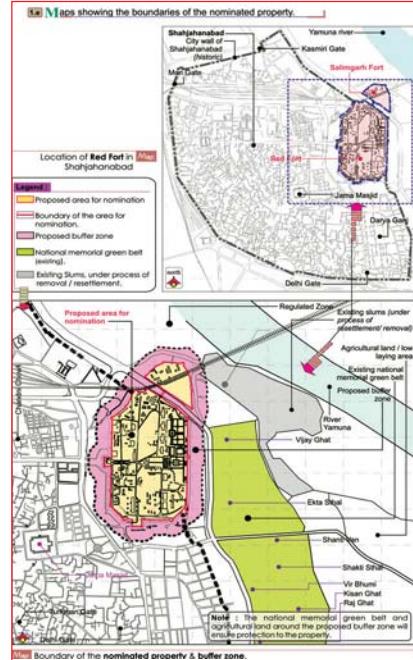

ప్రకటించబడింది. బఫర్ జోన్ విర్మాయు చేయబడింది. గత పదేశలో ఆస్తి పరిరక్షణ స్థితి మెరుగుపడినప్పటికీ, ఆస్తి యొక్క మొత్తం స్థితిని స్థిరమైన స్థితిలో ఉంచడానికి, సందర్భకులు దాని అందాన్ని క్లీష్టం చేయకుండా చూనుకోవడానికి చాలా అవసరం. రెడ్ ఫోర్ట్ కాంప్లెక్స్ భారతదేశంలోని అన్ని జాతీయ స్థాయి వారసత్వ ప్రదేశాలు, ప్రపంచ వారసత్వ జాబితాలో చేర్చబడిన భారతీయ సాంస్కృతిక ఆస్తుల రక్షణకు కూడా బాధ్యత వహించే ఆర్థికాలజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియాచే నేరుగా నిర్వహించబడుతుంది.

2007లో యునెస్కో వారిచే ప్రపంచవారసత్వ సంపదగా గుర్తించినబడింది ఈ ఎర్కోట.

ఎర్కోట సందర్భమేళలు, టీకెట్ ధరలు

ఎర్కోటను సందర్శించేవారు ఉదయం 8 గంటలకు ఇక్కడకు చేరుకుంటే సరి.

సాయంత్రం 6 వరకు ఎర్కోట తెరిచే ఉంచుతారు. సోమవారం తప్ప, వారంలోని మిగిలిన రోజులలో ఈ కోట తెరిచే ఉంటుంది. లోనికి వెళ్లడానికి టీకెట్ భారతీయులకు 10 రూపాయలు, విదేశీయులకు 150 రూపాయలు గా ఉంటుంది. లైట్ అండ్ సౌండ్ పో కు మరో 50 రూపాయలు టీకెట్ తీసుకోవాలి. సాయం కాలంలో సౌండ్, లైట్ ప్రదర్శనలు నిర్వహిస్తారు. ఇక్కడే ఒక పురావస్తు మూలాల్యం, ఇండియన్ వార్ మెమోరియల్ మూలాల్యం కూడా వున్నాయి. ఈ కోట నందర్ఘనకు గాను అవసరమైన సాక్రాలుగా గైడ్లు, ఒక చిన్న క్యాంటీన్, టాయ్ టెట్లు, పీల్ షైర్లు, పార్టీగ్ స్టలాలు కలవు.

-సువేగా,

e: desk.deccan@gmail.com

Telangana Charitra Tovvallo...
Archaeology - Inscriptions - Heritage

తెలంగాణ చరిత్ర తొవ్వుల్లో...

శ్రీరామోజు హరాగోపాల
Sriramoju Haragopal

BHOOPATHI SADAN 3-6-716, Street No. 12, Himayatnagar, Hyderabad-500029, Telangana

దక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడెమీ ప్రచురణ

తెలంగాణ చరిత్ర తొవ్వుల్లో..

తెలంగాణ వీర్పడ్డాక తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతి, భాష, సాహిత్యం, దేవాలయాలు, శాసనాలు, పురాతన, చారిత్రక సంపదాలై తెలంగాణ కొత్త చరిత్ర బ్యందం విశేషంగా కృషి చేస్తుంది. ఇందులో ప్రముఖులు శ్రీ రామేషు హరగోపాల్, సంవత్సరాలుగా దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపల్కిల్ కాలమ్ నిర్వహిస్తున్నారు. అవస్థి కలిపి 'తెలంగాణ చరిత్ర తొవ్వుల్లో...' అనే పుస్తకాన్ని దక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడెమీ ప్రచురించగా ప్రాధాబాద్ బుక్ఫెయిర్లో అలిశెట్లీ ప్రభాకర్ కళావేదికపై ఆవిష్కరణ జరిగింది. రచయితకు వారి బృందానికి అభినందనలు.

**వెల : రూ. 200, పుస్తకం లభించే చిరునామా : దక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడెమీ 'భూపతి సదన్' 3-6-716, స్టేట్ నెం. 12,
హిమయతనగర్, హైదరాబాద్-500029. మొ : 9030626288**

విశ్లేషణాత్మక దక్కన్ ల్యాండ్

పది వసంతాలు నింపుకొని నూట ఇరవై ఐదు సంచికల్ని ప్రచురించి లోతైన విశ్లేషణలను అందించిన సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక దక్కన్ ల్యాండ్ తెలంగాణ మీడియా రంగంలో తన ప్రత్యేకతను చాటుకుంది. అందుకు పత్రికా సంపాదకుడు శ్రీ యం. వేదుమార్ అభినందనియుదు. నాకు తెల్పినంత వరకు ఇచ్చేవల కాలంలో సమగ్రంగా పలు అంశాలను ఒక మీడియా వేదిక మీదకు తీసుకువచ్చి నిరంతరాయంగా కొనసాగిన మాసపత్రిక దక్కన్ ల్యాండ్ అయితే ఈ పత్రికకు సంబంధించినంత వరకు రెండు అంశాలు నాకు నచ్చాయి. ఒకటి వర్తమానానికి సంబంధించిన సామాజిక, సాంస్కృతిక, రాజకీయ, ఆర్థిక అంశాల్ని సమన్వయం చేసి వివరణాత్మకంగా పారకులకు అందించడం... రెండవది వర్తమానంతో పాటు చరిత్ర, సాంస్కృతిక అంశాలకు సంబంధించి సమతల్యాన్ని పొటీంచడం, వాస్తవానికి సామాజిక, రాజకీయ అంశాల పట్ల ప్రత్యేక శ్రద్ధ చూపే పత్రికల కంటే దక్కన్ ల్యాండ్ భిన్నంగా ఉంది. నేను దక్కన్ ల్యాండ్ కంటెంట్/ విషయ సూచికను పరిశీలించి నప్పుడు ఒకింత ఆశ్చర్యానికి గుర్తొను. ఎందుకంటే విభిన్న అంశాల్ని ఒక చోట చేర్చి అర్థవంతమైన విషయ పరిజ్ఞానాన్ని పారకులకు అందించడం అంత సులభమైన పనికాదు.

నేను దాదాపుగా గత దశాబ్ద కాలంగా

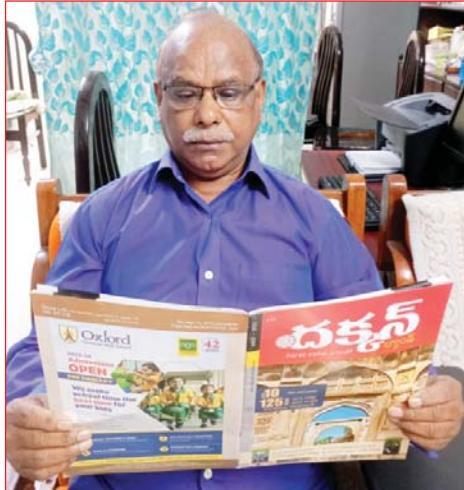
దక్కన్ ల్యాండ్ చుపుతున్నాను. నా కిష్టమైన తెలంగాణ చారిత్రక, సాంస్కృతిక అంశాల్ని గురించి అనేక కొత్త విషయాలను నేర్చుకొన్నాయి. ముఖ్యంగా ప్రముఖ చరిత్రకారుల విశ్లేషణలు అనేక సూతన కోణాల్ని ఆవిష్కరించాయి. ప్రతినెల నాకు ఆత్మతగా ఎదురుచూసే స్థానిక చారిత్రక అంశాల గురించి తెలుసుకొని సంతోషపడతాను. దక్కన్ ల్యాండ్ పత్రిక తెలంగాణ సమాజానికి అందించే సూతన జ్ఞానంలో యిది ఒక ముఖ్య అంశం. ఆంధ్ర పాలకుల వలసాధిపత్యంలో తెలంగాణ తన చరిత్రను దాదాపుగా మరిచిపోయింది, వివక్షకు గుర్తంది. తెలంగాణ సోయి పెరిగిన తర్వాతనే ఈ ప్రాంతం తన ఆస్తిత్వ మూలాలను వెతుక్కుపడం ప్రారంభించింది. తత్తులితంగా ఉద్యమకారులు యింత వరకు కనిపించకుండా పోయిన, మసగబారిన చరిత్రను కొంత మేరకైనా తవ్వి తీసినారు. సూతన రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత తెలంగాణ చరిత్ర

పై పరిశోధనలు బాగా పెరిగినాయి. ఈ నేపథ్యంలో చూసినట్లయితే దక్కన్ ల్యాండ్ తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతి విశ్లేషణనకు ఎంతగానో తోడ్పడుతుంది.

నేచి పరిశీతుల్లో తెలంగాణ పేరు మీద అనేక గ్రూపులు, సమాచారులు ముందుకుపస్తున్నాయి. కొన్నిసార్లు చరిత్రను చిరకాలంగా పాత అంశాలనే తిరగరాస్తు క్రెడిట్ తీసుకుంటున్నారు. అట్లాంటి ధోరణలకు భిన్నంగా దక్కన్ ల్యాండ్ స్థానిక, ప్రాంతాల చరిత్ర, సంస్కృతికి సంబంధించిన అనేక కొత్త పరిశోధనలకు సముచిత స్థానాలన్నిటి కల్పిస్తుంది ఇది ఆహ్వానించదగిన పరిణామం. తెలంగాణ ప్రత్యేకతను చాటే అనేక అంకాలు అంటే ఆదివాసీలు జీవన విధానం,

ఉత్సవాలు, పండుగలు, వేదుకలకు నంబంధించిన అనేక విశ్లేషణలు, వ్యాసాలు దక్కన్ ల్యాండ్లో ప్రచురిత మవుతున్నాయి. ఒక రకంగా చెప్పాలంటే ప్రాంతీయ అస్థిత్వాన్ని, ఉనికిని ప్రతిబింబించే అనేక అంశాలకు ఈ పత్రిక ప్రముఖ వేదికగా రూపొంతరం చెందింది. తెలంగాణపై వివక్ష, పక్షపాత ధోరణి అంతర్గత వలసవాదం ప్రభావం తదితర అంశాలకు సంబంధించిన విశ్లేషణలు తెలంగాణ పోర సమాజానికి, మేధో వికాసానికి ఎంతగానో తోడ్పడినాయి అనేడి వాస్తవం. మొత్తంగా దక్కన్ ల్యాండ్ పత్రిక తెలంగాణ ఆకాంక్షల్ని వారసత్వాన్ని ప్రస్తుతంగా ముందుకు తెచ్చింది. దానికి అనుగుణంగా ‘సా’ సంపాదక వర్ధం కూడ సరైన నిర్దిశాలు తీసుకుంటుందని చెప్పవచ్చును. దక్కన్ ల్యాండ్ విషయ సూచికను పరిశీలించి, విషయం వీక్షణంలూ ప్రస్తావిస్తే, చరిత్ర సాంస్కృతిక అంశాలతో పాటు భాషా, సాహిత్య సమీక్షలు, పర్యావరణం, దళిత బహుజన, మైనారిబి వర్గాల జీవన శీతి గతులు, లింగ వివక్ష, ప్రైస్ సమస్యలు, ఆత్మగౌరవ ఉద్యమాలు, వైశాఖికులు, ఆదివాసీల స్వయంపాలన, ఆర్థికాభివృద్ధి, వ్యవసాయ పరిశీతులు లాంటి అంశాలపై సమగ్ర విశ్లేషణ ఉంది.

అందువల్లనే దక్కన్ ల్యాండ్ కొన్ని అంశాలకు మాత్రమే పరిమితం కాకుండా పోర, రాజకీయ వ్యవస్థలకు సంబంధించిన అంశాలను కూడ ప్రస్తావించి మరి ముఖ్యంగా చిన్నారి బాలబాలికలకు సంబంధించిన అంశాల్ని అందించడంలో దక్కన్ ల్యాండ్ మిగతా పత్రికలకంటే ముందు ఉందని చెప్పుకోవాలి.

ఏదైనా ఒక పత్రిక తన మనుగడను సాగించి, ముందుకు పోవాలంటే సంపొదక వర్గం నిధిష్ట లక్ష్యాలను, అజెండాను కలిగిఉండాలి. ఈ విషయంలో శ్రీ యం. వేదకమార్ స్వతహోగా తెలంగాణ ఉద్యమకారుడు, ప్రాంతీయ అభిమాని, పర్యావరణం పట్ల ప్రత్యేక శ్రద్ధ కలిగిన వాడుగా ముందుండి ప్రతికును నిబధ్యతతో నడిపిస్తున్నాడు. ఒంటిచేతితో నిర్వహణ బాధ్యతను మొస్తూ, అభిమానుల సహా సహకారాన్ని తీసుకుంటు ప్రతికును ముందుకు నడిపిస్తున్నాడని చెప్పడంలో అతిశయోక్తి లేదు. ప్రచురణరంగంలో ఆయనకున్న అనుభవం కూడా తోడ్చుడింది. అకడమిక్ ప్రచురణలో నాకున్న కొద్ది అనుభవంతో చూస్తే వేదకమార్గారి నిర్వహణ సామర్థ్యం మెచ్చుకోతింది. అందువల్లనే దక్షన్ ల్యాండ్ ఏవిధమైన అటంకాలు లేకుండా నిరంతరంగా ప్రతినెల పారకుల చేతిలో ఉంటుంది.

తెలంగాణ ఆస్తిత్వ ఆకాంక్షలకు ప్రతీకగా, విస్తృతస్థాయిలో ప్రజాభిప్రాయ వేదికగా వెలువడుతున్న దక్షన్ ల్యాండ్ ప్రతిక వేదకమార్గారి నాయకత్వంలో అజేయంగా నిలవాలని ఆచ్ఛాంక్షిస్తు శుభాకాంక్షలు తెలియజేస్తున్నాను.

- ఆచార్య అడపా సత్యవారాయణ
m : 9473405551
e: adapa58@gmail.com

సమయం	ప్రారంభించిన తారీఖ	ప్రారంభించిన తారీఖ
4.2.2023, శివారం	మార్చి 10.30 గంభీరులు	ప్రీతి పాఠక, ప్రధాన సభీ కళాశాల ప్రాధికారి
అప్పటి స్థాయిలు		
శ్రీ జయరాజు (2022) ప్రాధికారి	డా. కె. శ్రీనివాసి (2023) అంద్రచ్చుతీ సంపాదకులు	
		ముఖ్య అధికారి
		శ్రీ గోపి వెశవ్రస్తు ప్రధాన సభీ
		గౌరవ అధికారి
		అదార్య తండ్రి కిషన్ రాఘవ మామామి, వాతి, శెంగ విశ్వవిధానంంపు
		విద్యార్థి
		డా. విష్వేంద్ర రఘు
		డా. కోయి కోచ్చేరిహాసు
		మమిచురుంగు
		డా. ఏలారి యసదయ్య, డా. కె. రత్న ప్రభాకర్

తెలంగాణ కందిపప్పుకు భోగోళిక (GI TAG) గుర్తింపు

తాండూరు కందిపప్పునకు (Tandur Redgram) అరుదైన గుర్తింపు లభించింది. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో రంగారెడ్డి జిల్లాలో ఎక్కువగా పండించే ఈ కందిపప్పునకు భోగోళిక గుర్తింపు (GI tag) లభించినట్లు కేంద్రం వెల్లించింది.

దీంతో పాటు అస్సాం గమోసా, లడ్డాఫ్ యాప్రైకాట్, మహారాష్ట్రకు చెందిన అలీబాగ్ వైట్ ఆనియన్కు సైతం జీప్ ట్యూగ్ లభించిదని వాణిజ్య పరిశ్రమల శాఖ తెలియజేసింది. వీటితో దేశ్యప్పంగా భోగోళిక గుర్తింపు పొందిన వాటి సంఖ్య 432కి చేరిందని పేర్కొంది.

జీప్ ట్యూగ్ సాధించిన రాష్ట్రాల్లో కర్కాటక, తమిళనాడు, ఉత్తర ప్రదేశ్, కర్కాటక, కేరళ తాలి ఐదు స్థానాల్లో నిలిచాయి. దేశంలో బాస్కుతి టైన్స్కు, దార్జిలింగ్ టీ, చందేరి ప్యూలిక్స్కు, మైసూరు సిల్క్ కాంగ్రా టీ.. ఇలా చాలా వాటికి ఈ జీప్ ట్యూగ్ ఉంది. తెలుగు రాష్ట్రాల్లో ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి బనగానపల్లి మామిడి, జొబ్బిలి వీట, ధర్మవరం చేనేత పట్లుచీరలు, నిమ్మలకుంట తోలుబోమ్మలు, ఉప్పాడ జామ్మానీ చీరలు, తెలంగాణలోని పోచంపల్లి ఇక్కత్త, కరీంగంగ సిల్వర్ ఫిలిగ్రీ, ప్రైమరాబాద్ లాడ్ బజార్ వంచివి ఈ జాబితాలో ఉన్నాయి.

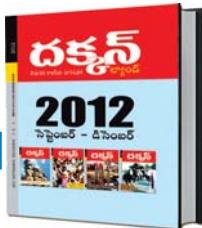
ఏమిటీ తాండూరు కంది పప్పు ప్రత్యేకత?

ఇతర ప్రాంతాల్లో పండించిన కందిపప్పు కంబీ దాని రుచి తాండూరు కందిపప్పును ప్రత్యేక స్థానంలో నిలబడుతుంది. ఈ పప్పు త్వరగా ఉడకడమేకాకుండా త్వరగా పాడవకుండా ఉంటుంది.

దేశంలో పలు రాష్ట్రాల్లో తాండూరు కందిపప్పు పేరుతో దీన్ని వికియస్తారంటే దీని ప్రత్యేకత గురించి వేరే చెప్పాలిన అవసరం లేదు. ఏటా తాండూరు వ్యవసాయ మార్కెట్ యార్డులో కోట్ల రూపాయల వ్యాపారం జరుగుతుంటుంది. ఏపీ, కర్కాటక, మధ్యప్రదేశ్, యూసీ, మహారాష్ట్ర పాఠక, ప్రధాన సభీ కళాశాల ప్రాధికారి వెశవ్రస్తు ప్రధాన సభీ కోయి కోచ్చేరిహాసు మమిచురుంగు డా. ఏలారి యసదయ్య, డా. కె. రత్న ప్రభాకర్

- దక్షన్ ల్యాండ్, m : 9030 6262 88
e: desk.deccan@gmail.com

తెలంగాణ సోయి యాది చేసిన డక్టన్ ల్యాండ్

తెలంగాణ సాధన కోసం మలి దశ ఉద్యమం ఊపు అందుకోవడంలో వారం వారం తెలంగాణ చర్చ వేదిక తో పాటు తెలంగాణ ఆస్తిత్వం ప్రాధాన్యతను నూతన తరం ఉద్యమకారులకు ఎంత గానో ఉపయోగ పడింది.

1969 లో తెలంగాణ ఉద్యమం జరిగిందని వందల ప్రాణాలు పోలీస్ కాల్యూలలో అమరలు అయ్యారని, ఉద్యమాన్ని ఉక్కు పాదంతో ఆనిచి వేశారని, మళ్ళీ తెలంగాణ ఉద్యమం రాదని నా లాంటి సామాజిక కార్యకర్తలు చాలా సార్లు విన్నమే గానీ అంత లోతులగా విషయాలను తెలుసుకునే అవకాశాలు చాలా తక్కువగా ఉండేది.

తెలంగాణ మలిదశ ఉద్యమం రాజకీయ ప్రాణాలు, మేధావులు సమాజంలోని అన్ని వర్గాలు కలిసి ఉద్యమిస్తున్న సమయం. తెలంగాణలో గ్రామ గ్రామాన, పట్టణాలలో ఎక్కడ చరాసినా నభలు, నమావేశాలు గణాంకాలతో నీక్కు, నిధులు, ఉపాధి, ఆట పాట ధూమ్ ధాంలు విద్యా విషయాల మీద మేధావుల అవేశ పూరిత ఉపన్యాసాలు, ఆట పాట తెలంగాణ యాసతో ధూమ్ ధాంలు కొన్ని సార్లు అర్థం అయి అర్థం కాక ఉద్యమంలో పాల్గొన్న వాళ్ళు అనేక మంది. ఆ సందర్భంలోనే డక్టన్ ల్యాండ్ అనే మాస పత్రిక వెలవడడం అందులో సామాన్య జనానికి, సామాజిక కార్యకర్తలకు ఉద్యమ భావ జాల లోతులను అర్థం చేసుకోవడానికి తోడ్పడింది.

ఉద్యమ సాఫల్యంతో డక్టన్ ల్యాండ్ అవసరం అయిపోయింది. ఇక నిలిపి వేస్తారని కొంత మంది అనుకున్నారు. కానీ పోరాడి సాధించిన తెలంగాణలో భావజాల వ్యాప్తి నూతన తెలంగాణ పునర్నీర్మాణంలో డక్టన్ ల్యాండ్ ప్రచురణ కర్తలు తన వంతు బాధ్యత గా అదే స్వార్థితో కొనసాగించడం చాలా అభినందనీయం.

తెలంగాణ సాధించుకున్నాక అనేక అంశాల మీద వ్యాసాలు రావడం, ప్రభుత్వ యుద్ధాంగానికి విధాన నిర్దయాల అమలు క్షేత్ర స్థాయిలో ఇబ్బందులు మా లాంటి సామాజిక కార్యకర్తల అనుభవాలను ప్రచరించి తెలంగాణ సమాజాన్ని ఎప్పటి కప్పుడు జాగురుత పరచడంలో ముఖ్య భూమిక పోషిస్తుంది డక్టన్ ల్యాండ్.

తెలంగాణ సహజ సంపద జిల్లాల వారీగా, హాస్త కళలలో

ఉన్న వైపుణ్యాలను పరిచయం చేయడం, గుడులు వాటి చారిత్రక ఆవశ్యకతలు శిల్పులు వారి జీవన నేపథ్యం, ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో ఎగ్గాళికి గురి అయిన సాంఘిక ఆచారాలను, తెలంగాణ ఆచార వ్యవహారాలను, గ్రహంగా చెప్పుకునే లా రాసిన వ్యాసాలు, పండుగలు పచ్చాల గురించి చరిత్ర కారులచే పరిచయ వ్యాసాలు, గొలుసు కట్ట చెరువులు, వాటి ప్రాముఖ్యత కాకతీయుల పాలన వైపుణ్యాలు ఇలా తెలంగాణలో స్వశించనీ అంశం లేదు డక్టన్ ల్యాండ్ పత్రిక. తెలంగాణలో గ్రామీణ ప్రాంత పండుగలు, వంటలు, ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో పట్టింపుకు నోచుకోని ప్రముఖుల జీవిత గాధలు, ఇలా ఎన్నో విషయాలను చదువులకు అందించిన ఘనత డక్టన్ ల్యాండ్ మాన్ పత్రికది.

కోవిద్ సమయంలో కూడా పత్రికను ఆపకుండా ఆన్లైన్‌లో ప్రచురించి పారుకులకు చేరవేయడం ఒక సాహసోపేత చర్చ. నెల నెలా పత్రిక కోసం ఎదురు చూడడం చదవడం ఒక అలవాటుగా మారి పోయింది.

సాధారణంగా ప్రథమ పత్రికలలో పేరున్న రచయితలకే స్థానం దొరుకుతుంది. అటువంటి సమయంలో సాధారణ తెలంగాణ పోరులకు కూడా తమ అభిప్రాయాలను వ్యక్త పరచడానికి ఒక మంచి అవకాశం కల్పించింది డక్టన్ ల్యాండ్ పత్రిక.

ఈ డిజిటల్ యుగంలో పత్రికలు నడవడం అంత తేలిక కాదు.

పట్టువదలని విక్రమర్యాలుగా 125 సంచికలను తేవడం అంటే ఆశ మాసి కాదు. ఈ పత్రిక ఇలాగే కొనసాగాలని పత్రికా సంపాదకులు వేదుపూర్వ గారికి, తెర వెనుక తెర ముందు కష్ట పడి పని చేస్తున్న అందరికీ పేరు పేరునా నా హృదయపూర్వక అభినందలు తెలియచేస్తున్ని. తెలంగాణ సోయినీ మరువుకుండ ప్రజలను ఎప్పటికప్పుడు అప్రమత్తం చేయాలని కోరుతూ...

- ఆర్. వెంకట్ రెడ్డి,

జాతీయ కస్ట్మీనర్, ఏం.వి.ఎఫ్.

m : 9949865516

e : venkatmvf@gmail.com

ఆ నలుగురు ఏమైపోయారు?

ఆ భాష ఏమైపోయింది?

పాడ మొయదానికి నలుగురు వ్యక్తులు కావాలి... అందుకే కనీసం నలుగురు వ్యక్తులేనై మంచిగా ఉండాలనే సూక్తి కూడా పుట్టుకొచ్చింది. మరి భాష చనిపోతుంటే... దాన్ని మాటల్లాడేందుకు నలుగురు వ్యక్తులే మిగిలి ఉంటే... ఆ భాష పడిన వెదన తెలిపేందుకు అక్కరాలు, మాటలు ఉండకపోవచ్చు అంతేకాదు.... ఓ పదేళ్ళ గడిచిన తరువాత.... చివరకు ఆ నలుగురైనా ఉన్నారా... లేరా అనే విషయంలో సమాచారం ఏమీ లేకపోతే భాషావేత్తలకు కలిగే బాధ అంతా ఇంతా కాదు. 2012 జులై 18న హిందూ దిన పత్రికలో వచ్చిన ఒక వార్త అప్పట్లో భాషావేత్తలను కలచిచేసింది. ఆ వార్త వచ్చి పదేళ్ళ గడిచి పోయాయి. మరి ఇప్పుడు ఆ నలుగురైనా ఉన్నారా.... అదీ తెలియదు. 2015 నుంచి ఆ భాష గురించిన ఏ సమాచారం పెద్దగా వెలుగులోకి రాలేదు. ఆ భాష పేరు సైమర్. త్రిపురకు చెందిన భాష అది. బహుశా అది కూడా మేఘాలయకు చెందిన రుగా భాష మాదిగానే అంతరించి పోయి ఉంటుంది. అధికారికంగా ప్రకటించడమే మిగిలి ఉన్నట్లుగా ఉంది. ఒక వ్యక్తి మరణిస్తేనే ఎంతో బాధ పడుతాం. అలాంటిది వేలాది మంది, లక్షలాది మంది పలకరించు కున్న భాష.... చివరకు అతీగతీ లేకుండా, చడీ చుప్పుడు లేకుండా మరణిస్తే కలిగి వేదన ఎలా వ్యక్తం చేయగలం?

2012లో ఏం జరిగిందంటే....:

2012 నాటికి సైమర్ భాషను మాటల్లాడే వాళ్ళ నలుగురే ఉండే వారు. అలాంటి సందర్భంలో సెంట్రుల్ ఇనిస్టిట్యూట్ అఫ్ ఇండియన్ లాంగ్విజన్ (మైనూర్) సంస్థ తన 44వ వ్యవస్థాపక దినోత్సవం సందర్భంగా ఒక మహాత్మర కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించింది. సైమర్ భాష మాటల్లాడే నలుగురిలో అత్యంత పెద్దవాడైన సుకుర్ాంగ్ సైమర్ను 2012 జులై 17న సత్కరించింది. సంస్థ డైరెక్టర్ ఎవ్ ఎన్ బర్మన్, సాహిత్య అకాడమీ కార్యదర్శి అగ్రహోర కృష్ణమార్తి, సిఫాలెర్ మాజీ డైరెక్టర్లు ఒ.ఎన్. కోల్, రాజేశ్ సచ్ దేవా, డాక్టర్ పి. పట్టాయక్ తదితరులు కూడా ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొన్నారు.

అంతరించిపోయే దశలో ఉన్న సైమర్ భాషను మాటల్లాడే నలుగురే. ఈ నలుగురూ ఒంటరైపోయిన ఓ గిరిజన తెగకు చెందిన వారు. త్రిపురలోని ఓ మారుమాల పల్లెలో మాత్రమే అది ఉనికి కలిగి ఉంది. అప్పటికే దాన్ని తీప్రస్థాయిలో అంతరించిపోతున్న భాషగా గుర్తించారు. అలాంటి సమయంలో ఆ భాష మాటల్లాడే నలుగురిలోకి పెద్దవాడైన వ్యధుడు సెంట్రుల్ ఇనిస్టిట్యూట్ అఫ్ ఇండియన్ లాంగ్విజన్ (మైనూర్) సంస్థ వ్యవస్థాపక దినోత్సవానికి గౌరవ అతిథిగా పోజరయ్యారు. అప్పుడే ఈ సంస్థ ఆయన నుంచి, ఆర్మ్స్ట్రోంగ్ భాద్రపరిచేందుకు గాను ఈ భాషకు సంబంధించిన కొంత సమాచారాన్ని

కూడా సేకరించింది. ఇక్కడ విచిత్రం ఏమిచేంటే అనువాదకుడిగా వ్యవహరించిన వ్యక్తికి సైమర్ భాష అర్థమపుతుంది గానీ, ఆయన అందులో పెద్దగా మాటల్లాడలేదు. త్రిపురకు చెందిన కొక్ బొల్కెక్ సాహిత్య సభ అద్యక్కడు సందరుషార్ దేబ్ బర్మన్ అనువాదకుడిగా వ్యవహరించారు. అప్పట్లో ఆయన సిఫాలెర్ భాషా మందాకిని కార్యక్రమంలో కూడా పాల్గొనేవారు.

గంటచెరా గ్రామంలో మాత్రమే సైమర్ భాషను మాటల్లాడేవారు. ఈ భాషను మాటల్లాడే వారంతా కూడా వ్యవసాయ కూలీలు, రైతులు మాత్రమే. “ఈ భాషను మాటల్లాడడం చాలా కష్టం. ఎందుకంటే కొన్ని పదాలను ఉన్నరించడం ఎంతో కష్టం” అని సందరుషార్ దేబ్ బర్మన్ అంటారు. 2009 కాలం నాటికి సైమర్ భాష మాటల్లాడేవార్లు 25

మంది ఉండేవాళ్ళు. 2012 నాటికి ఈ భాష మాటల్లాడే వాళ్ళలో సుకుర్ాంగ్ సైమర్, ఆయన భార్య, మనుమడు, మరో వ్యధ మహిళ మాత్రమే మిగిలారు. సెంట్రుల్ ఇనిస్టిట్యూట్ అఫ్ ఇండియన్ లాంగ్విజన్ (మైనూర్) లో జరిగిన కార్యక్రమంలో సిఫికులు సుకుర్ాంగ్ సైమర్ను తన మాత్రభాషలో మాటల్లాడాల్చిందిగా కోరారు. అది ఆయనను భావేద్వ్యాగానికి గురి చేసింది. వేదిక ఎకిస్ ఆయన గ్రస్తీ గొంతుకతో మాటల్లాడారు. ఆయన కొన్ని మాటలే మాటల్లాడినప్పటికీ, ఒక బలమైన సందేశాన్ని అవి అందించాయి. ఆయన ప్రసంగాన్ని బర్మన్ ఇంగ్లీషు లోకి అనువదించారు. “నా భాష, తెగ ప్రమాదంలో ఉన్నాయి. నా తెగకు సాయం చేయాలని, నా భాషను కాపాడి, భద్రపర్చాలని ఈ దేశప్రజలను నేను కోరుతున్నాను” అని వేదికపై నుంచి చేసిన ప్రసంగం అంతరించిపోతున్న భాషల అవేదనకు స్వరంగా మారింది.

ఇప్పుడేం జరుగుతోంది....?

మొన్న... రుగా, నిన్న... సైమర్... ఇది అక్కడితో ఆగడం లేదు. మరిన్నో భాషలు అంతరించిపోతున్నాయి. శబ్దాలుగా చెపులకు వినిపించకుండా పోతున్నాయి. అక్కరాలుగా కంటికి కనిపించకుండా పోతున్నాయి. అందుకే ఆయ భాషలను కాపాడుకునే ప్రయత్నాలూ కొనసాగుతున్నాయి. మరీ ముఖంగా ఈశాస్య రాష్ట్రాల్లో ఈ విషయంలో కొంత చైతన్యం వచ్చింది. అంతరించిపోతున్న భాషలు కూడా అక్కడే అధికం. భాషలు అంతరించిపోకుండా చేసే ప్రయత్నాల్లో భాగంగా విద్యాబోధనలో వాచిని చేర్చే ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. అదెంతో హర్షణీయం, అభినంద సీయం కూడా. అరుణాచల్ ప్రదేశ్ అప్పర్ సుబాస్ లోనీ ప్రైవెటు పార్శవాలల్లో తినాంగ్ ను మూడో ప్రాంతియ భాషగా ప్రవేశపెడుతున్నారు. మరో వైపున ఫేన్ బక్ లాంటి సామాజిక మార్ఫామాల ద్వారా కూడా అయి భాషలను కాపాడుకునే ప్రయత్నాలు

జరుగుతున్నాయి. నాగాలాండ్ కు చెందిన ‘బి’ భాష ను ఫేన్ బిక్ గ్రూప్ లాంగ్వేజ్స్ హెచ్ఎమ్ నేర్చిస్తోంది. ఇలాంటి మరెన్నో ప్రయత్నాల కారణంగానే కాళీ భాష ను యునెస్కో అంతరించి పోతున్న భాషల జాబితా నుంచి వెనక్కు తీసుకుంది. అదే సమయంలో ఈశాస్య రాష్ట్రాల్లో తాజాగా మరెన్నో భాషలు అంతరించి పోయే ముఖ్యమైన ఎడుర్కొంటున్నాయి. అపేంటో చూద్దాం.

ఐమోర్ (మణిపుర్)

ఈ బిబెటో – బర్బున్ భాషను మాట్లాడే వారు 6,000 మంది మాత్రమే ఉన్నారు. వీరిలో అత్యధికులు తూర్పు మణిపుర్ ప్రాంతంలోనే ఉన్నారు. ఈ భాష పేరు ఐమోర్ కాగా, ఇందులో ఈ అంట అడవి పసుపు అని, మోర్ అంటే (అడవి పసుపు పండె) కొండ అని అర్థం. ఐమోర్ తెగ వారు ఈ భాష మాట్లాడుతారు. క్రిస్తవ మిషనరీలు కొన్ని పండల ఏట్లుగా ఇక్కడ స్థానిక భాషల పరిరక్షణకు కృషి చేస్తున్నాయి. బైబిల్తో సహి వివిధ క్రిస్తవ మతగ్రంధాలను మిషనరీలు స్థానిక భాషల్లో ముద్రిస్తున్నాయి. తద్వారా ఆయా భాషలు అంతరించిపోకుండా తమ పంతు కృషి చేస్తున్నాయి. ఐమోర్ భాష విషయంలోనూ అలానే జరిగింది. క్రిస్తవ మత గ్రంథం న్యూ ప్రెస్ట్ మెంట్ ఈ భాషలో అందుబాటులో ఉంది. అంతే కాదు, ఈ భాషలో బైబిల్ అదే యోగా రికార్డులు కూడా భద్రపర్చబడ్డాయి.

మారా (ప్రా) (అరుణాచల్ ప్రదేశ్)

అరుణాచల్ ప్రదేశ్కు చెందిన మారా తెగ మాట్లాడే భాష ప్రమా. ఈ తెగ లైమ్ కింగ్, అప్పర్ సుబాన్సిరి ప్రాంతాల్లో నివసిస్తుంది. దాలా సందర్భాల్లో ఈ తెగవారిని తాగిన తెగకు చెందిన వారిగా పొరబడుతుంటారు. ప్రమా భాష మాట్లాడే వారు 350 మంది మాత్రమే ఉన్నారు. కొంతమంది ప్రమా అనేది ప్రత్యేక భాష ఏమీ కాదని, బంగ్రీ - తాగిన భాష మాండలికమే అని కూడా అంటుంటారు. అందులో నిజం తేలాలంబే కూడా ప్రమా భాష బితికి ఉండాల్సిన పరిస్థితి వచ్చింది. ఈ భాష పరిరక్ష కోసం కేంద్రప్రభుత్వ పథకం కింద సెంట్రల్ ఇనీటియూట్ అఫ్ ఇండియన్ లాంగ్వేజెస్ కృషి చేస్తున్నట్లుగా కొన్ని వార్తలు 2018లో వచ్చాయి.

తరావో (మణిపుర్)

తరావో అనేది మణిపుర్ కు చెందిన తరావో తెగ మాట్లాడే భాష. హైకార్ పోక్కి, సినాక్టులతో సహి నాలుగు గ్రామాల్లోనే ఈ భాష మాట్లాడే వారు ఉన్నారని చెబుతారు. ఈ భాష మాట్లాడే వారు 830 నుంచి 1066 వరకు ఉండ వచ్చునని కొన్ని అంచనాలు ఉన్నాయి. స్థానిక యువత సాంస్కృతిక కార్యక్రమాల ద్వారా ఈ భాష పరిరక్షణకు కృషి చేస్తోంది. వర్తమాన శకం 1075 నుంచి కూడా ఈ తెగ ప్రజలు మణిపుర్ లో నివసిస్తున్నట్లుగా చెబుతారు. వీరి జానపద పొటలు, సంప్రదాయాలు వీరి మూలాలు బఱ్చాలో ఉన్నట్లుగా వెల్లడిస్తుంటాయి.

తై ఫామ్ యాంగ్ (అసోం)

ఫామ్ యాంగ్ అనేది తీవ్రస్థాయిలో అంతరించిపోతున్న భాష. ఈ భాషా వ్యవహార్లు 50 మంది మాత్రమే ఉన్నారని ఒక అంచనా. వీరంతా కూడా అసోంలోని తిన్సుకియా జిల్లాలోని పొవైముఫ్

గ్రామంలోనే ఉన్నారు. ఆగ్నేయాసియా మూలాలు కలిగిన క్రా- దాయ్ కుటుంబానికి చెందిన వారే ఎక్కువగా ఈ భాష మాట్లాడుతుంటారు. ఈ భాష మాట్లాడే వారంతా వ్యాప్తి దశకు చేరుకోవడంతో, ఈ భాష కూడా అవసాన దశకు చేరుకున్నట్లయింది. వీరంతా తమలో తమ మాట్లాడుకునేందుకు లేదా ఆచారాలు, సంప్రదాయాల సందర్భంలో మాత్రమే ఈ భాషను వినియోగిస్తున్నారు.

పురమ్ (మణిపుర్)

మణిపుర్లో ఎన్నో భాషలు అధికారికంగానే ‘అంతరించి పోతున్న’ భాషగా ముద్ర వేసుకున్నాయి. వాటిలో ఒకటి పురుమ్. కాంగ్ పొక్కి జిల్లాలో మాట్లాడే కుకి - చిన్ భాషల్లో ఇది ఒకటి. 50కి పైగా సినో- బిబెటున్ భాషలు కుకి చిన్ భాషల్లో ఉన్నాయి. మణిపుర్ లో సుమారు 33 తెగలు ఉండగా, జనసంఖ్య అతి తక్కువగా ఉన్న తెగల్లో పురుమ్ ఒకటి. 2016 లెక్కల ప్రకారం ఈ భాష మాట్లాడే వారు 276 మంది మాత్రమే ఉన్నారు. మరి ఇప్పుడు ఈ భాష మాట్లాడే వారు ఎందరున్నారో తెలియదు. అంతరించి పోతున్న భాషలే కాదు... వాటిని మాట్లాడే వారికి లెక్కలూ లేవు. కనీసం ఈ లెక్కలనైనా ఐదు, పదేళ్ళకోసారైనా గటిస్తూ ఉంటే, వాటిని బయటి ప్రపంచానికి పెట్టడిస్తూ ఉంటే ఆయా భాషల స్థితిగతులు ఎలా ఉన్నాయో అర్థమవుతుంది.

పదివేల లోపు వ్యవహర్తలు....

2018 నాటి లెక్క ప్రకారమే దేశంలో 42 భాషలు (కొన్ని మాండలికాలు) ఒక్కోటి పదివేల లోపు వ్యవహార్తలో అంతరించిపోయే దశలో ఉన్నాయి. అప్పట్లో యంగాన్నో కూడా ఇదే విషయాన్ని ప్రస్తుతించింది. ఆ లెక్కల ప్రకారం చూస్తే..... అంతరించిపోతున్న భాషల్లో 11 అందమాన్, నికోబార్ దీపాలకు చెందినవి. గ్రెట్ అందమానీస్, జారావా, లామాంగ్సీ, లురో, మువోత్, ఒంగే, పు, సానెన్సీ, శాంతిలైన్, షోంపెన్, తాకాహోవేలాంగ్ పంచివి వీటిలో ఉన్నాయి. పీటిటో పాటుగా మణిపుర్ నుంచి ఐమోర్, ఆకా, కొయలెన్, లాంగాంగ్, లాంగ్ రాంగ్, పురుమ్, తారావో అనే ఏడు భాషలు ఉన్నాయి. హిమాచల్ ప్రదేశ్కు చెందిన బఘూతి, పోందురి, పంగ్వాలి, సిరోడి కూడా ఈ జాబితాలో ఉన్నాయి. వీటికి తోడుగా మాండా, పాట్, పెంగో (బడిపా), కొరాగ్, కురుబి (కర్మాటక), గదబి, నాయలి (అంధ్రప్రదేశ్), కోటు, తొడ (తమిళ నాడు), ప్రమా, నా (అరుణాచల్ ప్రదేశ్), తై నోరా, తై రోంగ్ (అసోం), బాంగాని (ఉత్తరాఖండ్), బిర్సోర్ (యూర్ఫాండ్), నిహలి (మహారాష్ట్ర), రుగా (మేఘాలయ), టొట్ట (బెంగాల్) కూడా ఈ జాబితాలో చేరాయి. ఒకే ఒక్క ఓటరు ఉన్న ప్రాంతాల్లో సైతం పోలింగ్ కేంద్రాలు ఏర్పాటు చేస్తున్న వంతు భారత ప్రభుత్వం కేంద్రప్రభుత్వ పథకం కింద సెంట్రల్ ఇనీటియూట్ అఫ్ ఇండియన్ లాంగ్వేజెస్ కృషి చేస్తున్నట్లుగా కొన్ని వార్తలు 2018లో వచ్చాయి.

- డాక్టర్ వంశీ మహాన్ నర్స, m : 9848902520

e : vamsiglobal@gmail.com

సర్వే ఆఫ్ ఇండియా

1970లో హైదరాబాద్ కేంద్రంగా భారతీయ సర్వేక్షణ శిక్షణ సంస్థ స్థాపన

సర్వే ఆఫ్ ఇండియా నేపసల్ మ్యాపింగ్ ఏజన్సీ. బ్రిటిష్ ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీలో భాగంగా ఈ సంస్థ 1767లో స్థాపించబడింది. సుమారు 256 సంవత్సరాలు పూర్తి చేసుకొని ప్రపంచ సర్వేక్షణ సంస్థలకు ధీటుగా నిలిచింది. గత రెండున్నర శతాబ్దాలలో దేశం మొత్తం సరిహద్దులు, 29 రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల మ్యాపలను తయారుచేసి అటు కేంద్ర ప్రభుత్వానికి, ఇటు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు అండజేసింది. ఒక ప్రత్యేకమైన సర్వేయరుచేత అత్యంత అంకితభావంతో అద్భుతమైన మ్యాపలను తయారు చేసి జో అనిపించింది.

స్వాతంత్ర్యానంతరం 1970లో హైదరాబాద్ కేంద్రంగా నగరంలోని ఉప్పర్లో 300 ఎకరాల విస్తరణలో భారతీయ సర్వేక్షణ శిక్షణ సంస్థను స్థాపించారు. ఎన్నో భారీ ప్రాజెక్టులకు రూపకల్పన చేసి విజయవంతంగా కొనసాగుతుంది. ఈ సంస్థను స్థాపించి 250 సంవత్సరాలు అయిన సందర్భంగా 2017లో “స్థిరమైన భవిష్యత్తు కోసం సైన్స్ అండ టెక్నాలజీ” అనే ధీమతో హైదరాబాద్ నగరంలో ఎగ్జిబిషన్ నిర్వహించారు.

ఇండియన్ ఇన్సైట్యూట్ ఆఫ్ సర్వేయింగ్ & మ్యాపింగ్, ఉప్పర్, సర్వేయింగ్ మరియు కార్డోగ్రాఫీ రంగాలలో ఆప్రో-ఆసియా దేశాలకు చెందిన ప్రభుత్వ సంస్థలు, ప్రైవేట్ వ్యక్తులు, స్కూల్రెల నుండి అధికారులు/ ని జ్ఞందికి శిక్షణ ఇవ్వడానికి దక్షిణాసియాలో అత్యుత్తమ సంస్థ. హైదరాబాద్ లోని జవహర్లాల్ నెహ్రూ టెక్నికల్ యూనివరిటీ సహకారంతో M.Sc & M.Tech రెండు సంవత్సరాల డిగ్రీ కోర్సులు కూడా నిర్వహించబడుతున్నాయి.

డైరెక్టర్/డిప్యూటీ సర్వే జనరల్ తాపోర్ ముస్తఖా వివరిస్తా.. 250 సంవత్సరాలు దేశానికి సేవ చేసిన తర్వాత (1767 - 2017) సైన్స్ అండ టెక్నాలజీ మంత్రిత్వ శాఖ, మ్యాపింగ్ రంగంలో తన ప్రక్రియను అభివృద్ధి చేసింది. ‘ఇంతకుముందు మేము దూరాన్ని కొలవడానికి గొలుసును ఉపయోగించేవారము. కానీ ఇప్పుడు గోబిల్ పొజిషనింగ్ సిస్టమ్సు సూచించే (GPS) ఉపయోగిస్తున్నాము. సాంకేతికతను ఉపయోగించడం ద్వారా మేము మ్యాపింగ్ ప్రక్రియను

డిజిటల్గా మార్పాలు అని తెలియజేశారు.

సర్వే పుట్టుపూర్వేత్తరాలు

సర్వే ఆఫ్ ఇండియా భారతదేశంలో సర్వేయింగ్, మ్యాపింగ్ చేసే బాధ్యతలున్న కేంద్ర ప్రభుత్వ ఇంజనీరింగ్ ఏజన్సీ. బ్రిటిష్ ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ భూగాలను ప్రధానికరించడానికి 1767లో దీన్ని స్థాపించారు. ఇది భారత ప్రభుత్వంలోని అత్యంత పురాతన ఇంజనీరింగ్ విభాగాలలో ఒకటి. దీని ఉద్దేశ్యాలు సివీల్ స్టేనేస్ ఆఫ్ ఇండియా యొక్క సర్వే ఆఫ్ ఇండియా సర్వేయర్ కేడర్కు చెందినవారు, ఇండియన్ ఆర్మీ కార్పు ఆఫ్ ఇంజనీర్స్కు చెందిన ఆర్మీ ఆఫ్ సర్లు, దీనికి సర్వేయర్ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా నాయకత్వం వహిస్తారు. ప్రస్తుతం, సర్వే ఆఫ్ ఇండియాకు సారథి లెషిసెంట్ జనరల్ గిరీష్ కుమార్, వి.వెస్.ఎం.

సర్వే ఆఫ్ ఇండియా (కార్డోగ్రాఫీ) అలాగే ASI (పురావస్తు శాస్త్రం), బొటానికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా (వృక్షశాస్త్రం), ఫోర్స్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా (అడవులు), ఫిషరీస్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా (మత్తు సంపద) భారతీయ భూగర్భ సర్వేక్షణ (భూగర్భ శాస్త్రం), ఇండియన్ ఇన్సైట్యూట్ ఆఫ్ ఇకాలజీ అండ ఎన్విరాన్మెంట్ (పర్యావరణ శాస్త్రం), నేపసల్ ఇన్సైట్యూట్ ఆఫ్ ఓపన్స్‌గ్రాఫీ (సముద్ర శాస్త్రం), రిజిస్ట్రార్ జనరల్ అండ సెన్సుల్ కమిషనర్ ఆఫ్ ఇండియా (భారత సెన్సున్) జూలాజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా (జూవాలజీ) భారతదేశంలోని ముఖ్య జాతీయ సర్వే సంస్థలు.

ప్రకృతి దృగ్విషయాలు వింతగాను, ఆలోచించేవిగాను వుంటాయి. నేల, సముద్రం, ఆకాశం, కొండలు, పర్వతాలు ఎన్నో ప్రశ్నల్ని రేపెత్తిస్తాయి. తమలోతుల్ని చూడమంటాయి. ఓ ప్రదేశం నుంచి మరో ప్రదేశానికి గల దూరం, ఒక దేశం నుంచి మరో దేశానికి గల భూ, సముద్ర, ఆకాశ మార్గాలు దూరాలు వేర్పుగా వుంటాయి. వీటి ప్రయాణ దూరాన్ని గంటల్లో కొలుస్తాం. అధిరోహించలేని పర్వతాల ఎత్తుల్ని, దాటలేని నదుల వెడల్పును, ఈ దలేని సముద్రాల లోతుల్ని, వైశాల్యాల్ని ఒకప్పుడు అట్లాస్లో చూసి తెలుసుకుంటే, ఇప్పుడంతా గూగుల్ మయమే! ఈ

సమాచారం, గణాంకాలు, విషయాల్ని ఎవరు, ఎలా, ఎప్పుడు గుర్తించారు అని ఏనాడూ ఆలోచించం. ఇప్పుడైతే సాంకేతిక పరిజ్ఞానం పెరిగింది కాబట్టి, ఇంకా చెప్పాలంటే డిజిటల్ టెక్నాలజీ, అంతర్ిక్ష వాహక నొకలు (space crafts) ఈ సమాచారాన్ని అందిస్తాయిగా అనుకుంటా!

కానీ, పారిత్రామిక విషయానికి ముందు ఈ విషయాల్ని ఎలా గుర్తించేవారో, సేకరించిన సమాచారాన్ని ఎలా గ్రంథస్తం చేసేవారో తెలిస్తే అశ్వర్యం వేస్తుంది. నేడు ప్రపంచ వ్యాపితంగా పోగుపడిన జ్ఞాన సంపద, రాసులు రాసులుగా అనేక భాండాగారాలల్లో లభిస్తుంది. కొన్ని అచ్చుకెక్కగా, మరికొన్ని అనాధగానే వుండి పోతున్నాయి. అలాంటి వాటిలో ఇండియా రేఖాంశ మహాచాపం (Great Indian Arc of the Meridian) చెప్పుకోత తగ్గది. ఈ సంపదంతా 19వ శతాబ్దిలో భారతదేశ దక్షిణకొన నుంచి, ఉత్తరాన హిమాలయాల చివరి అంచుదాకా సేకరించిన సమాచారమే! ది గ్రేట్ ట్రీగ్నామోద్రోహికల్ సర్వే అఫ్ ఇండియా గొడుగుకింద దాదాపు ఏడు దశాబ్దాలు సేకరించి, గణనచేసి రాచిన సమాచారము ఓ మహో గ్రంథాలయ సముదాయంగా నిండిపోతుంది. ఈ పేజీల్లో నిక్కిప్పమైన ప్రతితిత్తురం భారతదేశ ఉపభంగం యొక్క అఱువణువును ప్రతిబింబిస్తుంది. భౌగోళిక విషయాలతో పాటు జల, భానిజ వనరులను, సంపదను, అటవీ సంపదను, పల్లెను, పట్టణాన్ని, నగరాల్ని, వాటి నాగరికతను, నదుల్ని, లోయల్ని, కొండల్ని, కనుమల్ని, పరుత్తిఁఁబుల్ని, మహాపర్వతాల ఎత్తుల్ని మన కళ్యాణముందు సౌక్ష్మయురింపజేస్తుంది. దీని సేకరణకై చేపట్టిన సర్వే పద్ధతుల్ని, పడిన కష్టాల్ని, పోయిన ప్రాణాల్ని, అన్నింటికి మించి సర్వేయర్ల దృఢ సంకలనాన్ని, శ్రమని, నిజాయాతీని మను జోరా అనిపిస్తుంది. ఒక్క మాటల్లో చెప్పాలంటే హిమాలయ శిఖాలకన్నా మరింత చెస్తుత్యాన్ని ఈ సర్వే కల్గి వుండన్నమాట.

ఈ మహోచాప స్పైస్‌క్రూలు, ప్రదాతలు ఎందరో మహోను భావులు. అందులో ప్రధానంగా చెప్పుకునే వారిలో బ్రిటిష్‌కు చెందిన కల్చుల్ విలియంలంబ్లోవ్ (William Lambton) కాగా, మరొకరు లెప్పినెంట్ జనరల్ జార్జ్ ఎవరెస్ట్ (George Everest)

మహోచాపానికి అద్దుడు, అరాద్దుడు విధియం లాంబ్లేవ్ :

1608లో మొట్ట మొదటిసారి భారత్‌లోకి (సూరత్) వ్యాపార నిమిత్తమై అడుగుపెట్టిన అంగ్లీయలు, కలకత్తా కేంద్రంగా రాజ్యాన్ని స్థాపించి, దక్షిణ మద్రాసును, మైసూరును, పడమరన బొంబాయిని హస్తగతం చేసుకోవడం తెలిసిందే! ఈ క్రమంలో బెంగాల్ నవాబు సిరాజ్ ఉద్దేశ్ దొలాను, మైసూరు పులిగా పేరుగాంచిన టిప్పుసుల్తాన్ ను

ఓడించడం, చంపడం తెలిసిందే. 1799-1800లో జరిగిన నాల్గవ మైసూరు యుద్ధంలో పులివేటకు పథక రచన చేసిన వ్యక్తి ఈ మహోచాపం స్పైస్‌క్రూ విలియం లాంబ్లేవ్. ఈ విజయంతో, రాజ్యవిస్తరణకై దేశ భౌగోళిక స్వరూపాన్ని క్షణింగా తెలుసుకోవాలని, సంపదల ఉనికిని కూడా గుర్తించాలని, మద్రాస్ కేంద్రంగా బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం రెండు సర్వే బృందాల్ని ఏర్పాటు చేసింది.

ఇందులో ఒక బృందం స్టోనిక పంటలమై వ్యాపార సంబంధాలమై సర్వే చేయగా, మరో బృందం దక్షిణ భారత భూభాగ సర్వేని చేపట్టింది. ఈ సర్వేకి ప్రభ్యాత గపిత శాస్త్రజ్ఞుడు కల్చుల్ కొలిన్ మెకంజి (Col.Colin Mackenzie)ని నియమించింది.

మెకంజి ప్రాథమిక గణిత సూత్రాల్ని, త్రిభుజీకరణ సిద్ధాంతాన్ని ఉపయోగించి మైసూరు రాజ్య సరిహద్దుల్ని, పట్టణాల్ని, కోటల్ని, పల్లెల్ని, నదుల్ని, పీటి ప్రవాహ దిశల్ని, రహదారుల్ని, చెరువుల్ని, జలాశయాల్ని, కనుమల్ని (పశ్చిమ), కొండల్ని, పీటికి అనుసంధానంగా వుండే సంపదల్ని, అతి కచ్చితప్రత్యుత్తంతో చూపాడు. దీనికి మెకంజి థియోడ్జెట్టు (త్రిభుజీకరణనికి)ను, సమతలబల్ల (స్థలాకృతిని గుర్తించడానికి)ను, ఉక్కుగొలుసు (కొలతలకు)ను, చక్రసాధనాల (సడక దూరం తెలిపేవి)ను పరికరాలుగా వాడాడు.

దీన్ని స్థాట్రిగా తీసుకొని దక్షిణాది నుంచి పశ్చిమానగల మంగళారు, బొంబాయి దాకా సర్వేను చేయించాలని మాడో సర్వే బృందాన్ని 1800లో ఏర్పాటు చేసింది. దీని అధిపతే లాంబ్లేవ్. సిఫాయిగా అమెరికాలో, కెనడాలో భౌగోళిక స్వరూపాల్ని క్షణింగా అశ్వయనం చేసిన లాంబ్లేవ్ గితిత శాస్త్రజ్ఞుడు కూడా! అమెరికా, కెనడాల మధ్యన సరిహద్దును (నయాగా) నిర్ణయించడంలో సహకరించాడు. భూతల సర్వేతో పాటుగా, భూపరిమాణాన్ని కూడా మాపనం చేయాలనే కోరిక లాంబ్లేవ్ బలంగా వుండింది. ఈ లక్ష్మీ సాధనకై 1802లో మద్రాస్ కేంద్రంగా తన మహోచాపం సర్వేను ప్రారంభించాడు.

మహోచాపం గూర్చి :

భారత్‌లో అడుగుడిన బ్రిటీష్ వారికి ఇక్కడి భౌగోళిక పరిస్థితులు, సంపదలు తెలియవు. దీనికి జరిగిన సర్వేలో నుంచి పుట్టిందే ఇండియా రేఖాంశ మహోచాపం. సౌరాంగా పాలకులదైనా, ప్రాణాల్డి, అర్ధామ్యతో, నిస్పాద్ధంగా భారత్ ఉపభంగం ద్వారా ద్వారా చేపట్టిన వ్యక్తి మించి నిమిత్తమై అడుగుపెట్టిన అంగ్లీయలు, కలకత్తా కేంద్రంగా చెప్పాలంటే హిమాలయ శిఖాలకన్నా మరింత చెస్తుత్యాన్ని ఈ సర్వే కల్గి వుండన్నమాట.

వెడు దశాబ్దాలు త్రమించి చూపారు.

యూపర్త్ భూగోళంపై కొలతలు తీసి, కచ్చితత్వంతో గణన చేసిన మహాచాపం ఇదొక్కటే! కేవలం భూగోళికంగానే కాక, భౌతిక శాస్త్రానికి, భూవరిమాణ శాస్త్రానికి, భూమి ఆకారాన్ని నిర్ణయించడానికి ఈ మహాచాపం కొలతలు చిరస్యరణీయం. అందుకే, రాయల్ జాగ్రఫికల్ స్టాస్టేషన్ అధ్యక్షుడైన సర్ క్లిమెంట్స్ మర్ఫమ్ (Sir Clements Markham) శాస్త్ర విజ్ఞాన చరిత్రలో ఇదో కలికితురాయి అని ప్రశంసించాడు.

ప్రాదరాబాద్ క్యాంపు నాగపూర్కు మార్పు : లాంబ్జ్యున్ చివరి రోజు :

నహోయకుడిగా వచ్చిన ఎవరెస్టు యల్లపురంలో (వరంగల్) జ్యాసికి గురి కావడంతో విత్రాంతికై దక్షిణాప్రికా కేవ ఆఫ్ గుడ్ హైవెంట్ వేళ్ళడం, మైయ్యుడిగా, శాస్త్ర వేత్తగా వచ్చిన వొయిసెను కలకత్తా కేంద్రంగా జిరిగే నర్సేకు బదలాయించడంతో తిరిగి లాంబ్జ్యున్పై పనిభారం పెరిగింది. దీనికి తోడు మద్రాస్ కేంద్రంగా గల ది గ్రేట్ ట్రిగ్మేలైకల్ నర్సే కార్యాలయాన్ని 1818లోనే కలకత్తాకు మార్పడంతో నివేదికల్ని పంపడం, అధికారిక అనుమతుల్ని అందుకోవడం లాంబ్జ్యున్కు కష్టమైంది. నర్సేనీ కూడా ప్రాదరాబాద్, మైసూరు పథ్థతిలో కాకుండా, మహాచాపాన్ని ఆధారంగా చేసుకొని ఇండియా మొత్తంగా రేఖాంశ, అక్షాంశాలతో ఒక ఊహ చట్టాన్ని తయారు చేయాలని, ప్రాదరాబాద్, మైసూరు నర్సేలను కూడా ఇలాగే మార్చాలని అధికారులు లాంబ్జ్యున్పై ఒత్తిడి తెచ్చారు. ఇది ఇష్టంలేని లాంబ్జ్యున్ మహాచాపాన్ని ఉత్తరాన ఆగ్రావరకు, పడమరన బొంబాయి వరకు, తూర్పున కలకత్తా వరకు పొడిగించాలని త్రిభుజీకరణ కొమ్మల్ని; ఆకుల్ని, రెమ్మల్ని (అన్ని ప్రాంతాలకు) మహాచాపం (78° రేఖాంశ) ఆధారంగా నిర్మించాలని కృత నిశ్చయంతో వున్నాడు. దీనికి అనుగుణంగానే మహాచాపాన్ని మధ్య ఇండియా వరకు పొడిగించాడు. 1822 అక్షోబర్ నాటికే నాగపూర్కు పడమరన గల బీరర్ (Berar - Nizam assigned districts) ప్రావిస్టులోని ఎలిచ్చపూర్ వద్ద ఓ మాల్యరేభను లాంబ్జ్యున్ కొలత చేసాడు. ఇదే చివరి నర్సే అని లాంబ్జ్యున్గాని, ఆయన అనుచరులుగాని అనుకోని పుండరు. అప్పటికే మహాచాపం త్రిభుజీకరణాన్ని ఉత్తరానికి పొడిగించే బాధ్యతను లాంబ్జ్యున్ పర్యవేక్షణలో కొనసాగించాలని లాంబ్జ్యున్ ప్రతినిధి ఆయన జామువా డిపెన్సింగ్కు అధికారికంగా అప్పజెప్పారు.

ప్రాదరాబాద్ కేంద్రంగా 500 కి.మీ. దూరంలో నర్సే చేయడం ప్రయాసతో కూడుకుస్వర్ధని, క్యాంపు కార్యాలయాన్ని నాగపూర్కు డిపెన్సింగ్ డా. వాయిసెకు బదులుగా పంపించబడ్డ డా॥ మోర్ఫ్నెల్

సహకారంతో లాంబ్జ్యున్ మార్పుకున్నాడు. అది జనవరి 7, 1822.

అతిచలిగా వుంది. క్షుయ దగ్గరతో లాంబ్జ్యున్ బాధ పదుతున్నాడు.

నాగపూర్కు 80 కి.మీ. దూరంలోని హింగన్ ఫాట్ గుండా ప్రయాణం సాగుతున్నది. తెల్లవారి లాంబ్జ్యున్ నిద్రలేవేదు. పరిచర్యలు చేసే వ్యక్తి లేపిచూడగా, లాంబ్జ్యున్ శాశ్వత నిద్రలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

సిఖ్యంది మరణాలు :

నర్సే వెంత్తం జ్యారాలతో, రోగాలతో, నాప్పలతోనే సాగేవి. పరంగల్ ములుగు ప్రాంతంలో నర్సే జరగుతున్నప్పడు 150 మంది జ్యారఫీదుతులయ్యారు. ఇందులో 15 మంది మృత్యువాత పడ్డారు. అలగే వైజాం ప్రాంత నర్సేలో దాదాపు 5 గురు సర్వేయర్లు చనిపోయారు.

లాంబ్జ్యున్, రాబ్ట్ కోలెబ్రాక్, డా॥ వొయిసెలు ఈ సర్వేకు బలయ్యారు. ఆగ్రాకు దక్షిణాన నర్సే జరగుతుండగా అయిదుగురి సర్వే సిఖ్యందిని పులులు లాక్టెల్లి చంపేసాయి. వాస్తవ గణాంకాలు పూర్తిగా లేవు. అందుకే ఎంతమంది బలి అయ్యారో తెలియదు.

ఇల్ల గూల్చు - చెట్లు నరుకుతు :

సర్వే ఓ సరదా వ్యవహారం కాదు. దృశా రేఖ, కోణాలు చక్కగా కనపడాలి. వూల్యరేభలు కచ్చితత్వంలో వుండాలంటే, వందలాది చెట్లను నరుకాలి. అడ్డగా వచ్చే ఇండను కూల్చాలి. గుడులు, గోవరాలు, సర్వేలకు అడ్డంకిరాదు. ఇలా ధీల్లి తూర్పు ప్రాంత నర్సే సందర్భంగా 52 మిడ్లెల్లు, 37 డాబాల్లు తొలగించారు. మిగతా ప్రాంతాలవి లెక్క లేదు. తంజావూర్లో గుడిగోవరాన్ని, అక్కర్ సమాధి పైగల గుచ్ఛుటాన్ని తొలగించి నర్సేలకు వాడుకున్నారు.

జిన్ప్రోమెంట్ :

అరటన్ను బరువుగల ధీయాడలైట్లు,

జనిత్ సెక్టార్లు, చక్కనాధనలు, దిక్కుచి, గొలుసులు, కొలత కడ్డిలు, స్టోడులు వీచిని భద్రపరిచే వెత్తెలు.

(వచ్చే సంచికలో భూగర్భ సర్వే (జియాలజికల్) గురించి తెలుసుకుండా)

(గమనిక : డిసెంబర్ 2022 మాసంలో భూగర్భ సర్వే (జియాలజికల్), సర్వే ఆఫ్ ఇండియా (మ్యాపింగ్) ఆర్డికల్ కలిపి ఉండడం వల్ల సమగ్రతగా లేవు. కావున విడివిడిగా ఇష్టదం జరిగింది. - ఎడిటర్)

- ఎసికె. శ్రీమరి, m : 9849930145
e : ackvs08@gmail.com

పెరుగుతున్న ఉష్ణోగ్రతలు - కరుగుతున్న మంచదిబ్బలు

“మహిళలు పర్వతాలను కదిలించడం” అనేది 2022కి సూచించబడిన థీమ్ అయితే, దేశాలు, సంఘాలు, సంస్థలు తమకు మరింత సందర్భచిత్వమైన థీమ్ ద్వారా అంతర్జాతీయ పర్వత దినోత్సవాన్ని జరుపుకున్నాయి.

పెరుగుతున్న ఉష్ణోగ్రతల వల్ల మంచదిబ్బలు కరిగిపోతున్నాయి. ఇది మనకు తెలియకుండానే కొన్ని కోట్లమంది ప్రజల మంచినీటి సరఫరాపై ప్రభావం చూపుతోంది.

ప్రకృతి మనకు అందించిన సహజ వసరులను సంరక్షించుకుంటూ, మానవ అవసరాలకు వాటిని సమర్థంగా ఉపయోగించు కోవాలని ఐక్యరాజ్యమంచి (United Nations) చెబుతోంది. మనకు అందుబాటులో ఉన్న సహజవసరుల్లో పర్వతాలు ముఖ్యమైనవి. మొదటి తరం మానవుల నాగరికత ఆనవాళ్ల నదుల వద్ద, పర్వతాల్లోనే బయటపడ్డాయి. ఇవి అనేక జీవజాతులకు నిలయంగా ఉంటాయి. వాటి పరిరక్షణ కోసం అన్ని దేశాల్లోను డిసెంబర్ 11న ఇంటర్నేషనల్ మాంటెన్ దే వేడుకలు జరుపుకున్నాయి. మాంటెన్ వివిధ జంతువులు, మొక్కలకు నిలయంగా ఉన్నాయి. భూమిపైన జీవవైవిధ్యాన్ని (biodiversity) ఇవి కాపాడుతున్నాయి. ప్రపంచ జనాభాలో 15శాతం మంది ప్రజలు పర్వత ప్రాంతాల్లోనే నివసిస్తున్నారు. ఈ ప్రాముఖ్యతలను గుర్తుచేసుకుంటూ ఈ రోజు పర్వతాల పరిరక్షణ, అక్కడి జీవవైవిధ్యం గురించి ప్రజలకు అవగాహన కల్పిస్తారు. అక్కడి ప్రజలు కూడా ఈ వేడుకల్లో ఉత్సాహంగా పాల్గొన్నారు.

ఎప్పుడు మొదలైంది?

ఇంటర్నేషనల్ మాంటెన్ దే చరిత్ర 1992 నుంచి మొదలైంది.

11న International Mountain Dayని నిర్వహిస్తున్నారు.

ప్రాముఖ్యత ఏమిటి?

పర్వతాలు ప్రపంచ జనాభాలో సగం మందికి మంచినీటిని అందిస్తు న్నాయి. ఈ వాతావరణ మార్పుల వల్ల అక్కడి ప్రజల

మనుగడ కష్టమవుతోంది. పెరుగుతున్న ఉష్ణీగ్రతల వల్ల మంచుదిబ్బులు కరిగిపోతున్నాయి. ఇది మనకు తెలియకుండానే కొన్ని కోట్లమంది ప్రజల మంచినీటి సరఫరాపై ప్రభావం చూపుతోంది. ఈ సమస్యలు ప్రవంచంలోని ప్రతి ఒక్క దేశంపై ఏదో ఒక మార్గంలో ప్రతికూల ప్రభావం చూపుతున్నాయి. అందువల్ల వాతావరణ కాలుష్యానికి కారణమయ్యే చర్యలకు దూరంగా ఉంటూ, సహజవనరులను పరిరక్షించుకోవడం మన కర్తవ్యంగా భావించాలి. దీంతో పాటు పర్వతాల పరిధిలో ఉండే జీవవైవిధ్యాన్ని, అందమైన ప్రకృతిని కాపాడటానికి ప్రజలకు అవగాహన కల్పించాలి.

మహిళలు పర్వతాలను కదిలించడం

‘మహిళలు పర్వతాలను కదిలించడం’ థిమ్టో

పర్వత ప్రాంతాలలో పర్యావరణ పరిరక్షణ, సామాజిక, ఆర్థిక అభివృద్ధిలో మహిళలు కీలక పాత్ర పోషిస్తున్నారు. వారు తరచుగా పర్వత వనరుల యొక్క ప్రాధమిక నిర్వాహకులు, జీవవైవిధ్యం యొక్క సంరక్షకులు, సాంప్రదాయ జ్ఞానాన్ని కాపాడేవారు, స్థానిక సంస్కృతి యొక్క సంరక్షకులు, సాంప్రదాయ వైద్యుంలో నిపుణులు.

పెరుగుతున్న శీతోష్ణస్థితి వైవిధ్యం, పర్వత వ్యవసాయం, గ్రామీణాభివృద్ధిలో పెట్టుబడి లేకపోవడంతో పాటు, ప్రత్యుమ్మాయ జీవనోపాధిని వెతుకుంటూ పురుషులను వేరే ప్రాంతాలకు వలుస వెళ్లేలా చేసింది. అందువల్ల మహిళలు గతంలో పురుషులు చేసిన అనేక పనులను చేపటారు, అయినప్పటికీ నిర్మయాధికారం లేకపోవడం మరియు వనరులకు అసమాన ప్రాప్యత కారణంగా పర్వత మహిళలు తరచుగా కనిపించరు.

రైతులు, మార్కెట్ విక్రీతులు, వ్యాపారవేత్తలు, కళాకారులు, వ్యవస్థాపకులు, సంఘం నాయకులు, పర్వత మహిళలు, బాలికలు, ముఖ్యంగా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో, మార్పుకు ప్రధాన ఏజింట్లుగా ఉండే అవకాశం ఉంది. గ్రామీణ మహిళలు వనరులు, సేవలు, అవకాశాలను పొందినప్పుడు, వారు ఆకలి, పోషకాపోర లోపం, గ్రామీణ పేదరికానికి వ్యతిహారంగా చోడక శక్తిగా మార్పారు. పర్వత ఆర్థిక వ్యవస్థల అభివృద్ధిలో చురుకుగా ఉంటారు.

స్థిరమైన అభివృద్ధి వైపు నిజమైన మార్పును ప్రేరేపించడానికి, లింగ పరిప్రాన మార్పులో పాల్గొనడం చాలా ముఖ్యం.

ఇంటర్వెషనల్ మొంటైన్ డే 2022 అనేది పర్వత మహిళలను శక్తివంతం చేసే ఆవశ్యకత గురించి అవగాహన పెంచుకునే అవకాశం, తద్వారా వారు నిర్మయాత్మక ప్రక్రియలలో మరింత ప్రభావంతంగా పాల్గొనేలా చేసింది. ఉత్సాధక వనరులపై మరింత నియంత్రణను కలిగి, పర్వతాలలో శ్రేష్ఠత, అవకాశాలు, సామర్థ్య

అభివృద్ధిని పంచుకోవడం ద్వారా సమానత్వాన్ని పోత్పాసుంది. అందువల్ల సామాజిక న్యాయం, జీవనోపాధి, స్థితిస్థాపకతను మెరుగుపరచడానికి దోహదం చేస్తుంది.

ఈ పోస్టాఫీసు ప్రత్యేకత!

DELIVERING HAPPINESS AT 4,400M ABOVE SEA LEVEL
HIKKIM, WORLD'S HIGHEST POST OFFICE
#InternationalMountainDay

మొబైల్, ఇంటర్వెన్ కూడా చేరలేని చోటు.. భారతీకే సాంతమైన మరో ఘనతను గురించి భారత ప్రభుత్వ తపాలా సంస్కరణ ఇండియా పోస్ట్ ప్రకటించింది.

ప్రపంచ ప్రభ్యాత హిమాలయాలు మనకు పెట్టాలి గోడగా ఉన్న సంగతి తెలిసిందే మంచుతో కూడిన దీని శిఖాల రాజసం చూడాల్సిందే కానీ చెప్పునలవి కాదు. ఈ నేపథ్యంలో భారతీకే సాంతమైన మరో ఘనతను గురించి భారత ప్రభుత్వ తపాలా సంస్కరణ ఇండియా పోస్ట్ ప్రకటించింది. ప్రపంచంలోనే అతి ఎత్తయిన పోస్టాఫీసు మన దేశంలోనే ఉండంటూ వివరించింది.

హిమాల్ ప్రదేశ్, స్పీతి లోయలోని హిక్కి అనే చిన్న గ్రామంలో ఉన్న పోస్టాఫీసు ఈ ఘనతను సాంతం చేసుకుంది. సముద్రమట్టానికి 4,400 మీటర్ల ఎత్తులో ఉండే ఈ ప్రదేశాన్ని మొబైల్, ఇంటర్వెన్ సిగ్నల్ కూడా చేరలేవట. కానీ, ఇక్కడ 1983లో ప్రారంభమైన పోస్టాఫీసు, ఇప్పటికీ తపాలా సేవలనే కాకుండా మనియాదర్లు, డిపాజిట్లు తదితర ద్రవ్య సంబంధ సేవలను కూడా స్థానికులకు అందిస్తోంది. ఇంతటి కరిన వాతావరణంలో కూడా నిరంతర సేవలందిస్తున్న ఈ పోస్టాఫీసుకు నెఱిజన్లు ప్రశంసల వర్షం కురిపిస్తున్నాయి.

“అతి గొప్పమైన హిమాలయలే కాకుండా.. జీవ వైవిధ్యంతో కూడిన పలు పర్వతాలకు భారత్ నెలవు. దేశ సుస్థిరాభివృద్ధికి సంబంధించిన వ్యాహారంలో పర్వతీయ పర్యావరణ వ్యవస్థలు ముఖ్యమాత్ర పోషిస్తున్నాయి”. ఏటిని పరిరక్షించుకొండాం.

- సువేగా,
e: desk.deccan@gmail.com

తీర్పుల్లో నిస్తేజాన్ని తొలగించే సాహిత్యం

తీర్పు సరళంగా వుండాలి. ఉత్తర్వులు కూడా అంతే. గొట్టు పదాలతో వుండకూడదు. సుకుపుగా అర్థం చేసుకునే విధంగా వుండాలి. మరో విధంగా చెప్పాలంటే కవిత్వం చదివినట్టు కాదు. వచనం చదివినట్టు వుండాలి.

కోర్టుల్లో తీర్పులు నిస్తేజంగా వుంటాయి. కొన్ని తీర్పులు, ఉత్తర్వులు మాత్రమే చైతన్యవంతంగా కన్నిస్తాయి. చాలా జాగ్రత్తలు తీసుకొని రాసినట్టుగా వుంటాయి. సాహిత్య నేపథ్యంలో రాసినట్టు కూడా అన్నిస్తాయి. సాహిత్య నేపథ్యంలో వున్నప్పటికి అవి సరళంగా వుండి అది చదివిన వాళ్ళని ఆలోచించేనే విధంగా వుంటాయి. కొంతమంది న్యాయమూర్తులు ఆ విధంగా రాసే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. అయితే చాలామంది న్యాయమూర్తులు తమకు సాహిత్యానికి సంబంధం ఏమిటీ అనుకుంటున్నారు. ఇదే అభిప్రాయం న్యాయవాదుల్లో, న్యాయవిద్యని అభ్యాసిస్తున్న విద్యార్థులలో వుంది. ఇది సరైందేనా..?

చట్టాలని, తీర్పులని చదువు తున్నప్పుడు తల బరువెక్కిపోతుంది. బరువుగా అన్నిస్తుంది. నిస్తేజంగా కూడా వుంటుంది. అంఱతే చట్టాలని, తీర్పులని ఆధారం చేసుకొని వచ్చిన సాహిత్యాన్ని చదివితే మనస్సు తేలిక పడుతుంది. తెలియకుండానే శాసనాలు, తీర్పులు బోధపడుతాయి. తెలుగులో అలాంటి సాహిత్యం తక్కువ. నేనూ, నాలాంటి ఒకరిద్దరు మాత్రమే అలాంటి సాహిత్యాన్ని సృజన చేస్తున్నారు.

న్యాయమూర్తులు, న్యాయవాదులు, న్యాయవిద్యార్థులు శాసనాతో సంబంధం వున్న సాహిత్యాన్నే కాదు, మామూలు సాహిత్యాన్ని కూడా చదవాల్సి వుంటుంది. మానవ జీవితంలోని కష్టాలు, నుఖాలు, సంక్లిష్ట తలు తెలుగుకోవడానికి అది దోహదపడుతుంది.

న్యాయ సంబంధమైన సాహిత్యాన్ని ఎందుకు చదవాలి అన్న ప్రత్యుషస్తుంది. అలాంటి సాహిత్యం చదవడం వల్ల శాసనాలు, తీర్పులు అంటే ఏమిటి అన్న విషయాలు సులువుగా తెలుస్తాయి. కొత్త కోణాలని అవి చూపిస్తాయి. శాసన సంబంధమైన సాహిత్యం శాసనం యొక్క ఆత్మని చూపిస్తుంది. శాసనాలని జీవిత వ్యధతో వ్యాఖ్యానిస్తుంది. మనకు తెలియని అంశాల మీద ఆ సాహిత్యం కాంతిని ప్రసారం చేస్తుంది. అదేవిధంగా మామూలు వ్యక్తి చట్టం కబంధ కోరల్లో చిక్కుకొని విలవిలలాడుతున్న డృశ్యం గోచర మవుతుంది.

సినిమాల్లో కూడా కోర్టులు, పోలీసులు కన్నిస్తారు. చట్టానికి సంబంధించిన వర్షలు స్నిహశాలు కన్నిస్తాయి. అవి మాసిన సామాన్య జనం కోర్టులు, పోలీసులు న్యాయవాదులు సినిమాల్లో మాదిరిగా వుంటారని బ్రమ పడతారు. ఎవో ఒకటి రెండు ఆర్జ్ సినిమాలు తప్ప ఏ సినిమాలో కూడా వాస్తవ పోలీన్స్టేషన్లు, చట్టాలు కన్నించవు. అందులో కన్నించేది శాసన విధ్వంసం. సినిమాల్లో శాసనాలు, కోర్టులు భూమీ చేయబడతాయి. సామాన్య ప్రజలకి న్యాయపరిజ్ఞానం కలుగకపోగా తప్పుడు అవగాహన కలుగుతుంది. వారిలో తప్పుడు ధోరణలు ప్రబలతాయి. మెదడుని బయటపెట్టే సినిమాలు చూడాలన్న సంగతి ప్రజలకి తెలిస్తే పర్మాలేదు. అలా చూడని వ్యక్తుల మీద అవి దుప్పరిణామాలు కలుగజేస్తాయి.

చాలా నవలల్లో, కథల్లో కూడా ఇదే పరిస్థితి కొనసాగుతుంది.

శాసన వక్తీకరణ ఎక్కువగా జరుగుతూ వుంటుంది. ఈ విషయం న్యాయమూర్తులకి న్యాయవాదులకి తెలుసు. న్యాయ విద్యార్థులు తెలుసుకోవాల్సి వుంటుంది. కొంతమంది సాహిత్యం చదివిన న్యాయమూర్తులు చాలా సమయస్వార్థితో సాహిత్యాన్ని తమ తీర్పుల్లో ఉత్తర్వుల్లో వానుకుంటున్నారు.

ఆ మధ్య ఓ చిన్న బెయిల్ పిటీస్ విషయంలో సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులు దీపక్ మిశ్ర, ఆదర్శ కుమార్ గోయల్లు కొన్ని వ్యాక్యాలని ఉడహరించారు. అది తీస్తా సెబీల్నాద్, ఆమె భర్తకు సంబంధించిన ముందస్తు బెయిల్. ఆ బెయిల్ పిటీస్ లార్డ్ బేంచికి కోర్టు పంపించింది. అమినే లార్డీర్ బేంచి ఆ దరఖాస్తున్ని పరిష్కరించే వరకు వారిని అరెస్టు చేయకూడదని కూడా ఉత్తర్వులు ఆ బేంచి జారీ చేసింది.

అమిన్ ఆ ఉత్తర్వుల్లో లార్డ్ బోలింగ్ ట్రోక్ చెప్పిన స్టేట్మెంట్ని ఉడహరించారు. లార్డ్ ట్రోక్ ప్రకారం ‘ఆరోగ్యం లేకుండా జీవితంలోని ఆనందాలని మనిషి ఆస్మాదించలేదు. స్వేచ్ఛ లేకుండా, ఈ సమాజం సంతోషాన్ని అనుభవించలేదు.’ ఈ కొబేస్ తరువాత కూడా మరికొన్ని కొబేస్ కు కూడా అందులో వున్నాయి. ప్రముఖ స్టేట్స్ మెన్ పొర్చుమెంబీరియన్ ఎడ్మండ్ చర్చెస్ చెప్పిన మాటలు ప్రముఖమైనవి. అవి ‘పోర్చు స్వేచ్ఛకు పురుషులు అర్పులు. వారు స్వేచ్ఛగా వుండలేని విషయాల మీద రాజ్యంగం పరిమానాలని ఏర్పరిచింది. పీటితో

న్యాయమూర్తులు : దీపక్ మిశ్ర, ఆదర్శ కుమార్ గోయల్

బాటూ అమెరికా రెండవ అద్యక్కడ జాన్ అడమ్స్ స్టేట్‌మెంట్‌ని కూడా ఉదహరించారు. "రిపబ్లిక్ నిజమైన ఏకైక నిర్వచనం ప్రభుత్వం. ఇందులో పురుషులు, ధనవంతులు, పేదవాళు శ్లో, యూజమానులు, సేవకులు వుంటారు. ఇందులో ఒకరు ఎక్కువ మరొకరు తక్కువ అన్నది లేదు. అందరూ చట్టానికి లోబడి వుంటారు".

స్టేట్‌మెంట్‌ని, సమలలోని అంశాలని, కథలని కవిత్వాలని ఉదహరించిన తీర్పులు ఇటీవల కాలంలో ఎక్కువగా కన్చిస్తున్నాయి. ఇలా కన్నించడానికి ప్రధాన కారణం న్యాయమూర్తులు విశేషంగా చదవడం అలా చదవడం వల్ల సందర్భాచితంగా వాటిని ఉదహరించే వీలు కలుగుతుంది. అందుకని న్యాయమూర్తులు, న్యాయవాదులు ఆ మాటకొస్తే ఎవరైనా సాహిత్యాన్ని చదవాల్సిందే. మంచి సాహిత్యాన్ని చదవాలి. సాహిత్యంలో కొట్టేషన్ మాత్రమే కాదు, జీవితం పుంటుంది.

ఈ విషయాన్ని లా కాలేజీలు, లా యూనివర్సిటీలు అదే

విధంగా జ్యాడీషియల్ అకాడమీలు గుర్తించాలి. న్యాయవిద్యార్థుల్లో న్యాయమూర్తుల్లో ఆ అవగాహన కలిగించాలి.

అప్పుడే న్యాయవాదుల వాదనల్లో పదును వుంటుంది. సమయస్నార్థిగా వాళ్ళు చదివిన వాక్యాలని తమ వాదనల్లో ఉదహరించే అవకాశం ఏర్పడుతుంది. ఇదే వరిస్తి న్యాయమూర్తులకి కూడా వుంటుంది. అప్పుడే తీర్పుల అద్దపంతంగా వుంటాయి. సులువుగా వుండే అవకాశం ఏర్పడుతుంది.

ఒక్క సాహిత్యం మీద కాదు, చాలా అంశాల మీద న్యాయమూర్తులకి, న్యాయవాదులకి అవగాహన వుండాలి. కేసులు అన్ని అంశాల మీద వచ్చే అవకాశం వుంది.

-మంగారి రాజేందర్ (జింబో)

m : 9440483001

e : rajenderzimbo@gmail.com

చందాదారులుగా చేరండి... చేల్చించండి...

పారకులకు, రచయితలకు, పరిశోధకులకు... సమస్యలు.

తెలంగాణ ఉద్యమ సందర్భంలో పుట్టిన తెలుగు మాసపత్రిక దక్కన్‌లూండ్ తొమ్మిదేవ్కు పూర్తి చేసుకొని పదవ సంవత్సరం లోనికి అడగు పెట్టింది. తెలంగాణ సాధన ఉద్యమ సమయంలో ఉద్యమానికి దిశా నీర్దేశం చేసేలా ఎందరో ప్రముఖుల వ్యాసాలను అందించింది. టిఱెర్సీ 'చర్చ' సారాంశాలను ప్రజల్లోకి తీసుకెళ్ళింది. తెలంగాణ భావజాలాన్ని బలోపేతం చేసింది.

స్వరాప్త ఆవిర్భావం తర్వాత దక్కన్‌లూండ్ తెలంగాణ పునర్ నిర్మాంతో తనమైన పాత్రను పోషిస్తున్నది. తెలంగాణ తనమైన అస్తిత్వాన్ని కాపాడుకోవడానికి, మరింత పరిపూర్వం చేసుకునేడానికి దోహదం చేస్తున్నది.

ఈ నేపథ్యంలో సామాజిక అంశాలతో పాటు, పర్యావరణం, చరిత్ర, వివిధ చేతివృత్తుల కళారూపాలు, నైపుణ్యాలు, వారసత్వం, పర్యాటకం లాంటి అంశాలపై కథనాలను వెలువరిస్తున్నది. ప్రజా సంక్లీఫిం కోసం జలుగుతున్న అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను ప్రజల ర్ఘటీకి తీసుకెళ్తుతుంది. 2012 సెప్టెంబర్లో ప్రారంభమైన పత్రిక ఇప్పటి వరకూ మీ అందరి సహకారాలతో కొనసాగుతూ వస్తుంది. ఇప్పటికే ఎంతో మంది మిత్రులు, శేయోధిలాఘవులు, తమ చందాలతో పాటు, చందాదారులను చేర్చించడంలో తమ సహకారాన్ని అందిస్తున్నారు. వారికి ధన్యవాదాలు.

అయినప్పటికీ పత్రిక నిర్వహణ కష్టసాధ్యంగా ఉంది. దక్కన్‌లూండ్ మనండరిది. పదికాలాల పాటు పత్రిక సజ్ఞావుగా వెలువడే బాధ్యత మన అందరిదీ.

చందా పూర్తులున వారు తమ చందాలను రెస్యూవర్ చేసుకుని కాంప్లిమెంటర్ కాఫీలు అందుతున్న వారు కూడా చందాదారులుగా చేరి, మిత్రులను చేర్చించి సహకరిస్తారని ఆశిస్తా...

ధన్యవాదాలతో... మీ

- మణికొండ వేదకుమార్

సంపాదకులు

చందా వివరాలు:

వారిక్ చందా : రూ. 300

2 సంాలకు : రూ. 600

'దక్కన్ ల్యాండ్' పేరిల ఎంట, మనీయార్డర్, చెక్ లేదా నగదు రూపంలో చందామొత్తం చేల్చించవచ్చు.

చిరునామా :

DECCAN LAND :

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Telangana

Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288

E-mail:desk.deccan@gmail.com www.deccanland.com

దక్కన్‌ల్యాండ్ బ్యాంకు భాతా వివరములు:

Name : DECCAN LAND

Bank : KOTAK MAHINDRA BANK

A/c No : 7111218829

IFSC Code : KKBK0007463

Branch Code : 007463

“వనపర్తి జిల్లా ఆలయాలు చారిత్రక నేపథ్యం”

కొత్తతెలంగాణ చరిత్రభ్యందం జూమ్ మీటింగ్

ఆధ్యాత్మిక భావాలు గ్రామ గ్రామాన నిండి ఉన్న దేశం మన భారతదేశం. ప్రతి చిన్న పట్లలోనూ ఏదో ఒక దేవాలయం ఉండడమే ఇందుకు నిద్రనం. జిల్లాగా వనపర్తి 2016 అక్టోబర్ 11న 14 మండలాలతో ఏర్పడింది. అమరచింత మండలంలోని ఈర్ల దిన్వెలో దాదాపు 3500 సంవత్సరాల పూర్వపు సిస్తు సమాధులు పురావస్తు శాఖావారి పరిశోధనలో వెలుగు చూసాయి. అదే విధంగా చిన్నంబావి మండలం చిన్నమరూరులో, పెద్దమరూరులో క్రీ.పూ 2500 సంవత్సరంల పూర్వపు బృహత్ శిలాయుగు, సూక్ష్మరాతి యుగు సిస్తు సమాధులు బయలు పడ్డాయి. దీన్ని బట్టి వనపర్తి జిల్లాకు ఎంతో ప్రాచీన నేపథ్యం ఉంది.

“శివాలయం” రంగాపురం: కృష్ణానది తీరంలోని పెబ్బేరు మండలంలో ఉంది బ్రిటిష్ రంగాపురం గ్రామం. ఇక్కడ రాష్ట్ర పురావస్తు శాఖ క్రీ.శ 1వ శతాబ్దానికి చెందిన శివాలయాన్ని గుర్తించి వెలికితీసింది. ఇది తెలంగాణలో తొలి శివాలయంగా వారు నిర్ధారించారు. ఆ దేవాలయ నిర్మాణాన్నికి 50 సెం. మీ. పొడవు 25 సెం మీ.ల వెడల్పు 7 సెం. మీ మందం కలిగిన ఇటుకలతో నిర్మించినట్లు తెలుస్తుంది.

“సర్వోభద్ర” అలయం గుమ్మడం: పెబ్బేరు మండలం గుమ్మడంలో విష్టుకుండిన కాలపు ఇటుకలతో నాలుగువైపుల నాలుగు ద్వారాలతో “సర్వోభద్ర” అలయంగా నిర్మించబడింది. ఇక్కడ వెలుగు చూసిన ఆధారాలను బట్టి ఆ కాలంలో అలయ నిర్మాణానికి ఇటుకలను మాత్రమే వినియోగించినట్లు అప్పటికీకంకా రాతి అలయాల నిర్మాణం ప్రారంభం కానట్లు తెలుస్తుంది.

“బెంగ్కుశ్వరాలయం” బెక్కెం: బెక్కెం చిన్నంబావి మండలంలో ఉన్నది. ఈ గ్రామం క్రీ. పూర్వం 4,5 శతాబ్దాల నాటిదిగా తెలుస్తుంది. అనాటి పాలకలైన నందధార్జలకు కృష్ణా, భీమా, తుంగభద్ర నదుల తీరాలలో కొన్ని గణతంత్ర రాజ్యాలు విధేయతతో ఉండవి. అందులో బెక్కెం కూడా ఒక చిన్నపాటి గణతంత్ర రాజ్యంగా ఉండేదని తెలుస్తుంది. అంతేకాక శాతవాహనుల కాలంలో బెక్కెం బోధ్యారామ విహారము, వర్షక కేంద్రంగా ఉన్నట్లు చరిత చెబుతుంది. చాటుక్కు త్రాల్కుములు సోమేశ్వర కాలంలో కేతరస, రాజరసలు సమస్త పరివారంతో బెంగ్కుశ్వరదేవరకు క్రీ.శ. 11-7-1065 సంవత్సరంలో చేసిన దానశాసనంలో ఇక్కడి బెంగ్కుశ్వర స్వామిని గురించి ప్రస్తుతించబడింది. ప్రస్తుతం బెక్కెంలో త్రికూటాలయం కనిపిస్తుంది. గుడిలోని స్థంభాలు రాష్ట్రకూట, ఎల్లాచాటు క్షేత్రాలలో ఉన్నాయి. ఈ దేవాలయం గోడలో గూడు వంచోట పద్మంలో ఉత్సంఘాన భంగిమలో కూర్చొని ఉన్న దేవత పార్వతి అని చెప్పవచ్చు.

వనపర్తి రాజు ప్యాలెన్

కింద మార్జాల వాహిని పష్టి దేవతా లక్ష్మాలతో సరిపోతున్నది. ఈ దేవత కారణంగానే ఈ గ్రామానికి బెక్కెం అనిపేరుపచ్చింది. ఇదే గ్రామంలో జంట విగ్రహాలను స్థానికులు మల్లమ్మ, మల్లన్న దేవతలుగా మల్లెదేవరలుగా కొలుస్తారు. అందులోని స్త్రీమూర్తి చాముండిదేవత. రెండవది చాముండేశ్వరడని ఊహించవచ్చు.

“మూకగుళ్ళు” గూడం: బెక్కెం గ్రామానికి మూడుకిలో మీటర్ల దూరంలో మూకగుళ్ళు పేరిట పడకొండు ఆలయాల సమాచారం ఉంది. ఇందులో కాళిక, నటరాజ, ఔరవ, సూర్య, మహిషాసుర మర్థని ఆలయాలు కాగా మిగతా అరు ఆలయాలు ఈశ్వర నామాలతో ఉన్న శివలింగ ప్రతిష్ఠలు. ఈ ఆలయాలను తెలుగు చేడ బిజ్జున క్రీ.శ 10-11 శతాబ్దములలో కట్టించినట్లు తెలుస్తుంది.

“సత్యమై గుడి” మియాపురం: మియాపురం గుట్టపై శిథిల శివాలయం చిన్నమైన శిల్పాలు, సత్యమై

గుడి ఉన్నాయి. శిథిలమైన ఈ శివాలయం క్రీ.శ 6,7 శతాబ్దాల నాటిది. ఈ శివాలయం తూర్పుముఖంగా ఉంది. శిల్పాలన్నీ బాదామి చాటుక్కుల కాలం శైలికి చెందినవి. శైవద్వార పాలకలైన మహోకాలడు, మహోనంది, ద్వారస్తంభాలకు పద్మనిధి, శంకనిధి, తీరం స్థంభానికి గజలప్పులున్నాయి. శివాలయానికి ఎదురుగా రెండు వందల అడుగుల దూరంలో ద్వికొంభుముఖంగా సత్యమై గుడిగా పిలిచే 16 చేతుల మహిషాసురమర్థిని అలయం ఉంది. ఆరుగుల ఎత్తు నాలుగుగుల వెడల్పుతో సింహ వాహినియై హలంతో మహిషాసురుడిని చంపుతన్న విగ్రహం.

“కొప్పులమ్మ కొప్పేశ్వరాలయం” కొప్పునారు: కొప్పునారు కృష్ణానది తీరగ్రామం. చాటుక్కుల కాలంలో ఇక్కడ శివాలయాన్ని నిర్మించి ఆ స్వామిని కొప్పే శ్వరుడని. పార్వతీదేవిని కొప్పులమ్ముగా వారు కొలిచినట్లు తెలుస్తుంది. గ్రామంలో ప్రాచీన వినాయకుడి విగ్రహం ఉంది. ఈ వినాయకుడి ప్రతిమాలక్ష్మాన్ని తైలిని గమనిస్తే చాటుక్కుల పూర్వానిదిగా అనిపిస్తుంది.

“శివాలయం” వీపనగండ్ల: ఈ గ్రామంలో ఆనాడు బాదామి చాటుక్కుల ఫంసానాశైలి విమానంతో శివాలయయాన్ని, వీర భద్రాలయం నిర్మించారు. అనాటి లింగపీరము 8,9 శతాబ్దాల నాటివిగా భావించే వినాయకుడు, జైన తీర్థంకరుల, వీరగల్ల శిల్పాలున్నాయి.

“ముక్తిరామేశ్వరాలయం” పానుగల్ల: పానుగల్ల కోటలో క్రీ.శ 1424 సంవత్సరంలో నిర్మించిన ముక్తి రామేశ్వరాలయాన్ని విజయగురు దండాధీషుడైన దేవాలాయం తన తండ్రి సింహ నాయకుడి జ్ఞాపకార్థం కట్టించాడు. ఈ భిల్లపై పెద్ద వినాయకుడి విగ్రహం ఉంది.

“నాగుల గుడి” తూంకుంట: ఈ గ్రామంలో జైన, శైవ, వైష్ణవ, శాక్యేయ

ప్రతిమలు, వందకు పైగా వీరగల్లు శిల్పాలు, నరసర్వ ప్రతిమలు ఉన్నాయి. నాగుల గుండిగా పిలువబడే శివాలయం శిథిలావస్తకు చేరుకున్నది. చాళుక్యుల శైలిలో నిర్మించిన శివాలయంలో చత్రస్తోకార పానుమట్టుం పై శివలింగం ప్రతిష్ఠించబడింది. తెలంగాణ చరిత్రలోనే అరుదైనదిగా చెప్పబడే సంహర్ష వీరగల్లు శిల్పం ఈ గ్రామంలో కలదు. గుర్తం ముందు కాళ్ళకింద ఒక శత్రు సైనికుడి భోమ్మ, కాళ్ళ మధ్య వీరగల్లు నామశాసనం వడ్డపల్లి గణపయ్య అని చెప్పవచ్చు.

“శ్రీఖవాని శంకరాలయం” కల్పురాల: ఈ గ్రామంలోని ప్రధానాలయం భవాని శంకర ఆలయం. ఇది చాళుక్యుల కాలం నాటిశైలిలో నిర్మించిన స్తంభాలతో మండప నిర్మాణంతో ఉంది. ఈ కల్పురాలకును మరో ప్రత్యేకత ఏమంటే.. వీరుల గుడులు.

“బయ్యన గుట్ట” వెలగొండ: ఈ గ్రామానికి సైరుతి దిక్కున బయ్యన్న గుట్ట ఉంది. ఈ ఆలయంలోని దైవం భైరవుడు. ఇక్కడి బయ్యన్న ఆలయం వెయ్య సంపుర్ణాలకు ఘృర్ష చరిత్ర ఉన్నట్లు చెప్పవచ్చు.

“శివ భైరవ వీరభద్రాలయం” వనపర్తి: ప్రస్తుతం జిల్లా కేంద్రంగా ఉన్న వనపర్తిలో కందూరు అంకకార సంకరగండడు కేతయ మంత్రి భార్య అత్తిబ్బయ్య భైరవుడిని ప్రతిష్ఠించి నట్లు ఆలయకైంకర్యానికి చేసిన క్రి.శ. 1058 నాటిదాన శాసనం ద్వారా తెలుస్తుంది.

“శ్రీమల్లికార్ణన, కేశవ, అష్ట్మి నరసింహ్య ఆలయాలు” అమరచింత: అమరచింత గ్రామంలో ఉన్న శ్రీమల్లికార్ణన, శ్రీకేశవ, శ్రీలక్ష్మి నరసింహ్య స్వామి దేవాలయాలకు దూషాంప వైవేద్యాల, ఉత్సవాలకని కందూరి గోక్కర్ణచేడ మహరోజు, సవదర బోల్లయ్య నాయకుడు నమకరించినట్లు క్రి.శ. 29-7-1128 వేయించిన శాసనం ద్వారా తెలుస్తుంది.

“సహస్ర గణపతీశ్వర ఆలయం” గణపతరం: ప్రస్తుతం మండల కేంద్రం క్రి.శ. 13వ శతాబ్దిలో కాకతీయుల సామంతుడైన గోనగన్నార్ది ఇక్కడగల గుట్టపై గిరి దుర్గం నిర్మించి గుట్టకింద గణపతిదేవ చక్రవర్తి పేర సహస్ర గణపతీశ్వరాలయం నిర్మించాడు. గుట్టపైన కోటలో వీరభద్ర, నరసింహ, చౌదేశ్వరిదేవి ఆలయాలు కట్టించాడు.

“రామనాథీశ్వరాలయం” పామాపురం: ఈ గ్రామంలో చాళుక్యులు పంచ ముఖాలు కలిగిన రామనాథీశ్వరుడి పేర లింగప్రతిష్ఠ చేసినట్లు తెలుస్తుంది. ఈ ఆలయాన్ని పొన్నముచ్చ రామనాథదేవర ఆలయంగా పిలిచేవారు. కాకతీయ రుద్రమదేవిని ప్రస్తుతిస్తూ ఈ రామనాథదేవర దూషాంప వైవేద్యాలకు గంధి సుంకం, బుర్ర సుంకం చెల్లించునట్లుగా ఊరికి పడుపర చిలుకల తిప్ప చేసినో లభించిన క్రి.శ. 1278 విదెము మాదయ, అన్నమరాజులు వేయించిన వేరువేరు శాసనాలవల్ల తెలుస్తుంది.

“ప్రసన్న వల్లభదేవరాలయం” దేవరపల్లి: ఆత్మకూరు మండలానికి చెందిన దేవరపల్లి గ్రామంలో రాష్ట్ర కూట శైలిలో నిర్మించిన చెన్నకేశవ స్వామి ఆలయం ఉంది. ఈ ఆలయ మూలవిరాటును ప్రసన్న వల్లభదేవరగా పిలుస్తారు. చెన్నకేశవ మార్తి మీసాలతో అలంకరించబడి ఉంటుంది. దీనిని వీరనారాయణుడి రూపంగా చెప్పవచ్చు.

“శ్రీరామచింగేశ్వరాలయం” చంద్రగఢి: అమరచింత మండలం లోని

చంద్రగఢి గ్రామానికి వెయ్య సంపుర్ణాల చరిత్ర ఉంది. చంద్రనే యాదవ జిల్లేదారు ఇక్కడి కోటను పునరుద్ధరించాడట.

“శ్రీ చెన్నకేశవాలయం” మనిగిల్: ప్రాచీన గ్రామంలో రాష్ట్రకూట శైలిలో నిర్మించిన చెన్నకేశవ స్వామి దేవాలయం ఉంది. ఆ ఆలయంలో 9 ప శతాబ్దానికి చెందిన రాష్ట్ర కూట శైలి సూర్యుడు, మహిషాసురమర్దిని, నరసర్వ శిల్పాలు వీరగల్లు శిల్పాలు అనేకం ఉన్నాయి.

“బుధేశ్వరాలయం” బుద్ధారం: రంగానాథ రామాయణకర్త గోబుద్ధార్ది పేరున గోన గణపతిర్ది తన తండ్రిదేవ నిర్మించిన ఆలయం. ఇది ఏకకూట ఆలయం క్రి.శ. 1224లో నిర్మించినట్లు తెలుస్తుంది.

“రాజజాజేశ్వరాలయం” ఈర్దదిన్నె: ఈర్దదిన్నె పెంబ్యు మండలంలోని కృష్ణానది తీర గ్రామం. ఇక్కడ విజయనగర వాస్తులైలో నిర్మించిన రాజజాజేశ్వరాలయం ఉందేది. శ్రీతెలం ప్రాజక్కు నిర్మాణం వల్ల బ్యాక్ వార్లెర్లో మునిగి పోతుండని రాష్ట్ర పురాషుకాఫవారు మహాబూబ్ నగర్ పిల్లలమట్రి మూజియానికి తరలించి అక్కడ నిర్మించారు.

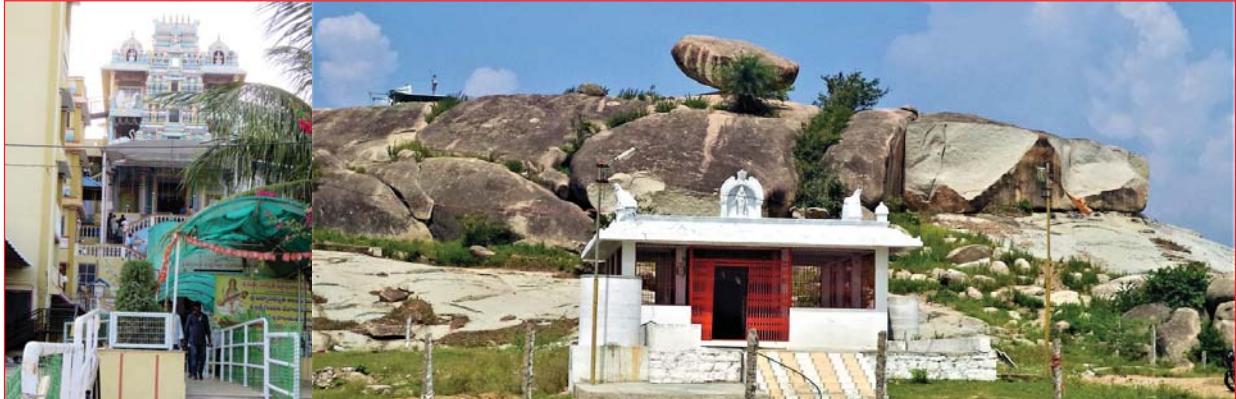
“శ్రీరంగ నాథస్వామి ఆలయం” శ్రీరంగపురం: వనపర్తి జిల్లాకే ముటుటాయమానమైన ఆలయం శ్రీరంగాపురం శ్రీరంగనాథస్వామి దేవాలయం. క్రి.శ. 1662లో అష్ట్మభాషగోపాలరావు తిరుపతి, కంచి, దర్శనం చేసుకుని శ్రీరంగం చేరుకొన్నాడు తనయాత్రను ముగించుకొని స్వస్థానికి చేరిన గోపాలరావు శ్రీ రంగనాథని ఆలయనిర్మాణాన్ని చేపట్టారు. గోపాలరావు అనంతరం రాణి శంకరమ్మాలంలో క్రి.శ. 1842లో రంగనాథ స్వామి ఆలయానికి ముఖద్వారం, గాలి గోపరం, విమానం, అండాళమాత ఆలయం నిర్మింపజేసింది. తరవాత రాజు ద్వారితియ రామేశ్వరరావు (క్రి.శ. 1893-1922) ఈ ఆలయాన్ని అన్ని విధాల అభివృద్ధి పరచి స్వామివారి గర్జుగుడి పక్కన శ్రీలక్ష్మీదేవి ఆలయాన్ని, అపతలి వైపు కల్యాణ మంటపాన్ని కట్టించాడు.

జటప్రోలు సంస్కారాధిపులకట్టించిన చిన్నంబావి మండలం పెద్దదగడ గ్రామంలో తిరుపులనాథ ఆలయం, వనపర్తి సంస్కారాధిపుల కొత్తకోటలో నిర్మించిన వెంకటగిరి వెంకటేశ్వరాలయం, శ్రీరంగాపురం మండలం వెంకటాపురం గ్రామంలో శ్రీకోదండ రామాలయం, వనపర్తి సమీపంలోని జంగమాయపల్లి, బలిజపల్లి జంటగ్రామాల సమీప కొమ్ములగట్టు వెంకటేశ్వరాలయం, అంకారు నరసింహాలయం, పెద్దగూడం తిరుపులనాథ ఆలయం, గణపతరం సమీపంలోని గట్టుకాడి పల్లి లక్ష్మీవెంకటేశ్వరస్వామి, అమదబాకుల వెంకటేశ్వరస్వామి, గోపాల పేట సంస్కార రాజులు నిర్మించిన కేశంపేట వేణుగోపాలస్వామి ఆలయాలు, కోదండరామస్వామి ఆలయం, ఆత్మకూరులో ఆలయం, రాజులు చెరువులో కట్టించిన శివాలయం, మూలమ్మల విరలాలయం మొదలైన అనేక ఆలయాలు వనపర్తి జిల్లాలో భక్తుల కోరికలు తీర్చుతున్నవి. ఈ వ్యాసంలో సంస్కారాధిపుల కాలం పరకు నిర్మించిన ప్రముఖ ఆలయాల చరిత్ర గురించి మాత్రమే విపరించడం జిగింది.

-దా॥ బి. శ్యాంసుందర్, m: 9441612629

e: shyamsundhar.byroju@gmail.com

వరల్-సరస్యతిగుడి

వర్ధల్ కథా కమామిషు

తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని బాసర సరస్వతీ దేవాలయం తర్వాత సిద్ధిపేట జిల్లాలోని మండల కేంద్రం వర్గల విద్యు సరస్వతీ దేవాలయానికి ప్రసిద్ధి. ఈ దేవాలయం కంచి శంకరమరం ద్వారా నిర్వహింపబడుతున్నది. ఈ ఆలయ ప్రాంగణ నిర్మాణం సరస్వతీ ఆరాధకుడైన యాయవరం చంద్రశేఖర శర్మ ఆలోచన ఫలితంగా నిర్మితమైనది.

సరస్వతి గుడి వున్న గుట్టను శంభుని కొండ అంటారు. కింద వున్న మరొక చిన్నరూతిగుట్టను మల్లిన్న గుట్ట అంటారు. మొదట శంభునికొండ మీద గుడి వుండేది కాదు. చంద్రశేఖర శర్మనే ప్రస్తుత దేవాలయు నిర్మాణ వ్యవస్థాపకుడు.

కొండ కిందనే శిథిలమైన శైవ, వైష్ణవ దేవాలయాలున్నాయి. నీటికుండాలున్నాయి. రాతి ధ్వజస్తంభ ముంది. అక్కడే ఉన్న చిన్న శిథిలాలయాలలో నరసింహస్వామిగుడి వుండేడని, జాతర జరిగేదని స్థానికులు చెప్పారు. గుట్టకు తూర్పున మల్లన్నగుడి వుంది. మరొకచోట ప్రసిద్ధ వేణుగోపాలస్వామి దేవాలయం కూడా వుంది. దేవాలయాలలో శిల్పాలు లేవు. నిధులమాఫియాల చేతుల్లో విగిరిషిసోయినవి. చాలా విగ్రహాలను ఎత్తుకొని పోయారట. శిథిలశివాలయంలో చతుర ప్రాకారపు పొనవట్టం, దేవాలయం అంతరాళం ద్వారాశఖలమీద శైవ ద్వారపాలకుల అర్ధ శిల్పాలున్నాయి. ఖాళీగా వున్న వైష్ణవాలయం ద్వారశాఖల మీద రెండు శైవుల హనుమంతుడు, గరుత్తుంతుల శిల్పాలున్నాయి. ఉత్తరాశిమీద లలాంబింబంగా ఆరురేకుల పుష్పం చెక్కివుంది. దేవాలయాలకు ఎదురుగా వున్న రాతి ధ్వజస్తంభం మీద క్రిందిభాగంలో రెండు నర్మాలు అర్పిస్తున్న శివలింగం, నంది, శివలింగం, వినాయకుడు, ఇద్దరు దేవేరులతో విష్ణువు ఉన్నారు. ఆక్కడక్కడ దేవాలయాలలోని నందివంటి విడిశిల్పాలు అగుపుస్తున్నాయి.

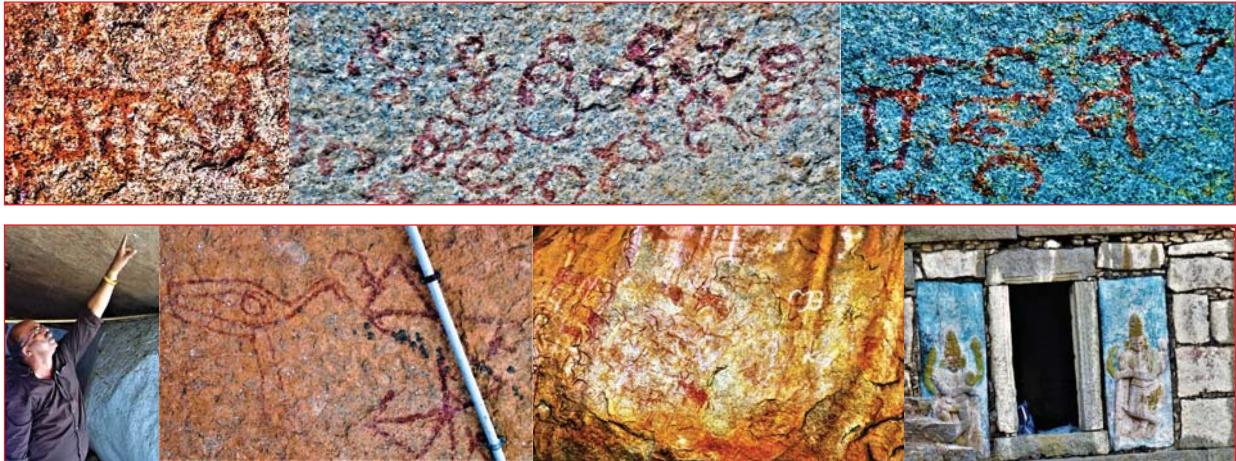
ಮೆದಕ್ ಶಾಸನ ಸಂಪರ್ಕಿಲೋನಿ 4ವೇಂಜೀಲೋನಿ 4ವ ಶಾಸನಂಲೋ

వర్ధల్ లో లభించిన శాసనవిరాలున్నాయి. ఈ శాసనంలో వర్ధల్ పేరు వరగల్లు అని పేరొన్నబడ్డది. కల్లు అంటే రాయి. ఓరు అంటే ఒకటి. ఒంటిగుట్టనే ఓరుగల్లు, పిలువులో మార్పుల కారణంగా వరంగల్లుగా, వరగల్లుగా మారిపుంటుంది. వరగల్లు ఇప్పుడు వర్ధల్ అయింది.

వరదర్ శాసనంలో రాజు, రాజవంశాలు పేరొసుబడలేదు. వరగల్లుకు చెందిన బుయ్యసయ్య అనే గావుండ (గ్రామపాలకుడు) బాదిరాజు కుందన గావుండ, వేలుమతి నామణయ్య, ఇరుదు ముక్క శ అప్పణయ్య, కొక్కెండెయ ముంజయ్య, పూండూరు మాదిమయ్య, పరదం కొండయ్యవంటి మరికొంతమందితో కలిసి, లొంబళ్ళికి నాడులోని చెంబ్రిడ్జ మూలస్తానంలోని సంతతి సింహా గుడికి వరగల్లులోని 29 మర్కురుల భూమిని క్రీ.శ.970 ఫిబ్రవరి 9న రాచమానం (రాజ్యం నిర్ణయించిన కొలమానం)ప్రకారం దానం చేసినట్టు చెప్పున్నది.

శంఖనిగుట్టివీద ప్రస్తుత సరస్వతి దేవాలయానికి ఎడమవైపు ఒక రాతిగుహ కష్టకు రాతిచిత్రాలున్నాయి. వీటిని పురావస్తుశాఖవారు 70లలోనే గుర్తించారు. ఈ రాతిచిత్రాలలో అక్కడక్కడ 9,10 శతాబ్దాల తెలుగుస్వడలిఫిలో రాసిన శాసన శకలాలున్నాయి. చాలావరకు చెదిరిపోవడం వల్ల అక్కరాలను కూడబలుకుకుని చదువడానికి వీలు కాలేదు. ఒకచోట ‘పరగ్ని’ అని వరల్ పేరు, మరొకచోట ‘సుస్మితీ.. మల్ల..’ అని రాజు పేరు, ఇంకొకచోట ‘కళ్లని’ అనే పదము ఎరువురంగుతో రాసిన తెలుగులిఫిలో శాసన శకలాలున్నాయి.

ದೇವಾಲಯಾನಿಕಿ ಸಂಬಂಧಿಂಬಿನ ವಸ್ತುವುಲು ಪೆಟ್ಟೆ ಸ್ಥಲಂಗಾ ಮಾರಿಪೋಯಿಂದಿ ಈ ರಾತ್ರಿಚಿತ್ರಾಲ ಗುಪ್ತ. ಪೈ ಕರ್ಕುಲ್ಲೋ ಮೀದ ಗೀರುಬಡಿನ ಚಿತ್ರಾಲು ಪೊಗಮಾರಿಪೋತುನ್ನಾಯಿ. ವೀಟಿನಿ ಪರಿರಕ್ಷಿಸ್ತೇನೇ ತೆಲಂಗಾಣ ಚರಿತ್ರಪೂರ್ವಯುಗ ಮೂಲಾಲು ದಕ್ಕುತ್ತಾಯಿ.

వరగస్సి, స్వస్తిశీ...మల్ల, కళ్లని, శంఖనిగుట్ట రాతిచిత్రాలు, మల్లనుగుట్ట-ఆవుల రాతి చిత్రాలు

వర్ధల్ లో విద్యాసరస్పతి దేవాలయానికి ఎడమ పక్కన శంఖనిగుట్టగా పిలుపబడే గుట్టగుహలో 17.76976 డిగ్రీల ఉత్తర అక్షాంశాలు, 78.62066 డిగ్రీల తూర్పు రేఖాంశాలపై, 616మీ. (సముద్రమట్టాన్నికి) ఎత్తున, పై కప్పుకు ఎరువురంగులో గీసిన రాతిచిత్రాలున్నాయి. వీటిలో ఇప్పటివరకు పురావస్తుశాఖచేత గుర్తించబడ్డపీ కొన్నే. తూర్పు దిశగా వున్న ఈ గుహలో దక్కించి భాగంలో పైన ఒక కొంగ వంటి జంతువు, ముగ్గురు మనుషుల బొమ్మలున్నాయి. 3గుర్తిలో ఒక మగ, ఇద్దరు ఆడ, మనుషుల బొమ్మలు ఎవ్వు రేఖలతో మొదక్క జిల్లాలోనే ఆశ్రూహార్ లో గీసివున్న రాతిచిత్రాలతో పోలివున్నాయి. మొత్తం చిత్రాల్లో ఏవో రెండు రకాల జంతువులను గుర్తించినట్లు చంద్రమాళి గారి రాక్ ఆర్ట్ చాప్టర్-క్లో రాయబడి వుంది.

మిగతా రాతిబంద కప్పుకు గీసిన వాటిలో ఎక్కువగా అక్కరాలున్నట్లు తెలుస్తున్నది. వృత్త, పరివృత్తాలు గా రాయబడిన ఈ అక్కరాల గుంపల్లో చదువగలిగినవి తక్కువే. వాటిలో బ్రాహ్మి లిపిలో ఎక్కువ చోట్ల 'య', 'క', 'త', 'గ' అనే అక్కరాలు, తర్వాతి కాలాల్లోని 9,10వ శతాబ్దాల తెలుగులిపిలో కొన్ని అక్కరాలు అగుపిస్తున్నాయి.

వర్ధల్లో శంఖని గుట్టమీద ఒక చిత్రితశిలాశ్రయం, కొండకింద ఈశాన్యాన 17.76928 ఉత్తర అక్షాంశాలు, 78.621607 తూర్పు రేఖాంశాల మీద, మల్లనుగుట్ట మీద మరొక చిత్రిత శిలాశ్రయం వున్నాయి. మొదటిది ఎంత దురవ్రాహ్యమో, రెండవది అంత సులభగ్రాహ్యంగా వున్నది. తూర్పుముఖంగా వున్న ఈ ఎత్తైన రాతిపడగకింద మూడువైపుల గీయబడిన 12 అడుగుల ఎత్తు, 25 అడుగుల పొడవుకు మించిన రాతికాన్యాసుపై ఆదిమానవులు వివిధ కాలాలలో వేసిన అందమైన మానవసంస్కృతికి అధ్యం పట్టిన చిత్రాలు. ఈ రాతి చిత్రాలలో ఇరవైకి మించిన సంబ్యలో ఎడ్డులు, పొలపొదుగులతో ఆవులు, పందులు, పులి(?)ని వేండుతున్న మనిషి మరొక మనిషి అస్పష్ట చిత్రం, దుష్పి, జింక వున్నాయి. ఇక్కడివలె

అవుల బొమ్మలు పొలపొదుగులతో ఎక్కడా చిత్రించ బడలేదు. ఎడితసూర్ లోని రాతిచిత్రాలలో వాటి పురుషావయవాలతో ఎడ్డులను గుర్తుపట్టేటట్లు, జననాంగాల చిహ్నాలు లేకుండా ఆవులను వేరుపరిచి చిత్రించారు. ఇక్కడి చిత్రాలలో రంగునింపిన, రంగునింపని రెండురకాల చిత్రాలలో ఆవులను పొలపొదుగులతో ప్రత్యేకంగా గొప్ప కళానైపుణ్యంతో గీసారు. ఈ చిత్రాల అడుగున ఒకచోట త్రిపూలక్కతికి, పైన వృత్తం చేరిన ఆకారానికి కాణ్ణచేతులు పెట్టినట్లుగా ఒక ఆంతోమార్పిక్ చిత్రం(ఖమ్మం జిల్లా నీలాద్రి రాతిచిత్రాలలో పలె)వుంది. ఇట్లా ప్రత్యేకంగా చేర్చిన ఈ చిత్రం ఈశాంతిచిత్రాలు గీసిన ఆదిమానవుల గుంపుకు చిహ్నం(టోటెం) లేదా ఆరాధ్య చిహ్నమైనా కావాలి.

జింకలు, దుప్పులు మధ్యశిలాయుగానికి చెందినవిగా రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల్లో లభించిన రాతిచిత్రాల శిలాశ్రయాల వద్ద దౌరికిన రాతిపనిముట్ల వల్ల తేలింది. ఇక్కడ వర్ధల్లోని ఈ రెండవ చిత్రితశిలాశ్రయంలోని రాతిచిత్రాల్లో అడవి జంతువులైన అడవిపందులు, జింకలు, పెంపుడు జంతువులైన ఆవులు, ఎడ్డులు ఒకేదృశ్యంలో వుండడం మనకు కేతవరంలో కూడా కనిపిస్తుంది. అంటే ఈ చిత్రితశిలాశ్రయంలోని చిత్రాలు మధ్యశిలాయుగం నుండి బృహచ్ఛిలా యుగం వరకు వేసిన చిత్రాలవుతాయి. శంఖనిగుట్టకు వెనక (దక్కించి) వైపున మైదానంలో (రెండేళ్ళకితం వరకు వున్నాయి) మొగాలిధిక్ సమాధులు. అవి బృహచ్ఛిలాయుగానికి చెందినవి.

ధన్యవాదాలు:

వర్ధల్ దేవాలయాలను, రెండు చిత్రితశిలాశ్రయాలలోని రాతిచిత్రాలను కొత్తతెలంగాణ చరిత్రబృందం సభ్యులు వేముగంటి మురళీకృష్ణ, కట్టా శ్రీనివాస్, కట్టా జ్ఞానేశ్వర్, సహయకుడు చంటిలతో కలిసి నేను పునఃపరిశీలన, పరిశోధన చేయడం జరిగింది.

- శ్రీరామేజు హరగోపాల్,

m : 99494 98698

e: akshara25@gmail.com

పైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్

ఓనమాలకు ఆనవాలు

పారశాల
చిహ్నంగా
గరుడ పక్షి

వందేళ్ల చరిత్ర.. వాసికెక్కిన ఘనత

శతాబ్ది ఉత్సవాలకు సిద్ధమైన పైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్

ప్రతిష్టాత్మక సంస్థలకు అధిపతులుగా పూర్వ విద్యార్థులు

వంద సంవత్సరాల ఘనమైన చరిత్ర.. 122 ఎకరాల్లో విస్తరించిన ప్రాంగణం.. లక్షకు పైగా చదరపు అడుగుల విస్తరంలో నెలకొన్న భవనాలు.. ఇవేవో కార్బోరేట్ కంపెనీ వివరాలనుకుంటే పొరపాటే. ఇదొక పారశాల బృహత్ స్వరూపం. ఇద్దరు ముఖ్యమంత్రులు, కేంద్ర, రాష్ట్ర మంత్రులు, మరెందరో రాజకీయ, వ్యాపార, అధికార దిగ్బిజాలు, సినీ ప్రముఖులు, ప్రపంచవ్యాప్తంగా పేరొందిన మూడు బహుళజాతి కంపెనీల సీకావోలు.. ఇలా ఎంతోమంది ఉద్దండులు ఓనమాలు దిద్దిన బడి అది. దానిపేరు పైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్ (హెచ్పీఎస్). అక్కడ పార్శ్వపుస్కాల చదువు ఒక భాగం మాత్రమే. విభిన్న భాపల గ్రంథపరసం, కీడలు, సాంస్కృతిక అంశాలు, కళలు.. వ్యక్తిత్వ వికాసానికి దోహదపడే పలు అంశాల మేళవింపు ఇక్కడి ప్రత్యేకత. విద్యాబోధన సహ అనేక అంశాల్లో

ఎన్నో పురస్కారాలు పొందిన ఘనత దీని సొంతం. నిజాం పాలనలో మెగ్గ తొడిగి క్రమేణ సమున్నతంగా ఎదిగి.. దేశవ్యాప్తంగా పేరుగాంచిన హెచ్పీఎస్ శతాబ్ది ఉత్సవాల దిశగా పయనిస్తోంది. ఈ సందర్భంగా ప్రత్యేక కథనం..

సుపద్రమా.. ఆకాశమే హద్దుగా పైకెగయుమా!

నువ్వు శోధించ విశ్వాంతరాళాలు మరెన్నో ఉన్నవి చూచుమా!!

... ప్రతిష్టాత్మకమైన ఓ పారశాల నిర్దేశించుకున్న సూఫ్రి వచనాలివి. సుపద్రం అంటే గరుడపక్షి. ఆ విహంగంలా ఎల్లలు లేకుండా విశ్వాంతరాళంలోకి దూసుకెళ్లాలని.. వినూత్తు విజ్ఞాన నిక్షేపాలను శోధించాలన్నది లక్షం. అలా ప్రవచించుకున్న సూక్తిని ఆ బడిలో చదివిన విద్యార్థుల్లో ఎందరో నిరూపిస్తూ.. సమున్నత

పారశాలలో విద్యార్థులు

శిఖరాలను అధిరోహించారు. ప్రపంచంలోనే అత్యంత ప్రతిష్ఠాత్మకమైన మూడు కంపనీల ప్రస్తుత సీకివోలు ఆ పారశాలలో ఓనమాలు దిద్దినవారే. ఆ ముగ్గురూ.. మైక్రోసాఫ్ట్ సీకివో సత్య నాదెళ్ల, అసోబ్ సిస్టమ్స్ సీకివో శంతను నారాయణన్, మాస్టర్కార్డ్ సీకివో అజయబంగా. ఇద్దరు ముఖ్యమంత్రులు, కేంద్ర, రాష్ట్ర మంత్రులు సహా మరందరో ప్రమభులనూ అందించిన ఘనత ఈ పారశాలది. ఏడో నిజం హాయంలో పురుదు పోస్టుకుని.. మాజీ రాష్ట్రపతి సరైపల్లి రాధాకృష్ణన్ చేతుల మీదుగా సొనైటీగా రూపొంది.. సగర్హంగా నిలిచిన పారశాల ప్రైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్ (హెచ్ఎప్ఎస్). బేగంపేటలో ఉన్న ఈ పారశాల దేశంలోనే ప్రతిష్ఠాత్మకమైనదిగా పేరొందింది. ఒకప్పుడు జాగీర్ధార్ పిల్లల కోసం ఏర్పుత్తాని.. కాలక్రమంలో అందరికి అందుబాటులోకి వచ్చింది. ఎన్నో ప్రత్యేకతలున్న ఈ పారశాల ప్రస్తుతం శతాబ్ది ఉత్సవాలు జరుపుకొంటోంది.

1919లో ఏడో నిజం మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ హాయంలో ఈ పారశాల ఆలోచన ముగ్గు తొడిగింది. నిజం వద్ద పనిచేసే జాగీర్ధార్ పిల్లలకు లండన్లోని ఇటాన్ కాలేజీ తరఫోలో మంచి విద్య అందించాలనే ఉద్దేశంతో రెవెన్యూ విభాగం ట్రైక్షర్ జనరల్ వీక్షిట్ల్ ఈ పారశాల ఏర్పాటుకు ప్రతిపాంచించారు.

1923లో అయిదుగురు విద్యార్థులు, అరుగురు ఉపాధ్యాయులతో జాగీర్ధార్ కళాశాల పేరిట విద్యానంస్త ప్రారంభమెంది. వ్యవస్థాపక ట్రినిపల్గా హెచ్. డబ్బ్యూ. ఐక్రాన్ వ్యవహరించారు. 1930 నాటికి విద్యార్థుల సంఖ్య 150కి పెరిగింది. ట్రినిప్పు వికారుల్ ఉప్పు తన బేగంపేట ఎస్టేట్ నుంచి 89 ఎకరాలను పారశాలకు ఇచ్చారు. 1951లో దీని పేరును ప్రైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్గా మార్చడంతోపాటు ఇండియన్ పబ్లిక్ స్కూల్ కాన్సర్వెన్ గుర్తింపు దక్కింది. ప్రైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్ సాసైటీ ఏర్పాటు చేయగా.. 1952లో తొలి షైర్పున్గా అప్పటి ఉప రాష్ట్రపతి సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్, తొలి ప్రైనిపల్గా జాన్. డబ్బ్యూ. ఆర్. కెంవ్ నియమితులయ్యారు. బ్రిటిష్ ఆర్కిటెక్ట్ సర్ వినెంట్ ఇక్ ఇక్కడి

పారశాల బృహత్ స్వరూపం..

- విస్తరం : **122** ఎకరాలు
- భవనాల విస్తరం : **1,28,500** చ.అడుగులు
- విద్యార్థుల సంఖ్య : **2800**
- క్రీడా ప్రాంగణాలు : **44**
- విద్యార్థి, ఉపాధ్యాయుల నిష్పత్తి: **18:1**

భవనాలకు రూపకల్పన చేశారు. తొలుత బాలురకే విద్యను అందించగా.. 1987లో కో ఎడ్యూకేషన్ ప్రోరంభమెంది. దశాబ్దాల చరిత్రలో హెచ్ఎప్ఎస్.. అకడమీక్స్, భవనాలు, ఇంధన పొదువు, హరితం.. ఇలా వివిధ అంశాల్లో అవార్డు సాధించింది.

ఎన్నో ప్రత్యేకతలు

ప్లాన్ టు వరకు ఉన్న ఈ పారశాల తన విద్యార్థులను విద్యార్థీభాగుతోపాటు క్రీడా, సాంస్కృతిక రంగాల్లోనూ తీర్మిదిద్దుతోంది. గుర్తుపు స్పార్ శిక్షణ కోసం 8 గుర్తాలు ఉన్నాయి. 400 మీటర్ల అభిభేచిక్ ట్రాక్, నాలుగు బ్యాడ్జింటన్ కోర్షులు, రెండు బాస్కెట్బాల్ కోర్షులు, క్రికెట్, పుట్బాల్, హోకీ, కబడ్డి, భోభో మైదానాలు, ఈతకొలను, యోగా పోలు, మట్టిస్టేప్స్ జిమ్మాజియం, 4 పేబుల్ టెన్ిస్ పేబుళ్లు సహా ఇండోర్ ఆటలు ఆడెందుకు మీలుగా ప్రత్యేక హాట్లు ఉన్నాయి. సంగీతం, స్వత్యం వంచి ప్రత్యేకంగా నేరీస్తున్నారు.

- పారశాలలో ప్రత్యేకంగా ఈ-లైబ్రరీ సౌకర్యం ఉంది. వ్యక్తిగత అడియో వ్యవస్తతో కూడిన 42 కంప్యూటర్లు, వివిధ భాషలకు చెందిన 12 వేల పుస్తకాలు ఉన్నాయి. 24 మ్యాగజైన్లు, 17 వార్తా పత్రికలు అందుబాటులో ఉంటాయి.
- మాజీ ట్రినిపల్ శివరాజ్ బహదుర్ పేరిట పారశాలలో ప్రత్యేకంగా ఆసుపత్రి ఏర్పాటు చేశారు.
- సీనియర్ స్థాయిలో 60 కంప్యూటర్ల సామర్థ్యంతో నాలుగు ల్యాబ్లు ఉండగా.. ఉన్నత తరగతులకు 40 కంప్యూటర్లు, ప్రాథమిక తరగతుల కోసం 38 కంప్యూటర్లు ఉన్నాయి. పోస్ట్‌ట్రైల్లో ఉండే విద్యార్థుల కోసం పది కంప్యూటర్లతో డిజిటల్ సెంటర్ ఏర్పాటు చేశారు.

(ఈనాడు తెలుగు దినపత్రిక సౌజన్యంతో)

- కట్టు ప్రభాకర్
m : 8106721111
e: akumarkatta@gmail.com

ప్రకృతే నియంత్రిస్తుంది!

16

ప్రకృతే శాసిస్తుంది!!

గమనం లేని సుస్థిరాభివృద్ధి లక్ష్యాలు!!

(గత సంచిక తరువాయి)

శిశుమరణాలు :

శిశు మరణాల రేటు గణనీయంగా తగ్గినా, వెనకబడిన బీద, మతకల్లోల, వర్గ వైషయ్యలుగల దేశాల్లో (మూడో ప్రపంచ) శిశు మరణాలు ఇంకా అత్యధికంగానే కొనసాగడం గమనార్థం!

2020లో 5 సంవత్సరాలు నిండకముందే 5 మిలియన్ శిశు వులు మరణించగా, ఇందులో దారాపు సగం (2.4 మిలియన్) శిశువులు సంవత్సరంలోపే మరణిస్తున్నారు. ఈ మరణాలు కూడా ఆఫ్రికా సహారా ప్రాంతంలోనే ఎక్కువ జరుగుతున్నాయి. పోతే ఈ నివేదికలో గర్భిణీ స్త్రీల మరణాలు పొందుపరచలేదు.

అంశం : నాలుగు - విద్య (Education)

అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడి దేశాల పిల్లలకు తప్ప, మిగతా చాలా దేశాల్లో పిల్లల విద్యామాక్య ఓ పీడకలగానే వుంటున్నది. యూరప్ లోని చిన్న దేశాలు తప్ప, మిగతా దేశాలు విద్యను ఓ అంగడి సరుకగా మార్చి, పిల్లలను ఓ భవిష్యత్ పెట్టుబడిగా భావించే స్థితి దాపురించింది. ఇక వెనకబడిన దేశాల్లో, భారత్తో సహ ఈ విద్య కూడా అందని చింతాకాయనే! బడి బయటి పిల్లలు కార్బూక్లైట్, బడిలోని పిల్లలు బడి బందీలుగా మారిపోయారు. కనీసం బాలకార్బూక్ చట్టాల గూర్చి చర్చలు వున్నా, బడిలోని పిల్లల హక్కుల గూర్చి ప్రపంచ వ్యాపితంగా ఎలాంటి దృష్టి లేకపోవడం పిల్లల పాలిట శాపంగా మారింది. దాదాపు అన్ని దేశాల్లో పిల్లలకు అందిస్తున్న విద్యగూర్చి, ఫలితాల ఇవ్వి బోధన గూర్చి ప్రస్తావిస్తునే వున్నాయి (PISA/ASER/NSO తదితర నివేదికలు) గాని పిల్లల మానసిక పరిస్థితిగూర్చి, వారి ఇష్టాజ్యాలగూర్చి, అందిస్తున్న చదువు విద్యార్థి ఎంత మేరకు అవసరమో ఏ దేశం చర్చించడం లేదు.

ఈ నివేదికలో, కోవిడ్ ఒట్టు మూతబడడం, పిల్లలు బడికి దూరం కావడం, ఆన్‌లైన్ విధానం అందరికి అందుబాటులో లేకపోవడం, వున్నా అవి పిల్లలకు అర్థం కాకపోవడం లాంటి గణాంకాల చుట్టే తిరిగడం గమనార్థం!

అంశం : ఆరు తాగునీరు - పారిషధ్యం (Drinking water - sanitation) :

మానవడితోపాటు, ఇతర జంతుజాలానికి, వృక్షాలకు, సముద్రజీవులకు గాలి తర్వాత అత్యవసరమైనది నీరే! నీరు ప్రకృతి వరం. ఈ నీటి ఆవిర్భావం తర్వాతనే భూమిపై జీవం ఆవిర్భవించింది. అయితే, నాగరిక, ఆధునిక మానవడి దుశ్శర్యలకు ప్రపంచ వ్యాపితంగా నీటి కొరత ఏర్పడడమే కాక, లభించే నీరు కూడా కలుషితమైతున్నది. కలుషిత గాలి, నీరు జీవజలానికి,

మానవడికి ప్రాణసంకటంగా మారింది. అనేక నీటి సంబంధ వ్యాధులు ప్రబలడం తెలిసిందే! ఇక కోవిడ్ మమ్మారి గాలి ద్వారా, స్వర్ఘ ద్వారా అంటుకుంటుందనే ఏ వ్యాధికి తీసుకోని జాగ్రత్తల్ని (మాసులు / శానిటైజర్లు) తీసుకున్నా జరగాల్సిన ప్రాణవష్టం జిరిగిపోయింది.

జింతగా అభివృద్ధి చెందిన నీటి పరిస్థితుల్లో కూడా, 2020 నాటికే ప్రపంచ వ్యాపితంగా 2 బిలియన్ జనాభాకు కావల్సినంత నీరు లభించడం లేదు. ఇందులో 1.2 బిలియన్ జనాలకు కనీస నీటి సౌకర్యాలు అందుబాటులో లేకపోవడం శేచేయం. ఇక గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోనేతే ప్రతి 10 మందిలో 8 మందికి కనీస తాగునీరు లభించడం లేదని గణాంకాలు తెలుపుతున్నాయి. ముఖ్యంగా ఈ

జనాభా అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల్లో (LDCs) వుండడం గమనార్థం! ఈ పరిస్థితిలో మార్పు రాకపోతే 2030 నాటికి కూడా 1.6 బిలియన్ జనాభా కనీస నీటి అవసరాల్ని తీర్చుకోలేని దైన్యస్థితి. దీనికి ప్రాధాన కారణం, విచ్చులవిడిగా నీటిని తవ్వితీసి, అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు, మిగతా ప్రాంతాల్లో ఉన్నత వర్గాలు అవసరానికి మించి వినియోగిండచుమే!

దీనికి తోడు కోకాకోలా లాంటి పాసేయాల తయారికి ప్రపంచవ్యాపితంగా ప్రజల నోరుకాట్టి నీటిని వినియోగించడం జరుగుతుంది. ఈ విధంగా ప్రకృతి సంపదము, బహుళజాతి కంపెనీలు రంగుల్ని కలిపి, విషపూరితం చేసి, పిల్లలచే, యువకులచే, చివరికి పెడ్డలచే, ఓ సరదా పాసేయంగా అలవాటు చేయడంతో ప్రకృతిపరంగా సహజసిద్ధంగా లభించే నీరు ఖరీదైపోయింది. అలాగే మన నీటినే బాటిల్సగా మార్చి, ‘మినరల్’ అనే దొంగ లేబుల్ని తగిలించి జనాలచే కొనిపించి మరీ తాగించడం ఈ దోషిడి వ్యవస్థకు తార్కాణం! పరిస్థితి ఇలాగే ఉంటే భవిష్యత్తులో ఆకలి చాపుల్లాగా, నీటిలేమి (దాహపు) చాపులు సంభవిస్తాయి.

పారిశుద్ధం గూర్చి ఎంత చెప్పుకున్నా తక్కువే! పల్లెల్లో ప్రజల అమాయకష్టం అయితే, పట్టణాల్లో స్వార్థ చింతననే పారిశుద్ధ లేచికి

కారణం. వట్టణల్లో మరికివాడలు, గ్రామీణ ఆవాసాలు ఇంకా పారిపుధ్యానికి నోచుకోవడం లేదు. ఎన్ని చర్యలు చేపట్టినా, 2030 నాటికి ప్రపంచస్థాయిలో 2.8 బిలియన్ జనాభాకు కనీస పారిపుధ్య సౌకర్యాలు లభించని స్థోత్రి.

శుభ్రమైన తాగునీలితో పాటు, పారిపుధ్యం మెరుగుపడితే సంవత్సరానికి 8,20,000 మంది ప్రాణాలను కాపాడవచ్చని, దీనికి ఇప్పుడు తీసుకుంటున్న చర్యల్ని నాలుగురెట్లుగా పెంచాలని ఈ నివేదిక ప్రస్తావించింది.

అంశం : పదమూడు - వాతావరణం (Climate) :

సుస్థిరాభివృద్ధి నీర్దేశిత 17 లక్ష్యాల్లో అత్యంత ప్రాధాన్యత, ప్రామాణ్యత గలిగిన అంశం దిగజారుతున్న వాతావరణ పరిస్థితులే! భూతాపం పెరగడంతో, యావత్ ప్రపంచం ప్రకృతి విపత్తులతో విలపిల లాడుతున్నది. దాదాపు అన్ని దేశాలకు, ప్రాంతాలకు ధృవాలకు గత దశాబ్దాల కాలంగా ఇది అనుభవంలోకి వస్తున్నది. సాధారణ ఉప్పోస్తులు కనుమర్యాగ్ని, అత్యధిక ఉప్పోస్తులు ప్రపంచ వ్యాపితం కాగా, హిమానీసాధాలు శీఘ్రుతిన కరగడం, మట్టాలు పెరగడం, సముద్రాలు వేడెక్కడం అతి, అనావ్యప్తి సర్వాంతర్యామిగా మారడం గత చాలా కథానాల్లో చూసాం. ఐక్యరాజ్యమితి నేడు ఈ అంశం చుట్టే ఆలోచనలు చేస్తూ లక్ష్యాల్ని, కాలాన్ని (ట్రైమ్) నీర్దేశించడం చేసినా, ఈ లక్ష్యాలవైపు ఏ దేశము కూడా పయనించలేకపోతున్నాయి. ఇది ఏ ఒక్క ప్రాంతానికో, దేశానికో పరిమితం కాకపోవడంతో, అన్ని దేశాలు కలిసికట్టగా పనిచేయాల్సిందే!

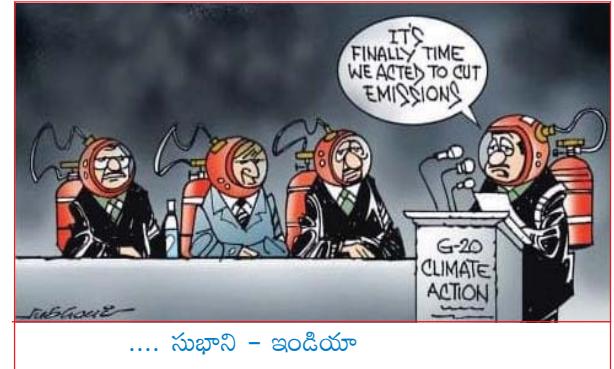
భూతాపాసికి ప్రధాన కారణం పారిశ్రామీకరణ, వాహనాల పెరుగుదల, శిలాజీ ఇంధసాల విష్టులవిధి వినియోగం, ధర్మర్త విద్యుత్ కేంద్రాలు మొదలగునవి కాగా శీప్రుగతిన తరగుతున్న అడవులు, ఇతర ప్రకృతి సంపదాలు. అందుకే ముందు కర్పున ఉద్దారాలను తగ్గించాలని, ఉప్పోస్తుల్ని సాధారణ ఉప్పోస్తు కన్నా 1.5°C మించి పెరగకుండా చర్యలు తీసుకోవాలనే పరతుల్ని పెట్టి, దీన్ని 2030 నాటికి సాధించాలనేది ఏరాన తీర్మానం. కానీ, పరిస్థితులు ఆశాజనకంగా లేవనేది ఈ నివేదిక గణాంకాలు తెలుపుతున్నాయి.

2015 నాటి పారీస్ ఒప్పందం ప్రకారం కర్పున ఉద్దారాల్ని తగ్గిస్తూ, ఉప్పోస్తును పారిశ్రామిక విష్పవం (1850-1900) నాటి స్థాయికి తీసుకెళ్లలేక పోయినా, కనీసం నాటి స్థాయికన్నా 1.5°C మించి ఉప్పోస్తు పెరగకుండా చూడాలి. కానీ, కోవిడ్ మమ్మారి కాలంలో కార్బన్ డయాక్షెడ్ విడుదల 5.2 శాతం తగ్గడం జరిగినా, తిరిగి 2021లో ఇది 6 శాతం పెరిగింది. దాదాపు గత 8 సంవత్సరాలుగా (2015 నుంచి) భూ ఉప్పోస్తులు గతంలో ఎన్నడు లేనంతగా పెరిగిపోతున్నట్లుగా గణాంకాలు తెలుపుతున్నాయి. దీని ప్రభావంతో ప్రతీ సంవత్సరం 560కి పైగా ప్రకృతి విపత్తులు సంభవిస్తాయని 2100 నాటికి 30 నుంచి 60 సెం.మీ. సముద్ర మట్టాలు పెరిగే అవకాశముందని నివేదిక హెచ్చరించింది.

అంటే, నేటి 10 సం.ల పిల్లలు, 2100 నాటికి 1.5°C నుంచి 3°C అధిక ఉప్పోస్తుల్ని చవిచూడాల్సి వస్తుంది. ప్రపంచవ్యాపితంగా

3.3 నుంచి 3.6 బిలియన్ జనాభా అధిక ఉప్పోస్తులను ఎదుర్కొప్పాల్సి వుంటుంది. (ఉన్నపూరు శీతల గదుల్లో వుంటారు). దీని ద్వారా సంభవించే కరువుకాటకాలకు 700 బిలియన్ జనాభా తమ ఆవాస ప్రాంతాల్ని పదలాల్సి వస్తుంది.

జప్పానున్న ప్రపంచ రాజకీయ వాతావరణాన్ని చూస్తే, వాతావరణ మార్పులనియంత్రణ సాధ్యమేనా అనిపిస్తుంది.

.... సుభాని - ఇండియా

అంశం - పద్మాల్లు - సముద్ర జలాల పరిరక్షణ

(Sea water protection):

ప్రకృతివరణం కథనాలలో సముద్రజలతో పాటు, ఇతర నీటి ఆవాసాల గూర్చి, ధృవాల వద్ద గల నీటి పరిస్థితిని విఫలంగా చర్చించింది! ఏడవ నివేదిక సముద్ర ఆవాసం గూర్చి ప్రస్తావిస్తూ, మరో మానవ తప్పిదాన్ని, బాధ్యతా రాపిత్యాన్ని ఎత్తి వట్టింది. 2021లో జరిగిన ఓ పరిశోధనలో ప్రపంచ సముద్రాలన్నించీలో 17 బిలియన్ మెట్రిక్ టన్నుల ప్లాస్టిక్ వివిధ రూపాల్లో చేరుతున్నట్లు తెల్పింది. తీర ప్రాంతాల్లో 85 శాతంకు పైగా సముద్ర జలాలు ప్లాస్టిక్ వ్యర్థాలతో నిండిపోయాయి ప్లాస్టిక్ వినియోగాన్ని నియంత్రించక పోతే, 2040 నాటికి ఇంతకన్నా రెండు, మూడింతల ప్లాస్టిక్ వ్యర్థాలు సముద్రాల్ని చేరి, యావత్ సముద్ర జీవిరాశిని డిపిరి సలవకుండా చేస్తుంది. (ఈ సందర్భంగా మానవ / ఇతర జంతువుల శరీరంలో, రక్తంలో ప్లాస్టిక్ సూక్ష్మ రూపాల్లో ఎలా చేరుతున్నదో మరో కథనంలో చూద్దాం!). దీనికి విరుగుడు ప్లాస్టిక్ వినియోగాన్ని నిషేధించడమే! కానీ దీని అమలు ఎలా వుంటుందో, వుండో భారతదేశమే చక్కని ఉదాహరణ కాదా..

నివేదికలో పొందుపరిచిన 17 అంశాల గణాంకాలల్లో ఇక్కడ కేవలం ఏడు అంశాల గణాంకాల్ని ప్రాధాన్యతా ధృష్టితో ప్రస్తావించడం జరిగింది. జరిగిన నష్టాన్ని తిరిగి పునరుద్ధరించలేకున్నా జరగబోయే నష్టాన్ని ఆపగలిగితే ఈ భూమాత ధన్యురాలే! అయితే ఇది ప్రజా సంకల్పంతోనే జరగాలి.

(వచ్చేసంచికలో ప్రకోపంతో భూగోళాన్ని చూద్దాం!)

- డా॥ లభ్యాయ్ గాండ్రు, ,

m : 9440116162

e : drglachaiyah@gmail.com

నక్కల తెగ స్వామి మూట వైశిష్ట్యం

గిరిజన తెగల్లో జంతువు పేరుతో పిలువబడే నక్కల తెగ ప్రత్యేకమైది. తెలుగు రాష్ట్రాల్లో విస్తరించి ఉన్న నక్కల వారు తమ సంస్కృతిని అనుసరించి సంప్రదాయవేట, చిరు వ్యాపారాలు చేసుకుంటా సంచారం చేస్తారు. వీరు వేటలో నక్కలను వేటాడి ఇష్టంగా తింటారు కాబట్టి నక్కలోళ్ళ అనే పేరు శీరపడింది. అలాగే ప్రకృతిలోని విధిధ రకాల పిట్టలను వేటాడి తినడమే గాక అమ్ముతారు కాబట్టి ‘పిట్టలోళ్ళ’ అనే పేరు కూడా ఉంది. ఇంకా వీరిని గువ్వలోళ్ల, పార్థి, కర్ణికారన్ అనే పేర్లతో పిలుస్తారు. వీరు దేశంలో గుజరాత్, రాజస్థాన్, మధ్యప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, తమిళనాడు, కర్ణాటక రాష్ట్రాల్లో విస్తరించి ఉన్నారు. వీరు ప్రత్యేకంగా మాటల్లాడే భాష వాట్టి భాష. తమకు తాము భాషలో వాట్టి వాలా అని చెప్పుకుంటారు.

నక్కల వారి యొక్క శరీరం ఎత్తు, ధారుడ్యం, నడక, వేషధారణ, దుస్తులు, ఆభరణాలు ఆస్తికరంగా ఉంటాయి. పురుషులు పాచడమైన జాట్లు బూర మీసాలు కలిగి ఉంటారు. తలవెంట్లుకలు బయటికి కనిపించకుండా రుమాలును తలచుట్టు చుట్టుకుంటారు. స్త్రీలు చీర లేదా ఛీని, జాకెట్ ధరిస్తారు. పొదాలకు చీర సింగులు తాక కుండా పైకి కట్టుకుంటారు. కొళ్ళకు వెండిపట్టిలు ధరించడం అవధి త్రంగా భావిస్తారు. మొడలో ప్లాస్టిక్ పూసలు, జంతువుల కొమ్ముల నుండి తయారు చేసుకొన్న పులి గోర్కు మొడలో ధరిస్తారు. చేతులకు రాగి, ఇత్తడి కంచుంగరాలు తయారు చేసుకొని ధరిస్తారు.

తెలంగాణలో విస్తరించిన నక్కల వారు మాత్ర ఆరాధకులు శక్తి దేవతలను పూజిస్తారు. ఇక్కడ పన్చిండు గోత్రాల వారు ఉన్నారు. ఇవి నొకడ్ వాలా, శింగిడి వాలా, రథ్ నోవాలా, నామావాలా, జాబో వాలా, గుజ్జడోవాలా, కాళీవాలా, సేల్వూలా, పేకత్వాల, వాగే వాలా, ఇస్టి వాలా, ఫోకత్వాల అనే పేర్లతో ఉన్నవి. ఈ గోత్రాల వారికి వంశ దేవతలుగా ఎల్లమ్మ తల్లి, పెద్దమ్మ తల్లి, దుర్దమ్మ తల్లి, పోచమ్మ తల్లి, మాంకాళమ్మ తల్లి, మైసుమ్మ తల్లి మహాశక్తి అనే దేవతలు ఉంటాయి. ఈ దేవతల విగ్రహాలను అత్యంత పవిత్రంగా స్వామి మూటలో భద్రపరుచుకుంటారు. తాము బ్రతుకుదెరువు కోసం సంచారం చేస్తున్నప్పటికీ తమకు వంశపోరంపర్యంగా సంక్రమించిన స్వామి మూటను మాత్రం పవిత్రంగా చూసుకుంటారు. ఈ స్వామి మూట ఆరాధకులే నక్కల వారు. తమ అస్తిత్వ మనుగడ ఈ స్వామి మూటతోనే ముడిపడి ఉంటుంది.

గుడి నిర్మాణాలు :

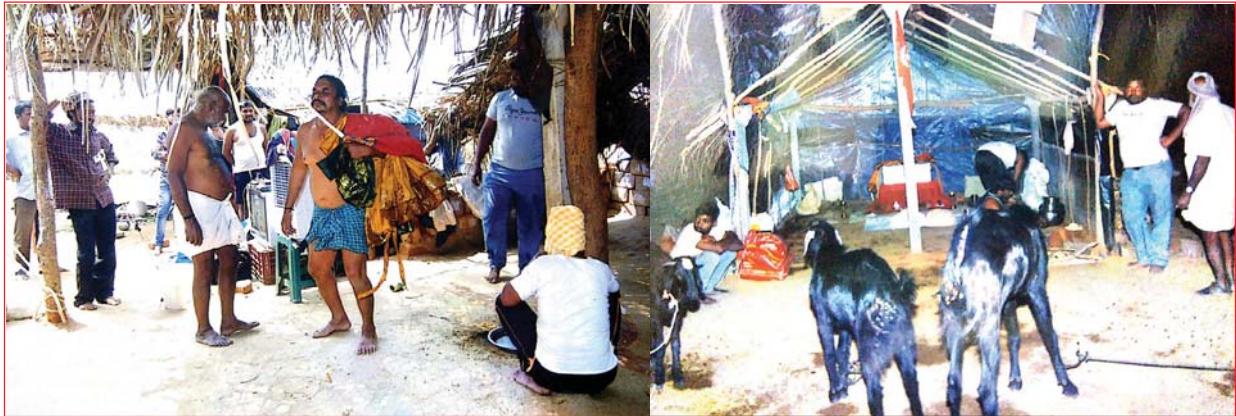
తెగలోని పన్చిండు వంశాలవారు వారి వారి వంశ దేవతలకు సంబంధించిన దేవతల విగ్రహాలను భద్రపరుచుకునే స్వామి మూటను, వంశాల వారీగా నిర్మించుకున్న గుళ్ళలో నిలుపుకుంటారు. ఒక నక్కల గూడెంలో ఎన్ని వంశాల వారుంటే అన్ని వంశాల వారు గూడెంలో వంశానికి ఒక గుడి చొప్పున సామూహికంగా నిర్మించుకుంటారు. ఉదాహరణకు ఒక గూడెంలో నాలుగు వంశాల వారు ఉంటే, నాలుగు వంశాల వారు ఎవరికి వారు ప్రత్యేకంగా గుడిని నిర్మించుకొని స్వామిమూటను ఉంచుకుంటారు. అయి వంశాల్లో ఆర్థికంగా లేనివారు గుడిసెలుగాని, దేరాల రూపంలో గుడిని నిర్మించుకోవడం జరుగుతుంది. ఆర్థికంగా ఉన్న వంశస్తులు శాశ్వత నిర్మాణాలు చేసుకోవడం కనిపిస్తుంది.

పూర్వం స్వామిమూటను భద్రపరుచుకునే విధానం-పద్ధతులు :

“పూర్వం నక్కలవారు సంచారం చేసేటప్పుడు, వీరి వంశదేవతలను కూడా వెంట తీసుకొని వెళ్ళేవారు. ఒక పలను (జోల నంచి లేదా పెట్టికె) తయారు చేసుకొని, ఆ పలలో ఒకపక్క దేవతల విగ్రహాలను గుడ్డలో చుట్టుకొని, మరొక పక్క దేంచక, కసాలి వాద్యాలను అవు మీద వేసుకొని వీరితో పాటే స్వామి మూటను తీసుక వెళ్లటం జరిగేది. వీరు ఏదైనా గ్రామం బయట దిగినట్లుయితే, అక్కడ స్వామి మూటను నిలిపేందుకు ప్రత్యేకంగా గుడారం వేసుకునేది. అందులో పూజారి బాధ్యతగా స్వామిమూటను కాపలాకాస్తూ పడుకునే వాడు. వీరు మొదట వంశదేవతలను కొత్తగుడ్డలో పరుచుకున్నారు. కొన్ని సంవత్సరాలకు తుమ్మచెక్కతో పెట్టేలు తయారు చేయించుకొని అందులో భద్రపరుచు కున్నారు. ఆ పెట్టేలు పగిలిపోవడంతో ప్రస్తుతం ఇనుప సందుగలు తయారు చేయించుకొని వాటిల్లో భద్రపరుచు కుంటున్నారు.

పూర్వం గుడారాల్లో దేవతల విగ్రహాలకు సంబంధించిన స్వామి మూటను నేలమీద ఉంచకుండా మంచె మీద నిలుపుకొనేది ప్రస్తుతం కూడా గర్భగుడిలో స్వామిమూటను మంచె మీదనే నిలుపుకుంటారు. గుడి నిర్మించుకోలేని ఝితిలో ఉన్న నక్కల వంశస్తులు స్వామి మూటను వారి వంశానికి సంబంధించిన స్థలంలో గుడారం నిర్మించుకొని అందులో మంచె వేసి, ఆ మంచెమీద స్వామి మూటను సందుగలో నిలుపుకుంటారు. ఆ గుడారంలోకి కోడి, కుక్క ఇతర జంతువులు

ఏవీ పోకుండా గుడారం చుట్టూ వలను కట్టుకొని జాగ్రత్త పరుచు కుంటారు. పీటి దేవతలకు చెందిన గుడి నిర్మాణాలు గాని గుడారాలు గాని తూర్పుముఖంగా నిర్మించుకోవడం ఆచారంగా ఉంది.

తెలంగాణ ప్రాంతంలోని నక్కల తెగలోని పన్నెండు జాతులు లేదా వంశాల వారీగా ఉదాహరణకు నొకడ్వాలా వంశానికి ఎల్లమ్మెదేవత ప్రధాన దేవత. ఈ దేవతతో పాటు ఇతరదేవతలు పెద్దమ్మ, పోశమ్మ, దుర్గమ్మ, మైసమ్మ వంటి దేవతలుంటాయి. అయితే ఈ నొకడ్ వంశానికి చెందిన అందరిళ్లలో ఎల్లమ్మ దేవత వెండి విగ్రహం ఉంటుంది. ఈ రకంగా మిగతా వంశీయుల వంశదేవతల విగ్రహాలు కూడా అందరిళ్లలో ఉంటాయి. కానీ విగ్రహాన్ని ఇంట్లో ఉంచుకోకుండా సామూహికంగా వంశాల వారీగా ఎవరి వంశదేవతకు వారు నిర్మించుకున్న గుడిలోని స్వామి మూటలో భద్రపరుచు కుంటారు. ఆ “స్వామి మూట”లోని విగ్రహాలను అందరివిగానే భావించుకొని, వంశీయులంతా సామూహికంగా పండుగ చేసుకుంటారు. “ఒక నక్కల గూడెంలో నొకడ్వాలా, వాగేవాలా, సేల్వాలా, ఇస్లీవాలా, సకత్తవాలా వంటి వంశాలున్నపుడు ఇందులో నొకడ్వాలా, వాగేవాలా, సేల్వాలా, సకత్తవాలా వంశీయుల కుటుంబాలు ఎక్కువగా ఉంటే వారంతా ఏ వంశానికి వారు సామూహికంగా ఒక గుడిని గాని, గుడారాన్ని గాని నిర్మించుకొని అందులో విగ్రహాలను భద్రపరుచుకుంటారు. అయితే గూడెంలో మిగతా వంశీయుల కుటుంబాలు ఎక్కువగా ఉండి కేవలం ఒక వంశం ఉదాహరణకు ఇస్లీవాలా కుటుంబం ఒకటే ఉంటే, వారికి సంబంధించిన ప్రధాన దేవత మైసమ్మ. ఆ దేవత విగ్రహంతో పాటు, ఇతర దేవతలను ఆ కుటుంబం స్వామి మూటలో తన ఇంటిలో అటుకు మీదగాని లేదా ఇంటిలోనే సగభాగం పరదాగట్టి అందులో మంచేవేసి, ఆ మంచేమీద ఈతచాపలు పరిచి భద్రపరుచు కుంటారు. ఎట్టి పరిస్థితుల్లో విగ్రహాలను నేలమీద ఉంచరు. స్త్రీలు తగలకుండా, అంటుమట్టు కాకుండా నిబిధతతో పవిత్రంగా చూసుకుంటారు. స్త్రీలు నెలసరి మట్టు అయినప్పుడు మూడు రోజులు స్వామిమూట ఉన్న వైపుకు వెళ్లకుండా జాగ్రత్తగా ఉంటారు. ఆ కుటుంబం ఇంటి పక్కన తన స్థలం ఉంటే ప్రత్యేకంగా చిన్న గుడినే వేసి, అందులో మంచేమీద స్వామి మూటను నిలుపుకొని జంతువులు, ఇతరలైప్పురు

ముట్టుకోకుండా జాగ్రత్తగా చూసుకుంటారు. దేవతలకు చెందిన స్వామి మూటను తెగవంశస్థులు ఒక చెట్టు నీడను ఆసరాగా చేసుకొని గుడిని నిర్మించాలని కూడా భావించరు. ఎందుకంటే ఆ చెట్టును ఇతరులైప్పురు ముట్టుకున్నా దేవతలు అప్పిత్రమవుతాయని విశ్వాసిస్తారు.”²

ఒక కుటుంబంలో తండ్రికి వంశపారంపర్యంగా సంక్రమించిన దేవతల విగ్రహాలను తన కొడుకుల్లోని పెద్ద కొడుకుకు పవిత్రంగా బాధ్యతగా అందిస్తాడు. వాటిని కొడుకులు కలిసికట్టగా వంశ పారంపర్యంగా వచ్చిన ఆస్మిగా భావించి భద్రపరుచుకుంటారు. అయితే కొన్ని కుటుంబాల్లో అన్నదమ్ముల మధ్య తగాదాలు రావడంతో ఆ దేవతల విగ్రహాలను పంచుకోవడమో, కొత్త విగ్రహాలను చేయించు కోవడమో జరుగుతుంది. అటువంటి సందర్భాల్లో ఎవరింటి దగ్గర వారు విగ్రహాలను స్వామిమూటలో భద్రపరుచుకొని ప్రత్యేకంగా గుడిని నిర్మించుకోవడమో లేదా వంశానికి చెందిన దేవత గుడి ఉంటే అందులోని స్వామిమూటలో భద్రపరుచుకోవడం జరుగుతుంది. జీవితంలో ఒకస్థానానికి దేవతలకు పండుగ చేయాలని అంటారు.

దేవతల విగ్రహాలు :

స్వామి మూటలో భద్రపరుచుకునే దేవతల విగ్రహాలు నక్కల తెగలోని పన్నెండు జాతులకు లేదా వంశాలకు చెందినవే ఉంటాయి. ఈ పన్నెండు వంశాల్లోని నొకడ్వాలా, నామావాలా, శింగిదేవాలా, జాట్లోవాలా, రఘ్నోవాలా వంశస్థుల ప్రధాన దేవత ఎల్లమ్మతల్లి. వీరంతా ఎల్లమ్మతల్లి విగ్రహాన్ని తయారు చేయించుకుంటారు. ఇతర వంశస్థులైన గుజ్జుడ్వోవాలా మరియు వాగేవాలా పెద్దమ్మదేవరను కాలివాలా దుర్గమ్మను, ఇస్లీవాలా మైసమ్మను, సేల్వాలా పోశమ్మను, పెక్కెత్తవాలా మహాశక్తి దేవతను, చెకట్టవాలా మాంకాళమ్మ దేవత విగ్రహాలను తయారు చేయించుకుంటారు. ఈ పన్నెండు వంశాల్లో ఒకరి వంశానికి చెందిన ప్రధాన దేవత మరొక వంశానికి చిల్లర దేవత (ఇతర దేవతలు)లు అప్పతారు. అయి వంశాల వారు ప్రధాన దేవత విగ్రహాలతో పాటు చిల్లర దేవతల విగ్రహాలను కూడా వెండితో తయారు చేయించుకొని పూజిస్తారు. ఒక్కస్థానానికి ప్రధాన దేవతతో పాటు, వంశపారంపర్యంగా కొలిచే చిల్లర దేవతలు నియమంగానే ఉంటాయి.

పూర్వకాలంలో నక్కల తెగవారు మెరుగైన ఆర్థిక స్థితిలేక అడవిలో

సంప్రదాయ వేట చేస్తా, జీవించే వీరు తమ వంశ దేవతల ప్రతిరూపాలుగా సీతాఫలం ఆకులు, తమలపాకులను పూజించారు. కొద్ది కొద్దిగా ఆర్థిక స్థితి మెరుగైన తర్వాత ఇత్తడి మరియు వెండితో విగ్రహాలను చేయించుకొని పూజించడం మొదలు పెట్టారు. ఇదంతా గత మూడు తర్వాత నుండి పరిణామం జరిగిందంటారు తెగ పెద్దలు. నక్కలవారు నివసించే బెంగుళూరు, గుజరాత్ ప్రాంతాల్లో ఇత్తడి విగ్రహాలను, ఆంధ్ర, తెలంగాణ ప్రాంతాలోని నక్కలవారు ఎక్కువగా వెండి విగ్రహాలను చేయించుకుంటారు. ఇది వారిపారి వంశాల ఆర్థిక స్థితినిబట్టి, ఇత్తడి, వెండి విగ్రహాలను చేయించుకోవడం కనిపిస్తుంది.

గంగమ్మ పండుగ:

స్వామి మూటలో భద్రపరుచుకున్న పూజలి ధరించే పట్టువస్తూలు ప్రతీ సంవత్సరం దేవతలకు పండుగ సందర్భంలో మేకపోతులను బలిచ్చిన రక్తంతో అర్పితమై ఉంటాయి. వాటిని శుద్ధి చేయకుండానే పవిత్రంగా స్వామి మూటలో దేవతల విగ్రహాలతో పాటుగా భద్రపరుస్తారు. ఈ వస్తూలు పాతబడితే గంగమ్మకు పండుగ చేసి గంగలో వదులుతారు. ఈ సందర్భంగా చేసే పండుగే గంగమ్మ పండుగ అంటారు. పండుగను అయిదు, ఏడు, తొమ్మిది సంవత్సరాలకు ఒకసారి ‘పల్ల’ దేవునికి చూషుకొని ‘పల్ల’తో పండుగ చేయమని వ్యేపి పండుగను సామూహికంగా చేస్తారు. ఈ పండుగను నక్కలతెగలోని నొకడ్వాలా వంశస్థులు మినహా మిగతా వంశస్థులైన ఇస్తేవాలా, సేల్వాలా, వాగేవాలా, కాలివాలా, చోకట్వాలా, సక్తివాలా వంశస్థులు చేస్తారు. అయితే నొకడ్ వాలా వంశస్థుల దేవత ఎల్లమ్మతల్లి గంగలోనే నిలిచి ఉంటుందని, గంగమ్మకు పండుగ చేసే సంప్రదాయం లేదని చెప్పారు.

గంగమ్మ పండుగను దసరా లేదా శివరాత్రి పండుగ సందర్భంలోనే చేస్తారు. వంశదేవతల గుడి దగ్గర యాటపోతులను కట్టి, గంగకు స్వామి మూటలోని పాత వస్తూలను తీసుకొని దేంచుక, కనొలి వాద్యాలు మొగిస్తా గంగకు వెళ్లారు. గంగ దగ్గర పురుషులు పొయ్యి ఏర్పాటు చేసి, గోధుమ రొట్టెలు, గోధుమ లడ్డులు కడాయిలో కాలుస్తారు. గంగమ్మకు దీపం పెట్టి కల్పు సారా, గోధుమరొట్టెలు, గోధుమ లడ్డులు సమర్పించి, పాతవస్తూలను గంగలో వదులుతారు. గూడెం వారంతా ప్రసాదంగా రొట్టెలను, కల్పుసారా సేవిస్తారు. ఆ రోజు రాత్రి ఆటపాటలతో జాగారం చేస్తారు. మరుసటి రోజు ఉదయం గంగమ్మకు బలిచ్చిన యాటపోతు మాంసంతో భోజనాలు చేస్తారు. గంగలో వదిలిన పాతవస్తూల స్థానంలో కొత్తవస్తూలను

స్వామి మూటలో చేర్చుతారు.

ఇంట్లో ఎవరికైనా జబ్బు చేసినా, ఏదైనా సమయ వచ్చినా, స్వామి మూటను తాకినిఱా అని దేవతలకు ‘పల్ల’ చూయించు కుంటారు. వీరి సామాజిక మనుగడలో ఏ ఆటంకం కలిగినా స్వామి మూట అపవిత్రమైనట్లుగా భావిస్తారు. స్వామి మూట ఇంట్లో ఉంటుంది కాబట్టి దేవతలు ఇంటి పైన ఉంటారని, స్త్రీలను ఇంటి పైకి ఎక్కునియరు. ఇంకా స్వామి మూటలో భద్రపరిచే దేవతల విగ్రహాలు వెండితో చేస్తారు కాబట్టి పెళ్ళన స్త్రీలు కాళ్ళకు వెండి ఆభరణాలు ధరిస్తే అపవిత్రమవుతాయని ధరించడం నిషేధించిన తెగ నక్కల తెగ. దీనిని బట్టి తమ వంశదేవతల పట్ల ఆచారాల పట్ల ఎంతటి నిబట్టత కలిగి ఉంటారో తెలుస్తుంది. దీనిని దసరా, శివరాత్రి పండుగ సందర్భంలోనే విపులుతారు. మిగతా సందర్భాల్లో విప్పితే దేవతలు మేకపోతులను బలియుమని కోరుతాయని అందుకే విపుకుండా జాగ్రత్తగా మసులుకుంటారు.

నక్కల తెగ సాంస్కృతిక జీవితానికి తమ అన్నిత్వ మూలాలకు ప్రతీకి స్వామి మూట. మాత్ర ఆరాధకైన వీరు కేవలం శక్తి దేవతలను కొలుస్తా తమ మనుగడకు కావలసిన ఆత్మస్థేర్యాన్ని, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పొందుతూ జీవిస్తున్నారు. తమ జీవితంలో స్వామి మూటను పవిత్రంగా చూసుకుంటే అందులోని దేవతలు తమ జీవితాలను బాగా చూసుకుంటాయని విశ్వాసంతో జీవిస్తున్న అరుదైన గిరిజన తెగగా ప్రత్యేకంగా చెప్పవచ్చు, వీరు స్వామి మూటను చూసుకునే పవిత్రత ద్వారా వీరి సంస్కృతిలోని వైభవం, ఆచరణ గొప్పగా కనిపిస్తుంది.

విషయదాతలు:

- వాగేవాలా ఇస్తారి, వయస్సు 65, నర్సాయిపల్లి గ్రామం, మద్దారు మండలం, సిద్ధిపేట జిల్లా-ఇంటర్వ్యూ
- మొటో పరుశురామ్, వయస్సు 60, బానాజీపేట గ్రామం, రఘునాథపల్లి మండలం, జనగాం జిల్లా-ఇంటర్వ్యూ
- జోదావత్ ధర్మ, వయస్సు 50, బానాజీపేట గ్రామం, రఘునాథపల్లి మండలం, జనగాం జిల్లా-ఇంటర్వ్యూ
- జోదావత్ మల్లయ్, వయస్సు 65, బానాజీపేట గ్రామం, రఘునాథపల్లి మండలం, జనగాం జిల్లా-ఇంటర్వ్యూ

- కత్తి మల్లయ్, పరిశోధక విద్యార్థి

m : 9949169773

e : basanisuresh75@gmail.com

6

మితిమీరితే.. విషతుల్యమే!

శోగ్యానికి ఆకుకూరలు ఎంతో మేలు చేస్తాయి. కానీ, మితిమీరిన పురుగు మందుల వినియోగంతో.. ఆకుకూరలు విషతుల్యంగా మారుతున్నాయి. ఈ క్రమంలో రైతులు పురుగు మందులను తక్కువగా వాడుకోవాలని రాజేంద్రనగర్ ఉద్యోగ విశ్వవిద్యాలుయం అధికారులు సూచిస్తున్నారు. తప్పునిసరి పరిశీతులలో కొన్ని మందులను సరైన పద్ధతులు, మోతాదులో వాడుకోవచ్చని చెబుతున్నారు. ఆయా రకాల ఆకుకూరలకు ఆశించే చీడపేడలు, తెగుళ్ళ గురించి వివరిస్తున్నారు.

మంతికూర: మంతికూరలో మొదలుకుళ్ళ తెగులు వచ్చే అవకాశం ఎక్కువు. ఈ తెగులు భూమిలో ఉండే రైజ్‌కోనియా సాలాని అనే శిలీంద్రం వల్ల సోకుతుంది. కాండం మొదలు భాగంలో మచ్చలు ఏర్పడి కుళ్ళపోతాయి. దీంతో లేత మొక్కలు నేలపై వాటిపోతాయి. ఈ తెగులు నివారణ కోసం కిలో విత్తనానికి 3 గ్రా. కార్బోండజిమ్‌తో విత్తన శుద్ధిచేయాలి. లేదా లీటర్ నీటిలో 1 గ్రా. కార్బోండజిమ్ లేదా 3 గ్రా. కాపర్ ఆక్సీక్లోరైడ్‌ను కలిపి నేలను తడపాలి. అయితే వారం రోజుల వ్యవధిలో రెండుమూడు సార్లు నేలను తడుపుకోవాలి. తేమతో కూడిన చల్లని వాతావరణంలో మెంతిలో సరోస్టోరా ఆకు మచ్చ తెగులు ఎక్కువగా వ్యాపిస్తుంది. దీని నివారణకు లీటర్ నీటిలో 1 గ్రా. కార్బోండజిమ్ కలిపి, వారం రోజుల వ్యవధిలో రెండుమూడు సార్లు పిచికారీ చేసుకోవాలి. లేదా కిలో విత్తనానికి 1 గ్రా. కార్బోండజిమ్‌తో విత్తనశుద్ధి చేసుకోవాలి.

తోటకూర: తోటకూరను ఆశించే తెగుళ్ళతో ముఖ్యమైనది తువు తెగులు. ఈ తెగులు ఆశించిన ఆకుల అడుగు భాగాన తెల్లని బుడిపెల్లా కనిపిస్తాయి. ఆకుల పైభాగంలో పసుపురంగు మచ్చలు ఏర్పడతాయి. ఈ తెగులు నివారణ కోసం లీటర్ నీటిలో 2.5 గ్రా. మాంకోజెబ్ కలిపి, వారం రోజుల వ్యవధిలో రెండుమూడు సార్లు.. పైరు బాగా తడిసేలా పిచికారీ చేయాలి. ఈ సమయంలో ఆకుల అడుగు భాగం పూర్తిగా తడిసేలా ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకోవాలి. దీనితోపాటు లీటర్ నీటిలో 2 మి.లీ. మలాధియాన్ కలిపి పిచికారీ చేస్తే.. ఆకు ముడత, ఆకులను కొరికి తినే గొంగళిపురుగులనూ నివారించవచ్చా.

కొత్తమీర: కొత్తమీరను దాదాపు అన్ని కూరల్లోనూ వినియోగిస్తారు. అంతేకాకుండా.. పచ్చి ఆకులనే సలాడ్ రూపంలోనూ తీసుకుంటారు. కాబట్టి, కొత్తమీర పంటలో పురుగుల మందులను వాడకపోవడమే మంచిది. కానీ, విత్తనపు పంటగా వదిలినప్పుడు మందులను కొంతవరకూ వాడవచ్చు. కొత్తమీరను ఆశించే బాడిద తెగులను నివారణకు లీటర్ నీటిలో 3 గ్రా. చొప్పున నీటిలో కరిగే

గంధకపు పొడిని కలిపి పిచికారీ చేయాలి. చేసులో మురుగునీటి సదుపాయం లేనప్పుడు మాగు తెగులు ఉధృతి ఎక్కువగా ఉంటుంది. దీంతో విత్తనాలు కుళ్ళపోతాయి.. మొక్క శాతం తగ్గపోతుంది. గింజలు మొలకెత్తిన తర్వాత కూడా నారు మొక్కల మొదట్లు మెత్తబడిపోతాయి.. మొక్కలు ఎండిపోతాయి. దీని నివారణ కోసం నారుమళ్ళను ఎత్తుగా ఉండేలా తయారు చేసుకోవాలి. చేసులో నీరు నిలువ ఉండకుండా చూసుకోవాలి. కిలో విత్తనానికి 3 గ్రా. దైర్మ్ లేదా కాపర్ ఆక్సీక్లోరైడ్ కలిపి నారుమడిని వారం రోజుల వ్యవధితో రెండుమూడు సార్లు బాగా తడపాలి.

పాలకూర : పాలకూరను ఆకుమచ్చ తెగులు ఆశిస్తుంది. ఆకులపై మచ్చలు ఏర్పడటం వల్ల మార్కెట్లో సరైన రేటు రాదు. దీంతోపాటు పేనబంక, ఆకులను తినే గొంగళి పురుగులు కూడా ఆశిస్తాయి.

గొంగూర : గొంగూరలోనూ ఆకుమచ్చ తెగులుతోపాటు రనం పీల్చి పురుగులు, గొంగళి పురుగులు ఆశిస్తాయి.

బచ్చచి కూర : ఈ పంటలో కాండం కుళ్ళ తెగులు, ఆకు మచ్చ తెగులు ఆశించి సష్టపరుస్తాయి.

కరివేపాకు : కరివేపాకులో ఆకుమచ్చ తెగులు, గొంగళి పురుగులు, సిల్వెడ్ నల్లి, పిండి పురుగులు ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి. పిండి పురుగు ఆశించిన కొమ్మలను తీసివేస్తే.. వాటి పెదద కొంత వరకూ తగ్గుతుంది.

పుదీనా : పుదీనాలో కాండం కుళ్ళ తెగులు, ఆకుమచ్చ తెగులు, ఆకులను తినే పురుగుల ఉధృతి ఎక్కువ.

పైన తెలిపిన అన్ని రకాల ఆకుకూరల సస్యరక్షణకు.. లీటర్ నీటిలో 2-5 గ్రా. చొప్పున మాంకోజెబ్ లేదా 1 గ్రా. చొప్పున కార్బోండజిమ్ మందులను కలిపి పైరుపై పిచికారీ చేయాలి. వైరెట్సు వ్యాప్తిచేసే రనం పీల్చి పురుగులను నివారించడానికి.. లీటర్ నీటిలో 2 మి.లీ. చొప్పున డైవిఫోయెట్ లేదా క్వీనాల్ఫాస్ లేదా ఫిష్ట్రానిల్ మందులను పిచికారీ చేయాలి. కరివేపాకుపై మాత్రం గంధకం ఉన్న మందులను వాడవద్ద. ఆయా ఆకుకూరల్లో కాండం కుళ్ళ తెగులు ఆశించినప్పుడు లీటర్ నీటిలో 3 గ్రా. కాపర్ ఆక్సీక్లోరైడ్ కలిపి నేలను బాగా తడపాలి.

అనబోయిన స్ప్రోమి,
m : 9963 87 2222
e: swamyannaboina@gmail.com

విద్దులకు శిక్షణనిచ్చే కథలు

ఏ దేశం, ఏ జాతి బాలల్ని, వాళ్ళ సాహిత్యాన్ని పట్టించుకోదో ఆ దేశం, ఆ జాతి అభివృద్ధిని డొహించలేం. పిల్లల మానసిక, బౌద్ధిక వికాసానికి తోడ్పడే చక్కని సాహిత్యాన్ని వారసత్వంగా అందించాల్సిన బాధ్యత కుటుంబం, ఉపాధ్యాయులతో పాటు మనందరి మీద ఉంది. ఆ దిశగా కృషి చేసిన ‘చిల్డన్స్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ’ బాలచెలిమి ఉమ్మడి పది జిల్లాల వారీగా బాలసాహితీవేత్తలు రాసిన ‘పెద్దలు రాసిన పిల్లల కథలు’ వది నంకలనాలుగా ఇప్పుడు వెలువరించిది. ఆ పది జిల్లాల ‘పెద్దలు రాసిన పిల్లల కథలు’ దక్షన్ల్యాండ్ పారకులకు పరిచయం చేయడంలో భాగంగా ‘సిజమాబాద్ జిల్లా - పెద్దలు రాసిన పిల్లల కథలు’

దేశంలో ఉద్యమాలకు కొదవ లేదు. సమస్యలున్న చోటే ఉద్యమాలుంటాయి మరి. ఇవి రాజకీయ, ఆర్థిక సమస్యల్ని పట్టించుకోవడం లేదు. వర్తమానంలో వృధ్యాస్య సమస్య ఒకటైతే బిడ్డల పెంపకం సమస్య మరొకటి. ఈ దేశ బాల్యాన్ని తల్లిదండ్రులకు, విద్యాశ్యాపస్తకు ఒక ముడిపదార్థంగా మార్చేస్తున్న కాలంలో పిల్లలు జీవిస్తున్నారు. కాస్తుంత పెరిగిన పిల్లలు తనమాట వినడంలేదని తల్లిదండ్రులు చెబుతుంటే అధ్యాపకులు మరోవిధమైన అభియాగం పెడుతున్నారు. చిన్న పిల్లలు తల్లిదండ్రులను ఎదిరించలేరు. మాటల్లాడే శక్తి తక్కువ. తల్లిదండ్రుల చాటునే పెరగాలి. వాళ్ళకు స్వాతంత్యం ఉండా? పిల్లలకు ఆనందాలు ఉంటాయి కదా? స్నేచ్ఛ ఉండాలి కదా! నంతోపాలుంటాయి కదా! అపూర్వకంగా యేండ్చే ఏడ్చులుంటాయి కదా! అల్లరి చేయడం సహజ స్వభావం కదా! అన్నింటికి మించిన చూపులుంటాయి కదా! వాళ్ళ సహజత్వాన్ని మొగ్గలు వేయక ముందే చిదిమేస్తే ఎలా? పిల్లల్ని పిల్లల్లా పెంచక, స్వంత ఆస్తుల్ని రెట్టింపు చేసుకుంటున్నట్టు పెంచే విధానం కుటుంబ వ్యవస్థలో పెరిగి పోతుందిప్పుడు. మారడం లేదు. బిడ్డలకు తగిన శిక్షణ ఇప్పుడంలో కుటుంబం, విద్యాశ్యాపస్త తగిన విధంగా ఇప్పకపోవడానికి ప్రధాన కారణం వాటిలో మార్పురాకపోవడమే. ఆడ మగ బిడ్డలు సమానులు కావాలంటే పెంపకంలో ఆ భావజాలం తల్లిదండ్రులకు చైతన్యపంతంగా ఉండాలి. దేశంలోని అన్ని వర్గాల పిల్లలు సమానంగా పెరగటం లేదు. ఆర్థిక, కుల, మత తత్త్వాలు పెంపకంలో ఎంతో ప్రభావం చూపుతున్నాయి. బిడ్డల పెంపకంలో తగిన త్రధ కనపర్చాలనీ వాళ్ళ సహజ మానసిక ప్రపంచం విస్తరించాలన్న ఉద్దేశ్యంతో నిజమాబాద్ జిల్లాలో ఉన్న పెద్ద కథారచయితలు చిన్న పిల్లల పెంపకంలో తీసుకోవలసిన భావజాలం

గురించి ప్రముఖ కవి డా॥ నాచేశ్వరం శంకరం గారి విశ్లేషణ.

కథల కోసం చిల్డన్స్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ వారి ఆహస్వనం మేరకు నిజమాబాద్ జిల్లా ‘పెద్దలు రాసిన పిల్లల కథలు’ ఎంపిక కోసం 22 కథలు రాగా కథల కార్యాలాలో పాల్గొన్న నిష్టాతులైన బాలసాహితీవేత్తలు 9 కథలను ఎంపిక చేశారు. ఈ పుస్తకానికి కవర్, లోపలి బొమ్మలు కైరంకొండ బాబు వేశారు. ఈ బాధ్యతను నెరవేర్చే క్రమంలో ‘చిల్డన్స్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ’ నిష్టాతులతో ఎన్నో సమావేశాలు, సదస్సులు, చర్చలు, బాల చెలిమి ముచ్చట్లు నిర్వహించింది.

- బాలచెలిమి ఎడిటర్

గల కథలు రాయడం, వాటిని సంకలనంగా వేదకుమార్ తీసుకు వచ్చినందుకు సంతోషంగా ఉంది. చీకటిని తిట్టుకుంటూ కూర్చోవడం కన్నా చిన్న చిరుదిపంచిగించాలన్న భావనతో ఈ సంకలనం వచ్చిందని భావిస్తున్నాను. ఇందులోని కథారచయితలకు ముందుగా అభినందన కూడ.

ఈ సంకలనంలో తొమ్మిది కథలున్నాయి. దారం గంగాధర్ - వృక్షో రక్షితి రక్షితః, తొగర్ సురేశ్ - ఓ కుందేలు కథ, ప్రణవి - కోయిలమ్మ, గిరిశక్తరి రాజేంద్ర -నిజాయితీకి బహుమతి, డా. నమిలికొండ సునీత-మార్పు, శ్రేకాసుల-పుట్టిన రోజు, హరి రఘుణ - సహాయం, కళాగోపాల్ - సురభి, ప్రభాదేవి - తగిన శాస్త్రిలోని వస్తు రూపాలు విలక్షణమైనవి, భిన్నమైనవి. మూడు నాలుగు కథలు శిల్పరిత్య, నిర్మాణ రిత్య, శైలి రిత్య కాస్త పల్లుని వ్యక్తికరణలో ఉన్న రచనకు ఎన్నుకున్న కథావస్తువు బాగానే ఉంది. ఈ కథలన్ని పిల్లల కథావస్తువుకే ప్రాధాన్యమిచ్చాయి. ఇవి పిల్లల మానసిక ఎదుగుడలకు, చైతన్యానికి సహాయపడే కథలే. కథ కంచికి వెళ్లినా వాటిలో ఆశించిన మార్పు పిల్లల స్వాద్యయలలో నిలిచి ఉంటుందనే భావిస్తాను.

ఈ సంకలనంలోని పిల్లల కథల్ని పెద్దలు చుపచంతో పాటు పిల్లలు కూడా చదివేట్లు చేశాయి. పిల్లలలో పర్యావరణం మీద, పశు పుడ్చుదుల మీద, తోటి మనుషుల మనస్తత్వాల మీద, పశ్చాత్తాపాలతో కూడిన ఇలాంటి కథలు చుపచం వల్ల ఒక సామాజిక స్పృహ, చైతన్యం పిల్లల్లో పెరుగుతుంది. తన ఆనందం కన్నా ప్రపంచ ఆనందమే తన ఆనందంగా భావించుకునే విశాల దృక్షఫం ఇలాంటి కథాసంకలనాలు కలిగిస్తాయన్న భరోసాను ఈ సంకలనం కలిగిస్తుంది.

-డా॥ నాచేశ్వరం శంకరం ప్రముఖ కవి

మంచి హృదయం

రాఘువయ్య తాత మంచి హృదయం కలవాడు. అతడు క్రమశిక్షణకు మారుపేరు. ఆయన సమయాన్ని ఖచ్చితంగా పాటించేవాడు. కొందరు ఆయనను చూసి గియారం సమయాన్ని కూడా కలుపుకోవాలంటారు. ఆయన అంత ఖచ్చితమైన మనిషి.

ఇలా ఉండగా ఒకసారి ఆయన మనుమడు రాము పుట్టినరోజు వేడుక కొరకై తన గ్రామం నుండి పట్టణానికి వచ్చాడు. ఆ రాత్రి ఏడు గంటలకు ఆ వేడుక ఉంది. “ఇంకా సమయం ఉంది కదా!”

అని ఆయన అనుకొని ఒక అరగంట వరకు తనకు తెలిసిన వారి ఇంటికి వెళ్లి వస్తానని ఇంటి వారికి చెప్పి సాయంత్రం ఆరు గంటలకే బయలుదేరాడు. ఆరుస్నురకు కూడా ఆయన రాలేదు. ఏడు గంటలైనా ఆయన రాలేదు. ఆయన కుమారుడు శ్రీధర్ కు ఆందోళన మొదలై ఆయన కోసం వెతకడానికి తనకు తెలిసిన వారి ఇక్కడకు వెళ్ళాడు. ఆయన ఎక్కుడా లేదు. వారు ఆయన తమ ఇంటికి రాలేదనే చెప్పారు. రాత్రి ఎనిఖాది గంటలైనా జాడలేదు. కుటుంబ సభ్యులకు కంగారు మొదలైంది. ఆయన ఏదైనా ప్రమాదానికి

గుర్తైనాడో అని వారు కంగారు పడసాగారు. పుట్టినరోజు వేడుక సమయాన్ని రాత్రి తోమ్మిది గంటలకు వాయిదా వేశారు. బంధుజనం, మిత్రులు, పిల్లలు అంతా వచ్చారు గాని ఆయన జాడ లేదు. కొందరు ఆయన కనబడలేదని ఫిర్యాదు చేయమన్నారు. శ్రీధర్ కూడా అందుకు సిద్ధపడ్డాడు. సరిగ్గా అదే సమయానికి అంటే ఎనిమిదిన్నరకు ఆయన వచ్చాడు. తాత క్షేమంగా వచ్చినందుకు అందరూ ఎంతో సంతోషించారు.

అప్పుడు ఆయన కుమారుడు శ్రీధర్ “నాన్నా! ఇంతనేపు ఎక్కడకు వెళ్లావు? చక్కగా సమయపాలన పాటించే నీవు ఇంత ఆలస్యం ఎందుకు చేశావు? నీకేం కాలేదు కదా! మేము ఎంత కంగారు పడ్డామో నీకేం తెలుసు? నీవు రానిదే తాను పుట్టినరోజు జరుపుకోనని నీ మనవడు కూర్చున్నాడు తెలుసా!” అని అన్నాడు. అప్పుడు ఆయన” నా కోసం మీరు చూడవలసిన పని లేదు. ఈ సమయం మళ్ళీ రాదు

కదా! సరే! అదంతా తర్వాత. ఇప్పుడు ఆ పుట్టినరోజు వేడుకను ప్రారంభించండి” అని అన్నాడు. ఆ వేడుక చాలా బ్రహ్మండంగా జరిగింది.

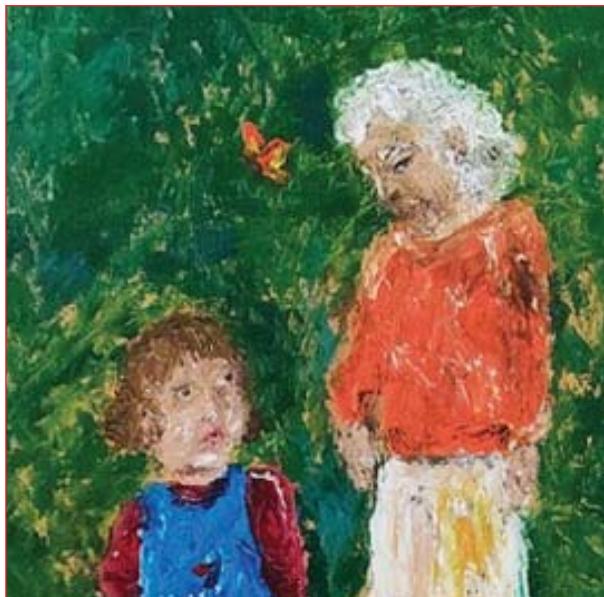
తర్వాత రాఘువయ్య మాట్లాడుతూ “మీరందరూ అనుకున్నట్టు నేను సమయపాలన పాటించేవాడినే! కానీ ఈరోజు సాయంత్రం ఒక పాప దారిలో నా ముందు రోడ్డుపై నడుస్తుండగా అనుకోకుండా స్వహ తప్పి పడిపోయింది. వెంటనే ఆ పాపను నేను ఎత్తుకొని ముందుగా ఆనుప్రతికి తరలించాను. తర్వాత వారి తల్లిదండ్రుల ఆరా తీశాను. తదుపరి వారికి అప్ప గించి వచ్చాను. ఆ పాప కోలుకున్న తర్వాతనే ఇక్కడికి రావడం వల్ల నాకు చాలా అలస్యమైంది. పిల్లలు ఎవరైనా పిల్లలే. ఆమెను అలా వదిలిపెట్టి నేను కేవలం సమయ పాలన పాటించాలని చూస్తే ఆ పాప ఆ తల్లిదండ్రులకు దక్కకపోయేది. ఇక్కడ నా వ్యక్తిగత ప్రతిష్ట కన్నా ఒక నిండు ప్రాణాన్ని కాపాడాలనే తపన వల్ల నేను అలా చేశాను. అందువల్ల నా సమయ నియమం చెడిపోయిన ఫర్మలేదని ఒక మంచి పని చేస్తే చాలని ఆమె కోలుకున్న తర్వాతనే వచ్చాను. ఆ పాప ప్రాణం కాపాడినా

ననే సంతృప్తి నాకు ఉంది. నా మనవడికి, అతని మిత్రులకు ఇలాంటి మంచి పనులు చేయాలని చెబుతున్నాను. మీరు సమయపాలనతో పాటు ఇతరులకు సాయం చేయాలని, ఆపదలో ఆదుకోవాలని కూడా చెబుతున్నాను. ఆ పాప తల్లిదండ్రుల కళ్ళలో నాకు ఎంతో ఆనందం కనిపించింది. అందువల్ల నాకు వారు చాలా డబ్బును బహుమానంగా ఇప్పబోయారు. కానీ నేను దాన్ని తీసుకోలేదు. మనం ప్రతిఫలం లేకుండా ఇతరులకు సేవ చేయాలి. అదే గౌప్య. మీ అందరినే బాధ పెట్టినందుకు మీకు ఆందోళన కలిగించినందుకు నన్ను మన్నించండి” అని అన్నాడు. అప్పుడు అతడు చేసిన మంచి పనిని అందరూ ప్రశంసించారు.

- సంగనభట్ల చిన్న రామకిష్ణయ్య

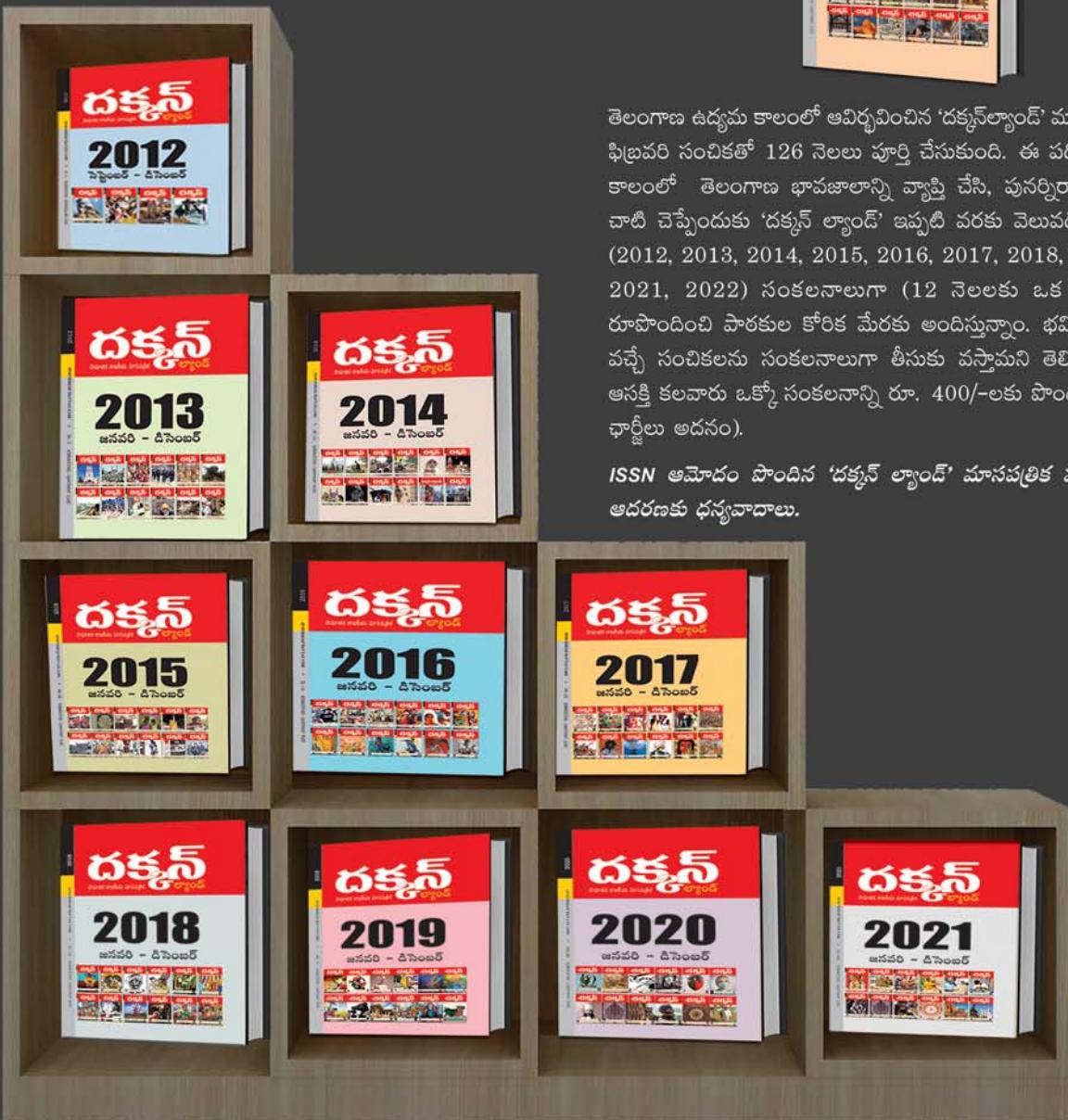
m: 9908554535

e : ramakistaiah195906@gmail.com

పది సంవత్సరాల ప్రస్తావం...

తెలంగాణ ఉద్యమ కాలంలో ఆవిర్భవించిన 'దక్కన్ ల్యాండ్' మాసపత్రిక 2023 ఫిబ్రవరి సంచికతో 126 నెలలు పూర్తి చేసుకుంది. ఈ పది సంవత్సరాల కాలంలో తెలంగాణ భావజాలాన్ని వ్యాప్తి చేసి, పునర్నిర్మాణ అవసరాన్ని చాటి చెప్పేందుకు 'దక్కన్ ల్యాండ్' ఇప్పటి పరకు వెలువదిన సంచికలను (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022) సంకలనాలుగా (12 నెలలకు ఒక సంకలనంగా) రూపొందించి పారకుల కోరిక మేరకు అందిస్తున్నాం. భవిష్యత్తులో కూడా వచ్చే సంచికలను సంకలనాలుగా తీసుకు వస్తామని తెలియ జేస్తున్నాం. ఆసక్తి కలవారు ఒక్క సంకలనాన్ని రూ. 400/-లకు పొందవచ్చు (పొర్ట్ చార్జ్లు అదనం).

ISSN అవేదం పొందిన 'దక్కన్ ల్యాండ్' మాసపత్రిక పట్ల చూపుతున్న అదరణకు ధన్యవాదాలు.

సంకలనాలు వాందీంచుకి మా పిరువాలు:

మేనేజర్, 'దక్కన్ ల్యాండ్'
చంప్రం, 3-6-712/2, స్టీల్ నెం. 12,
హిమాయత్ నగర్,
హైదరాబాదు-500029, తెలంగాణ.
ఫోన్: 9030626288
Email: desk.deccan@gmail.com
Website: www.deccanland.com

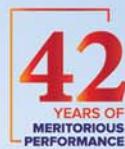
అంద్రూప్ రాధా వెల్లింపుకోళం:

NAME : DECCAN LAND
BANK : KOTAK MAHINDRA BANK
ACCOUNT NO : 7111218829
IFSC CODE : KKBK0000555
BANK CODE : 000555
MICR CODE : 500485007

Oxford
Grammar High School

2023-24

**Admissions
OPEN
PRE PRIMARY**

**We make
school time the
best time for
your kids**

At OGS Juniors, all the children are given a warm, safe, and stimulating environment so that they can grow to become individuals while exploring, imagining, creating, and playing.

- Loving atmosphere & play ground
- CCTV surveillance
- Certified teachers & caring staff
- Kids zone & play area
- Interactive & Value based Learning

CARING TEACHERS & STAFF

Your child will get the best care and attention

ECO-FRIENDLY PRACTICES

We let the children play with nature friendly material

HUGE PLAYGROUND

Your child will get lots of fresh air and playtime

INTERACTIVE LEARNING

Our trusted method helps your child communicate and learn with ease.

Street No. 13, Himayathnagar, Hyderabad | Ph : 040 2763 6214, 99590 20512